

PORADNIK DLA NAUCZYCIELA
klasy trzeciej szkoły podstawowej

CZĘŚĆ

2

POBIERZ
2. CZĘŚĆ
PORADNIKA
ZIMA

Joanna Połec
Barbara Ochmańska

EDUKACJA ZINTEGROWANA

PORADNIK DLA NAUCZYCIELA
klasy trzeciej szkoły podstawowej

AUTORKI

Joanna Poleć, Barbara Ochmańska

REDAKTOR PROWADZĄCA

Renata Faron-Radzka

REDAKCJA MERYTORYCZNA

Iwona Lewandowska

REDAKCJA JĘZYKOWA

Agnieszka Cieślak

PROJEKT I OPRACOWANIE GRAFICZNE

Katarzyna Mickiewicz

(z wykorzystaniem motywu z okładki *Naszej szkoły*,
zaprojektowanej przez Katarzynę Trzeszczkowską)

OPRACOWANIE GRAFICZNE I SKŁAD

Paweł Jaros

RYSUNKI

Elżbieta Śmietanka-Combik

WYDAWCA

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Al. Ujazdowskie 28, 00-478 Warszawa

tel. 22 345 37 00, fax: 22 345 37 70

www.ore.edu.pl

Wydanie I

Warszawa 2016

ISBN 978-83-65450-51-7 (całość)

ISBN 978-83-65450-58-6 (część 2)

Druga część poradnika jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji

[Creative Commons – Uznanie Autorstwa 3.0 Polska](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl/)

Znamy się od podszewki

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- zapisuje skojarzenia ze słowem „awantura”;
- przepisuje do zeszytu nazwy rzek i pamięta o zapisie wielką literą;
- wyszukuje na mapie Polski rzeki wymienione w wierszu i sprawdza, która z nich przepływa najbliższej miejsca jego zamieszkania;
- stopniuje przymiotniki „długi” i „krótki”;
- zapisuje zdania ze spójnikiem „ale”;
- wymienia, co można znaleźć w rzece;
- wyjaśnia znaczenie związku frazeologicznego;
- wypowiada się na wybrany przez niego temat rzekę i słucha wypowiedzi kolegów;
- zgaduje, jakie zainteresowania mają inne dzieci z klasy.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- budujemy filtr do oczyszczania wody;
- rysujemy piktogram obrazujący zainteresowania koleżanki lub kolegi.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

MAPA MYŚLI

Nauczyciel zapisuje na tablicy słowo „awantura”. Prosi uczniów, aby zastanowili się nad jego znaczeniem. Następnie zespoły tworzą w zeszycie mapę myśli i wypisują wszystkie skojarzenia związane z tym słowem.

KLASOWA AWANTURA (podręcznik, s. 4–7)

Dzieci wysłuchują opowiadania *Awantura*. Następnie w zespołach uczniowskich odpowiadają na pytania: Kto jest bohaterem opowiadania? W jakim miejscu toczy się akcja? Co się wydarzyło w klasie? Dyskutują na tematy umieszczone w zadaniu 1. na s. 7 podręcznika.

PYTANIA (podręcznik, s. 6)

Chętny uczeń odczytuje z podręcznika tekst *Klasowe zasady zapobiegania konfliktom*. Uczniowie w parach zastanawiają się, jakie pytanie można ułożyć do każdej z zasad. Najciekawsze propozycje dzieci zapisują do zeszytu.

MOJE SZCZĘŚLIWE ŻYCIE

Uczniowie wysłuchują czytanego przez nauczyciela fragmentu książki Rose Lagercrantz *Moje szczęśliwe życie* (książkę można polecić uczniom wcześniej do przeczytania). Szczególną uwagę nauczyciel zwraca na rozdział 12, w którym główna bohaterka – Dunia – próbuje przyłączyć się do zabawy klockami z nowymi kolegami i koleżankami. Nauczyciel zachęca zespoły uczniowskie, aby ułożyły pyta-

Roksana Jędrzejewska-Wróbel

Awantura

Wszystko zaczęło się od tego, że Karol, Darek i Natalia pewnego dnia postanowili pobawić się w wyścigi dinozaurów. Właśnie dlatego Darek nazajutrz przyniósł do szkoły całą swoją ukochaną kolekcję. Była naprawdę przepiękna! Na dużej przerwie usiedli w trójkę w rogu sali pod ścianą i zaczęli ustawiać dinozaury. To zajęło im sporo czasu, bo dinozaurów było dużo. Spieszyli się, żeby zdążyć przed następną lekcją. Kiedy w końcu wszystko było już gotowe do wyścigu, podeszli do nich Jola i Robert.

– Odsuńcie się, bo nam przeszkadzacie – powiedział Darek.
– My sobie tylko patrzymy. – Robert wruszył ramionami, a Jola nachyliła się nad rzedami dinozaurów.
– Ale fajny triceratops! Pokaż! – zawołała i nie czekając na odpowiedź, chwyciła figurkę.

– Zostaw! – zdenerwował się Karol i złapał Jolę za rękę.
– Aaa! To boli! – krzyknęła Jola, ale nie puściła triceratopsa.

Za to Robert wypuścił piłkę, którą trzymał pod pachą, i natychmiast stanął w obronie koleżanki. Piłka przewróciła starannie przygotowane do wyścigu dinozaury. Robert złapał za błuzę Karola, który potknął się i nadepnął na jedną z figurek.

4 AWANTURA

– Mój owiraptor! – zawołał Darek.
– Głupki! Idźcie sobie! – zdenerwowała się Natalia.
– Kto się przezywa, sam się tak nazywa! – Jola rzuciła dinozaurem w Natalię.
– Proszę pani! Oni nam psują zabawę! – zawołała Natalia.
– Co tu się dzieje? – pyta pani, która jak zwykle zjawia się zupełnie nie wiadomo skąd.
– Ja, ja powiem! Ja wszystko widziałem! Karol szarpał Jolę – mówi szybko Patryk, który wszędzie lubi być pierwszy.

– Kłamiesz! To Jolka zaczęła! – krzyczą jednocześnie Natalia, Darek i Karol.
– Ja kłamię? Proszę pani! To oni kłamią! – Patryk ma łzy w oczach.
– Nieprawda!!! – Teraz krzyczą już wszyscy.

Pani chce coś powiedzieć, ale zamiast tego bierze głęboki oddech, a potem podchodzi do kontaktu i... gasi światło. W klasie robi się szaro, bo za oknem jest dość ponuro.

– Ojej!!! – wołają zaskoczone dzieci.
– Po ciemku niełatwo coś zobaczyć, prawda? – pyta pani i trudno się z nią zgodzić. – Tak samo jest, kiedy zalewają nas emocje. Nie można wtedy zobaczyć, co się naprawdę zdarzyło i kto ma rację. Dlatego, zanim zaczniemy rozmawiać, trzeba się trochę z tych emocji otrząsnąć.

– Ale jak? – pyta Natalia.
– Wyobraźcie sobie, że oblaży was mrówki, całe mnóstwo mrówek, a wy chcecie je z siebie strząsnąć, o tak – mówi pani i zaczyna potrząsać głową i rękami.

To wygląda bardzo zabawnie i dzieci siadają w kręgu na dywanie, trzeba się trochę z tych emocji otrząsnąć.

– Ale jak? – pyta Natalia.
– Wyobraźcie sobie, że oblaży was mrówki, całe mnóstwo mrówek, a wy chcecie je z siebie strząsnąć, o tak – mówi pani i zaczyna potrząsać głową i rękami.

To wygląda bardzo zabawnie i dzieci siadają w kręgu na dywanie, trzeba się trochę z tych emocji otrząsnąć.

– Teraz opowiedzcie mi, co się wydarzyło. Natalio, ty zacznij – prosi pani.
– Bo oni nam popsuli całą zabawę – mówi Natalia.

– Bo oni zaczęli się bić – przerywa Robert.
– Bo Jola ukradła mojego dinozaura – skarży się Darek.

– Ja chciałam tylko zobaczyć, a on mnie szarpał – tłumaczy Jola.
– I do tego oni nas przezywali – dodaje Robert.

– Rozumiem, że wszyscy jesteście rozszaleni i rozżaleni – mówi pani. – Ale zastanówcie się, chcecie się pogodzić czy dalej kłócić?

Dzieci patrzą po sobie zdezorientowane. To trudne pytanie. Oczywiście, że chcieliby się pogodzić, ale najpierw muszą przeczyć udowodnić, kto ma rację.

– Pamiętajcie, że jesteśmy jedną klasą, a nie wrogami – przypomina pani. – Działamy wspólnie, a nie przeciwko sobie. Konflikt jest jak supel na sznurowadło, trzeba go rozwiązać, a nie jeszcze mocniej zaciskać.

5

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 4–7.

ZASOBY:

SCHOLARIS: **NIE MA CO SIĘ KŁÓCIĆ** (scenariusz lekcji)
KŁÓTNIE W PRZYSŁOWIACH SKŁÓCONE WYRAZY

LITERATURA:

Kłosińska A., Sobol E., Stankiewicz A., (2005), *Wielki słownik frazeologiczny PWN z przysłowiami*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Brzechwa J., (2011), *Wielka księga wierszy*, Warszawa: Wydawnictwo SBM Renata Gmitrzak.

Lagercrantz R., (2012), *Moje szczęśliwe życie*, Poznań: Wydawnictwo Zakamarki.

zastanawiają się, jaki temat jest dla nich tematem rzeką. Opowiadają w zespołach o swoich zainteresowaniach i uważnie wysłuchują wypowiedzi innych członków grupy. Wszyscy dbają o kulturę wypowiedzi i słuchania. Chętni uczniowie opowiadają pozostałym o hobby kolegi lub koleżanki z grupy.

PIKTOGRAMY

Każdy uczeń wykonuje piktogram, który przedstawia zainteresowania osoby siedzącej po jego prawej stronie. Obrazek rysuje w kole o średnicy 10 cm, wycina go i wkłada do przygotowanego przez nauczyciela pudełka.

ZNAMY SIĘ JAK ŁYSE KONIE

Nauczyciel robi miejsce na klasowej tablicy. Na środku sali ustawia pudełko z piktogramami, a wokół rozkłada papierowe paski z imionami uczniów. Dzieci po kolei podchodzą do pudełka i losują piktogram. Pokazują go klasie i próbują odpowiedzieć, czyje hobby jest na nim przedstawione (jeśli dwie osoby z klasy interesują się dinozaurami, to obojętne jest, który z dwóch obrazków trafia do danej osoby). Jeśli ktoś uważa, że wybór dziecka nie pasuje do prezentowanego hobby, podnosi rękę do góry, mówi: „Wydaje mi się, że dokonałeś błędnego wyboru. To nie..., to” i wybiera karteczkę z właściwym imieniem. Oboje przypinają dwie kartki na tablicy. Zabawa trwa do momentu wywieszenia wszystkich piktogramów.

Jak dbać o dobre relacje w klasie?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- pracuje z tekstem;
- zapisuje cechy dobrej koleżanki i dobrego kolegi, używając wyrazów rozpoczynających się określoną literą alfabetu;
- analizuje zachowanie Duni, bohaterki książki *Moje serce skacze z radości*;
- opisuje znaczenie związków frazeologicznych.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- tworzymy mapę, na której prezentujemy siebie;
- tworzymy mapę myśli, na której przedstawiamy sytuacje doprowadzające nas do złości;
- sprawdzamy, czy jesteśmy tacy sami i czy lubimy takie same rzeczy;
- projektujemy emotikony;
- odgrywamy scenki dramowe;
- tworzymy obraz klasowego „focha”, który rozładuje złe emocje.

Justyna Świąćicka
Dobra koleżanka, dobry kolega

SPIS TREŚCI

Kuba opowiada o tym, co się zdarzyło.

- Zosia przerywa mu kilka razy.
- Staś słucha z uwagą.
- Iga nie może się doczekać, kiedy Kuba skończy.

Na przerwie Hania stoi sama.

- Julka nie zwraca na nią uwagi.
- Filip podchodzi i rozpoczyna rozmowę.
- Pola z Antosią uważają, że Hania woli być sama.

Olek zachorował i trafił do szpitala.

- Marysia napisała do niego list i namawia innych, żeby to zrobili.
- Michał proponuje, że odwiedzi go w szpitalu.
- Oliwia zajmuje się swoimi sprawami.

Z okazji swoich urodzin Julek przyniósł cukierki.

- Helenka częstuje się, dziękuje, ale nie składa życzeń.
- Amelka mówi, że nie lubi cukierków, i nie składa życzeń.
- Lilka składa Julkowi życzenia i częstuje się cukierkiem.

Mikołaj pierwszy przybiegł do meczy.

- Kacper gratuluje mu wygranej.
- Antek ze złości nie podaje mu ręki.
- Laura mówi, że tym razem mu się udało.

Adaś zaprosił do domu kolegów.

- Igor bawi się w zabawy zaproponowane przez innych.
- Jaś upiera się przy swoich pomysłach.
- Alek czuje się jak u siebie i robi, co chce.

W klasie powstał spór o to, dokąd dzieci pojedą na wycieczkę.

- Weronika krzyczy i się złości.
- Piotrek prosi panią o pomoc.
- Basia próbuje rozstrzygnąć spór.

Ania poprosiła o pożyczenie książki.

- Leon stale zapomina przynieść.
- Wiktoria obiecała, że przyniesie, ale zmieniła zdanie.
- Tymek przynosi, tak jak obiecał.

1. Porozmawiajcie w grupach o tym, jak poszczególne dzieci zachowały się w opisanych sytuacjach. Co sądzicie o tych zachowaniach?
2. Zastanówcie się, co mogą czuć osoby przedstawione w poszczególnych scenkach. Opowiedzcie o ich odczuciach, emocjach.
3. Podzielcie się na grupy i odegrajcie scenki przedstawione w tekście i na ilustracjach.
4. Jakie cechy waszym zdaniem wyróżniają dobrą koleżankę i dobrego kolegę? Napiszcie je.

8 **DOBRA KOLEŻANKA, DOBRY KOLEGA** 9

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

JAKI JESTEM?

Nauczyciel rozdaje uczniom kolorowe kartki. Dzieci zaprojektują i narysują na nich mapy, na których przedstawią siebie. Mapa może być dwustronna. Na górze kartki zapisują swoje imię, a poniżej rysują figury (koło, trójkąt, kwadrat, prostokąt, gwiazdkę itp.), w których wpisują odpowiedzi na pytania: Ile mam lat? Ile mam wzrostu? Jakiego koloru są moje oczy? Co lubię robić po szkole? Moja ulubiona książka? Mój ulubiony kolor? Moje ulubione danie? Na dole kartki, pośrodku, robią dziurkaczem jedną dziurkę.

MAPA ZŁOŚCI

Teraz uczniowie wykonują mapę złości w formie podobnej do poprzedniej mapy. Nauczyciel znów rozdaje dzieciom kolorowe kartki i zapisuje na tablicy pytania: Jak wyglądam, kiedy się złościę? Jak się zachowuję, kiedy się złościę? Co chcę osiągnąć przez swój gniew? Co się dzieje z moim ciałem, kiedy się złościę? Co mi pomaga, kiedy się złościę? Dzieci robią dziurkaczem dziurkę na górze kartki, pośrodku. Obie mapy (z pierwszego i drugiego zadania) związują sznurkiem, tak aby związały jedna pod drugą z odstępem około 3 cm. Nauczyciel zawiesza wszystkie mapy na sznurku.

POSZUKIWANIA

Nauczyciel przygotowuje karteczki, na których są zapisane wyrazy i zwroty: „lody”, „czytać książki”, „pizzę”, „puszczać latawiec”, „pływać”, „grać w piłkę”, „gry planszowe”, „lalki”,

„koty”, „dinozaury”, „skakać na skakance”, „tańczyć”, „jeść ser żółty”. Następnie losuje jedną z karteczek, odczytuje napis i uzupełnia nim polecenie: „Niech wstanie osoba, która lubi...”. Wstają tylko ci uczniowie, którzy utożsamiają się z odczytanym tekstem. Po zabawie nauczyciel i dzieci dyskutują o tym, czy wszyscy jesteśmy tacy sami.

EMOTIKONY

Zespoły projektują wzorec emotikonu (określają jego kształt, kolor, technikę prezentacji). Przypisują każdej osobie w grupie po dwie emocje, dla których ma ona wykonać emotikony. Następnie każdy uczeń projektuje swoje emotikony w prostym programie graficznym (lub na kartce). Ważne, aby każdy pracował tak, by jego projekt był zgodny z przyjętym przez zespół wzorcem.

ODCZUCIA (podręcznik, s. 8–9)

Nauczyciel prosi, aby uczniowie w zespołach przeczytali podpisy pod ilustracjami *Dobra koleżanka, dobry kolega* i przedyskutowali zachowanie bohaterów. Każdy z czterech zespołów ma przydzielone po dwa obrazki. Uczniowie przepisują zdania z podręcznika do zeszytu i podkreślają dobre zachowanie dzieci na niebiesko, a złe – na czerwono.

ZROBIŁO SIĘ DRAMOWO (podręcznik, s. 8–9)

Zespoły przygotowują i odgrywają dwie scenki (w każdej biorą udział inni uczestnicy grupy), które odzwierciedlają

zachowanie uczniów pokazane na ilustracjach. Po każdym występie widownia zgaduje, która scena została odegrana.

JAK TO NAZWAĆ? (podręcznik, s. 8–9)

Zespoły określają i zapisują emocje oraz odczucia, które towarzyszą bohaterom obrazków *Dobry kolega, dobra koleżanka*. Chętne dzieci prezentują efekty pracy grup.

EMOCJONALNE ABCADŁO

Nauczyciel przydziela zespołom po kilka liter alfabetu (np. zespół 1 – „a, b, c, d”; zespół 2 – „e, f, g, h”; zespół 3 – „i, j, k, l”; zespół 4 – „ł, m, n, o”; zespół 5 – „p, r, s, t”; zespół 6 – „u, w, z, ż, ź”). Grupy szukają nazw cech dobrej koleżanki lub dobrego kolegi, które zaczynają się odpowiednimi literami (np. „a” – akceptuje innych, „p” – pomocny). Pomysł można zapisać pojedynczym słowem lub całymi wyrażeniami. Zespoły wycinają z niebieskich kartek A4 duże chmury, które uzupełniają obustronnie. Najpierw zapisują literę alfabetu, a pod nią – ułożone zwroty. Grupy szykują tyle chmur, ile mają liter alfabetu. Następnie w górnej części chmury robią dziurkaczem otwór, przez który przeciągają różnej długości nitki. Nauczyciel rozwiesza „alfabet” na rozciągniętym pod sufitem sznurku lub na lampach.

MOJE SERCE SKACZE Z RADOŚCI

Uczniowie wysłuchują czytanego przez nauczyciela fragmentu książki Rose Lagercrantz *Moje serce skacze z rado-*

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 8–9.

ZASOBY:

SCHOLARIS: **JAK POWSTAJE ZŁOŚĆ I JAK SOBIE Z NIĄ RADZIĆ?** (scenariusz lekcji)
PRZYJACIELE NIKOGO NIE OBRAŻAM

LITERATURA:

Kłosińska A., Sobol E., Stankiewicz A., (2005), *Wielki słownik frazeologiczny PWN z przysłowiami*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
Lagercrantz R., (2013), *Moje serce skacze z radości*, Poznań: Wydawnictwo Zakamarki.

ści. W rozdziałach 5–8 przedstawiony zostaje konflikt Duni – głównej bohaterki – z koleżankami: Wiki i Miką. Dlaczego doszło do kłótni? Kto zawinił? Czy Wiki i Mikę możemy nazwać dobrymi koleżankami? Jakie konsekwencje poniosła Dunia? To jedne z wielu pytań, jakie mogą pojawić się przy analizie problemu. Nauczyciel zachęca zespoły uczniowskie do tworzenia pytań do tekstu. Wskazówka: Nauczyciel może poprosić dzieci, aby przeczytały wcześniej całą książkę.

KLASOWY „FOCH”

Uczniowie z wydzieranych kawałków kolorowej bibuły lub kawałków kolorowych materiałów wyklejają obraz klasowego „focha”. Z powstałych prac nauczyciel tworzy wystawę. Dzieci mogą wylosować klasowego „focha”, który w trudnych chwilach będzie pojawiać się w widocznym miejscu, aby rozładować złe emocje.

FRAZEOLÓGICZNE EMOCJE

Zespoły uczniowskie zastanawiają się nad znaczeniem związków frazeologicznych: mieć muchy w nosie, wstać lewą nogą, robić kwaśną minę, czerwony jak burak, gołębie serce. Zapisują związki do zeszytu, a chętne dzieci wypowiadają się na temat ich znaczenia. Uczniowie podkreślają jeden wybrany związek i tworzą do niego ilustrację w zeszytce.

Jak utworzyć przysłówek?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- odpowiada na pytania rozpoczynające się słowem „jak”;
- układa zdania z wyrazami będącymi rozwiązaniem rebusów;
- poznaje definicję przysłówka;
- dopisuje odpowiedni przysłówek do przymiotnika;
- wymyśla przysłówki będące antonimami danych wyrazów;
- wypowiada się na temat wiersza i wypisuje występujące w nim przysłówki;
- uzupełnia zdania odpowiednimi przysłówkami;
- podaje przykłady przysłówek z końcówką „-nie” oraz „-owo”.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- grupujemy wyrazy będące różnymi częściami mowy i poznajemy przysłówek;
- tworzymy z sylab przymiotniki i dopisujemy odpowiadające im przysłówki;
- przedstawiamy przysłówki za pomocą ruchów i gestów;
- odszyfrowujemy przymiotniki oraz przysłówki i łączymy je w pary;
- wymyślamy i wykonujemy polecenia wyrażone przysłówkiem.

SPIS TREŚCI

1. Obejrzyjcie ilustrację. Uzupełnijcie zdania wyrazami z ramki.
 Łucja i Szymon ? śpiewają zuchowe piosenki.
 Karol ? czyta instrukcję.
 Gabrysia ? opiekuje się rybkami.
 Darek ? pisze zdanie na tablicy.

2. Napiszcie według wzoru wyrazy, które mogą odpowiadać na pytania.
 Jaki jestem?
 Jaka jestem?
 Jak się zachowuję?
 miły – miła – miło

3. Wskażcie przysłówki w ogłoszeniach, które znajdują się na tablicy.

4. Wykonajcie następujące polecenia:
 Wstańcie cicho z krzesła.
 Podnieście wysoko ręce.
 Opuśćcie swobodnie ramiona.
 Sądźcie bezszelestnie przy stolikach.
 Które wyrazy informują, jak należy wykonać te czynności?

5. Rozwiążcie rebusy. Ułóżcie zdania z odgadniętymi wyrazami.
 pro100   czy100   100pniowo

6. Napiszcie wiersz lub opowiadanie na dowolny temat. Wykorzystajcie w nim jak najwięcej przysłówek.

7. Narysujcie tabelkę według wzoru na dole strony. Wpiszcie do niej wyrazy z trudnościami ortograficznymi. Które z nich możecie zapisać w dwóch rubrykach?

8. Odszukajcie w wierszu przysłówki.

ZWRÓĆCIE UWAGĘ
 Wyrazy, które odpowiadają na pytanie jak? i określają czynności lub cechy, nazywamy przysłówkami.

Agnieszka Frączek
Jak...?
 Jak ty piszesz!? Krzywo! Brzydko!
 Popraw wszystko, tylko szybko!
 Usiądź prosto! Licz dokładnie!
 Znowu bażgrzesz. Fe, nieladnie!
 W kółko: nie tak! W kółko: źle!
 A ja marzę sobie, że
 ktoś mi kiedyś wreszcie szepnie:
 Postarałeś się, to świetnie!
 Jeszcze tylko tamto słowo
 zapisz, proszę, prawidłowo.
 Potem tutaj spójrz uważnie.
 Widzisz? Popraw to, odważnie,
 a nie będzie błędów wcale.
 Brawo! Teraz jest wspaniale!

10 ZAULEK SŁÓWEK – PRZYSŁÓWEK **11**

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

JAK?

Dzieci siedzą w kręgu na dywanie. Nauczyciel rzuca do jednego ucznia małą piłkę i zadaje pytanie rozpoczynające się wyrazem „jak”, np. Jak się czujesz? Dziecko może odpowiedzieć, używając tylko jednego słowa. Udzielając odpowiedzi, uczeń odrzuca piłkę do nauczyciela, który kieruje ją do następnego dziecka i zadaje nowe pytanie. Przykładowe pytania: Jak lata samolot? Jak pachnie róża? Jak zachowujemy się w teatrze?

PRZYSŁÓWKOWE REBUSY (podręcznik, s. 11)

Uczniowie rozwiązują rebusy z zadania 5. i układają zdania z wyrazami będącymi ich rozwiązaniem. Chętne dzieci odczytują swoje zdania na głos, a nauczyciel zapisuje je na tablicy. Następnie uczniowie wybierają najciekawsze z nich (po jednym zdaniu z każdym wyrazem) i przepisują je do zeszytu. Podkreślają przysłówki lub zapisują je kolorowym pisakiem.

PRZYSŁÓWEK – CO TO TAKIEGO?

Nauczyciel kładzie na dywanie kartki z wydrukowanymi wyrazami: po trzy przykłady rzeczowników (w liczbie pojedynczej i mnogiej), przymiotników (w różnych stopniach), czasowników (w różnych czasach i osobach) i przysłówek. Dzieci starają się pogrupować wyrazy. Chętna osoba nazywa trzy poznane wcześniej części mowy. Nauczyciel prosi uczniów, aby ułożyli pytania, na które odpowiedzią mogą

być wyrazy znajdujące się w ostatniej grupie. Dzieci podają swoje propozycje. Następnie nauczyciel przedstawia definicję przysłówka. Chętni podają przykłady nowo poznanej części mowy. Uczniowie wraz z nauczycielem tworzą notatkę i zapisują ją w zeszycie.

PRZYMOTNIK I PRZYSŁÓWEK

Dzieci pracują w parach. Każda dwójka otrzymuje kopertę, w której znajdują się pocięte na sylaby przymiotniki. Zadaniem uczniów jest ułożenie przymiotników, przyklejenie ich na kartkę, a następnie dopisanie odpowiadającego im przysłówka, np. kolorowy – kolorowo, dobry – dobrze.

ANTONIMY

Dwie grupy stają w rzędach naprzeciwko siebie. Członkowie jednego zespołu otrzymują od nauczyciela kartki z przysłówkami. Każdy trzyma swoją kartkę i nikomu nie pokazuje zapisanego na niej wyrazu. Nauczyciel dotknięciem w plecy wskazuje osobę, która odczytuje na głos swój przysłówek. Stojący naprzeciwko uczeń z drugiego zespołu podaje przysłówek o przeciwnym znaczeniu, np. głośno – cicho, jasno – ciemno. Po odstąpieniu wszystkich kartek nauczyciel rozdaje inny zestaw wyrazów drugiej grupie.

JAK TO ROBIMY?

Nauczyciel wybiera jedną osobę, która opuszcza salę. Następnie tłumaczy pozostałym dzieciom zasady zabawy. Ich

zadaniem jest przedstawienie ruchem i gestem dowolnego przysłówka, np. chcąc pokazać wyraz „wolno”, dzieci wykonują jakąś czynność w zwolnionym tempie. Osoba, która była nieobecna, wchodzi do sali i, patrząc na dzieci, ma zgadnąć, co to za przysłówek.

ROZMOWA O EMOCJACH (podręcznik, s. 11)

Uczniowie czytają wiersz Agnieszki Frączek *Jak...?* Chętni wypowiadają się na temat jego treści, nastroju i emocji, jakie wywołuje. Następnie zadaniem dzieci jest wypisanie z tekstu przysłówek.

UZUPEŁNIANKA (podręcznik, s. 11)

Nauczyciel zapisuje zdania, które uczniowie uzupełniają wyrazami z zadania 7. Przykładowe zdania:
 Ania ... podnosi małego kotka.
 Tomek ... odnosi się do kolegów.
 Dzieci ... zaśpiewały piosenkę.
 Każdy z nas wie, że z ogniem trzeba obchodzić się ...
 Dzieci ... dyskutowały na temat planów na wycieczkę.

POSZUKIWANIA

Nauczyciel przygotowuje karteczki z wyrazami, dla każdego ucznia po jednej. Te wyrazy to odpowiadające sobie przymiotniki i przysłówki, np. „długo” i „długo”. Litery w tych wyrazach są jednak zapisane na kartkach w odwrotnej kolejności – „ogulđ”, „igulđ”. Połowa zespołu klasowego otrzy-

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 10–11.

ZASOBY:

EPODRECZNIKI.PL: [1] [2]

SCHOLARIS: CZĘŚCI MOWY. PODRÓŻE KOSMICZNE

Czy praca konstruktora zabawek to wyzwanie?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- omawia wiersz Jana Brzechwy *Kłótnia zabawek*;
- zaznacza w wierszu przymiotniki;
- współpracuje z innymi przy tworzeniu zabawek.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- wykonujemy skaczącą piłkę;
- poznajemy sposób wykonania dawnej zabawki – „zośki”;
- tworzymy grę memory i zabawkę zręcznościową;
- konstruujemy poduszkowiec i inne zabawki wykorzystujące w swoim działaniu zjawiska przyrodnicze.

Sami robimy zabawki

Zorganizowaliśmy w klasie Pracownię Nauki i Techniki. Pierwsze nasze projekty to kalejdoskop i zabawka, którą nazwaliśmy „Ruchome obrazy”. Zachęcamy was do wymyślenia własnych ciekawych zabawek.

Kalejdoskop

Przygotujcie: kartkę z bloku technicznego w ciemnym kolorze, plastikową, przezroczystą folię, np. z koszułki na dokumenty, folię aluminiową, kalkę kreślarską, mazaki, nożyczki, linijkę.

Ruchome obrazy

Przygotujcie: płytę CD, białą i czarną kartkę formatu A3, taśmę klejącą, nożyczki, mazaki, gruby flamaster, linijkę.

12 **SAMI ROBIMY ZABAWKI** 13

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

KŁÓTNIA ZABAWEK

Uczniowie wysłuchują wiersza Jana Brzechwy *Kłótnia zabawek*. Wymieniają i wypisują wszystkich bohaterów. Następnie odnajdują w wyświetlonym wierszu wszystkie przymiotniki. Każdy uczeń wybiera dwa z nich i układa z nimi po jednym zdaniu.

SKACZĄCA PIŁKA

Nauczyciel proponuje wykonanie skaczącej piłki z kartki formatu A4 i gumek recepturek (mogą być gumki do robienia bransoletek). Kartkę należy zwinąć w kulkę i nałożyć na nią gumki – w różnych kierunkach. W trakcie nakładania gumek można formować kształt kuli, dociskając ją odpowiednio do blatu. Piłka będzie się lepiej odbijała, jeżeli powierzchnia zostanie utworzona z kilku warstw gumek.

POWRÓT DO PRZESZŁOŚCI

Nauczyciel informuje uczniów, że wykonają tradycyjną, znaną wielu pokoleniom ludową zabawkę, która nazywa się „zośka”. Potrzebne będą: kasza manna, rajstopy lub podkolanówki damskie, bibuła lub cienki papier, celofan, gumki recepturki i papier samoprzylepny. Uczniowie wsympują kaszę mannę do podkolanówki i formują kulkę. Zwiążą ją na końcu supeł i niepotrzebną część odcinają. Z kolorowego papieru lub bibuły wycinają duże koło (o średnicy około trzykrotnie większej od średnicy kulki) i obwijają nim kulkę. Schodzące się brzegi zaklejają kółkiem wyciętym z papieru

samoprzylepnego. Odwracają piłkę kółkiem do dołu i zawiązują ją w celofan wycięty w kształt koła. Uczniowie ponownie zaklejają brzegi kółkiem z papieru samoprzylepnego. Następnie na piłkę naciągają trzy gumki na krzyż. Na miejscu krzyżowania się gumek należy zawiązać jeden z końców rozciętej gumki, a na drugim końcu zrobić pętelkę. Teraz wystarczy włożyć cztery palce przez pętelkę i otwartą dłoń odbijać piłkę.

SZALONA PAPIEROWA ZABAWKA

Nauczyciel zapoznaje się z filmową instrukcją *Just Piece Of Paper Crazy Paper Toy* (BIBLIOGRAFIA) i przygotowuje wcześniej wzorcową „szaloną papierową zabawkę”. Uczniowie, mając do dyspozycji kolorowy papier formatu A4 i taśmę klejącą, krok po kroku wykonują czynności pokazywane przez nauczyciela.

PODUSZKOWIEC

Nauczyciel zachęca uczniów do wykonania zabawki o nazwie „poduszkowiec”. Zanim jednak dzieci przystąpią do pracy, prosi, aby wymieniły wyrazy, które kojarzą im się z tym słowem. Chętny uczeń odczytuje jego znaczenie ze słownika języka polskiego. Następnie zespoły układają jak największą liczbę nowych wyrazów z liter występujących w słowie „poduszkowiec”.

Po tym wstępie uczniowie przystępują do wykonania zabawki. Potrzebne będą: płyta CD, nakrętka z dziubkiem od

plastikowej butelki, słomka lub obudowa cienkopisu (pasująca do dziubka nakrętki), balon, klej do plastiku i gumki recepturki. Należy przykleić nakrętkę na środku płyty, a potem za pomocą gumki recepturki zamocować balon na słomce. Następnie nadmuchać balon i zakręcić jego końcówkę, by nie uciekało powietrze. Aby poduszkowiec ruszył, należy umieścić drugi koniec słomki w dziubku nakrętki i odkręcić końcówkę balonu. W przypadku braku słomki lub obudowy cienkopisu można nasadzić balon bezpośrednio na dziubek nakrętki.

TRENING PAMIĘCI

Nauczyciel proponuje wykonanie gry memory z plastikowych zakrętek. Tematem mogą być zagadnienia przyrodnicze lub społeczne: państwa i miasta Europy, zwierzęta i ich środowisko lub zawody i miejsca pracy. Zespoły uczniowskie dzielą kartkę z bloku technicznego na kwadraty o boku długości 3 cm lub rysują cyrklem okręgi o średnicy 3 cm. Na dwóch kwadratach lub kółkach zapisują informację (np. państwo i stolica). Następnie wycinają karty i za pomocą taśmy dwustronnej przyklejają do nakrętek. Zespoły uczniowskie testują grę.

ZŁAP GUZIK

Uczniowie wykonują zabawkę zręcznościową. Potrzebują: papierowego kubka, ołówka, kawałka sznurka, średniej wielkości guzika. Uczniowie mocują ołówek w otworze w poło-

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 12–13.

ZASOBY:

SCHOLARIS: [NASZE ZABAWKI](#) (scenariusz lekcji)

LITERATURA:

Brzechwa J., (2011), *Wielka księga wierszy*, Warszawa: Wydawnictwo SBM Renata Gmitrzak.

Drabik L., Kubiak-Sokół A., Sobol E., (2016), *Słownik języka polskiego*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Zwyczaje zwierząt

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- odczytuje bajkę, podaje głównych bohaterów oraz miejsce akcji;
- zapisuje estetycznie i czytelnie krótką notatkę, przestrzega zasad interpunkcji i ortografii;
- przypisuje pozytywne cechy kolegom i koleżankom;
- wymienia zawody związane z pracą w lesie;
- tworzy wypowiedzi na temat ekologii zwierząt;
- zdobywa informacje o podniebnych mistrzach latania;
- ogląda film, w którym obserwuje różne rodzaje ptasich gniazd.

AKTYWNOŚCI UCZNI

- układamy ekologiczne hasło; wykonujemy plakat dotyczący ochrony zwierząt i środowiska;
- odgrywamy scenkę teatralną zainspirowaną odgłosami zwierząt;
- rozpoznajemy ptaki oraz dopasowujemy do nich odpowiednie gniazda;
- wyjaśniamy związki frazeologiczne za pomocą definicji, rysunku, scenki dramatycznej lub pantomimy.

Marcin Brykczyński
Lew i zwierzęta
na podstawie bajki Ignacego Krasickiego

Lew nakazał poddanym, by wyznali szczerze, czym powinno, ich zdaniem, wyróżniać się zwierzę. Słoń na mądrość wskazywał, żubr wołał powagę, wielbłąd głosił wytrwałość, a lampart odwagę. Niedźwiedź siłę zachwalał, koń godną postawę, wilk na łowach udanych pragnął zdobyć sławę. Sama lekkość wybrała, jeleni piękne rogi, ryś wytworne futerko, zając szybkie nogi. Pies wicmość ponad wszystko, a lis spryt wymienił. Baran spokój, a osioł do pracy chęć cenil. Wreszcie lew tak powiedział, gdy go zapytali – Według mnie ten najlepszy, kto się najmniej chwali.

Krótki utwór literacki, w którym cechy ludzi przypisywane są zwierzętom, nazywamy bajką. Często w jej treści zawarty jest **morale**, czyli pouczenie.

1. Jakie cechy wymieniły zwierzęta w odpowiedzi na prośbę lwa? Co sądził na ten temat lew?
2. Wypożyczcie bajki Ignacego Krasickiego. Przeczytajcie bajkę „Lew i zwierzęta”.
3. Rozwińcie zdania: Julka jest pracowita jak mrówka, ponieważ... Kuba jest uparty jak osioł i dlatego... Staś jest zdrowy jak ryba, gdyż... Napiszcie te zdania w zeszytach.
4. Zilustrujcie dowolne powiedzenie, w którym cechy ludzi porównuje się do zwierzęcia, np.: chytry jak lis, dumny jak paw, powolny jak żółw. Opowiedzcie o swoich ilustracjach.

14 LEW I ZWIERZĘTA 15

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

Z MORAŁEM (podręcznik, s. 14–15)

Chętny uczeń odczytuje bajkę Marcina Brykczyńskiego *Lew i zwierzęta*. Nauczyciel przypomina dzieciom cechy bajki. Następnie uczniowie określają miejsce akcji, wskazują głównych bohaterów i wypowiadają się na temat treści. Podają morale, jaki płynie z bajki. Zapisują notatkę do zeszytu. Dzieci wybierają z bajki trzy zwierzęta, których pozytywne cechy przypisują trzem wybranym koleżankom i kolegom. Chętni uczniowie wypowiadają się na forum klasy.

KTO PRACUJE W LESIE?

Nauczyciel prowadzi z uczniami dyskusję na temat zawodów, których miejscem pracy jest las. Chętne dzieci wymieniają znane im takie zawody (leśniczy, drwal, strażnik leśny, zbieracz szyszek). Następnie opisują zadania, za jakie są odpowiedzialne w pracy te osoby.

EKOLOGICZNA DYSKUSJA

Nauczyciel prosi, aby uczniowie przypomnieli, co oznacza termin „ekologia”. Chętne dzieci udzielają odpowiedzi. Następnie w zespołach zastanawiają się, co może oznaczać termin „ekologia zwierząt”. Uczniowie wypowiadają się na podany temat.

Wskazówka: Ekologia zwierząt to nauka, która zajmuje się badaniem wpływu różnych czynników środowiskowych (np. klimat, gleby, rośliny, inne zwierzęta) na zwierzęta oraz badaniem wzajemnych powiązań między nimi.

ZAPROSZENIE

Nauczyciel dzieli dzieci na zespoły. Uczniowie wymyślają ekologiczne hasło dotyczące ochrony zwierząt i ich środowiska. Następnie wszyscy tworzą plakat ilustrujący ułożone hasło i zapraszający do udziału w wydarzeniu: „Nie krzywdźmy zwierząt!”

CO SIĘ STANIE, GDY...?

Nauczyciel zaprasza uczniów do wspólnej, relaksacyjnej zabawy. Dzieci siadają na dywanie w półokręgu, naprzeciwko nauczyciela. Nauczyciel podnosi do góry ręce i wypowiada informacje dotyczące zwierząt: „sowa nie śpi w nocy”, „lew zjada surowe mięso”. Jeśli dzieci uznają, że zdanie jest prawdziwe, naśladują ruchy rąk nauczyciela, a jeśli fałszywe (np. „dziewięć mieszka w zajęczej norze”), dzieci nie poruszają się. Uczeń, który źle oceni wypowiedź i podniesie ręce za nauczycielem, odpada z zabawy. Po powrocie do stolika losuje „zadanie gapcia”, np. „Zapisz trzy zdania dotyczące wybranego zwierzęcia leśnego”, „Zapisz pięć nazw zwierząt z trudnością ortograficzną”, „Narysuj rebus do nazwy dowolnie wybranego zwierzęcia”.

DOBRE UCHO

Wszyscy uczniowie ponownie zajmują miejsca na dywanie i dzielą się na zespoły. Nauczyciel proponuje zabawę, w której dzieci przygotowują i zaprezentują krótką scenkę teatralną na podstawie usłyszanych dźwięków. Prosi uczniów o za-

mknięcie oczu i odtwarza wybrane odgłosy zwierząt (BIBLIOGRAFIA), np.: leoparda, słonia, małpy, sowy, mewy. Jeden z odtworzonych odgłosów może nie pasować do środowiska pozostałych zwierząt (mewa w dżungli). Nauczyciel może też skorzystać z zestawu *Odgłosy lasu* (NAWIGACJA).

PODNEBNI MISTRZOWIE

Zespoły uczniowskie wyszukują w źródłach internetowych lub encyklopedii informacje na temat ptaków drapieżnych: sokoła, jastrzębia, pustułki, rybołowa i orła. Na podstawie uzyskanych wiadomości tworzą dużą tabelę, w której grupują dane ze względu na: „rozpiętość skrzydeł”, „zwierzęta, na jakie poluje”, „kolor piór”. Nauczyciel zbiera prace i umieszcza je w widocznym miejscu. Chętni uczniowie prezentują przygotowany materiał. Następnie wszyscy uczestniczą w dyskusji na temat: dlaczego te ptaki możemy nazwać podniebnymi mistrzami.

CZYM CHATA BOGATA...

Nauczyciel odtwarza film *Ptaki budują gniazda* (BIBLIOGRAFIA). Uczniowie będą mogli zaobserwować, jakie są rodzaje gniazd, w jaki sposób są budowane i w jakim celu, z czego się składają.

Następnie nauczyciel rozdaje **kartę pracy nr 22**, na której uczniowie mają za zadanie rozpoznać ptaka i przyporządkować gniazdo do jego właściciela.

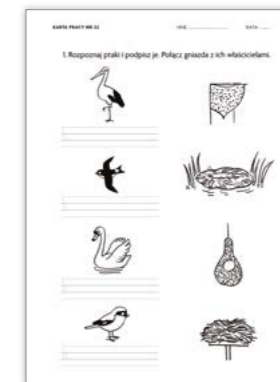
NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 14–15.

KARTA PRACY:

karta pracy nr 22

ZASOBY:

SCHOLARIS: **LEW I ZWIERZĘTA**

JAKIM JESTEM ZWIERZĘCIEM?

JAKI ZWIERZĄK DO MNIE PASUJE? (scenariusz lekcji)

CZYM MOGĘ SIĘ POSZCZYLIĆ?

ODGŁOSY LASU

LITERATURA:

Garbarczyk H. (tłum.), (2005), *Szkolna encyklopedia zwierząt*, Warszawa: Świat Książki – Bertelsmann Media.

FRAZEOLICZNY LAS

Nauczyciel prosi uczniów, aby podzielili się na sześć zespołów. Zapisuje na tablicy związki frazeologiczne: biały kruk, niebieski ptak, patrzeć wilkiem, mieć muchy w nosie, płakać jak bóbr, dzielić skórę na niedźwiedziu. Zadaniem zespołów jest wyjaśnienie tych związków wyrazowych. W tym celu dzieci mają skorzystać z jednego ze sposobów zapisanych przez nauczyciela na tablicy: definicja, rysunek, scenka dramatyczna lub pantomima. Po zakończonej pracy uczniowie prezentują znaczenie związków.

Przyrodnicza olimpiada sportowa

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- klasyfikuje zwierzęta na wodne i lądowe oraz na ssaki, ptaki, gady i płazy;
- układa pytania do tekstu z podręcznika i udziela na nie odpowiedzi;
- zapisuje czytelnie i estetycznie pytania do zeszytu, pamiętając o poprawności ortograficznej i interpunkcyjnej;
- nazywa i rozróżnia rośliny i zwierzęta typowe dla różnych ekosystemów;
- wie, czym się żywią wybrane zwierzęta;
- wie, jakie zastosowanie mają wybrane rośliny;
- pisze poprawnie pod względem ortograficznym;
- wymienia tytuły bajek, których bohaterami są zwierzęta;
- podaje i wyjaśnia przysłowia o charakterze przyrodniczym.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- rozgrywamy sportową olimpiadę przyrodniczą, w której trenujemy skok w dal, skok przez skakankę, rzut do celu, podbijanie piłeczki pingpongowej i rzut piłką lekarską.

Adam Wajrak

Jak się bawią zwierzęta?

Jeszcze do niedawna sądzono, że tylko ludzie potrafią się bawić dla przyjemności, a zabawy zwierząt są wyłącznie formą treningu. Uważano, że młode wilki, tocząc między sobą pozorowane walki, przygotowują się do zdobywania pozycji w stadzie. Kiedy młode żubry uprawiają zapasy, przepychając się z pozoru niewinnie, pewnie robią to po to, żeby później, już jako dorosłe, toczyć zacięte boje. Gdy młode kozice brykają po skalach, ich celem jest dobra kondycja w czasie górskich wędrowek za rodzicami. Młode koty bawią się listkiem lub piórkiem tylko po to, żeby stać się doskonalszymi myśliwymi.

Sądono, że umiejętności zabawy mają tylko niektóre zwierzęta. Nie dziwiło nikogo, że bawią się na przykład małpy i małpiatki, delfiny i wieloryby. Bardzo szybko okazało się jednak, że zabawy nie mają tylko treningowego charakteru. Na przykład kruki potrafią położyć się na boku i zjeżdżać z zaśnieżonego zbocza. Podobnie robią wrony siwe. Na zadach zjeżdżają z zaśnieżonych stoków kozic, a z wysokich brzegów do wody – wydry. I w jednym, i w drugim przypadku co chwila to powtarzają, więc ma to charakter wyłącznie zabawy. Czarne łabędzie dają się unosić falom, niczym serfujący na deskach ludzie. Naukowcy zaobserwowali żółwiaki, czyli żółwie o miękkiej skorupie, bawiące się plastikowymi kółkami. Istnieją też przypuszczenia, że bawić się potrafią głowonogi, czyli na przykład ośmiornice,

SPIS TREŚCI

które uchodzą za zwierzęta niezwykle inteligentne. Dziś naukowcy nie mają wątpliwości, że wiele zwierząt bawi się z tych samych powodów co ludzie. Zabawa oznacza nie tylko relaks, ale również pozwala rozładować stres, który w nadmiarze dla nikogo, w tym dla zwierząt, nie jest dobry. Poza tym zabawa dostarcza przyjemności, a kiedy czujemy się dobrze, to nasz organizm ma się lepiej. Większość zwierzęcych zabaw ma na celu naukę i poprawę sprawności fizycznej. Zresztą my, ludzie, też dość często bawimy się po to, żeby potem lepiej funkcjonować. Zabawy w domu uczą nas, jak żyć w rodzinie, a dzięki zabawie w berka z pewnością szybciej biegamy i mamy lepszą kondycję.

1. Opowiedzcie, na czym polegają zabawy zwierząt opisane w tekście.
2. Dlaczego zwierzęta potrzebują zabaw? Przeczytajcie fragmenty tekstu, które to wyjaśnia.
3. Jakie podobieństwa i różnice można znaleźć w zabawach zwierząt i ludzi?
4. Ułóżcie pytania do tekstu o zabawach zwierząt.
5. Napiszcie opowiadanie o waszych ulubionych zabawach.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

GATUNKOWE UKŁADANIE (podręcznik, s. 16–17)

Zespoły uczniowskie wysłuchują tekstu *Jak się bawią zwierzęta?* Wypisują na paskach nazwy wszystkich zwierząt, które występują w tekście. Następnie klasyfikują je na wodne i lądowe oraz na grupy: ssaki, ptaki, gady i inne. Uczniowie odczytują przygotowany materiał. Chętne dzieci próbują określić, do jakiej gromady należy zwierzę z grupy „inne”. Nauczyciel zadaje dodatkowe pytanie: które zwierzęta występują na terenie Polski?

Wskazówka: Ośmiornica należy do gromady głowonogów.

DZIWNIE ZABAWY (podręcznik, s. 16–17)

Uczniowie pracują w tych samych zespołach. Układają pytania do tekstu *Jak się bawią zwierzęta?* Następnie grupy nawzajem zadają sobie pytania i opowiadają na nie. Dwa najciekawsze pytania uczniowie zapisują w zeszycie i udzielają na nie pisemnej odpowiedzi.

ZWIERZĘTA ROZGRZEWKI

Nauczyciel zaprasza uczniów na środek sali. Dzieci poruszają się:

- naśladowując ruch zwierzęcia wskazanego przez nauczyciela, np. małpy, węża, słonia, lwa, goryla, krokodyla;
- odwzorowując: kłus konia na polu, bieganie psa i odkopywanie kości, pełzanie węża w trawie, spacer wielbłąda przez pustynię, małpę obierającą i jedzącą banana, goryla uderzającego rękoma w klatkę piersiową.

PRZYGOTOWANIA DO OLIMPIADY

Nauczyciel dzieli uczniów na pięć grup, które będą brały udział w olimpiadzie przyrodniczej. Przed przystąpieniem do rozgrywek zespoły uczniowskie losują nazwę kontynentu i wybierają państwo, które chcą reprezentować (korzystają z politycznej mapy świata). Rysują na samoprzylepnych karteczkach flagę tego kraju i przyklejają na swoje koszulki.

Olimpiadę można rozpocząć rundą honorową drużyn i wykonaniem kolorowych odbić dłoni przedstawicieli kontynentów na arkuszu papieru (na wzór kół olimpijskich).

W trakcie pracy uczniów nauczyciel przygotowuje materiały: taśmę mierniczą, małą piłkę lekarską, skakankę, paletkę i piłkę pingpongową, pięć szarf i woreczek.

OLIMPIADA PRZYRODNICZA

Każdy zespół typuje zawodnika, który będzie uczestniczył w jednej z pięciu dyscyplin sportowych: przyrodniczy skok w dal, botaniczna skakanka, bajkowy rzut, zoologiczny rzut do celu, ortograficzno-przysłowiowa paletka.

Olimpiadę można rozegrać w klasie lub na sali gimnastycznej. Kiedy trwają zawody w jednej dyscyplinie, pozostali uczniowie kibicują jej zawodnikom. Nauczyciel w każdej dyscyplinie i w każdym przedziale wynikowym ma do dyspozycji po kilka pytań.

1. Przyrodniczy skok w dal. Zawodnicy skaczą z miejsca w dal wzdłuż rozwiniętej na ziemi taśmy mierniczej. W zależności

od osiągniętego wyniku, nauczyciel zadaje pytanie:

- 0–30 cm: Do jakiej gromady zwierząt należy delfin? (ośmiornica, wilk, żółw, kruk);
  - 30–60 cm: W jakim środowisku żyje ośmiornica? (wilk, kameleon, żaba, orka);
  - 60–90 cm: Czym żywi się wąż? (wilk, jastrząb, bocian, żaba);
  - powyżej 90 cm: Jakie zwierzę żywi się roślinami? (owadami, rybami, mięsem).
- 2. Botaniczna skakanka.** Zawodnicy skaczą przez skakankę:
- 0–5 skoków: Podaj nazwę rośliny, która jest pod ochroną (rośnie w jeziorze, rośnie w górach, może poparzyć skórę, daje jadalne owoce);
  - 6–10 skoków: Podaj nazwę rośliny, z której można uzyskać olej (paliwo, mąkę, jadalne nasiona, utkać materiał);
  - więcej niż 10 skoków: Wymień rośliny występujące w ściółce leśnej (runie, podszyte, koronach wysokich drzew).
- 3. Bajkowy rzut.** Nauczyciel mierzy taśmą mierniczą odległość, jaką osiągnie uczeń rzucający małą piłką lekarską:
- mniejsza niż 50 cm: Wymień bajkę, której bohaterem jest zwierzę mieszkające pod ziemią (ptak, gad, ryba, ssak);
  - 50–70 cm: Wymień cechę ludzką, którą przypisuje się lisowi (słoniowi, lampartowi, sarnie, koniowi) w bajce *Lew i zwierzęta*;
  - 70–90 cm: Wymień rozrywki wilków (ośmiornic, kruków, czarnych łabędzi, kozic) wymienione w opowiadaniu *Jak się bawią zwierzęta?*;

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 16–17.

ZASOBY:

SCHOLARIS: **ZWIERZĘTA W ZIMIE** (scenariusz lekcji)

BADACZE PRZYRODY (scenariusz lekcji)

DZIKIE ZWIERZĘTA – FILM

- powyżej 90 cm: Podaj przykład bajki, której akcja toczy się w lesie (w górach, nad morzem, pod ziemią, w powietrzu).
- 4. Zoologiczny rzut do celu.** Nauczyciel układa pięć szarf w kształt plusa. Uczeń rzuca z odległości 1,5–2 metrów woreczkiem do celu. Pytania zależne od miejsca trafienia:
- poza szarfy: Wymień zwierzę, które zamieszkuje ściółkę leśną (runo leśne, podszyt, korony wysokich drzew);
  - w najbliższą szarfę: Podaj nazwę ptaka, który buduje gniazdo na wodzie (na słupach wysokiego napięcia, w pniu drzewa, na drzewie, na budynkach);
  - w jedną z czterech pozostałych szarf: Wymień dwa zwierzęta żyjące w Polsce, należące do gromady ssaków (ptaków, ryb, gadów, płazów).
- 5. Ortograficzno-przysłowiowa paletka.** Zadanie polega na podbijaniu paletką piłeczki pingpongowej tak, aby uzyskać jak największą odbić.
- 0–5: Zapisz poprawnie na tablicy dwie nazwy zwierząt, w których występuje „ż” („rz”, „ch”, „h”, „ó”, „u”);
  - 6–10: Zapisz poprawnie dwie nazwy roślin, w których występuje „ż” („rz”, „ch”, „h”, „ó”, „u”);
  - powyżej 10: Podaj dwa przysłowia, które zawierają nazwę zwierzęcia (rośliny). Wyjaśnij znaczenie tych przysłów.
- Po każdej poprawnej odpowiedzi drużyna wrzuca do swojego pojemnika piłkę, która oznacza jeden zdobyty punkt. Olimpiadę wygrywa drużyna z największą liczbą piłek.

Czy jedna zapałka może uszczęśliwić?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- wypowiada się na temat przeczytanej baśni;
- układa i zapisuje plan wydarzeń;
- wymyśla różne wersje zakończenia baśni Hansa Christiana Andersena *Dziewczynka z zapalkami*;
- wyszukuje informacje dotyczące historii, produkcji zapalek oraz ciekawostki na ich temat;
- zna różne sposoby wykorzystania ognia w życiu człowieka;
- rozumie, kim jest wolontariusz i na czym polega jego praca;
- wyszukuje informacje na temat polskich organizacji humanitarnych.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- odgrywamy baśń *Dziewczynka z zapalkami*;
- wykonujemy ilustracje do wybranego fragmentu baśni;
- rozwiązujemy zapałkowe łamigłówki;
- organizujemy akcję charytatywną;
- wymyślamy i testujemy sposoby na rozgrzanie organizmu w chłodny dzień.

Hans Christian Andersen
Dziewczynka z zapalkami

Zimno było, śnieg padał, zbliżał się wieczór. Niedługo skończy się ostatni dzień roku. Przez ulice zasypane śniegiem szła dziewczynka bosa, z gołą głową i coś niosła w fartuszk. Dlaczego bosa? To cała historia. Rano miała pantofle, stare i zniszczone, za duże na nią pantofle matki, ale je zgubiła. Dwa wozy nadjeżdżały właśnie bardzo szybko, a ona chciała przebiec przez ulicę; biegła co sił. Jeden pantofel zginął i nie mogła go znaleźć w ciemności, a drugi porwał jakiś chłopiec.

Więc szła, biedna, boso po śniegu, a nogi jej zsiniały i poczerwieniały. Jedną ręką ścisnęła fartuszek, w którym niosła kilkanaście paczek zapalek na sprzedaż, a w drugiej ręce miała jedną paczkę i tę podsuwała nieśmiało przechodniom. Ale nikt dzisiaj nie kupił od dziewczynki, nie zarobiła ani groszka. Drżała z zimna i głodu, a idąc powoli przez ulicę, wyglądała raczej jak cień niż żywe dziecko. Białe płatki śniegu osiadały na jej długich, jasnych włosach, które ciepłym płaszczem osłaniały jej plecy i szyję, lecz nie myślała o tym.

Ludzie wesoło żegnali stary rok, wszędzie roznosił się przyjemny zapach pieczonej gęsi, a ona była głodna i zziębnięta...

Tak była zmęczona, że nie mogła iść dalej. Usiadła w kątku między dwoma domami. Ciemno tu było, więc nikt jej nie widział. Skuliła się i skryła pod sukienką zziębnięte nogi, żeby je rozgrzać... Do domu wrócić nie miała odwagi: nie sprzedała ani jednego pudełka, jakże wracać bez pieniędzy? A zresztą czyż w domu jest ciepłej? Mroźny wiatr wieje przez dziury w dachu, choć największe zatkał słomą

SPIS TREŚCI

i gałganami. Zziębnięte ręce skostniały jej prawie, nie miała siły utrzymać w nich paczki zapalek.

A gdyby zapaliła jedną, żeby się ogrzać? Tylko jedną zapałkę. Na wspomnienie ciepła już nie miała siły oprzeć się pokusie. Wyjęła ostrożnie, trzask... i zapałka zapłonęła! Cóż za wesołe światło, jasne i ciepłe, ach, jak grzeje w ręce! Cudowny pomyłek! Wydało jej się nagle, że siedzi przed ciepłym żelaznym piecem na błyszczących nóżkach, z mosiężnymi drzwiczkami. Ach, jak było ciepło! Jak grzał duży, jasny płomień, jak wesoło się palił! Wyciągnęła nóżki spod cienkiej sukienki, aby je także ogrzać, lecz w tej samej chwili zapałka zgasła. Zniknął piec żelazny, a w ręce dziewczynki pozostał tylko mały kawałek spalonego drewnianka.

Bez namysłu zapaliła drugą zapałkę. Jasne światełko padło na szary mur, który stał się przezroczysty. Dziewczynka ujrzała w głębi duży, jasny pokój, stół nakryty czystym, białym obrusem, na nim talerz i szklanka. Na samym środku ogromna pieczona gęś na półmisku, pachnąca, nadziewana jabłkami, śliwkami. Gęś poruszyła się nagle, zeskoczyła na ziemię i zaczęła iść w stronę dziewczynki... Wtem zapałka znów zgasła i został tylko zimny, wilgotny mur.

Szybko zapaliła trzecią zapałkę. Tuż przed nią stała wspaniała, wielka choinka, jaśniejąca światłami, piękniejsza i strojnieszka od tej, którą widziała przez szklane drzwi w mieszkaniu bogatego kupca. Ileż światełek! Tysiące! Takie ciepłe, jasne.

18 **DZIEWCZYŃKA Z ZAPALKAMI**

19

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

MAŁY TEATR (podręcznik, s. 18–20)

Nauczyciel wyznacza pięć osób, które podczas czytania baśni Hansa Christiana Andersena *Dziewczynka z zapalkami* będą odgrywać role: dziewczynki, babci, dwóch woźniców i chłopca. Reszta klasy wciela się w rolę przechodniów. Nauczyciel odczytuje na głos baśń, a dzieci próbują inscenizować tekst.

NASZE ZDANIE

Uczniowie siedzą w kręgu na dywanie. Nauczyciel rozpoczyna dyskusję na temat emocji, które wzbudziła w dzieciach przeczytana baśń. Zadaje pytania: Czy dziewczynka czuła smutek? Czy mogła się zachować inaczej? Czy w dzisiejszych czasach mogłaby mieć miejsce podobna sytuacja?

PLAN WYDARZEŃ (podręcznik, s. 18–20)

Uczniowie wraz z nauczycielem układają plan wydarzeń do baśni *Dziewczynka z zapalkami*. Poszczególne punkty zapisują na arkuszu szarego papieru.

OBRAZKOWA BAŚŃ

Dzieci dzielą się na grupy w ten sposób, żeby każdemu zespołowi przypadł jeden punkt przygotowanego wcześniej planu wydarzeń. Uczniowie wykonują ilustracje do danego fragmentu baśni. Następnie grupy prezentują swoje prace i układają je w odpowiedniej kolejności – tak, aby obrazki opowiadały historię opisaną w baśni.

INNE ZAKOŃCZENIA

Każdy uczeń podaje jedno dowolne słowo, zapisuje je na małej karteczce i wrzuca ją – złożoną na pół – do pudełka. Uczniowie dobierają się w pary. Każda dwójka losuje dwie karteczki. Zadaniem par jest ułożenie i zapisanie innego zakończenia baśni w ten sposób, aby zawierało ono wylosowane słowa. Po zakończonej pracy dzieci odczytują na głos wylosowane słowa i swoją propozycję zakończenia historii. Najciekawszy pomysł uczniowie przepisują do zeszytów.

ZAPALKI

Uczniowie dzielą się na pięć grup. Każdy zespół wyszukuje w internecie i dostępnych książkach informacje na temat zapalek – ich produkcji, historii, różne ciekawostki. Następnie grupy przygotowują krótką prezentację przedstawiającą zdobyte informacje. Uczniowie mogą posłużyć się formą plakatu, ilustracjami, filmami, notatkami.

ZAPALKOWE ŁAMIGŁÓWKI

Uczniowie układają na ławkach wzory z patyczków lub kredek przedstawione w **karcie pracy nr 23**. Rozwiązują łamigłówkę, przedstawiając patyczki, a następnie przerysowują odpowiedź na kartę pracy.

OGIEŃ

Dzieci siedzą w kręgu na dywanie. Nauczyciel kładzie na środku arkusz szarego papieru, na którym zapisuje wyraz

„ogień”. Uczniowie wspólnie zastanawiają się nad znaczeniem ognia w życiu człowieka, zarówno współczesnego, jak i naszych przodków. Swoje pomysły dzieci zapisują na dużym arkuszu papieru.

KIM JEST WOLONTARIUSZ?

Uczniowie wysłuchują *Wywiadu z lekarką wolontariuszką* (NAWIGACJA [6]). Nauczyciel rozpoczyna dyskusję na temat bezinteresownej pomocy innym ludziom. Zadaje pytania: Komu i w jaki sposób można pomagać? Jak nazywają się ludzie, którzy pomagają innym? Jakie cechy powinien mieć dobry wolontariusz? Czy dzieci mogą być wolontariuszami?

POLSKIE ORGANIZACJE HUMANITARNE

Dzieci wysłuchują tekstu z e-podręcznika o polskich organizacjach humanitarnych (NAWIGACJA [7]). Następnie dzielą się na sześć grup. Każdy zespół wyszukuje w internecie lub w dostępnych książkach informacje o jednej organizacji. Uczniowie przygotowują plakaty z notatką, ilustracjami i zdjęciami. Na koniec każda grupa prezentuje swoją pracę na forum klasy. Następnie dzieci tworzą krótką notatkę o polskich organizacjach humanitarnych i zapisują ją w zeszytach.

CZY MOGĘ ZOSTAĆ WOLONTARIUSZEM?

Uczniowie pracują w zespołach. Zastanawiają się, jakie akcje pomocowe są organizowane w szkole, jakie w miejscowo-

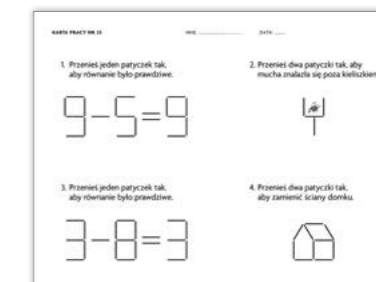
NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 18–20.

KARTA PRACY:

karta pracy nr 23

ZASOBY:

EPODRECZNIKI.PL: [1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]

ściach, w których mieszkają, a jakie w całej Polsce. Komu w ten sposób się pomaga? W jaki sposób można się zaangażować w takie wydarzenia? Swoje przemyślenia dzieci zapisują na kartkach, a następnie odczytują na głos.

KLASOWY WOLONTARIAT

Nauczyciel proponuje dzieciom, by zostały wolontariuszami. Wspólnie zastanawiają się, komu i w jaki sposób mogliby pomóc. Następnie dzieci tworzą plakaty informujące innych uczniów i nauczycieli o akcji i organizują swoje przedsięwzięcie. Po zakończonej akcji dzieci przedstawiają jej wyniki (np. w formie plakatu, tabelki) i wywieszają na tablicy na korytarzu tak, aby wszyscy uczestnicy mogli się z nimi zapoznać.

ROZGRZEJMY SIĘ

Dzieci podają sposoby na rozgrzanie się zimą na dworze. Następnie wychodzą wraz z nauczycielem na boisko szkolne i sprawdzają swoje pomysły na rozgrzanie organizmu.

Co ciekawego kryje w sobie baśń?

CELE OPERACYJNE

Uczeń

- poznaje życie i twórczość Hansa Christiana Andersena;
- opowiada baśń na podstawie ilustracji;
- wyodrębnia elementy charakterystyczne baśni;
- utrwała wiadomości dotyczące cech legendy i bajki;
- odnajduje morały zawarte w baśniach Andersena;
- układa baśń zawierającą cechy charakterystyczne dla tego gatunku;
- wybiera najważniejsze wydarzenia i bohaterów różnych baśni, łączy je w jedną historię;
- pisze list do baśniopisarza;
- sprawdza swoją wiedzę na temat baśni Andersena.

AKTYWNOŚCI UCZNI

- lepimy z plasteliny bohaterów baśni Andersena;
- tworzymy rekwizyty charakterystyczne dla danej baśni;
- przedstawiamy scenki dramatyczne o przygodach Kaja i Gerdy;
- układamy baśń utworzoną z elementów istniejących już baśni.

Dziewczynka wyciągnęła ku nim obie ręce... a wtem zapalka zgasła. Ale maleńkie iskielki unosiły się coraz wyżej, wyżej i zajaśniały między gwiazdami na niebie. Och, jedna spadła, a za nią zgasła ognista smuga.

– Ktoś umarł – cicho szepnęła dziewczynka, bo słyszała od babci, którą bardzo kochała, że kiedy gwiazda spada, to dusza człowieka odlatuje do nieba.

Znów zapłonęła zapalka i w jej świetle dziewczynka ujrzała najdroższą babunię, całą jaśniejącą ciepłym, łagodnym blaskiem. Staruszka z miłością patrzyła na wnuczkę, uśmiechała się do niej.

– O, babciu, weź mnie z sobą! – zawołało dziecko. – O, weź mnie, babciu! Ja wiem, że ty znikniesz, kiedy zapalka zgaśnie, jak zniknął piec ciepły, gręś i choinka. O, nie znikaj, babciu!

Drżąc z pośpiechu i zimna rączką zapaliła dziewczynka od razu całe pudełko, tak bardzo chciała zatrzymać babunię. Buchnął jasny płomień. Znów pojawiła się babcia, piękna jak nigdy. Uśmiechnęła się do wnuczki i wzięła ją na ręce. Unosiły się obie wysoko, coraz wyżej, ku gwiazdom, ku światłom wspaniałym, gdzie nie ma głodu, chłodu ani strachu, aż przed tron Boga.

Nazajutrz w kąci pod murem ujrano zamrożone ciało dziewczynki. Uśmiechała się, a w dłoni trzymała spalone pudełko zapalek. Dzień noworoczny powital ją blaskiem słońca.

– Chciała się ogrzać – rzekł ktoś, pokazując na spalone zapalki.

Nikt się nie domyślił, co widziała przed śmiercią w świetle tych kilku drewniek i w jakim blasku wstąpiła do nieba w objęciach zmarłej babci.

na podstawie tłumaczenia Cecylii Niewiadomskiej

SPIS TREŚCI

Joanna Kulmowa
List do Andersena

Ja dziękuję panu panie Janie Christianie za to bardzo dziecięce bajanie. Za kominarczyka co się kochał w pasterece. Za słowika – że miał żywe serce. Za szkielko Królowej Śniegu. I za smutny los żołnierza cynowego. Za księżniczkę na ziarnku grochu. Za cień który trwa przy mnie wszędzie. I za każde brzydkie kaczątko co wie teraz że labędziem będzie.

1. Opowiedzcie o swoich odczuciach po przeczytaniu baśni „Dziewczynka z zapalkami”. Czego można się dowiedzieć z tej baśni?
2. Co wyobrażała sobie dziewczynka, zapalając kolejne zapalki? Opowiedzcie o tym, a potem odszukajcie odpowiednie fragmenty w tekście.
3. Jak można zmienić koniec baśni, żeby miała szczęśliwe zakończenie?

1. Przeczytajcie dowolne baśnie. Opowiedzcie je koleżankom i kolegom. Zastanówcie się, co baśnie mają ze sobą wspólnego, a co je różni. Skąd wiemy, że dany tekst jest baśnią?
2. O jakich baśniach opowiada wiersz „List do Andersena”? Podajcie tytuły.
3. Napiszcie i zilustrujcie własną baśń. Możecie dać ją komuś bliższemu w prezencie świątecznym.

20 **DZIEWCZYŃKA Z ZAPALKAMI**
21 **LIST DO ANDERSENA**

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

POZNAJEMY DUŃSKIEGO BAŚNIOPIARZA

Uczniowie pracują w kiluosobowych grupach. Wykorzystując materiały dostępne w e-podręczniku i Scholarisie (NAWIGACJA), tworzą plakat przybliżający postać Hansa Christiana Andersena. Po wykonaniu pracy zespoły prezentują swoje prace.

OPOWIADAMY BAŚŃ

Nauczyciel prosi wcześniej dzieci, aby przeczytały w domu baśnie Andersena: *Mała syrenka*, *Dziewczynka z zapalkami*, *Calineczka*, *Pasterka* i *kominarczyk*, *Brzydkie kaczątko*, *Nowe szaty cesarza*, *Królowa śniegu* i *Słowik*. Uczniowie dzielą się na osiem grup. Każdy zespół losuje lub wybiera jedną baśń. Nauczyciel rozdaje dzieciom ilustracje do baśni wydrukowane z zasobów Scholarisa (NAWIGACJA). Zadaniem grup jest ułożenie obrazków w odpowiedniej kolejności, a następnie opowiedzenie na forum klasy wybranej baśni. Podczas układania ilustracji dzieci mogą korzystać z tekstu baśni.

PLASTELINOWE POSTACIE

Uczniowie pracują w tych samych grupach. Każdy zespół wybiera baśń – inną niż poprzednio. Dzieci lepia z plasteliny bohaterów danej baśni, a następnie tworzą baśniową galerię postaci i przedstawiają swoje prace: opowiadają, kogo ulepili, z jakiej baśni pochodzą ich bohaterowie i jakie przygody wspólnie przeżyli.

ZGADNIJ, JAKA TO BAŚŃ

Dzieci pracują w ośmiu zespołach. Losują lub wybierają jeden tytuł z poznanych wcześniej baśni Andersena. Następnie typują przedmiot najbardziej charakterystyczny dla ich historii i wykonują go z dostępnych materiałów: plastikowych kubeczków, papierowych talerzyków, tektury, gazet, pudełek, pustych opakowań, zakrętek itp. Po zakończonej pracy zespoły prezentują swoje rekwizyty, a pozostali uczniowie próbują odgadnąć, z jakiej baśni pochodzą poszczególne przedmioty.

BRAKUJĄCA CZĘŚĆ

Dzieci wysłuchują baśni *Królowa śniegu* czytanej przez nauczyciela lub chętnego ucznia. Następnie nauczyciel prezentuje animację streszczającą tę baśń (NAWIGACJA). Dzieci wspólnie zastanawiają się, które fragmenty baśni zostały pominięte w animacji. Nauczyciel zapisuje hasłowo brakujące przygody na tablicy. Następnie uczniowie dzielą się na kilka grup. Każda z nich ma za zadanie przygotować i przedstawić jeden z pominiętych fragmentów w krótkiej scenie dramatycznej. Uczniowie mogą korzystać z tekstu baśni.

BAŚŃ – CO TO TAKIEGO?

Dzieci siedzą w kręgu na dywanie. Nauczyciel kładzie na środku kartki z wydrukowanymi hasłami: „morał”, „ziarno prawdy”, „postacie i wydarzenia fantastyczne”, „walka dobra ze złem”, „krótki utwór literacki”, „często pisana wierszem”,

„zwierzęta charakteryzują cechy ludzi, np. osioł jest uparty, lew odważny, żółw powolny, stary i mądry”, „przyroda jest ożywiona”, „znamy dokładne miejsce i czas opisywanych zdarzeń”, „opisana historia mogła się zdarzyć naprawdę”. Nauczyciel wyjaśnia nieznanne dzieciom pojęcia. Uczniowie wspólnie zastanawiają się, które z wypisanych na kartkach cech posiadają wszystkie znane im baśnie. Następnie zapisują w zeszytach krótką notatkę dotyczącą cech charakterystycznych baśni.

LEGENDY, BAŚNIE I BAJKI

Po wykonaniu poprzedniego ćwiczenia dzieci zastanawiają się, które z cech są charakterystyczne dla bajki, a które dla legendy. Podają przykłady zastosowania danej cechy w znanych im utworach, np. w legendzie znane jest miejsce akcji, ponieważ wiemy, że legenda o Smoku Wawelskim działa się w Krakowie.

BAŚNIOWE MORAŁY

Nauczyciel pyta dzieci, co to jest morał. Uczniowie próbują zdefiniować pojęcie. Następnie przypominają morały ze znanych im baśni Andersena. Dzieci dzielą się na kilka grup i na arkuszach szarego papieru tworzą plakaty na temat: Czego uczą nas baśnie? Wykonane prace uczniowie wieszają w widocznym miejscu. Jeśli dzieci mają kłopot z odnalezieniem morału w którejś z baśni, nauczyciel może odtworzyć animację z zasobów Scholarisa (NAWIGACJA).

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 21.

ZASOBY:

EPODRECZNIKI.PL: [1] [2] [3] [4] [5] [6]

SCHOLARIS: [GALERIA ILUSTRACJI Z BAŚNI H. CH. ANDERSENA](#)
[BAŚŃ H. CH. ANDERSENA „KRÓLOWA ŚNIEGU”](#)
[MORAŁY W BAŚNIACH](#)
[H. CH. ANDERSEN I JEGO BAŚNIOWY ŚWIAT](#)

BAŚNIOPIARZE

Uczniowie wymyślają i zapisują własną baśń, pamiętając o cechach charakterystycznych dla tego gatunku. Chętne dzieci odczytują swoje prace, a pozostali uczniowie sprawdzają, czy baśnie zostały napisane poprawnie (czy zawierają wszystkie istotne i wyróżniające ten gatunek elementy).

DWA W JEDNYM

Nauczyciel zapisuje na małych karteczkach tytuły omawianych baśni Andersena, składa je na pół i wrzuca do pudełka. Dzieci pracują w parach. Każda dwójka losuje dwa tytuły baśni (po wylosowaniu zapamiętują tytuły i wrzucają karteczki ponownie do pudełka). Uczniowie starają się połączyć wylosowane baśnie w jedną, nową historię.

LIST DO BAŚNIOPIARZA (podręcznik, s. 21)

Dzieci czytają wiersz Joanny Kulmowej *List do Andersena*. Wspólnie zastanawiają się, jakie baśnie zostały wspomniane w wierszu. Wymieniają ich tytuły. Następnie piszą swój list do baśniopisarza, w którym dziękują mu za napisane utwory i wymieniają przedstawione w nich wartości.

SPRAWDŹ SIĘ!

Dzieci samodzielnie wykonują ćwiczenia z e-podręcznika (NAWIGACJA). Następnie chętni uczniowie odczytują rozwiązania na głos, a pozostała część zespołu klasowego sprawdza ich poprawność.

Bawimy się słowami

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- potrafi zastąpić wyraz innym wyrazem bliskoznacznym;
- rozumie, co znaczy pojęcie „synonim” i posługuje się nim;
- układa wyrazy bliskoznaczne do podanych słów;
- używa słownika wyrazów bliskoznacznych;
- posługuje się pojęciem „antonim”;
- używa naprzemiennie synonimów i antonimów.

AKTYWNOŚCI UCZNI

- tworzymy domino z wyrazów bliskoznacznych;
- korzystamy ze słownika wyrazów bliskoznacznych;
- podajemy synonimy i antonimy wybranych wyrazów;
- tworzymy plakaty utrwalające wiedzę.

Zaulek SŁÓWEK

Ciekawa ta książka!

Coś mi wpadło do oka!

Ależ brzydka ta róża!

Co ty mówisz? Jest bardzo ładna.

SPIS TREŚCI

Mineje gorące lato. Mineją barwna jesień. Zapadła sroga zima.

Prędzej, szybciej!

Ten wysoki zamek to mój dom.

Piękny!

Smutna Gerda wyrusza na poszukiwanie Kaja.

Co było dalej?

1. Zapoznajcie się z baśnią „Królowa Śniegu” Hansa Christiana Andersena. Które fragmenty baśni zostały zilustrowane?

2. Przeczytajcie teksty w dymkach. Zaznaczone w nich na kolorowo wyrazy zastąpce podanymi niżej.

szkaradna • śliczna • mroźna
kolorowa • interesująca
wspaniały • strzelisty
zmartwiona • upalne

3. Znajdźcie pary wyrazów, które mają podobne znaczenie. Podajcie inne przykłady takich par wyrazów.

zwierciadło	lustro
iskrzy się	chłodno
żle	niedobrze
prezent	łśniące
błyszczą	zimno
podarunek	błyszczą

4. Do podanych wyrazów dobrać takie, które mają podobne znaczenie. Zapiszcie je w zeszytach.

wesoło – radośnie
prędko – ?
błędnie – ?
głośno – ?
miło – ?
sympatycznie • szybko
hałaśliwie • niepoprawnie

5. Które wyrazy możecie zastąpić innymi tak, aby znaczenie zdań pozostało takie samo? W tym ćwiczeniu i w pozostałych możecie skorzystać ze słownika języka polskiego lub słownika wyrazów bliskoznacznych.

Królowa spojrzała w lustro.
Kaj dostał upominek.
To była ciekawa baśń.

6. Zastąpce podane wyrazy innymi o podobnym znaczeniu.

np. budynek – dom
życzliwy • samochód • szczupły

7. Które z poniższych par wyrazów mają podobne, a które przeciwne znaczenie?

wysoko – nisko   smaczny – pyszny
ciemno – jasno   śmieszny – zabawny

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

ZA DUŻO TYCH SŁÓW

Uczniowie pracują w parach. Nauczyciel rozdaje każdej dwójce kartkę z wydrukowanym tekstem:

W moim domu mieszkają pies i kot. Pies nazywa się Fafik, a kot Plamka. Pies bardzo lubi wychodzić na długie spacery. Kot woli wylegiwać się na słońcu przez cały dzień. Pies często bawi się z kotem. Czasami przerywam im wesołe harce, wołając kota i psa na posiłek.

Dzieci zastanawiają się, jakimi słowami można zastąpić powtarzające się w tekście wyrazy „pies” i „kot”. Przeredagowują zdania w taki sposób, aby te słowa nie pojawiały się tak często. Zapisują nowo utworzony tekst.

SYNONIMY

Nauczyciel wyjaśnia uczniom, że synonimy to wyrazy o podobnym znaczeniu. Używa się ich, żeby nie powtarzać zbyt często w tekście tych samych słów. Dzieci próbują podać po kilka przykładów synonimów do wyrazów: niedobrze, ładna, zimno, róża. Następnie tworzą krótką notatkę na temat synonimów i zapisują ją w zeszytach.

SYNONIMOWE DOMINO

Uczniowie dzielą się na czteroosobowe grupy. Mają do dyspozycji kartki z bloku technicznego, nożyczki i ołówki. Każdy zespół przygotowuje domino: wycina kilka małych prostokątów z bloku technicznego, a na ich środku stawia pionową kreskę, dzielącą prostokąt na dwie równe części.

Na jednym polu karteczki zapisuje dowolne słowo. Następnie, na polu innej karteczki, wpisuje wyraz do niego bliskoznacznym. Na drugiej części prostokąta wpisuje nowe słowo itd. Uczniom łatwiej będzie stworzyć domino, gdy wcześniej poukładają wycięte prostokąty w zamkniętą figurę. Po zakończonej pracy grupy zamieniają się zestawami domina i próbują je ułożyć.

SYNONIMOWE WYŚCIGI

Uczniowie dzielą się na dwie drużyny. Każdy zespół stoi w rzędzie w tej samej odległości od tablicy. Przy tablicy przygotowane są dwa kawałki kredy. Nauczyciel podaje na głos dowolne słowo. Zadaniem pierwszej osoby w rzędzie jest podbiegnięcie do tablicy i zapisanie dowolnego synonimu podanego przez nauczyciela wyrazu, np. barwny – kolorowy, tężowy. Punkt otrzymuje drużyna, której zawodnik szybciej zapisał poprawny synonim. Następnie uczniowie wracają na koniec rzędu, a kolejne osoby startują do tablicy.

SŁOWNIK WYRAZÓW BLISKOZNACZNYCH

Nauczyciel rozdaje dzieciom słowniki wyrazów bliskoznacznych. Uczniowie mają chwilę na zapoznanie się ze słownikiem: Co to jest? Do czego służy? W jaki sposób się go używa? Następnie nauczyciel proponuje zorganizowanie konkursu. Dzieci dzielą się na sześć grup. Ich zadaniem jest zapisanie jak największej liczby wyrazów bliskoznacznych do danego słowa w określonym czasie (np. 5 min). Każdy ze-

spół otrzymuje kartkę z czterema wyrazami, do których ma utworzyć synonimy, np. złość, wysoki, koń, bawić się. Grupy w tym samym czasie odkrywają kartki i zaczynają zapisywać synonimy. Po upływie wyznaczonego czasu, zespoły odczytują swoje propozycje. Wygrywa grupa, która wypisała najwięcej wyrazów bliskoznacznych.

ANTONIMY

Nauczyciel wyjaśnia uczniom, że antonimy to wyrazy o przeciwnym znaczeniu, np. duży – mały, wesoły – smutny, ciepło – zimno. Dzieci podają po kilka przykładów antonimów, a następnie zapisują w zeszytach krótką notatkę na ten temat.

UTRWALMY WIEDZĘ

Dzieci dzielą się na dwie grupy. Jeden zespół zajmuje się synonimami, a drugi antonimami. Uczniowie przygotowują plakat, dzięki któremu będą mogli utrwalić nowo zdobytą wiedzę. Projektując plakat, dzieci powinny pamiętać, aby umieścić na nim definicję synonimu lub antonimu (ułożoną i zapisaną przez dzieci) oraz ciekawe przykłady (pisane i obrazkowe). Nauczyciel przypomina uczniom, że plakat powinien być czytelny i interesujący, aby przykuwał uwagę. Po skończeniu zadania dzieci prezentują swoje prace, a następnie wieszają je w widocznym miejscu. Przez tydzień, codziennie, nauczyciel odczytuje z dziećmi definicje pojęć „synonim” i „antonim”, a uczniowie podają nowe przykłady.

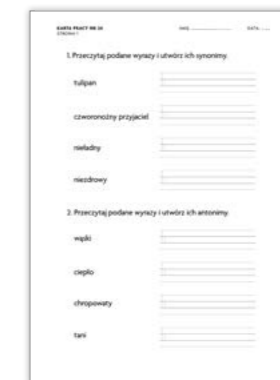
NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 22–23.

KARTA PRACY:

karta pracy nr 24

1. Przeczytaj podane wyrazy i utwórz ich synonimy.

ładny _____

czarowniczy przepiórek _____

nieładny _____

nieczysty _____

2. Przeczytaj podane wyrazy i utwórz ich antonimy.

węgiel _____

nieładny _____

czarowniczy _____

ładny _____

LITERATURA:

Bańko M. (red.), (2013), *Wielki słownik wyrazów bliskoznacznych*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

ŁAŃCUCH WYRAZÓW

Uczniowie siedzą w kręgu na dywanie. Nauczyciel wypowiada na głos dowolne słowo. Dziecko znajdujące się po prawej stronie nauczyciela podaje inny wyraz będący synonimem lub antonimem słowa wypowiedzianego przez nauczyciela. Następnie kolejna osoba wymyśla synonim lub antonim do wyrazu powiedzianego przez poprzednika, tworząc w ten sposób łańcuch wyrazów. Przykład: duży – ogromny – wielki – mały – okruszek – kawałek – część – całość...

KWADRAT LITEROWY

Nauczyciel rozdaje **kartę pracy nr 24**. Uczniowie układają synonimy i antonimy do podanych wyrazów. Następnie wykreślają utworzone wyrazy w kwadracie literowym.

Co kryje wieczór wigilijny?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- zna zwyczaje wigilijne;
- zna tradycyjne potrawy wigilijne;
- wyszukuje informacje na temat różnych rodzajów szopek bożonarodzeniowych;
- organizuje i rozdziela pracę;
- wymyśla zakończenie opowiadania;
- wyszukuje i zapisuje w poprawny sposób wyrazy z trudnością ortograficzną;
- rozwiązuje graficzne dyktando.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- tworzymy plakaty przedstawiające różne rodzaje szopek bożonarodzeniowych;
- przygotowujemy klasowe jasełka;
- przygotowujemy klasową Wigilię;
- opracowujemy scenkę dramatyczną, tworzymy choinkę z własnych ciał i przygotowujemy ozdoby choinkowe;
- tworzymy przeszkody z gumy do skakania i przechodzimy przez nie.

Natalia Usenko
Wigilia...

Wędrowało dwoje wędrowców przez kraj obcy nocą głęboką. Nic nie mieli, oprócz osiołka i tej gwiazdy w górze, wysoko. Byli głodni. Byli ubodzy. A nad ranem w biednej stajence mały synek im się urodził i do mamy wyciągnął ręce. Zająśniało wszystko dokoła od dobroci i od miłości. Trzej królowie przybyli do nich – trzeba było powitać gości... Wół się zdziwił, zarżał osiołek, a dzieciątko na sianie spało. Popłynęła cicha kołęda nad tą biedną stajenką małą.

Spójrz, nadchodzi noc wigilijna! Znów nad światem kołęda płynie. Pomyśl o tych dwojgu wędrowcach, o stajence i o rodzinie. Chlebem podziel się i dobrocią z każdym, komu tego dziś trzeba.

Niech życzenia pełne miłości lecą zewsząd, hen, aż do nieba...

SPIS TREŚCI

Malujemy na szkle

Nasza klasa postanowiła namalować obrazki na szkle. Oto kilka wskazówek, jak to zrobić.

Przygotujcie: szybę o zaokrąglonych krawędziach lub szklane naczynie, farbę do malowania konturów, farby do malowania na szkle lub akrylowe, pędzle.

1 Szybę lub szklane naczynie umyć wodą z płynem do mycia naczyń i wysuszyć.

2 Za pomocą farby do malowania konturów narysujcie na szkle dowolny wzór. Poczekajcie, aż wyschnie.

3 Kontury wypełnijcie starannie farbami do malowania na szkle lub farbami akrylowymi.

4 Prace pozostawcie do wyschnięcia.

Nasze prace

1 Ilustracje na stronie 24 przedstawiają obrazki na szkle namalowane przez panią Rozalję Szypułę. Wykonajcie własne prace techniką malowania na szkle.

24 WIGILIA...

MALUJEMY NA SZKLE 25

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

CIKAWY SZOPKA

Uczniowie dzielą się na kilkusobowe grupy. Zespoły wyszukują w internecie lub dostępnych książkach informacje na temat różnych rodzajów szopek (żywa, ruchoma, krakowska). Każda grupa przygotowuje plakat zawierający zdjęcia i ilustracje oraz informacje o tym, z czego składa się dana szopka, jakie postacie się w niej znajdują, gdzie ją można zobaczyć. Każdy zespół omawia swoją pracę na forum klasy.

KLASOWE JASEŁKA

Uczniowie pracują w czterech grupach. Ich zadaniem jest przygotowanie krótkiego przedstawienia jasełkowego: ustalenie liczby występujących osób i przydzielenie ról, opracowanie tekstu, wykonanie rekwizytów i scenografii. Dzieci samodzielnie organizują swoją pracę. Mają do dyspozycji: kolorowy papier, tekturę, flamastry, taśmy, kredki, plastikowe kubeczki, papierowe talerzyki, zakrętki, pudełko itp. Po zakończonej pracy każda grupa prezentuje swoje jasełka i zostaje nagrodzona brawami.

CZEKOLADA

Dzieci łączą ławki tak, aby powstał z nich duży stół. Siadają na krzesłach wokół niego. Uczniowie po kolei rzucają kostką do gry. Osoba, która wyrzuci szóstkę lub jedynekę, ma za zadanie zjeść jak największą ilość czekolady – do momentu, w którym ktoś znów wyrzuci sześć oczek lub jedno oczko.

Zadanie jest jednak utrudnione: jeść trzeba w czapce, szaliku i rękawiczkach, posługując się nożem i widelcem. Zabawa trwa, dopóki czekolada nie zostanie w całości zjedzona.

KLASOWA WIGILIA

Uczniowie wraz z nauczycielem planują klasową Wigilię. Zadaniem dzieci jest przygotowanie menu, wyznaczenie osób odpowiedzialnych za przyrządzenie oraz przyniesienie gotowych potraw do szkoły, udekorowanie klasy, ustalenie obowiązującego stroju, zorganizowanie czasu na posiłek, przygotowanie życzeń i kolęd do wspólnego odśpiewania oraz przystrojenie choinki.

NIESPOTYKANA CHOINKA – TEATR KREATYWNYCH

Uczniowie pracują w grupach. Nauczyciel opowiada dzieciom historię:

Była ciemna, cicha i mroźna noc. Na bezchmurnym i pełnym błyszczących gwiazd niebie, w gwiazdozbiornie Wielkiej Niedźwiedzicy, pojawił się nagle jeszcze jeden świecący punkt. Powiększał się i błyszczał coraz mocniej. Zbliżał się do Ziemi z niewyobrażalną szybkością. Nikt jednak nie zauważył tego niezwyklego zjawiska. Miasteczko pogrążone było we śnie. Wtem, w ciemnym parku, nieopodal wielkiego domu z ośnieżonym dachem, rozległo się cichutkie skrzyknięcie śniegu. Święty Mikołaj zbliżał się powoli do ozdobionego świątecznie budynku. Na plecach miał zarzucony niewielki plecak, w którym schował przygotowane

wcześniej prezenty dla mieszkańców domu. Za nim stały sianie zaprężone w siedem reniferów, a w saniach schowane były wielkie worki pełne podarków i pakunków. Mikołaj stanął przy drzwiach, podskoczył i jednym susem znalazł się na dachu. Rozejrzył się dookoła i – nie zobaczywszy nikogo – wśliznął się do komina. Z cichym pacnięciem wylądował w pięknie udekorowanym salonie. Strzepnął z ubrania resztkę sadzy i odwrócił się. Jego oczom ukazał się niezwykle widok. Zamiast świerku ozdobionego bombkami, świecadelkami i łańcuchami, z gwiazdą lub aniołkiem na czubku ujrzał...

Zadaniem uczniów jest dokończenie opowiadania i przedstawienie go w krótkiej scenie dramatycznej. Dzieci wymyślają, jaką choinkę zobaczył Mikołaj, i tworzą jej obraz z własnych ciał. Mogą wykonać dla siebie ozdoby choinkowe z dostępnych materiałów. Po zakończonej pracy zespoły prezentują swoje wersje zakończenia historii.

ORTOGRAFICZNA CHOINKA

Uczniowie dzielą się na czteroosobowe grupy. Ich zadaniem jest przygotowanie ortograficznej choinki. Każdy zespół losuje jedną trudność ortograficzną: „u”, „ó”, „rz” lub „ż”. Na kartce formatu A3 dzieci wypisują dowolne wyrazy zawierające wylosowaną trudność. Na górze kartki znajduje się trzyliterowe słowo, pod nim czteroliterowe, następnie pięcioliterowe itd. Wyrazy zapisywane są jeden pod drugim, w ten sposób, aby ich układ kształtem przypominał

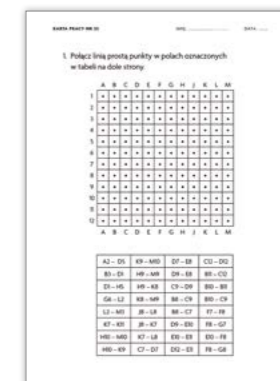
NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 24.

KARTA PRACY:

karta pracy nr 25

ZASOBY:

EPODRECZNIKI.PL: [1] [2]

SCHOLARIS: **W DZIEŃ WIGILII** (scenariusz lekcji)

LITERATURA:

Kubiak-Sokół A., Sobol E., (2016), *Słownik ortograficzny*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

choinkę. W każdym słowie uczniowie wyróżniają daną trudność ortograficzną. Dzieci mogą korzystać ze słownika ortograficznego i podręcznika. Po zakończonej pracy każdy zespół odczytuje swoje wyrazy i wiesza „choinkę” w widocznym miejscu.

DYKTANDO GRAFICZNE

Nauczyciel rozdaje uczniom **kartę pracy nr 25**. Uczeń może wykonać zadanie samodzielnie lub nauczyciel może poddyktować dzieciom punkty z tabeli. W ten sposób ćwiczenia będzie pamięć słuchowa. Zadaniem dzieci jest połączenie linią prostą dwóch punktów znajdujących się w polach zapisanych w diagramie.

ZAPŁĄTANE ZAPŁĄTANIE

Dzieci dzielą się na trzyosobowe zespoły. Każda grupa otrzymuje gumę do skakania. Dwie osoby z zespołu trzymają gumę obiema rękami. Każda z nich może wykonać trzy ruchy rękami lub nogami, np. podnieść jedną rękę, nadepnąć na gumę dwiema nogami, skrzyżować ręce. Zadaniem trzeciej osoby jest przejście na drugą stronę powstałej w ten sposób przeszkody. Nie może ona jednak dotknąć gumy żadną częścią ciała. Po pokonaniu przeszkody uczniowie w grupie zamieniają się rolami.

Czy malowanie zawsze wygląda tak samo?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- układa życzenia świąteczne i zapisuje je za pomocą sylab;
- poznaje przyczynę powstawania szronu na szybie;
- obserwuje pod lupą płatki śniegu i porównuje je;
- poznaje proces powstawania szkła;
- analizuje tekst i tworzy do niego komiks;
- poznaje etapy tworzenia bombek;
- układa zdania opisujące ilustrację.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- przygotowujemy łańcuchy z życzeniami świątecznymi;
- projektujemy świąteczne gwiazdozbiory;
- sporządzamy obrazy z wykorzystaniem kleju i kaszy mанны;
- wydeptujemy na śniegu różne kształty;
- wyszukujemy szczegóły na obrazkach.

Natalia Usenko
Wigilia...

Wędrowało dwoje wędrowców przez kraj obcy nocą głęboką. Nic nie mieli, oprócz osiołka i tej gwiazdy w górze, wysoko. Byli głodni. Byli ubodzy. A nad ranem w biednej stajence mały synek im się urodził i do mamy wyciągnął rękę. Zająśniało wszystko dookoła od dobroci i od miłości. Trzej królowie przybyli do nich – trzeba było powitać gości... Wół się zdziwił, zarżał osiołek, a dzieciątko na sianie spało. Popłynęła cicha kołęda nad tą biedną stajenką małą.

Spójrz, nadchodzi noc wigilijna! Znow nad światem kołęda płynie. Pomyśl o tych dwojgu wędrowcach, o stajence i o rodzinie. Chlebem podziel się i dobrocią z każdym, komu tego dziś trzeba.

Niech życzenia pełne miłości lecą zewsząd, hen, aż do nieba...

1. W jaki sposób została przedstawiona w wierszu atmosfera Wigilii?
2. Czego życzymy sobie, dzieląc się opłatkiem? Jakie życzenia sprawiają przyjemność? Ułóżcie i napiszcie życzenia dla koleżanek i kolegów z klasy.
3. Porozmawiajcie o zwyczajach i tradycjach związanych z Bożym Narodzeniem. Które z nich są charakterystyczne dla regionu, w którym mieszkacie?

24 WIGILIA...

SPIS TREŚCI

Malujemy na szkle

Nasza klasa postanowiła namalować obrazki na szkle. Oto kilka wskazówek, jak to zrobić.

Nasze prace

Przygotujcie: szybę o zaokrąglonych krawędziach lub szklane naczynie, farbę do malowania konturów, farby do malowania na szkle lub akrylowe, pędzle.

- 1 Szybę lub szklane naczynie umyć wodą z płynem do mycia naczyń i wysuszyć.
- 2 Za pomocą farby do malowania konturów narysujcie na szkle dowolny wzór. Poczekajcie, aż wyschnie.
- 3 Kontury wypełnijcie starannie farbami do malowania na szkle lub farbami akrylowymi.
- 4 Prace pozostawcie do wyschnięcia.

1. Ilustracje na stronie 24 przedstawiają obrazy na szkle namalowane przez panią Rozalję Szypulę. Wykonajcie własne prace techniką malowania na szkle.

25 MALUJEMY NA SZKLE

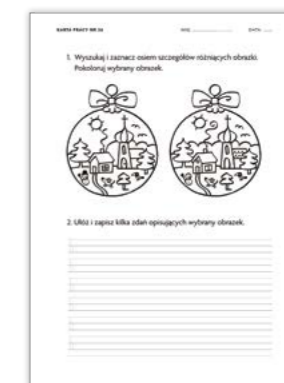
NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 25.

KARTA PRACY:

karta pracy nr 26

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

ŁAŃCUCHY ŻYCZEŃ

Uczniowie w parach układają i zapisują jak najdłuższe życzenia świąteczne. Następnie wycinają paski z kolorowego papieru (najlepiej o szerokości ok. 1–1,5 cm). Zapisują na nich życzenia i sklejają z pasków papierowy łańcuch. Na jednym ogniwie łańcucha może znajdować się jedna sylaba. Po zakończonej pracy uczniowie mogą zmierzyć długość łańcuchów i wyłonić twórców najdłuższych życzeń świątecznych. Uczniowie dekorują klasę swoimi łańcuchami.

ŚWIĄTECZNE NIEBO

Dzieci malują palcami na czarnej lub granatowej kartce z kolorowego bloku technicznego białe kropki – gwiazdy na niebie. W czasie gdy farba wysycha, nauczyciel pokazuje uczniom na ilustracjach w dostępnych książkach lub na zdjęciach ze źródeł internetowych, jak wyglądają gwiazdozbiory. Następnie proponuje, aby dzieci same zaprojektowały kształty, w które mogłyby być ułożone grupy gwiazd w czasie świąt Bożego Narodzenia. Uczniowie łączą gwiazdy na swoich kartkach w fantazyjne gwiazdozbiory za pomocą jasnej włóczki przyklejanej na kartkę.

SZYBY MROZEM MALOWANE

Nauczyciel zadaje uczniom pytania: Czy widzieliście kiedyś na szybach misterne wzory stworzone przez mróz? Jak myślicie, jak powstają takie obrazy? Uczniowie odpowiadają na pytania. Następnie nauczyciel wyjaśnia dzieciom, w jaki

sposób na szybach pojawia się szron. Przynosi do klasy czajnik z zagotowaną wodą i stawia go na ławce tak, aby wszyscy uczniowie mogli go dobrze widzieć (dzieci mogą stanąć dookoła ławki). Nad parą wodną wydobywającą się z czajnika nauczyciel trzyma pokrywkę, lustro lub kawałek szkła. Uczniowie obserwują zjawisko skraplania się wody i próbują samodzielnie je wyjaśnić. W razie potrzeby nauczyciel tłumaczy, że gorąca para wodna skrapla się po zetknięciu z zimną powierzchnią szkła. Objasnia, że w powietrzu znajduje się woda w postaci pary. Zimą, gdy ogrzewamy swoje domy, znajdujące się w nich powietrze jest ciepłe. Przy zetknięciu z zimną szybą występująca w powietrzu para wodna się skrapla. A jeśli na dworze jest mróz, wtedy szyby są bardzo zimne, dlatego para wodna po zetknięciu się z nimi szybko zamarza, tworząc piękne wzory. To zjawisko tłumaczy, dlaczego szronowe malowidła znajdują się po wewnętrznej stronie okna.

MROZOWI MALARZE

Uczniowie wykonują prace ilustrujące wzory, jakie tworzy na szybach mróz. Każde dziecko ma do dyspozycji kolorową kartkę formatu A4 i klej. Dzieci robią na kartkach za pomocą kleju kilka kresek ułożonych w dowolny sposób: linie mogą się przecinać, krzyżować, być krzywe, układać w różne wzory. Następnie wysypują na kartkę niedużą ilość kaszy mанны. Kasza pozostanie na posmarowanych klejem partiach kartki. Pozostałą część kaszy dzieci zsypują do kosza na śmieci.

WIELKI OBRAZ

Dzieci wraz z nauczycielem wychodzą na boisko szkolne. Zadaniem uczniów jest stworzenie wspólnego obrazu na śniegu (najlepiej wielkości boiska szkolnego) poprzez wydeptanie ścieżek, które utworzą jakiś wzór. Gotowy obraz dzieci oglądają przez okna w klasie.

JAK WYGLĄDAJĄ PŁATKI ŚNIEGU?

Uczniowie wychodzą wraz z nauczycielem na boisko szkolne. Zabierają ze sobą szkła powiększające. Obserwują przez nie pojedyncze płatki śniegu i porównują je. Po powrocie do klasy dzieci opowiadają o swoich obserwacjach. Zastanawiają się, jak powstają płatki śniegu i czy wszystkie wyglądają tak samo.

JAK POWSTAJE SZKŁO?

Nauczyciel rozdaje lub odczytuje dzieciom tekst *Jak powstaje szkło?*

Pierwszym etapem produkcji szkła jest przygotowanie odpowiednich surowców: piasku, sody i wapnia. Następnie są one podgrzewane w piecach szklarskich – wielkich wannach wyłożonych ogniotrwałą gliną – do temperatury 1500 stopni Celsjusza. Tak wysoką temperaturę uzyskuje się dzięki użyciu palników gazowych znajdujących się po obu stronach wanny. Aby przyspieszyć proces tworzenia się szkła, do wanny wrzuca się niewielką ilość stłuczki szklanej. Roztopione szkło stygnie powoli, tak długo, aż osiągnie wygląd

lepkiego cukierka. Masę wyciąga się z pieca za pomocą metalowego pręta. Przypomina ona wówczas gęsty syrop. Szkło w takiej postaci jest gotowe do formowania ręcznego lub w maszynach odlewniczych albo do walcowania w tafle – formuje się z niego szklanki, stoiki, wazony, szyby okienne, miski itp.

Dzieci samodzielnie analizują tekst, a następnie omawiają poszczególne etapy produkcji szkła i tworzą komiks o powstawaniu szkła.

JAK POWSTAJĄ BOMBKI?

Nauczyciel odtwarza wybrany ze źródeł internetowych film ukazujący, w jaki sposób powstają bombki. Omawia z uczniami kolejne etapy tworzenia bombek:

- dmuchalnie – pracownicy fabryki bombek rozgrzewają szklane rurki i, dmuchając w nie, nadają im okrągły kształt;
- srebrzenie – dzięki kąpeli w azotanie srebra bombki nabierają lustrzanego blasku;
- dekorowanie – bombki są ręcznie malowane w piękne wzory, zdobione brokatem, kamieniami itp.

BOMBKOWE SZCZEGÓŁY

Nauczyciel rozdaje uczniom **kartę pracy nr 26**. Uczniowie wyszukują osiem szczegółów różniących dwa obrazki i kolorują jeden z nich. Następnie układają i zapisują kilka zdań opisujących ilustrację.

Czy Boże Narodzenie zawsze wygląda tak samo?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- poznaje dawne i obecne polskie tradycje związane ze świętami Bożego Narodzenia;
- opowiada o tradycjach bożonarodzeniowych kultywowanych w domu rodzinnym;
- poznaje tradycje związane ze świętami Bożego Narodzenia kultywowane w Hiszpanii, Wielkiej Brytanii, Szwecji, Francji oraz na Węgrzech;
- wyszukuje informacje na temat tradycji bożonarodzeniowych w innych państwach i tworzy mapę myśli;
- poznaje przysłowia związane z zimą i świętami Bożego Narodzenia.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- tworzymy bombkę z rodzinnymi tradycjami bożonarodzeniowymi;
- układamy zdania z rozsypanki wyrazowej.

Boże Narodzenie

Boże Narodzenie to jedno z najważniejszych świąt chrześcijańskich. Wiąże się z nim wiele zwyczajów. Niektóre z nich są podobne w różnych regionach Polski i w różnych krajach świata.

Jednym ze zwyczajów świątecznych jest ozdabianie choinki. Dawniej domy dekorowano np. zielonymi gałązkami.

Na świątecznym stole, pod obrusem, kładzie się siano. Jest ono symbolem stajenki, w której narodził się Jezus.

Kolacje wigilijna tradycyjnie rozpoczyna się, kiedy na niebie widac pierwszą gwiazdę. Nawiązując to do Gwiazdy Betlejemskiej.

Na świątecznym stole często palą się świece. Są one symbolem światła, nadziei i łączności z bliskimi, którzy już odeszli.

Wieczera rozpoczyna się od łamania się opłatkiem i składania sobie życzeń. To znak miłości, przyjaźni, przebaczenia i pokój.

Wspólne śpiewanie kolęd i pastorałek podkreśla świąteczny nastrój. Słowa kolęd przypominają historię narodzenia Jezusa.

SPIS TREŚCI

Izabella Klebańska

O kolędzie „Cicha noc”

Ciche, nieśmiałe pukanie oderwało wikarego Józefa Mohra (czytaj: mora) od wieczornej modlitwy. Przed drzwiami stał miejscowy handlarz węglem.

– Miałbym do księdza prośbę – powiedział niepewnie. – Czy mógłby ksiądz ochrzcić mojego synka?

– Oczywiście – odparł wikary. – Przyjdźcie jutro rano.

– Czy ksiądz nie mógłby teraz? – W jego oczach było błaganie. – Dziecko jest maleńkie i słabe.

Kapłan pokiwał głową ze zrozumieniem.

– I nie będę miał czym zapłacić – westchnął w desperacji węglarz.

– Nie szkodzi – odparł ksiądz. – Dajcie mi tylko chwilę. Muszę się przygotować. Śnieg skrzypiał pod nogami, gdy ruszyli na skraj wioski, do skromnej chaty, w której czekała matka z nowo narodzonym dzieciątkiem. Błada i zmęczona leżała na byle jak zbitym posłaniu i uśmiechając się promiennie, tuliła śpiącego malca.

„Zupełnie jakbym znalazł się w stajence w Betlejem” – pomyślał wzruszony ksiądz.

Po powrocie na plebanię nie mógł uwolnić się od tego obrazu.

Cicha noc, święta noc
pokój niesie ludziom wszem.
A u źróbka Matka Święta
czuwa sama uśmiechnięta
nad Dzieciątko snem...

Słowa same cisnęły się pod pióro. Czuł, że musi tę scenę uwiecznić. Muzykę skomponował organista, a zarazem nauczyciel śpiewu, Franz (czytaj: franc) Gruber. Ta znana i lubiana na całym świecie kolęda pochodzi z Austrii. Pierwszy raz wykonano ją w 1818 roku.

Kolędy i pastorałki to pieśni śpiewane w okresie świąt Bożego Narodzenia. Kolędy opowiadają o wydarzeniach związanych z narodzeniem Jezusa i mają charakter religijny. W Polsce znane są i śpiewane od prawie sześciuset lat. Pastorałki nie mają charakteru religijnego, to najczęściej wesołe piosenki opowiadające np. o zwyczajach związanych ze świętami.

1. Jakie wydarzenie spowodowało, że Józef Mohr napisał słowa kolędy?
2. Posłuchajcie tradycyjnych oraz współczesnych kolęd. Co je różni? W czym są podobne?
3. Zwróćcie uwagę na pisownię wyrazów: **pokój**, **źróbek**, **Józef**, **pióro**. Ułóżcie z nimi zdania.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

POLSKIE TRADYCJE

Uczniowie wysłuchują opowiadania o świętach Bożego Narodzenia z e-podręcznika (NAWIGACJA). Następnie wymieniają tradycje, o których jest mowa w tekście. Wspólnie zastanawiają się, które z nich są nadal kultywowane, które uległy zmianie, a które zupełnie zanikły. Uczniowie próbują wymienić inne, znane im polskie tradycje bożonarodzeniowe. Swoje wnioski zawierają w krótkiej notatce i zapisują ją do zeszytu.

BOMBKA Z TRADYCJAMI

Nauczyciel obrysowuje na arkuszu szarego papieru kontur dużej bombki. Dzieci ozdabiają ją farbami, a następnie wycinają. Podczas gdy farba wysycha, uczniowie wycinają bombki z kartek formatu A4. Rysują na nich obrazek przedstawiający święta Bożego Narodzenia w ich rodzinach. Po zakończonej pracy chętne dzieci omawiają na podstawie wykonanego rysunku kultywowane w ich domach tradycje i zwyczaje związane ze świętami. Następnie każde dziecko przykleja swoją pracę na dużą bombkę. Plakat przedstawiający zwyczaje świąteczne dzieci nauczyciel wiesza w widocznym miejscu.

ROZSYPAŃKA WYRAZOWA

Nauczyciel przygotowuje dla uczniów rozsypankę wyrazową na wzór rozsypanki zamieszczonej w e-podręczniku (dzieci mogą rozwiązać zagadkę również bezpośrednio w e-pod-

ręczniku, zob. NAWIGACJA). Nauczyciel odczytuje na głos poprawnie brzmiące zdania. Po przeczytaniu każdego zdania uczniowie sygnalizują poprzez podniesienie ręki, czy znają tę tradycję.

BOŻE NARODZENIE NA ŚWIECIE

Nauczyciel rozdaje uczniom kartki z tekstem na temat zwyczajów świątecznych w innych krajach:

W Hiszpanii odpowiednikiem opłatka jest popularny tam przysmak, czyli chatwa owinięta w opłatek. Wieczera wigilijna rozpoczyna się dużo później niż w Polsce. Po kolacji Hiszpanie idą na pasterkę, potem wychodzą na ulice, śpiewają kolędy, tańczą i bawią się do rana. Głównym daniem wigilijnym jest pieczona ryba oraz keks Trzech Króli, w którym zapieka się drobne upominki. Prezenty rozdawane są 6 stycznia, na pamiątkę darów, które Jezus otrzymał od Trzech Króli.

W Wielkiej Brytanii wigilijny posiłek rozpoczyna się w południe uroczystym obiadem w gronie rodzinnym. Tradycyjnymi potrawami są indyk oraz płonący pudding. Wieczorem dzieci wywieszają skarpety, by nazajutrz rano znaleźć w nich prezenty.

W Szwecji święta rozpoczynają się już w pierwszą niedzielę adwentu. Uroczysty posiłek składa się z odpowiednio przygotowanej suszonej ryby, galaretki wieprzowej oraz słodkiego chleba pachnącego cynamonem i goździkami, a na deser podaje się pierniczki. Szwedzi tańczą wokół choinki, ale nie

śpiewają kolęd. Szwedzką tradycją jest również odwiedzanie w święta osób samotnych.

We Francji święta obchodzi się w gronie rodzinnym, uczestniczy się w pasterce, a 25 grudnia zasiada się do uroczystego obiadu. W tym dniu spożywa się owoce morza, takie jak ostrygi, langusty czy krewetki, pasztet z kaczyc wątrobek, indyka w kasztanach oraz deser, który kształtem przypomina gałąź. Dlaczego akurat gałąź? Ponieważ dawniej gałęzie wrzucano do kominka, aby ogrzać pomieszczenie. Te same gałęzie były przyozdabiane i święcone, aby przynosiły dobrobyt, zdrowie i szczęście. Z czasem przeniesiono je na stół w formie bożonarodzeniowego deseru. Dzieciom prezenty przynosi Dzieciątko Jezus lub Aniołek.

Na Węgrzech w czasie wieczery wigilijnej je się pieczonego indyka, zupę z różnych gatunków ryb oraz rosół z kury. Nie może również zabraknąć ciasta z makiem i orzechami. Węgrzy wierzą, że mak zapewni rodzinie miłość. Nauczyciel rozrysowuje na tablicy mapę myśli na wzór schematu z e-podręcznika (NAWIGACJA). Nie wpisuje jednak nazw państw, lecz zostawia puste miejsca. Zadaniem uczniów jest uzupełnienie mapy myśli nazwami odpowiednich krajów na podstawie otrzymanego tekstu. Gotowy schemat uczniowie przepisują do zeszytu.

CO KRAJ, TO OBYCZAJ

Uczniowie wspólnie zastanawiają się, tradycje których krajów chciałyby lepiej poznać. Nauczyciel zapisuje propozy-

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 26.

ZASOBY:

EPODRECZNIKI.PL: [1] [2] [3]

LITERATURA:

Kłosińska A., Sobol E., Stankiewicz A., (2005), *Wielki słownik frazeologiczny PWN z przysłowiami*, Wydawnictwo Naukowe PWN.

Co się może wydarzyć w jedną cichą noc?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- czyta i analizuje tekst kolędy *Cicha noc*;
- wypisuje z tekstu wyrazy z trudnością ortograficzną, podaje zasady ich pisowni i układa z nimi zdania;
- poznaje definicje „kolędy” i „pastorałki”, podaje ich przykłady;
- opisuje dany wyraz, używając skojarzeń;
- wymienia dźwięki słyszane w nocy oraz ich źródła;
- poznaje zwierzęta prowadzące nocny tryb życia i wyszukuje informacje na ich temat.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- opowiadamy wymyślone historie o Orionie i dowiadujemy się, kim był według mitologii greckiej;
- ćwiczymy siłę płuc;
- przyporządkowujemy zwierzęta do prowadzonego przez nie trybu życia.

Boże Narodzenie

Boże Narodzenie to jedno z najważniejszych świąt chrześcijańskich. Wiąże się z nim wiele zwyczajów. Niektóre z nich są podobne w różnych regionach Polski i w różnych krajach świata.

Jednym ze zwyczajów świątecznych jest ozdabianie choinki. Dawniej domy dekorowano np. zielonymi gałązkami.

Na świątecznym stole, pod obrusem, kładzie się siano. Jest ono symbolem stajenki, w której narodził się Jezus.

Kolacje wigilijna tradycyjnie rozpoczyna się, kiedy na niebie widac pierwszą gwiazdę. Nawiązują to do Gwiazdy Betlejemskiej.

Na świątecznym stole często palą się świece. Są one symbolem światła, nadziei i łączności z bliskimi, którzy już odeszli.

Wieczera rozpoczyna się od łapania się oplakier i składania sobie życzeń. To znak miłości, przy przebaczenia i pokój.

Wspólne śpiewanie kolęd i pastorałek podkreśla świąteczny nastrój. Słowa kolęd przypominają historię narodzenia Jezusa.

SPIS TREŚCI

Izabella Klebańska

O kolędzie „Cicha noc”

Ciche, nieśmiałe pukanie oderwało wikarego Józefa Mohra (czytaj: mora) od wieczornej modlitwy. Przed drzwiami stał miejscowy handlarz węglem.

– Miałbym do księdza prośbę – powiedział niepewnie. – Czy mógłby ksiądz ochrzcić mojego synka?

– Oczywiście – odparł wikary. – Przyjdźcie jutro rano.

– Czy ksiądz nie mógłby teraz? – W jego oczach było błaganie. – Dziecko jest maleńkie i słabe.

Kapłan pokiwał głową ze zrozumieniem.

– I nie będę miał czym zapłacić – westchnął w desperacji węglarz.

– Nie szkodzi – odparł ksiądz. – Dajcie mi tylko chwilę. Muszę się przygotować. Śnieg skrzypiał pod nogami, gdy ruszyli na skraj wioski, do skromnej chaty, w której czekała matka z nowo narodzonym dziećciem. Błada i zmęczona leżała na byle jak zbitym posłaniu i uśmiechając się promiennie, tuliła śpiącego malca.

„Zupełnie jakbym znalazł się w stajence w Betlejem” – pomyślał wzruszony ksiądz. Po powrocie na plebanię nie mógł uwolnić się od tego obrazu.

Cicha noc, święta noc
pokój niesie ludziom wszem.
A u źróbka Matka Święta
czuwa sama uśmiechnięta
nad Dzieciątka snem...

Słowa same cisnęły się pod pióro. Czuł, że musi tę scenę uwiecznić. Muzykę skomponował organista, a zarazem nauczyciel śpiewu, Franz (czytaj: franc) Gruber. Ta znana i lubiana na całym świecie kolęda pochodzi z Austrii. Pierwszy raz wykonano ją w 1818 roku.

Kolędy i pastorałki to pieśni śpiewane w okresie świąt Bożego Narodzenia. Kolędy opowiadają o wydarzeniach związanych z narodzeniem Jezusa i mają charakter religijny. W Polsce znane są i śpiewane od prawie sześćset lat. Pastorałki nie mają charakteru religijnego, to najczęściej wesołe piosenki opowiadające np. o zwyczajach związanych ze świętami.

1. Jakie wydarzenie spowodowało, że Józef Mohr napisał słowa kolędy?
2. Posłuchajcie tradycyjnych oraz współczesnych kolęd. Co je różni? W czym są podobne?
3. Zwróćcie uwagę na pisownię wyrazów: **pokój**, **źróbek**, **Józef**, **pióro**. Ułóżcie z nimi zdania.

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 27.

KARTA PRACY:

karta pracy nr 27

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

KOLĘDA CICHĄ NOC

Nauczyciel rozdaje dzieciom wydrukowany cały tekst kolędy *Cicha noc*. Uczniowie samodzielnie czytają go po cichu. Podkreślają słowa, które są dla nich niezrozumiałe. Wspólnie zastanawiają się nad znaczeniem podkreślonych wyrazów. W razie potrzeby nauczyciel może wytłumaczyć trudne słowa. Następnie nauczyciel omawia z dziećmi tekst kolędy, pyta, o czym jest każda strofa, jakie postacie w niej występują, o czym opowiada całość utworu. Uczniowie tworzą krótką notatkę na temat kolędy i wklejają wydrukowany tekst do zeszytów.

TRUDNE WYRAZY (podręcznik, s. 27)

Uczniowie czytają tekst Izabelli Klebańskiej *O kolędzie „Cicha noc”* i wypisują na kartkach wyrazy, które według nich są trudne w pisowni. Następnie dzieci kolejno odczytują wypisane słowa, pamiętając o niepowtarzaniu wymienionych wcześniej wyrazów. Uczniowie wspólnie podają zasady pisowni odczytanych słów i układają z nimi zdania, które zapisują w zeszycie. Dzieci mogą wyróżnić wypisane wcześniej wyrazy, podkreślając je lub zapisując na kolorowo.

KOLĘDY I PASTORAŁKI (podręcznik, s. 27)

Uczniowie czytają samodzielnie z podręcznika informacje o kolędach i pastorałkach. Nauczyciel tworzy na tablicy tabelę: po jednej stronie zapisuje wyraz „kolędy”, a po drugiej „pastorałki”. Dzieci wymieniają tytuły znanych im kolęd i pa-

storałek. Uczeń, który podał nazwę utworu, podchodzi do tablicy i zapisuje ją w odpowiedniej rubryce. Pozostała część klasy sprawdza poprawność zapisu. Dzieci przepisują tabelkę do zeszytu.

ZGADNIJ, O CZYM MYŚLĘ

Nauczyciel zapisuje na karteczkach wyrazy: „Cicha noc”, „choinka”, „kolęda”, „bombka”, „noc”, „Wigilia”, „pasterka”, „źróbek”, „szopka”, „batwan”, „zima”. Karteczki składa na pół i wrzuca do pudełka. Chętne dziecko losuje jedną karteczkę. Jego zadaniem jest opisanie wyrazu z karteczki bez użycia tego słowa oraz wyrazów do niego pokrewnych. Na przykład: „zima” (nie wolno używać wyrazów: zima, zimno, zimny itp.) – „pora roku, w której nosimy czapkę i rękawiczki”. Pozostali uczniowie odgadują hasło.

ODGŁOSY NOCY

Uczniowie siedzą w kręgu na dywanie. Nauczyciel zadaje pytanie, czy noc zawsze jest cicha. Dzieci wypowiadają się na ten temat. Następnie nauczyciel kładzie na środku dywanu arkusz szarego papieru, na którym znajduje się napis „odgłosy nocy”. Dzieci wypisują swoje propozycje dźwięków, które można usłyszeć o tej porze, tworząc mapę myśli, np. fajerwerki, nocne zwierzęta, szum liści na drzewach. Po skończeniu pracy uczniowie zastanawiają się, dlaczego te odgłosy są słyszane nocą, a nie w dzień, lub dlaczego lepiej je słyszymy, gdy jest ciemno.

NOCNE ZWIERZĘTA

Dzieci siedzą w kręgu na dywanie. Nauczyciel rozkłada na środku kartki z wypisanymi nazwami zwierząt: „wrona”, „lis”, „jeź”, „sowa”, „nietoperz”, „borsuk”, „wilk”, „chomik”, „kura”, „wiewiórka”, „krowa”, „bocian”, „koń”. Zadaniem dzieci jest wybranie nazw tych zwierząt, które prowadzą nocny tryb życia (lis, jeź, sowa, nietoperz, borsuk, wilk i chomik). Następnie nauczyciel pyta, czym charakteryzuje się noc. Uczniowie podają swoje propozycje, a nauczyciel zapisuje je na tablicy, np.: nocą jest ciemno, jest niższa temperatura i większa wilgotność powietrza. Dzieci wspólnie zastanawiają się, w jaki sposób warunki panujące nocą mogą być przyjazne dla zwierząt, np. gdy jest ciemno, łatwiej się ukryć; zwierzęta, które nie lubią wysokiej temperatury, lepiej czują się w nocy. Na koniec uczniowie wyszukują w internecie lub dostępnych książkach informacje o wymienionych zwierzętach. Tworzą na ich temat krótkie notatki i zapisują je na kartkach.

ZWIERZĘTA ROZSYPAŃKA

Nauczyciel rozdaje **kartę pracy nr 27**. Uczniowie dzielą zwierzęta ze względu na prowadzony przez nie tryb życia.

HISTORIE ORIONA

Nauczyciel pokazuje dzieciom ilustrację przedstawiającą gwiazdozbiór Orion. Uczniowie samodzielnie wymyślają, kim lub czym był Orion. Układają krótką historię na jego

temat, która została „zapisana” w gwiazdach. Następnie chętne dzieci opowiadają na głos swoje historie. Po wysłuchaniu opowiadań nauczyciel przybliży uczniom mitologiczną postać Orion: według wierzeń Greków był to wielki, dzielny i bardzo silny myśliwy. Zginął od strzał bogini łowów – Artemidy. Według innej wersji zabiło go ukąszenie skorpiona naślątego przez tę boginię. Na niebie możemy oglądać Orion broniącego się przed szarżującym bykiem, a nieopodal niego znajduje się jego wierny pies.

SIŁA PŁUC

Uczniowie ćwiczą w dwóch zespołach. Każde dziecko z pierwszej grupy otrzymuje piórko. Zadaniem uczestników jest dmuchanie w piórko tak, aby jak najdłużej utrzymało się w powietrzu. W tym czasie uczniowie z drugiej grupy dobierają się w pary. Każda dwójka otrzymuje piłeczkę do ping-ponga. Dzieci kładą się na brzuchach, twarzami do siebie w odległości około jednego metra. Dmuchają w piłeczkę w ten sposób, aby potoczyła się ona do drugiej osoby z pary. Po zakończeniu wyznaczonego czasu zespoły zmieniają zadania.

Co drzemie w tekstach kolęd?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- rozumie, czym jest kołysanka;
- wskazuje na mapie miasto Betlejem;
- wyszukuje ilustracje i zdjęcia Betlejem;
- poznaje niektóre wyrazy z gwary góralskiej;
- poznaje polską tradycję koledowania;
- wypisuje z tekstu części mowy;
- odnajduje w tekście wyrazy rymujące się i tworzy nowe rymy.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- układamy tekst kołysanki;
- tworzymy przestrzenne obrazy przedstawione w tekście kolędy;
- projektujemy i wykonujemy stroje i instrumenty oraz przygotowujemy pokaz kolędników;
- układamy teksty kolęd z sylab wyciętych z gazet.

SPIS TREŚCI

Autorzy słów i melodii nieznanymi

Lulajże, Jezuniu
(fragmenty)

Lulajże, Jezuniu, moja perelko,
lulaj, ulubione me pieścidelko.
refren: Lulajże, Jezuniu, lulajże, lulaj,
a ty go, Matulu, w placzu ululaj.

Zamknijże znużone płaczem powieczki,
utulże zemdlone łkanem usteczki.
refren: Lulajże, Jezuniu...

Lulajże, piękniuchny mój anioleczku.
Lulajże, wdzięczniuchny świata kwiateczku.
refren: Lulajże, Jezuniu...

Cyt, cyt, cyt, zasypia małe Dzieciątko.
Oto już zasnęło niby kurczątko.
refren: Lulajże, Jezuniu...

Autorzy słów i melodii nieznanymi

Dzisiaj w Betlejem
(fragment)

Dzisiaj w Betlejem, dzisiaj w Betlejem
wesola nowina,
że Panna czysta, że Panna czysta
porodziła Syna.
refren: Chrystus się rodzi,
nas oswobodzi,
anieli grają, króle witają,
pasterze śpićwają,
bydłęta kłękają,
cuda, cuda ogłaszają.

Maryja Panna, Maryja Panna
Dzieciątko piastuje
i Józef stary, i Józef stary
ono pielęgnuje.
refren: Chrystus się rodzi...

*słowa: Teofil Lenartowicz
muzyka: Jan Gall*

Mizerna, cicha
(fragmenty)

Mizerna, cicha
stajenka licha
pełna niebieskiej chwały:
oto leżący
przed nami śpiący
w promieniach Jezus mały.
Nad nim anieli
w locie stanęli
i pochyleni kłęczą
z włosy złotymi,
z skrzydły białymi
pod malowaną tęczą.
Lulaj, Dziecino,
lulaj, ptaszyno,
nasze umiłowanie;
gdy się rozbudzi
w tej rzeszy ludzi,
zbawienie nam się stanie.

Autorzy słów i melodii nieznanymi

Oj, maluśki, maluśki
(fragmenty)

Oj, maluśki, maluśki, maluśki
jako rękawicka,
alboli tyz jakoby, jakoby
kawalecek smycka.
refren: Śpiewajcie i grajcie mu,
Dzieciątku małemu.
Cy nie lepiej by Tobie, by Tobie
siedzieć było w niebie,
wsak Twój Tatusz kochany, kochany
nie wyganiał Ciebie.
refren: Śpiewajcie i grajcie mu...

28 **KOLEĐY** 29

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

KOŁYSANKI (podręcznik, s. 28)

Uczniowie czytają kolędę *Lulajże, Jezuniu*. Wspólnie zastanawiają się, czym jest kołysanka. Nauczyciel zadaje dzieciom pytania: czy kolęda *Lulajże, Jezuniu* mogłaby być kołysanką śpiewaną przez Maryję dla małego Jezusa? Dlaczego? Następnie nauczyciel proponuje dzieciom napisanie własnej kołysanki. Uczniowie dzielą się na małe grupy lub, jeśli wolą, pracują indywidualnie. Ich zadaniem jest wymyślenie i zapisanie tekstu kołysanki. Chętne osoby mogą ułożyć kołysankę do znanej im melodii.

DZISIAJ (I KIEDYŚ) W BETLEJEM

Uczniowie otrzymują atlasy. Wyszukują na mapie miasto Betlejem. W razie potrzeby nauczyciel może dawać dzieciom wskazówki, gdzie należy go szukać (najpierw kontynent, później państwo itd.). Następnie dzieci wyszukują w internecie i dostępnych książkach ilustracje i zdjęcia Betlejem. Nauczyciel wyjaśnia uczniom, że w Betlejem panuje dużo cieplejszy klimat niż w Polsce. W związku z tym Jezus nie urodził się w ośnieżonej stajence, dookoła której stały białe choinki. Prawdopodobnie było wtedy około dziesięciu stopni ciepła, rosły drzewa figowe i palmy daktylowe.

OBRAZ UKRYTY W KOLEĐZIE (podręcznik, s. 29)

Uczniowie odczytują z podręcznika kolędę *Szopka*. Ich zadaniem jest stworzenie przestrzennego obrazu, który opisany jest w tekście. Do dyspozycji dzieci mają: guziki, za-

krętki, włóczkę, patyczki po lodach, słomki, tekturę, kleje, kredki, flamastry itp. Po zakończeniu pracy uczniowie tworzą wystawę swoich obrazów.

GÓRALSKIE KOLEĐY (podręcznik, s. 29)

Dzieci słuchają nagrania kolędy *Oj, maluśki, maluśki*. Nauczyciel pyta o przyczynę dziwnego brzmienia niektórych wyrazów w kolędzie. Następnie uczniowie wypisują z tekstu znajdującego się w podręczniku wyrazy w gwarze góralskiej. Próbuje wspólnie wytłumaczyć znaczenie tych słów. Dzieci przepisują wyrazy i ich znaczenie do zeszytu. Nauczyciel pyta uczniów o przykłady innych gwar w Polsce.

KIM SĄ KOLEĐNICY?

Nauczyciel wyszukuje w źródłach internetowych i odtwarza film przedstawiający występ kolędników. Rozpoczyna dyskusję na temat kolędników: Kim są? Co robią? Za kogo/co są przebrani? Kim jest turoń (rogate, czarne i włochate zwierzę z kłapiącą szczęką)? Dzieci dzielą się swoją wiedzą, przypuszczeniami i doświadczeniami. Następnie formułują notatkę na temat kolędników, a nauczyciel zapisuje ją na tablicy. Uczniowie przepisują notatkę do zeszytów.

KOLEĐUJEMY

Dzieci dzielą się na kiluosobowe grupy. Przygotowują stroje kolędników z dostępnych materiałów: gazet, pudełek, kolorowego papieru, skrawków materiału, bibuły, taśm, kle-

ju itp. Wykonują także instrumenty, na których będą grać (z pudełek, zakrętek, gumek recepturek, guzików, plastikowych kubeczków, papierowych talerzyków, włóczki itp.) i inne potrzebne im rekwizyty. Następnie wybierają trzy kolędy, które zaprezentują przed klasą jako kolędnicy. Wymyślają krótką scenkę – szopkę i ustalają kolejność elementów przedstawienia. Po zakończonej pracy każda grupa występuje przed kolegami i koleżankami. Dzieci mogą również zaprosić równoległą klasę na pokaz kolędników.

KOLEĐNIKOWE CZĘŚCI MOWY

Nauczyciel rozdaje uczniom kartki z wydrukowanym tekstem wiersza Marii Konopnickiej *Kolędnicy* (BIBLIOGRAFIA). Chętne dziecko lub nauczyciel odczytuje wiersz na głos. Zadaniem uczniów jest wypisanie z tekstu wszystkich rzeczowników, przymiotników i czasowników. Uczniowie mogą najpierw podkreślić odpowiednio części mowy w tekście, a następnie wypisać je na kartce. Chętne osoby odczytują na głos znalezione wyrazy. Pozostali uczniowie sprawdzają ich poprawność i ewentualnie uzupełniają odpowiedzi.

RYMOWANKI

Dzieci odszukują i wypisują z wiersza Marii Konopnickiej *Kolędnicy* rymujące się pary wyrazów. Następnie dopisują do nich jak największą liczbę innych, dowolnych rymujących się słów. Dzieci odczytują swoje propozycje na głos, pamiętając, żeby nie powtarzać wyrazów, które zostały już

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 28–29.

ZASOBY:

EPODRECZNIKI.PL: [1]

LITERATURA:

Jachowicz S., Konopnicka M., (2014), *Klasycy dzieciom*, Warszawa: Wydawnictwo Nasza Księgarnia.

Czy pomoc innym jest dobrym postanowieniem noworocznym?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- czyta i tworzy wypowiedzi do tekstu *Dzień prawdy*;
- stosuje poprawnie znaki interpunkcyjne: wykrzyknik, znak zapytania, myślnik i cudzysłów;
- zapisuje poprawnie i estetycznie postanowienia noworoczne, które związane są z przypadkowo wyjętymi z plecaka przedmiotami;
- współpracuje z zespołem;
- wykazuje się pomysłowością;
- wykazuje się empatią.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- wypisujemy pięć naszych osiągnięć z ubiegłego roku;
- zapisujemy motywujące nas postanowienia noworoczne;
- wymyślamy klasowe postanowienia, które będziemy realizować do końca roku szkolnego;
- tworzymy „śnieżną mapę”, polegającą na dopisywaniu skojarzeń do słowa;
- na postawie ścieżki zaznaczonej na „śnieżnej mapie” tworzymy i odgrywamy historię z rekwizytem.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

DZIEŃ PRAWDY (podręcznik, s. 30–31)

Nauczyciel prosi, aby chętni uczniowie odczytali tekst Pawła Beręsewicza *Dzień prawdy*. Następnie dzieci prowadzą dyskusję, podczas której uzyskują odpowiedzi na pytania: Co wydarzyło się w klasie w czasie Dnia prawdy? Jakie życzenia znalazły się w skrzynce? Które z postanowień wydało ci się najciekawsze, a które najzabawniejsze? Które z postanowień mogłoby być twoje? Jakie postanowienie miała nauczycielka? Po dyskusji uczniowie zastanawiają się nad nowym tytułem opowiadania.

JAK CI MINĄŁ ROK?

Uczniowie wypisują pięć swoich osiągnięć z ubiegłego roku. Ponieważ nie jest łatwo przypomnieć sobie cały rok w jednej chwili, nauczyciel może podpowiedzieć obszary, w których należy poszukiwać wspomnień: osiągnięcia szkolne, rodzinne, sportowe, koleżeńskie, w zakresie ochrony środowiska itp. Takie wspomnienia są dobrym punktem wyjścia do tworzenia nowych noworocznych postanowień.

MOBILIZUJĄCE POSTANOWIENIE

Nauczyciel proponuje uczniom, by zastanowili się nad postanowieniami na najbliższy rok. Prosi, aby dzieci unikały zwrotów: „będę sprzątał swój pokój”, „będę pomagał mamie” lub „nie będę kłamał”. Nauczyciel sugeruje, aby były to postanowienia mobilizujące: „nauczę się stu nowych słów z języka angielskiego”, „nauczę się jeździć do tyłu na rol-

Paweł Beręsewicz

Dzień Prawdy

– Co robisz? – spytała mama, a Bartek wysapał:
– Zwisam.

Trzymał się drążka w drzwiach, a twarz miał czerwona jak ketchup. Od kilku dni sporo czasu poświęcał na zwisanie. Robił to nie bez powodu – zbliżał się Dzień Prawdy.

Odkąd pani Ania ogłosiła, że to już za tydzień, w całej klasie zapanowało ożywienie. Nagle wszyscy sobie przypomnieli o tajemniczej puszcze z napisem: „Nie otwierać przed Dniem Prawdy!”. A więc to już rok? – dziwili się. Oj, szybko zleciało od tamtego dnia, kiedy pani Ania postawiła na biurku pudełko po piernikach!

– To będzie nasz Skarbiec Marzeń – powiedziała. – Sejf na noworoczne postanowienia.

Przez całą lekcję myśleli wtedy, co by tu sobie postanowić, a jak już ktoś wymyślił, zapisywał to na karteczce i wkładał do Skarba Marzeń. Pani Ania też.

– Zajrzyjmy tu za rok i zobaczmy, co się komu udało – obiecała, zaklejając puszkę supermocną taśmą.

Otwarcie Skarba w Dniu Prawdy odbyło się komisyjnie. Wyglądało to tak: przedstawiciele klasy mieli zbadać pudełko i zaświadczyć, że jest dobrze zamknięte.

– Zaświadczam – uroczyście powiedział Emil.

Dopiero wtedy pani Ania zerwała taśmę i wysypała na biurko stos karteczek.

„Żeby tylko nie moja na początek!” – szeptał w myślach Bartek. W jego postanowieniu każda minuta mogła mieć znaczenie.

Ale pani Ania jako pierwszą wyłowiła z kupki karteczkę Karola.

– „Będę częściej wyprowadzał psa” – przeczytała. – Brawo, Karolu, piękny plan! Udało ci się?

Udało się, i to jak! Karol wcześniej w ogóle nie wyprowadzał psa. Właściwie nawet go nie miał. Dopiero kiedy powiedział w domu, że musi mieć, bo inaczej nieci z postanowienia, rodzice zgodzili się na yorka¹.

Niestety gorzej poszło Frankowi. „Będę dla siostry miłszy niż ona dla mnie” – tak postanowił przed rokiem, a teraz miał smętną minę.

– Z taką siostrą to się nie da! – narzekal. – Ja jej daję cukierka, a ona mi dwa!

Ja za nią wyrzucam śmieci, a ona mi cały pokój sprząta! Specjalnie taka miła, żeby mi zrobić na złość!

¹czytaj: jorka.

30

DZIEŃ PRAWDY

Nie było czasu na współczucie, bo w ruch szła już kolejna karteczka:

Będę ~~dużo~~ trochę ~~dużo~~ trochę ~~bardziej~~ zdecydowana!

– Bardzo ładnie, Celinko! – pochwaliła pani. – I co?

Widzisz w sobie jakąś zmianę?

– Tak! – stanowczo stwierdziła Celina. – To znaczy chyba tak. Raczej tak. Na pewno.

Stosik na biurku kurczył się powoli – były kłeski i były zwycięstwa – aż zostały tylko dwie karteczki.

– A teraz kolej na... – Zapadła pełna napięcia cisza.

– Nie moje, nie moja! – mruzczał pod nosem Bartek.

– Bartka! – powiedziała pani. – Co my tu mamy?

„Dorosnę do szpinaku”. No, no, Bartku, bardzo zdrowe postanowienie! Dorosłeś?

Zamiast odpowiedzieć, Bartek stanął przy ścianie.

Wisiła tam kolorowa plansza, a na niej marchewka, kapusta, pomidor, a na samym dole – szpinak.

Bartek wyciągnął się jak struna, żeby choć jednym łokciem dotknąć zielonego listka.

– Dorosłem? – wysapał, a klasa wspólnie uznała, że można mu zaliczyć. Przydało się zwisanie.

Potem wszyscy wstrzymali oddech, bo pani Ania wzięła z biurka ostatnią karteczkę.

– „Nauczę się stać na rękach” – przeczytała lekko zarumieniona.

Sapnęli z wrażenia, porozdziawiali buzie, zrobili wielkie oczy, a pani Ania myk!

I już stoi przy tablicy – niby ta sama, a całkiem do góry nogami! Ale sobie ta pani Ania fajnie zamarzyła!

– „Nauczę się stać na rękach” – przeczytała lekko zarumieniona.

Sapnęli z wrażenia, porozdziawiali buzie, zrobili wielkie oczy, a pani Ania myk!

I już stoi przy tablicy – niby ta sama, a całkiem do góry nogami! Ale sobie ta pani Ania fajnie zamarzyła!

– „Nauczę się stać na rękach” – przeczytała lekko zarumieniona.

Sapnęli z wrażenia, porozdziawiali buzie, zrobili wielkie oczy, a pani Ania myk!

I już stoi przy tablicy – niby ta sama, a całkiem do góry nogami! Ale sobie ta pani Ania fajnie zamarzyła!

– „Nauczę się stać na rękach” – przeczytała lekko zarumieniona.

Sapnęli z wrażenia, porozdziawiali buzie, zrobili wielkie oczy, a pani Ania myk!

I już stoi przy tablicy – niby ta sama, a całkiem do góry nogami! Ale sobie ta pani Ania fajnie zamarzyła!

– „Nauczę się stać na rękach” – przeczytała lekko zarumieniona.

Sapnęli z wrażenia, porozdziawiali buzie, zrobili wielkie oczy, a pani Ania myk!

I już stoi przy tablicy – niby ta sama, a całkiem do góry nogami! Ale sobie ta pani Ania fajnie zamarzyła!

– „Nauczę się stać na rękach” – przeczytała lekko zarumieniona.

Sapnęli z wrażenia, porozdziawiali buzie, zrobili wielkie oczy, a pani Ania myk!

I już stoi przy tablicy – niby ta sama, a całkiem do góry nogami! Ale sobie ta pani Ania fajnie zamarzyła!

– „Nauczę się stać na rękach” – przeczytała lekko zarumieniona.

Sapnęli z wrażenia, porozdziawiali buzie, zrobili wielkie oczy, a pani Ania myk!

I już stoi przy tablicy – niby ta sama, a całkiem do góry nogami! Ale sobie ta pani Ania fajnie zamarzyła!

– „Nauczę się stać na rękach” – przeczytała lekko zarumieniona.

Sapnęli z wrażenia, porozdziawiali buzie, zrobili wielkie oczy, a pani Ania myk!

I już stoi przy tablicy – niby ta sama, a całkiem do góry nogami! Ale sobie ta pani Ania fajnie zamarzyła!

– „Nauczę się stać na rękach” – przeczytała lekko zarumieniona.

Sapnęli z wrażenia, porozdziawiali buzie, zrobili wielkie oczy, a pani Ania myk!

I już stoi przy tablicy – niby ta sama, a całkiem do góry nogami! Ale sobie ta pani Ania fajnie zamarzyła!

– „Nauczę się stać na rękach” – przeczytała lekko zarumieniona.

Sapnęli z wrażenia, porozdziawiali buzie, zrobili wielkie oczy, a pani Ania myk!

I już stoi przy tablicy – niby ta sama, a całkiem do góry nogami! Ale sobie ta pani Ania fajnie zamarzyła!

– „Nauczę się stać na rękach” – przeczytała lekko zarumieniona.

Sapnęli z wrażenia, porozdziawiali buzie, zrobili wielkie oczy, a pani Ania myk!

I już stoi przy tablicy – niby ta sama, a całkiem do góry nogami! Ale sobie ta pani Ania fajnie zamarzyła!

– „Nauczę się stać na rękach” – przeczytała lekko zarumieniona.

Sapnęli z wrażenia, porozdziawiali buzie, zrobili wielkie oczy, a pani Ania myk!

I już stoi przy tablicy – niby ta sama, a całkiem do góry nogami! Ale sobie ta pani Ania fajnie zamarzyła!

– „Nauczę się stać na rękach” – przeczytała lekko zarumieniona.

Sapnęli z wrażenia, porozdziawiali buzie, zrobili wielkie oczy, a pani Ania myk!

I już stoi przy tablicy – niby ta sama, a całkiem do góry nogami! Ale sobie ta pani Ania fajnie zamarzyła!

– „Nauczę się stać na rękach” – przeczytała lekko zarumieniona.

Sapnęli z wrażenia, porozdziawiali buzie, zrobili wielkie oczy, a pani Ania myk!

I już stoi przy tablicy – niby ta sama, a całkiem do góry nogami! Ale sobie ta pani Ania fajnie zamarzyła!

– „Nauczę się stać na rękach” – przeczytała lekko zarumieniona.

Sapnęli z wrażenia, porozdziawiali buzie, zrobili wielkie oczy, a pani Ania myk!

I już stoi przy tablicy – niby ta sama, a całkiem do góry nogami! Ale sobie ta pani Ania fajnie zamarzyła!

– „Nauczę się stać na rękach” – przeczytała lekko zarumieniona.

Sapnęli z wrażenia, porozdziawiali buzie, zrobili wielkie oczy, a pani Ania myk!

I już stoi przy tablicy – niby ta sama, a całkiem do góry nogami! Ale sobie ta pani Ania fajnie zamarzyła!

– „Nauczę się stać na rękach” – przeczytała lekko zarumieniona.

Sapnęli z wrażenia, porozdziawiali buzie, zrobili wielkie oczy, a pani Ania myk!

I już stoi przy tablicy – niby ta sama, a całkiem do góry nogami! Ale sobie ta pani Ania fajnie zamarzyła!

– „Nauczę się stać na rękach” – przeczytała lekko zarumieniona.

Sapnęli z wrażenia, porozdziawiali buzie, zrobili wielkie oczy, a pani Ania myk!

I już stoi przy tablicy – niby ta sama, a całkiem do góry nogami! Ale sobie ta pani Ania fajnie zamarzyła!

– „Nauczę się stać na rękach” – przeczytała lekko zarumieniona.

Sapnęli z wrażenia, porozdziawiali buzie, zrobili wielkie oczy, a pani Ania myk!

I już stoi przy tablicy – niby ta sama, a całkiem do góry nogami! Ale sobie ta pani Ania fajnie zamarzyła!

– „Nauczę się stać na rękach” – przeczytała lekko zarumieniona.

Sapnęli z wrażenia, porozdziawiali buzie, zrobili wielkie oczy, a pani Ania myk!

I już stoi przy tablicy – niby ta sama, a całkiem do góry nogami! Ale sobie ta pani Ania fajnie zamarzyła!

– „Nauczę się stać na rękach” – przeczytała lekko zarumieniona.

Sapnęli z wrażenia, porozdziawiali buzie, zrobili wielkie oczy, a pani Ania myk!

I już stoi przy tablicy – niby ta sama, a całkiem do góry nogami! Ale sobie ta pani Ania fajnie zamarzyła!

– „Nauczę się stać na rękach” – przeczytała lekko zarumieniona.

SPIS TREŚCI

1. Jakie postanowienia dzieci umieścili w Skarbcu Marzeń? Czy były wśród nich takie, które was zaskoczyły, rozśmieszyły, zdziwiły albo bardzo wam się spodobały? Dlaczego?

2. Napiszcie własne noworoczne postanowienia.

3. Porozmawiajcie w grupach o tym, czy warto mieć marzenia i czy warto planować.

31

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 30–31.

Dlaczego zrezygnowano z naturalnych zegarów?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- czyta ze zrozumieniem tekst z podręcznika *Księżyc*;
- opisuje fazy Księżyca;
- poznaje naturalne metody pomiaru czasu;
- poznaje informacje dotyczące układu Ziemia-Księżyc-Słońce;
- wysłuchuje japońskiej legendy o Księżycu, na podstawie której tworzy własną legendę;
- tworzy pisemną wypowiedź na temat pobytu Neila Armstronga na Księżycu.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- tworzymy układ Ziemia-Księżyc-Słońce;
- wykonujemy z ciasteczek fazy Księżyca;
- planujemy i odgrywamy scenę teatralną, w której zaprezentujemy legendę o Księżycu;
- tworzymy różnymi technikami model Księżyca i używamy makiety w przedstawieniu.

Akademia Dociekliwych

Księżyc

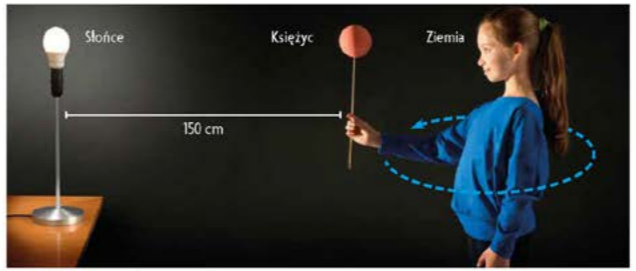
Dawno temu ludzie zastanawiali się, w jaki sposób mierzyć upływający czas. Obserwowali następujące po sobie okresy, kiedy było jasno, bo na niebie świeciło Słońce, oraz kiedy było ciemno, bo Słońca nie było widać. Nazwali te okresy dniem i nocą.

Obserwowali także Księżyc. Zauważyli, że raz jest okrągły, raz widać tylko jego kawałek, a czasem nie widać go wcale. Doszli do wniosku, że Księżyc widać w całości raz na mniej więcej 30 dni. Te i inne obserwacje Księżyca i Słońca pozwoliły ludziom odkryć, że Księżyc potrzebuje około 30 dni, aby okrążyć Ziemię. Nazwali ten okres miesiącem.

SPIS TREŚCI

Jak Słońce oświetla Księżyc?

Przygotujcie: pomarańczę (to będzie Księżyc), patyk lub ołówek i lampkę pokojową bez abażura (to będzie Słońce). Głowa osoby wykonującej zadanie będzie przedstawiała Ziemię. Postarajcie się, żeby w pomieszczeniu było ciemno.

DLA CIEKAWYCH

W momencie gdy Ziemia znajduje się między Słońcem a Księżycem w pełni i Księżyc „wejdzie” w cień rzucany przez Ziemię, dochodzi do zjawiska zwanego zaćmieniem Księżyca. Jeśli natomiast Księżyc znajdzie się pomiędzy Słońcem a Ziemią i przesłoni światło słoneczne, mówimy o zaćmieniu Słońca.

FAZY OŚWIECENIA KSIĘŻYCA

Księżyc nieustannie okrąża Ziemię. Z Ziemi widzimy tylko tę część Księżyca, która jest oświetlona przez Słońce. W jednym roku obserwujemy dwanaście pełni Księżyca, co pozwala podzielić rok na dwanaście miesięcy.

Obserwujemy Księżyc

Obserwujcie Księżyc w kolejnych dniach miesiąca. Opracujcie kartę obserwacji i notujcie na niej w dowolny sposób swoje spostrzeżenia, np. rysując kształt Księżyca. Pamiętajcie, że wasze obserwacje będą udane tylko przy bezchmurnej pogodzie.

DLA CIEKAWYCH

W momencie gdy Ziemia znajduje się między Słońcem a Księżycem w pełni i Księżyc „wejdzie” w cień rzucany przez Ziemię, dochodzi do zjawiska zwanego zaćmieniem Księżyca. Jeśli natomiast Księżyc znajdzie się pomiędzy Słońcem a Ziemią i przesłoni światło słoneczne, mówimy o zaćmieniu Słońca.

CZY WIECIE, ŻE...

Teleskop to urządzenie, które służy do obserwacji odległych obiektów.

32 **AKADEMIA DOCIEKLIWYCH. KSIĘŻYC**

33

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

POJAWIA SIĘ I ZNIKA (podręcznik, s. 32)

Dzieci czytają samodzielnie tekst *Księżyc*. Następnie zaznaczają wyrazy, które zostały zapisane wielką literą. Wyjaśniają znalezione zależności. Uczniowie próbują zdefiniować pojęcie Słońca i Księżyca: Słońce jest jedyną gwiazdą w naszym Układzie Słonecznym. Księżyc jest naturalnym satelitą Ziemi (okrąży Ziemię po orbicie) i nie świeci światłem własnym, tylko odbitym światłem słonecznym. Następnie próbują odpowiedzieć na pytanie zadane przez nauczyciela: Dlaczego mamy dzień i noc? Ziemia, która krąży wokół Słońca, obraca się także wokół własnej osi. Dlatego przez pewien czas część naszej planety jest oświetlona, a druga połowa nie. Mówimy wtedy, że jest dzień lub noc. Czas, w jakim Ziemia się obraca, to 24 godziny, czyli jedna pełna doba.

UKŁAD

Nauczyciel prosi uczniów o zbudowanie układu, w którym znajdują się: Ziemia, Księżyc i Słońce. Potrzebne są: dwa okrągłe talerzyki tekturowe, karton lub kartka z bloku technicznego oraz trzy pineski (zamiast talerzyków można użyć kół wyciętych z kartek z bloku technicznego). Przygotowujemy trzy istotne elementy układu: Słońce – największe koło, czyli pokolorowany na pomarańczowo-żółto talerz (uczniowie mogą wyciąć na jego brzegu falę, która będzie imitować koronę słoneczną), Ziemię – koło o średnicy trzy razy mniejszej niż Słońce, na którym dzieci malują dwa konty-

nenty w kolorze zielonym i wody w kolorze niebieskim, Księżyc – dwucentymetrowe, najmniejsze kółko w kolorze szarym. Następnie wycinamy dwa paski o szerokości jednego centymetra: jeden długi, a drugi dwa razy krótszy. Łączymy Słońce i Ziemię dłuższym paskiem (między Ziemią a Słońcem powinien być widoczny odstęp). Układamy pod kółkami pasek i od góry wbijamy pineski. Za pomocą krótszego paska łączymy Ziemię i Księżyc. Zaginamy ostre końce pinesek. Tak stworzonym układem można symulować ruch ciał niebieskich.

FESTIWAL KSIĘŻYCA (podręcznik, s. 32)

Nauczyciel i uczniowie analizują drugi akapit tekstu *Księżyc* oraz tekst *Fazy oświetlenia Księżyca*. Nauczyciel zwraca uwagę na pewną zasadę, którą można zaobserwować podczas faz Księżyca. Jeżeli Księżyc ma kształt litery „D” to znaczy, że się „dopełnia”, robi się „duży”, „dąży” do pełni. Jeżeli Księżyc ma kształt litery „C”, oznacza to, że się „cofa”, czyli „chudnie”, „ciemnieje”. Następnie nauczyciel prosi, aby uczniowie podzielili się na grupy. Zadaniem zespołów jest stworzenie „słodkich faz Księżyca” z czekoladowych ciasteczek z białym nadzieniem. Dzieci przykrawają powierzchnię górnego ciasteczka, odstawiając białe nadzienie – tak by uzyskać obraz faz Księżyca podobny do zdjęć w podręczniku. Przygotowane ciasteczkowe fazy uczniowie układają w odpowiedniej kolejności na papierowym talerzyku, zgodnie z ruchem wskazówek zegara. Następnie podpisują fazy.

NATURALNE ZEGARY

Nauczyciel zaprasza uczniów na dywan i opowiada o dawnych, naturalnych metodach mierzenia czasu. Może wyświetlać ilustracje zegarów (Muzeum Rzemiosła w Krośnie, zob. BIBLIOGRAFIA):

Naturalnymi zegarami były:

- kwiaty – powój polny otwiera kielich o 4.00 rano, dzika róża po godzinie 4.00, między 5.00 a 6.00 budzą się zioła włókniste. Po 6.00 rano budzi się wierzbowka, po 7.00 anemony, między 8.00 a 9.00 stokrotka, po 9.00 tulipany;
- ptaki – drozd śpiewak budzi się o 3.00 rano, kos o 3.15, kukułka o 3.30, bogatka o 3.40, pierwiosnek o 3.50, ziębka o 4.00, wilga o 4.20, szpak o 4.40;
- Słońce – zegary słoneczne wskazywały czas za pomocą przesuwającego się wraz ze słońcem cienia;
- woda – zegary wodne działały na zasadzie odmierzenia czasu wypływania wody z naczynia, na którym widniała podziałka godzinowa;
- piasek – zegar piaskowy, znany jako klepsydra, który wypełniony był proszkiem z czarnego marmuru wielokrotnie moczonym w winie i suszonym na słońcu, z domieszką skorupy jaj oraz proszku ołowianego (najczęściej stosowano klepsydry kwadransowe, półgodzinne i godzinne);
- ogień – zegar świecowy, którego spalanie można odczytać na podziałce godzinowej. Chińskie zegary świecowe wydawały dźwięki dzięki gwoździom zatopionym w świecy, które po spalaniu spadały na metalowy lichtarz.

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 32–33.

KARTA PRACY:

karta pracy nr 28

ZASOBY:

SCHOLARIS: **SONATA KSIĘŻYCOWA**
OBSERWACJA NOCNEGO NIEBA

Na koniec nauczyciel może odtworzyć film prezentujący artystyczne wytwarzanie klepsydry (BIBLIOGRAFIA).

LEGENDA KSIĘŻYCOWA

Nauczyciel kontynuuje swoje opowiadanie i przechodzi do japońskiej tradycji podziwiania Księżyca w ostatnią pełnię lata, która nosi nazwę „Tsukimi” (BIBLIOGRAFIA). Opowiadaniu towarzyszy wyświetlony obraz Księżyca. Następnie nauczyciel prosi, aby uczniowie podzielili się na pięć grup. Każdy zespół układa swoją legendę dotyczącą Księżyca, którą przedstawi w postaci krótkiej scenki teatralnej. Uczniowie mogą wykonać swój model Księżyca, używając wylosowanych materiałów: 1. ciemny brystol, aluminiowa folia, 2. ciemny brystol, biała farba i nakrętki, 3. ciemny brystol, czarno-białe gazety i klej, 4. ciemny brystol, biała kreta, 5. ciemny brystol, opaska gipsowa (do kupienia w aptece), nakrętki. Dzieci pracują przy dźwiękach *Sonaty Księżycowej* Ludwiga Van Beethovena.

ASTRONAUTA

Nauczyciel rozdaje uczniom **kartę pracy nr 28**, w której jest przybliżona sylwetka Neila Armstronga. Uczniowie piszą krótkie odpowiedzi na zadane pytania. Zadanie może zostać wykonane w domu.

Jakie tajemnice skrywa Układ Słoneczny?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- poznaje sylwetkę Mikołaja Kopernika;
- tworzy nowe wyrazy z liter wchodzących w skład słowa „astronomia”;
- wyjaśnia związek frazeologiczny;
- tworzy skojarzenia do grupy słów;
- poznaje wiadomości na temat Słońca i planet w Układzie Słonecznym.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- wykonujemy Układ Słoneczny z gazet i balonów;
- obserwujemy plamy na Słońcu;
- tworzymy skojarzenia do podanej grupy wyrazów oraz uzasadniamy wybór;
- korzystamy ze słowników frazeologicznych;
- układamy wyrazy z poprzedzających liter i odczytujemy hasło.

Jak Ziemia krąży wokół Słońca?

Ziemia, podobnie jak pozostałe planety Układu Słonecznego, nieustannie krąży wokół Słońca. To krążenie nazywa się ruchem obiegowym. Pełne okrążenie Słońca zajmuje naszej planecie rok, czyli około 365 dni. Różne miejsca na Ziemi są przez ten czas w różny sposób oświetlane i ogrzewane przez Słońce. Powoduje to, że możemy zaobserwować różne pory roku.

Na podstawie obserwacji Słońca, Księżyca, planet i odległych gwiazd ludzie stworzyli kalendarz – wyznaczyli 12 miesięcy, które składają się na rok. Rok ma trochę ponad 365 dni. Żeby poradzić sobie z tym „trochę ponad”, co cztery lata dodaje się do roku jeden dzień, aby wyrównać tę różnicę. Dzień dodaje się do najkrótszego miesiąca, dlatego luty ma wtedy 29 dni. Taki rok nazywa się rokiem przestępnym.

SPIS TREŚCI

Jak Słońce oświetla Ziemię?
Oświetlenie dowolnego punktu na Ziemi przez Słońce można zaobserwować, wykonując następujące zadanie.

Przygotujcie: globus, mały kawałek plasteliny, lampkę bez abażura.

- Postawcie na środku stołu lampkę.
- Na globusie w dowolnym miejscu (np. tam, gdzie jest Polska) przyklejcie kawałek plasteliny.
- Zapalcie lampkę. Obracajcie globus wokół jego osi.
- Obserwujcie, jak zmienia się oświetlenie miejsca z przyklejonym kawałkiem plasteliny.
- Zmieniajcie miejsce położenia globusa na stole, tak jak wskazuje strzałka.

W dawnych czasach ludzie myśleli, że Ziemia znajduje się w centrum wszechświata, a Słońce i inne planety krążą wokół Ziemi. Po wielu latach nauki, studiów i obserwacji astronomicznych Mikołaj Kopernik udowodnił, że ludzie się mylili.

NOTKA BIOGRAFICZNA

Mikołaj Kopernik żył w latach 1473–1543. Był astronomem, lekarzem, matematykiem, prawnikiem. Udowodnił, że Ziemia oraz inne planety krążą wokół Słońca.

Jan Matejko, *Astronom Kopernik, czyli rozmowa z Bogiem*. Obraz powstał z okazji czterechsetnej rocznicy urodzin astronoma.

1. Opowiedzcie, co się dzieje w polskiej przyrodzie w każdej z pór roku. Jak zmienia się w tym czasie długość dnia i nocy oraz temperatura? Napiszcie na ten temat notatkę.

2. Przypomnijcie sobie nazwy planet, które krążą wokół Słońca. Która z kolej planet, licząc od Słońca, jest Ziemia? Która planeta znajduje się najdalej od Słońca?

34 **JAK ZIEMIA KRĄŻY WOKÓŁ SŁOŃCA?** 35

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

MIKOŁAJ KOPERNIK (podręcznik, s. 35)

Dzieci czytają tekst o Mikołaju Koperniku z podręcznika. Nauczyciel prosi o odpowiedź na pytanie: W jaki sposób Mikołaj Kopernik przyczynił się do rozwoju astronomii? Chętny uczeń przypomina nazwy i położenie planet względem Słońca. Nauczyciel zapisuje planety w odpowiedniej kolejności na tablicy. Uczniowie przepisują nazwy do zeszytu, pamiętając o zapisie wielką literą.

SŁOWO ZE SŁOWA

Nauczyciel zapisuje na tablicy słowo „astronomia”. Grupy mają 10 minut na ułożenie jak największej liczby wyrazów z liter tworzących to słowo. Wygrywa zespół, który wymienił najwięcej niepowtarzających się słów. Następnie grupy wybierają po trzy wyrazy. Układają i zapisują po jednym zdaniu z każdym z nich.

UKŁAD SŁONECZNY

Uczniowie będą mieli okazję współpracować przy realizacji wspólnego projektu. Nauczyciel prosi, aby dzieci dobrały się w pary. Każda dwójka otrzymuje do wykonania jeden z elementów Układu Słonecznego, na który składają się: Słońce, Merkury, Wenus, Ziemia, Mars, Jowisz, Saturn, Uran, Neptun, pas planetoid (planetoidy to w większości małe ciała Układu Słonecznego, składające się głównie ze skalistych i metalicznych minerałów). Przy wykonywaniu pasa planetoid mogą pracować trzy pary. Potrzebne będą mate-

riały: balony, sznurek, czarno-białe gazety, klej, pędzelki do nakładania kleju, farby, tektura do wykonania pierścieni Saturna (zamiast kleju i gazet można użyć opasek gipsowych, które są do nabycia w aptece). Podczas wykonywania Układu Słonecznego uczniowie powinni widzieć zdjęcie odwzorowanego elementu – nauczyciel może wyświetlić układ planetarny.

Wykonujemy z balonu planetę o określonym rozmiarze (nie należy dmuchać zbyt mocno balonu, żeby nie zrobił się jajowaty, tylko pozostał kulą). Związujemy balon sznurkiem i oklejamy go małymi paskami gazet. Pokrywamy powierzchnię balonu kilkoma takimi warstwami i malujemy go, odwzorowując wygląd planety. Wspólnie przygotowane elementy Układu Słonecznego nauczyciel podwiesza pod sufitem.

POWIERZCHNIA SŁOŃCA

Nauczyciel zaprasza uczniów na obserwację powierzchni Słońca. Zanim jednak wszyscy udadzą się na podwórko, uczniowie przygotowują niezbędny do obserwacji sprzęt. Do jego wykonania potrzebne są dwa tekturowe kwadraty (o boku 10 cm) i ostro zatemperowany ołówek. W jednym kawałku tektury uczniowie robią ołówkiem otwór. Następnie udają się na obserwację. Nauczyciel prosi, aby wszyscy stanęli plecami do Słońca. Uczniowie wystawiają tekturkę z otworem na działanie promieni słonecznych. Drugi kawałek umieszczają poniżej, w odległości 20 cm od pierwszej

tekturki. Uczniowie rozpoczynają obserwację. Po chwili zwiększają odległość między tekturkami. Co zauważyli? **Wskazówka:** Na powierzchni Słońca pojawiają się i znikają ciemne plamy. To materia, która jest chłodniejsza od otaczających je bardzo gorących gazów.

Ważne: Nie wolno patrzeć bezpośrednio na Słońce! Wzrok może ulec uszkodzeniu!

CZY WIESZ, ŻE...

Nauczyciel przekazuje uczniom informacje: Słońce jest jedyną gwiazdą w naszym Układzie Słonecznym. Planety okrążają Słońce po orbicie w kształcie elipsy. Ziemia okrąża Słońce w ciągu 365 dni, czyli w ciągu jednego roku. Ziemia obraca się wokół własnej osi w ciągu 24 godzin, czyli jednej doby. Uczniowie zapisują zdania do zeszytu. Przypominają sobie, ile trwa obieg Księżyca wokół Ziemi.

TAJEMNICZE GRUPY

Nauczyciel dzieli uczniów na trzy grupy i zaprasza wszystkich na dywan. Każdy zespół otrzymuje kopertę, w której znajduje się osiemnaście karteczek z wyrazami: „stacja”, „przestrzeń”, „kieszon”, „pył”, „gwiazda”, „kometa”, „ładowarka”, „film”, „głośnik”, „lider”, „kucharz”, „alarm”, „spodek”, „echo”, „zasłona”, „latarka”, „sznurówka”, „parlament”. Uczniowie słuchają uważnie poleceń nauczyciela:

Rozkładamy karteczki na dywanie, napisem do dołu. Losujemy trzy przypadkowe wyrazy. Każdy z nich będzie stano-

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 34–35.

KARTA PRACY:

karta pracy nr 29

ZASOBY:

SCHOLARIS: [ABC KOSMOSU](#)

LITERATURA:

Bono E., (2011), *Umysł kreatywny. 62 ćwiczenia rozwijające intelekt*, Warszawa: Studio Emka.

Kłosińska A., Sobol E., Stankiewicz A., (2005), *Wielki słownik frazeologiczny PWN z przysłowiami*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

wił nazwę jednej z trzech grup. Następnie losujemy kolejne wyrazy i przydzielamy je do odpowiedniej grupy. W momencie przydzielania wyrazu uzasadniamy swój wybór, np. jeżeli pierwotnie wylosowane wyrazy to: „wyprzedaż”, „pielegniarka” i „guzik”, a kolejnym wylosowanym słowem jest „sofa”, to można go przydzielić do grupy „guzik”, ponieważ czasami na sofie przyszyte są guziki; „pułapkę” można przydzielić do grupy „wyprzedaż”, ponieważ na wyprzedażach lekkomyślnie ludzie wydają pieniądze, wpadając w pułapkę „tańszej” oferty itp. Jeżeli wylosowany wyraz nie pasuje do żadnej z grup, odkładamy go na bok.

Zespoły uczniowskie mogą podzielić się swoimi skojarzeniami, chętne osoby podają swoje uzasadnienia.

FRAZEOLOGICZNY KOSMOS

Nauczyciel zapisuje na tablicy związek frazeologiczny: stąpać twardo po ziemi. Zespoły uczniowskie zastanawiają się nad znaczeniem zwrotu. Chętni uczniowie prezentują swoje pomysły. Dzieci mogą sprawdzić znaczenie związku wyrazowego w słowniku frazeologicznym. Następnie uczniowie zapisują związek i krótkie wyjaśnienie w zeszycie.

KOSMICZNE SKRABLE

Nauczyciel rozdaje uczniom **kartę pracy nr 29**. Uczniowie układają nazwy planet z poprzedzających liter i odczytują hasło.

Czy podtrzymujemy tradycje zapustów?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- czyta ze zrozumieniem tekst z podręcznika;
- układa pytania do tekstu;
- pisze starannie i estetycznie, uwzględniając zasady pisowni;
- odpowiada na pytania dotyczące obejrzanego filmu;
- tworzy wypowiedź na podstawie artykułu o karnawale;
- przypisuje bohatera do fragmentu muzyki klasycznej;
- określa muzycznych bohaterów za pomocą przymiotników;
- współdziała w grupie.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- wykonujemy maskę wenecką;
- wymyślamy nową dyscyplinę sportową;
- układamy choreografię tańca do muzyki Camille'a Saint-Saënsa *Karnawał zwierząt*.

Zapusty

Po Nowym Roku rozpoczyna się karnawał, czyli czas świętowania, zabaw i balów. Dawniej nazywano go w Polsce zapustami. Jednym ze zwyczajów zapustnych był pochód wędrujących po domach przebierańców, zwanych kołędnikami. Do dziś ten zwyczaj zachował się w niektórych regionach kraju.

Anioł ma ładne anielski głosik – chętnie zaśpiewa, gdy go poprosi, a potem będzie baczyl z obłoków, by się darzyło wam w nowym roku.

Turoń wam paszczą kłap, kłap kłapnie, rogami ukuje, za portki cąpie, harcował będzie u was za trzech i nie przestanie, aż straci dech.

Hej gospodarzu otwórz bramy, zatańczymy wam i zagamy, a nasza gwiazda, jak ta z Betlejem, chatę wam złotym blaskiem ogrzeje.

Autorką przyspiewek jest Agnieszka Frączek

SPIS TREŚCI

Kołędnicy przebierali się za trzech królów, pasterzy, diabły, anioły. Jeden z nich trzymał turoń, czyli osadzoną na kij głowę rogatego zwierza. Turoń kłapał paszczą, tańczył, kłut rogami, a po skończonych harcach padał na podłogę, udając, że umiera ze zmęczenia. Kołędnicy śpiewali zabawne przyspiewki, czyli krótkie piosenki. Na odchodne dostawali podarunki i słodycze, a gospodarzom życzyli pomyślności.

Kle kle kle... Bocian po bocianiemu życzenia szczęścia ziocy każdemu, a nim się raczy dwornie pożegnać, to skrzydłem z chaty zmartwienia przeżegna.

Przez diabła będzie tu trochę krzyku, lecz śmiechu także będzie bez liku. Warto szyćkujcie dlań kosc łakoci, to pójdzie sobie gdzie indziej psoci!

Hej gospodarzu, wpuść kołędników! Król ci królewskich przywiodł muzyków – sam będzie berem im dyrygowat, byście do rytmu mogli tańcować.

36 ZAPUSTY

37

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 36–37.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

ZAPUSTY (podręcznik, s. 36)

Uczniowie czytają samodzielnie tekst *Zapusty* z podręcznika i układają do niego pytania. Chętne dzieci odczytują pytania, a pozostali uczniowie na nie odpowiadają. Następnie uczniowie oglądają film *Zapusty* (BIBLIOGRAFIA). W parach zastanawiają się nad pytaniami do filmu. Chętne dzieci czytają pytania i udzielają odpowiedzi. Nauczyciel zapisuje na tablicy trzy wybrane pytania, które uczniowie przepisują do zeszytów razem z odpowiedzią.

SŁYNNE KARNAWAŁY

Nauczyciel prosi, aby uczniowie dobrali się w pary lub trzyosobowe zespoły (10 grup). Każda grupa otrzymuje link do strony internetowej *Gazeta.pl* (BIBLIOGRAFIA), na której znajdują się informacje dotyczące słynnych karnawałów na świecie: w Wenecji, Nowym Orleanie, Nicei, Rio de Janeiro, Bazylei, Patras (Grecja), Oruro (Boliwia), na Trynidadzie i Tobago, Teneryfie i w Belgii.

Zadaniem par jest przygotowanie na podstawie artykułu krótkiej wypowiedzi na temat karnawału, uzupełnionej o opis zdjęcia zamieszczonego na stronie. Nauczyciel wywiesza na tablicy wszystkie wydruki fotografii, które będą omawiane, lub wyświetla slajd. Pary w dowolnej kolejności opowiadają o karnawałach w różnych miastach na świecie. Pozostali uczniowie wskazują, który obraz pasuje do wypowiedzi uczniów. Na koniec nauczyciel może zapytać o wspólne elementy wszystkich karnawałów.

MASKA WENECKA

Nauczyciel pokazuje uczniom przykłady masek weneckich, jakie zakładane są podczas karnawału. Następnie uczniowie przystępują do wykonania podobnych masek. Potrzebne będą: opatrunek gipsowy, krem nawilżający (aby uniknąć uczulenia uczeń może przynieść z domu krem, z którego korzysta na co dzień), farby (biała, czarna, kolorowe, złota i srebrna), koronki, ozdobne tasiemki, klej, pióra, koraliki, brokat, niewielkie ścinki kolorowych podszewek. Dzieci dobierają się w pary. Ustalają kształt maski i wykonują odpowiednie szkice (można zrobić maski zakrywające górną część twarzy lub całą twarz). Pary wykonują na sobie odlew masek z namoczonych w wodzie opatrunków gipsowych. Pamiętaj o uprzednim posmarowaniu twarzy kremem i pozostawieniu otworów na nos i usta. Po wyschnięciu zdejmują ostrożnie maskę i ją dekorują.

SPORTOWA KREATYWNOŚĆ

Nauczyciel prosi uczniów, aby podzielili się na czteroosobowe grupy. Ich zadaniem jest stworzenie nowej, bezpiecznej dyscypliny sportowej. Zespoły uczniowskie wybierają trzy hasła z grupy wyrazów przygotowanych przez nauczyciela: „płatki śniegu”, „mgła”, „pęcherzyk”, „oparzenie słoneczne”, „laser”, „okulary słoneczne”, „hałas”, „cisza”, „spokój”, „ręcznik papierowy”, „sąd”, „ogródek”, „wodospad”, „garaż”, „drzwi”, „krata”, „konewka” (wyrazy mogą powtórzyć się w zespołach). Następnie wybierają dwa spośród trzech wy-

razów, z których tworzą nazwę nowej dyscypliny sportowej, pamiętając, żeby miała charakter skojarzeniowy, a nie dosłowny (np. słowo „krata” może oznaczać drabinę lub zakratkowane pole, po którym skacze gracz). Kolejny etap to wymyślenie reguł, według których nowa dyscyplina ma być rozgrywana, i zasad punktacji (np. w zabawie uczestniczą trzy drużyny, w każdej jest trzech zawodników, celem jest zdobycie wszystkich flag zawieszonych na torze przeszkód. Jedna flaga oznacza jeden punkt). Uczniowie na dużym arkuszu papieru zapisują: nazwę nowego sportu, wyjaśnienie zasad uczestnictwa oraz opis punktacji w rozgrywkach. Następnie testują najciekawszą ze wszystkich nowych dyscyplin sportowych.

KARNAWAŁ ZWIERZĄT

Nauczyciel zaprasza dzieci na dywan. Każdy uczeń przyjmuje relaksacyjną pozycję. Nauczyciel gasi światło i odtwarza utwór Camille'a Saint-Saënsa *Karnawał zwierząt* (BIBLIOGRAFIA). Podczas słuchania muzyki (można odtworzyć całość lub fragment utworu) dzieci zastanawiają się, jakie zwierzęta kojarzą im się z tymi dźwiękami (bohaterami poszczególnych miniatur są: lew, kury, osioł, żółw, słoń, kangur, kukiłka, łabędź). Po wysłuchaniu utworu nauczyciel zapisuje na tablicy propozycje uczniów. Następnie uczniowie wymieniają po trzy przymiotniki, które pasują do podanych zwierząt, i zapisują je w zeszycie. Na koniec nauczyciel zaznacza trafnie skojarzone zwierzęta.

KARNAWAŁOWY TANIEC

Nauczyciel prosi, aby uczniowie podzielili się na pięcioosobowe grupy i odtwarza krótki film z fragmentem utworu Camille'a Saint-Saënsa *Karnawał zwierząt* (BIBLIOGRAFIA), na którym możemy zobaczyć animację z tańczącymi czaplami. Zadaniem zespołów jest przygotowanie nowej choreografii, zawierającej minimum cztery różne figury tańczone synchronicznie. Drużyny mają jednak wybrać i naśladować w tańcu inne zwierzęta, które nie są tak zwinne jak czapla. W trakcie układania choreografii nauczyciel powinien ponownie odtworzyć muzykę. Zespoły prezentują swoje tańce, a inni uczniowie zgadują, kto jest bohaterem tańca.

Co zrobić, aby zmiękczyć spółgłoski?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- poznaje zasady pisowni spółgłosek miękkich;
- dzieli wyrazy na sylaby, podkreśla samogłoskę „i” pełniącą funkcję znaku zmiękczenia;
- zgodnie współpracuje w grupie;
- dzieli wyraz na litery i głoski;
- poznaje pojęcie „polskie znaki” i wymienia je;
- układa wyrazy z polskimi znakami, dzieli je na sylaby i układa z nimi zdania.

AKTYWNOŚCI UCZNI

- dokonujemy podziału wyrazów na grupy za względu na ich pisownię;
- wykonujemy kolejną kartę do ilustrowanego słownika ortograficznego;
- wymyślamy i zapisujemy wyrazy zawierające określoną sylabę;
- przyporządkowujemy wyrazy do odpowiedniej liczby liter i głosek;
- układamy wyrazy z sylab na czas.

Zaulek Słówek

1. Które głoski to samogłoski, a które spółgłoski? Przypomnijcie, czym się różnią.

A A B C Ć D E Ę
F G H I J K L Ł
M N Ń O Ó P R S
Ś T U W Y Z Ż Ź

2. Przeczytajcie wyrazy ze spółgłoskami miękkimi oznaczonymi przez kreskę. Zastanówcie się, według jakiej zasady pogrupowano wyrazy.

ś ź ć dź ń

źródło • świerk   późno • bańka   Jaś • słoń   gwóźdź • pięć
ćma • dźwig   leśniczy • roślina   pięć • gałąź   wież • sześć
ślizgawka   rzeźba • wiedźma   ogień • żołędź   baśń • cześć

3. Przeczytajcie wyrazy ze spółgłoskami miękkimi oznaczonymi przez **ł**. Napiszcie je bez podziału na sylaby. Podajcie przykłady wyrazów zawierających sylaby zapisane na makowcach.

ślo-nic • sie-dem • zic-lo-ny • po-cią-gi • dzie-wią-ty • księ-życ • dzie-dek

sia   cio   nia   zia   dzia
sio   cio   nio   zio   dzio
siu   ciu   niu   ziu   dziu
sie   cie   nie   zie   dzie
się   cię   nię   zię   dzie
sia   cia   nia   zia   dzia

4. Sprawdźcie, w których wyrazach **ł** nie jest samodzielną samogłoską, ale znakiem zmiękczenia. Pamiętajcie, że w jednej sylabie jest tylko jedna samogłoska.

ko-ni-czy-na   si-kor-ka   nie-sie   ci-sza
sie-dem   ni-ci   si-to   zi-ma   ko-zi-ca

5. Napiszcie imiona według wzoru.

Iśka – Isia   Baśka   Jaś   Zdziś
Aśka   Jadźka   Staś

6. Policzcie głoski i litery w podanych wyrazach.

c-i-e-k-a-w-o-ś-ć   9 liter
c-i-e-k-a-w-o-ś-ć   8 głosek
ćwiczenie • ścieżka
poniedziałek • śródmieście

7. Jakie wyrazy można ułożyć z tych sylab? Napiszcie je.

ro   nie   wla   wieć
żny   śnie   wo   ga   ba
dzie   wi   la   ga   ba
ra   sięć   lu   śnia   do   mro   da

8. Ułóżcie cztery zdania z rozsypanki wyrazowej i je napiszcie. Pamiętajcie o wielkiej literze na początku zdania i kropce na końcu.

pada   dwa   dziś   konie   san   kulig   do
na   wsiadamy   wybieramy się   sanie   kulię   śnieg
pociągną   wsiadamy   wybieramy się   sanie   kulię   śnieg

38 ZAULEK SŁÓWEK – SPÓŁGŁOSKI MIĘKKIE

39

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

GRUPOWANIE

Uczniowie siedzą w kręgu na dywanie. Nauczyciel na środku kładzie kartki z wydrukowanymi wyrazami: „źródło”, „źrebak”, „świerk”, „ćma”, „dźwig”, „ślizgawka”, „ślimak”, „śniadanie”, „późno”, „bańka”, „leśniczy”, „roślina”, „rzeźba”, „wiedźma”, „myśl”, „prześcieradło”, „słońce”, „Jaś”, „słoń”, „pięć”, „gałąź”, „ogień”, „żołędź”, „nić”, „woń”, „koń”, „iść”, „pięść”, „gwóźdź”, „sześć”, „baśń”, „cześć”, „pieśń”, „kiść”. Chętne dziecko proponuje sposób podziału tych wyrazów na grupy. Uczniowie porządkują wyrazy według znanego sposobu, następnie inna osoba podaje kolejną propozycję podziału. Nauczyciel pyta, czy można pogrupować te wyrazy ze względu na ich pisownię. Dzieci podają swoje propozycje i dzielą wyrazy. Zabawa zostaje zakończona, gdy uczniowie dokonają podziału na cztery grupy: wyrazy rozpoczynające się spółgłoską miękką, kończące się spółgłoską miękką, ze spółgłoskami miękkimi. W razie potrzeby nauczyciel może pomóc dzieciom znaleźć tę zasadę podziału, udzielając wskazówek.

POZNAJMY BLIŻEJ SPÓŁGŁOSKI MIĘKKIE (podręcznik, s. 39)

Dzieci wypowiadają się na temat spółgłosek miękkich: jak je zapisujemy, jak je wypowiadamy, jakie są zasady ich pisowni. Nauczyciel może dopowiedzieć nieznanne jeszcze uczniom zasady pisowni. Następnie chętne dziecko odczytuje na głos tekst z ramki „Zwróćcie uwagę”. Uczniowie po-

dają więcej przykładów wyrazów do odczytanych punktów i przepisują punkt 2 z ramki do zeszytów.

MÓJ ILUSTROWANY SŁOWNIK

Uczniowie tworzą kolejną kartę w swoim ilustrowanym słowniku ortograficznym. Wpisują wyrazy: „mróz”, „gwiazdozbiór”, „gwóźdź”, „źródło”, „żołędź”, „wstążka”, „łyżwy”, „księżyc”. Następnie wykonują rysunki przedstawiające znaczenie każdego ze słów.

SYLABY

Dzieci przypominają zasadę podziału wyrazów na sylaby: ośrodkiem sylaby jest samogłoska. Nauczyciel zapisuje na tablicy wyrazy: „siedemnaście”, „ziola”, „wanna”, „ratunek”, „księżyc”, „nauka”, „pies”, „wiewiórka”. Uczniowie dzielą wyrazy na sylaby i zapisują je w zeszytach. Następnie podkreślają sylaby, w których samogłoska „i” pełni funkcję znaku zmiękczenia, pamiętając, że w sylabie jest tylko jedna samogłoska.

WYRAZOWE ZAWODY

Dzieci pracują w pięciu grupach. Każdy zespół otrzymuje od nauczyciela kartkę z wypisanymi sylabami: 1. „sia”, „sio”, „siu”, „się”, „sie”, „sia”; 2. „cia”, „cio”, „ciu”, „cie”, „cię”, „cia”; 3. „nia”, „nio”, „niu”, „nie”, „nię”, „nia”; 4. „zia”, „zio”, „ziu”, „zie”, „zię”, „zia”; 5. „dzia”, „dzio”, „dziu”, „dzie”, „dzie”, „dzia”. Grupy tworzą nazwę dla swojej drużyny i podpisują nią kartkę z sy-

labami. Zadaniem zespołów jest wymyślenie i zapisanie jak największej liczby wyrazów zawierających sylaby z otrzymanej kartki w określonym czasie, np. trzech minut. Ułożone słowa dzieci zapisują na osobnych kartkach. Po zakończeniu zadania nauczyciel zabiera kartki z sylabami i odpowiedziami, a następnie ponownie rozdaje sylaby – w ten sposób, aby każda grupa otrzymała inny zestaw niż poprzednio. Zabawa kończy się, gdy każdy zespół opracuje wszystkie zestawy sylab.

Nauczyciel sprawdza poprawność zapisu wyrazów i ocenia, która drużyna wypisała ich najwięcej. Zwycięski zespół wiesza swoją pracę na tablicy.

LITERY I GŁOSKI

Nauczyciel przygotowuje kartki z wyrazami: „ciekawość”, „wiedźma”, „pociąg”, „siostra”, „leśniczy”, „gwóźdź”, „dzieciol”, „dzik”, „ciociunia”, „ślizgawka”. Następnie na arkuszu szarego papieru przygotowuje tabelkę podzieloną na trzy kolumny: „wyraz”, „liczba liter”, „liczba głosek”. W kolumnie „liczba liter” wpisuje kolejno: 9, 7, 6, 7, 8, 6, 8, 4, 9, 9. Następnie uzupełnia kolumnę „liczba głosek”: 8, 5, 5, 6, 7, 5, 5, 3, 6, 9. Dzieci pracują w kilkuosobowych grupach. Każdy zespół otrzymuje kartki z wyrazami i tabelkę. Uczniowie mają za zadanie ułożyć wyrazy w tabelce tak, aby każdy wiersz (wyraz, liczba liter, liczba głosek) zapisany był poprawnie. Następnie przyklejają wyrazy w odpowiednich miejscach i przerysowują tabelkę do zeszytów.

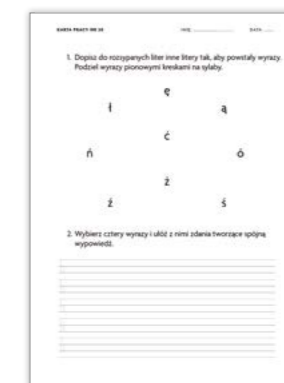
NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 38–39.

KARTA PRACY:

karta pracy nr 30

ZASOBY:

SCHOLARIS: SPÓŁGŁOSKI MIĘKKIE

POLSKIE ZNAKI (podręcznik, s. 39)

Nauczyciel pyta dzieci, czy wiedzą, co to są polskie znaki (są to litery występujące tylko w polskim alfabecie). Uczniowie wymieniają wszystkie takie litery. W razie potrzeby dzieci mogą skorzystać z alfabetu zamieszczonego w podręczniku.

ROZSYPANKA LITEROWA

Nauczyciel rozdaje **kartę pracy nr 30**, na której uczniowie dopisują do rozsypanych liter inne litery tak, aby powstały wyrazy. Dzielą wyrazy na sylaby. Następnie wybierają cztery słowa i układają z nimi zdania tworzące spójną wypowiedź.

SYLABOWE WYŚCIGI

Nauczyciel rozkłada na podłodze w rzędzie sylaby: „ra”, „na”, „pa”, „po”, „mu”, „dzia”. Dzieci są podzielone na pięć grup. Każda grupa otrzymuje zestaw sylab. Zestaw pierwszy: „mie”, „dał”, „da”, „licz”, „ko”, „to”; zestaw drugi: „ki”, „pad”, „ma”, „la”, „je”, „dzio”; zestaw trzeci: „pa”, „pan”, „ro”, „szła”, „za”, „dek”; zestaw czwarty: „gó”, „to”, „lic”, „za”, „te”, „ty”; zestaw piąty: „da”, „pisz”, „gru”, „daj”, „kre”, „dzius”. Drużyny kolejno wykonują zadanie – ustawiają się za sylabami na podłodze tak, aby z tych sylab oraz z sylab, które otrzymała drużyna, powstały wyrazy (np. zestaw pierwszy: ramię, nadał, pada, policz, komu, działo). Nauczyciel mierzy czas, w którym każda grupa wykona zadanie. Wygrywa zespół, który ułożył słowa w najkrótszym czasie.

Ogień – w jaki sposób ułatwia ludziom życie?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- czyta fragment mitu o Prometeuszu, rozumie, jakie znaczenie ma dla ludzi ogień;
- poznaje postać greckiej bogini Hestii;
- rozumie, jakie korzyści przyniosła człowiekowi pierwotnemu umiejętność posługiwania się ogniem;
- poznaje historię oświelenia;
- wymyśla jak najwięcej sposobów na rozpalenie ognia;
- wymienia zawody, które mają styczność z ogniem.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- przygotowujemy i przedstawiamy scenki dramatyczne o Prometeuszu;
- malujemy boginię Hestię;
- tworzymy krzyżówkę, której rozwiązaniem jest wyraz „ognisko”;
- przygotowujemy plakaty informacyjne o festiwalu ognia;
- gramy w kalambury, w których hasłami są nazwy przedstawicieli zawodów mających styczność z ogniem.

Natalia Usenko
Ogień

Czasami, gdy jest smutno i marny humor mamy, siadamy sobie z siostrą i świecę zapalamy. Nie szkodzi, że jest szaro albo za oknem ślota, gdy tańczy mały płomyk. O, ten – na końcu knota.

„To zwykła świeczka!” – powiesz. A ona w sobie mieści tysiące różnych bajek. Tysiące opowieści!

O ludziach jaskiniowych, co w skóry otuleni siedzieli przy ognisku, wpatrzeni w blask płomieni. O tych plemionach dawnych, co czuły kłody ognia. Pochodniach wskazujących wędrowcom w nocy drogę. O chińskich fajerwerkach, na których widok ludzie, nie wierząc własnym oczom, szeptaali coś o cudzie...

I o wulkanach śpiących, co gdy się ze snu zbudzą, płomienną plują lawą i śmierć przynoszą ludziom. I o strażakach dzielnych, co walczą z pożarami, choć płomień jest tak straszny, że mogą zginąć sami. O chlebie, który w piecach piekarze wypiekali...

Posłuchaj bajek świecy, nim płomyk się dopali.

SPIS TREŚCI

1. O jakich opowieściach płomyk świecy mówi wiersz? Dopasujcie poszczególne ilustracje do fragmentów wiersza.
2. Jak można przedstawić: „tańczący mały płomyk”, „śpiące wulkany”, „wulkany plujące płomienną lawą”? Wykonajcie prace plastyczne dowolną techniką.
3. Wyobraźcie sobie inną opowieść płomienia świecy. Napiszcie ją w formie wiersza lub opowiadania.
4. Co kojarzy wam się z ogniem? Przygotujcie mapę skojarzeń.

40 Ogień
41

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

WCIELAMY SIĘ W ROLĘ PROMETEUSZA

Nauczyciel lub chętne dziecko czyta na głos mit o Prometeuszu. Uczniowie wspólnie zastanawiają się, dlaczego ogień był tak bardzo potrzebny ludziom. Opisują człowieka, który nie znał ognia, i człowieka, który otrzymał ogień. Następnie dzieci dzielą się na kilkusobowe zespoły, które przygotowują krótkie scenki dramatyczne przedstawiające mit o stworzeniu człowieka przez Prometeusza. Po zakończeniu prezentacji uczniowie zapisują krótką notatkę.

KIM JEST HESTIA?

Nauczyciel opowiada dzieciom o bogini Hestii: W starożytności w każdym domu płonęło ognisko. Było ono źródłem światła i ciepła. Kobiety przygotowywały nad nim posiłki, a cała rodzina spędzała przy nim swój czas. W Grecji wierzono, że bogini Hestia jest opiekunką ognia niebieskiego przyniesionego przez Prometeusza na ziemię. Czczono ją jako boginię ogniska domowego. Swoim ogniem zapewniała rodzinom dobrobyt i szczęście. Na rysunkach i rzeźbach jej postać przedstawiano z pochodnią lub ogniskiem. Nauczyciel pokazuje dzieciom kilka ilustracji przedstawiających boginię Hestię. Następnie uczniowie wykonują farbami obrazek ukazujący boginię wraz z jej atrybutami.

OSWAJANIE OGNIWA

Nauczyciel rozdaje dzieciom kartki z tekstem: Przed tysiącami lat człowiek nie potrafił posługiwać się

ogniem. Powoli jednak zaczął z niego korzystać. Był to ogromny krok w naszej ewolucji. Ciepło i światło ogniska człowiek nauczył się wykorzystywać na wiele sposobów. Dzięki obserwacji doszedł do wniosku, że zwierzęta boją się ognia. Wiedzę tę wykorzystał nie tylko do tego, aby móc spokojnie spać przy ciepłym ognisku, lecz także do polowań. Zauważono również, że jedzenie upieczone nad ogniem jest smaczniejsze, a mięso nie jest takie twarde i łatwiej można je pogryźć. Dzięki takiej zmianie ludziom przestały być potrzebne bardzo ostre zęby i mocna szczęka – nasi przodkowie zaczęli się zmieniać i coraz bardziej przypominać człowieka współczesnego. Umiejętność rozpalania i podtrzymywania ognia była dla człowieka niezwykle ważna, zmieniła jego sposób funkcjonowania. Ludzie mogli ogrzać się w nocy i w chłodne, zimowe dni, oświetlić ogniem jaskinię i drogę w ciemną noc, ochronić się przed dzikimi zwierzętami, zacząć jeść zdrowsze, gotowane potrawy zamiast surowych. Ludzie czuli się przy ogniu bezpiecznie i pewniej, ich życie stało się wygodniejsze. Uczniowie czytają tekst samodzielnie, po cichu. Następnie wypisują na kartkach wszystkie korzyści, które w życiu człowieka wniósł ogień.

OD OGNISKA DO ŻARÓWKI

Uczniowie pracują w czteroosobowych zespołach. Każdy z nich otrzymuje od nauczyciela kopertę, w której znajdują się karteczki z wyrazami: „ognisko”, „luczywo”, „kaganek”,

„pochodnia”, „kamienna lampka oliwna”, „świeca”, „lampa gazowa”, „lampa naftowa”, „żarówka elektryczna”. Dzieci sprawdzają znaczenia nieznanymi sobie słów w słowniku języka polskiego. Następnie próbują uporządkować chronologicznie poszczególne etapy ewolucji oświelenia. W razie potrzeby uczniowie mogą szukać informacji w dostępnych książkach i zasobach internetowych (zob. też NAWIGACJA). Nauczyciel sprawdza poprawność wykonanego zadania. Następnie dzieci przepisują do zeszytów nazwy rodzajów oświelenia w odpowiedniej kolejności. Obok każdego wykonują małą ilustrację.

SPOSOBY ROZPALANIA OGNIWA

Uczniowie dobierają się w czteroosobowe grupy. Zadaniem każdej z nich jest wymyślenie jak największej liczby sposobów rozpalenia ognia. Swoje pomysły dzieci zapisują na kartce w dowolnej formie (mapa myśli, lista, plakat, ilustracja itp.). Zespoły muszą także zaprezentować wymienione sposoby: dokładnie opowiedzieć, jak należy rozpaść ogień, i przedstawić wszystkie czynności za pomocą ruchów i gestów.

OGNISKOWA KRZYŻÓWKA

Zadaniem uczniów jest stworzenie krzyżówki, której rozwiązaniem będzie wyraz „ognisko”. Dzieci mogą pracować dwójkami. Po zakończonej pracy pary wymieniają się krzyżówkami i rozwiązują je.

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 40–41.

ZASOBY:

SCHOLARIS: [SKĄD SIĘ WZIĘŁO ŚWIATŁO?](#)

LITERATURA:

Drabik L., Kubiak-Sokół A., Sobol E., (2016), *Słownik języka polskiego*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
Parandowski J., (1990), *Mitologia*, Warszawa: Wydawnictwo Czytelnik.

ŚWIĘTO OGNIWA

Uczniowie pracują w kilkusobowych grupach. Zadaniem zespołów jest przygotowanie plakatu zawierającego informacje o organizowanym przez nich festynie z okazji święta ognia: gdzie i kiedy się odbędzie, jaki jest program festynu, przygotowane atrakcje, zachęta do wzięcia udziału w pokazie sztucznych ogni. Uczniowie projektują i wykonują plakat. Następnie prezentują swoje prace i wieszają je w widocznym miejscu.

OGNIOWE ZAWODY

Uczniowie wspólnie zastanawiają się, w jakich zawodach człowiek ma do czynienia z ogniem (piekarz, kowal, spawacz, strażak, hutnik, palacz, chemik itp.). Nauczyciel zapisuje na tablicy podawane propozycje. Następnie dzieci wypisują na karteczkach nazwy wymienionych zawodów (każdy uczeń zapisuje inny zawód). Złożone karteczki wrzucają do pudełka. Rozpoczyna się gra w kalambury. Chętne dziecko losuje karteczkę i przedstawia za pomocą ruchu, gestów i mimiki wylosowany zawód. Pozostali uczniowie odgadują hasło.

Czy każdy może zostać małym bohaterem?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- zadaje pytania do tekstu i odpowiada na nie;
- wymyśla inny tytuł opowiadania;
- ocenia zachowanie bohaterki tekstu;
- wyodrębnia ważne informacje, które należy podać podczas rozmowy z dyspozytorem służb ratowniczych;
- poznaje różne rodzaje służb ratowniczych i numery telefonów ratunkowych;
- wykonuje tabliczkę lub plakat ostrzegające przed niebezpieczeństwem i zawierające instrukcję zachowania się w razie zagrożenia;
- wypowiada się na temat możliwości zostania małym bohaterem.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- projektujemy i tworzymy Misia Ratownika z dostępnych materiałów;
- symulujemy rozmowę z dyspozytorem odpowiednich służb ratowniczych;
- dowiadujemy się, jak sprawdzić, czy nieprzytomny człowiek oddycha.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

NOWE TYTUŁY (podręcznik, s. 42–43)

Nauczyciel czyta opowiadanie Barbary Gawryluk *Miś Ratownik*. Następnie chętne dzieci zadają pytania do tekstu, a pozostali uczniowie na nie odpowiadają. Wspólnie zastanawiają się nad nadaniem opowiadaniu innego tytułu. Nauczyciel zapisuje propozycje tytułów na tablicy. Dzieci wybierają jeden, najbardziej pasujący do opowiadania.

OCENIAMY ZACHOWANIE PATRYCJI

Dzieci pracują w parach. Zastanawiają się nad zachowaniem Patrycji: czy mogła zachować się inaczej? Jeżeli tak, to co mogłaby zrobić? Czy każdy zachowałby się tak samo jak Patrycja? Chętne dzieci wypowiadają się na forum klasy.

WAŻNE INFORMACJE (podręcznik, s. 42–43)

Dzieci pracują w tych samych zespołach. Nauczyciel ponownie czyta tekst opowiadania *Miś Ratownik*, zaczynając od słów „Nacisnęła czerwony guzik...” do słów „Już jedziemy”. Uczniowie zastanawiają się, jakie informacje należy podać, dzwoniąc po pomoc, i dlaczego są one ważne. Nauczyciel zapisuje na tablicy informacje niezbędne do przekazania dyspozytorowi. Można skorzystać z zasobów Scholarisa (NAWIGACJA). Dzieci przepisują notatkę do zeszytów.

KOLAŻOWY MIŚ

Nauczyciel rozdaje **kartę pracy nr 31**. Uczniowie wycinają kontur misia i nakleją go na tekturę lub kartkę z bloku

Barbara Gawryluk

Miś Ratownik

– Jeszcze jeden rozdział – szepnęła do siebie Patrycja. – Muszę się dowiedzieć, co dalej się stało z tym kotkiem. Potem pozbięram pranie ze strychu.

W soboty czas biegł wolniej. Można było spokojnie poczytać książkę, pobawić się z Cywilem, wielkim owczarkiem, który mieszkał w kojcu w ogrodzie. Na furcie wisiała tabliczka: „Uwaga zły pies”, która miała odstraszać nieproszonych gości, ale Cywil właściwie był łagodnym psem i uwielbiał zabawy z Patrycją.

Rodzice wybrali się z wizytą do krewnych mieszkających na sąsiedniej ulicy. Patrycja została w domu z babcią. Nie wiadomo, kto kim bardziej się opiekował, bo babcia złamała niedawno nogę, jeszcze nie radziła sobie z chodzeniem, najczęściej polegiwała w swoim pokoju. Niedawno dostała też aparat telefoniczny ze specjalnym czerwonym klawiszem łączącym bezpośrednio z numerem ratunkowym 112. Rodzice martwili się o babcię, kiedy w dni powszednie zostawała sama w domu.

Patrycja zaniósł jej sok, dokończyła rozdział książki o kotku, wzięła plastikową miskę i poszła na górę. Chciała zrobić niespodziankę mamie i pozbięrać ze sznurków suchą pościel i ręczniki.

Kiedy otworzyła drzwi na strych, poczuła duszący, szczypiący dym. Nie było prawie nic widać. Patrycja przerażona upuściła miskę i zbiegła na dół po schodach. Porwała telefon babci leżący na stole i wybiegła przed dom. Nacisnęła czerwony guzik.

– Pogotowie, słucham. – Usłyszała w słuchawce kobiecy głos.

– Proszę pani, u mnie w domu, w Nidku, chyba się pali! Na strychu jest bardzo dużo dymu.

– Proszę poczekać, już przelącam do straży pożarnej – powiedziała dyspozytorka.

– Straż pożarna, Andrychów. – Tym razem w słuchawce słychać było męski głos.

– Coś się pali w moim domu! – Patrycja czuła,

że zbiera jej się na płacz. – Dym jest już wszędzie!

– Jesteś w domu, w środku?

– Nie, wybiegłam z domu,

stoję przy drodze.

– A ile ty masz lat?

– Osiem.

– Są z tobą rodzice?

42

MIŚ RATOWNIK

– Poszli do wujka. Ale proszę pana, w domu jest babcia. Ona nie może chodzić, bo złamała nogę. Musicie szybko przyjechać!

– Potrafisz podać adres?

– Tak. Ja mieszkam w Nidku, taki jasny dom, zaraz koło szkoły. Trzeba skręcić z głównej drogi najpierw w lewo, potem w prawo.

– Jak masz na imię?

– Patrycja.

– Patrycja, nie się nie bój, czekaj na nas przed domem.

Już jedziemy.

Syreny wozów strażackich usłyszeli rodzice Patrycji. Wybiegli na ulicę i zobaczyli, jak cztery czerwone samochody zajeżdżają pod ich dom. Gęsty dym wydobywał się już nie tylko przez dach, ale również ze wszystkich okien. Patrycja stała przy drodze i cała trzęsła się ze strachu. Po chwili pojawiła się przy niej wyprowadzona przez dwóch strażaków babcia, a drogą nadbiegli rodzice. Strażacy działali w środku domu, otwierali wszystkie okna i wietrzyli pomieszczenia.

– Winny był piec, który macie w piwnicy, dym przedostawał się do całego domu – tłumaczyli rodzicom. – Trzeba go dokładnie sprawdzić. Dobrze, że tak szybko przyjechaliśmy, cały dom mógł spłonąć.

– To ty do nas dzwoniłaś? – Do dziewczynki podszedł wysoki mężczyzna w czarnym mundurze i czerwonym hełmie. – Patrycja, tak?

Przestraszona dziewczynka nie potrafiła wykrztusić ani słowa, tylko pokiwała głową.

– Zuch dziewczyna! Brawo! – Strażak pogłaskał dziewczynkę po głowie. –

To była wzorowo przeprowadzona akcja. Gdyby nie twój telefon, na pewno dłużej szukalibyśmy drogi i nie wiadomo, jak by się to skończyło. Mamy dla ciebie Misia Ratownika. – Strażak wręczył dziewczynce rudą maskotkę w białej koszulce.

Patrycja przytuliła misia. Wiedziała, że tej soboty nie zapomni do końca życia.

1. Opowiadanie zostało napisane na podstawie prawdziwych wydarzeń.

Jak wy zachowalibyście się na miejscu Patrycji? Zastanówcie się, o czym należy pamiętać w trudnych, niebezpiecznych sytuacjach. Porozmawiajcie o tym w grupach.

2. Zaproponujcie inny tytuł opowiadania.

3. Napiszcie list albo e-mail do Patrycji.

4. Przeczytajcie książkę Barbary Gawryluk pod tytułem „Mali bohaterowie”.

5. Zwróćcie uwagę na pisownię wyrazów: **bohater, hełm, słuchawka, strach, strych, samochód, zuch**. Napiszcie je w liczbie mnogiej.

SPIS TREŚCI

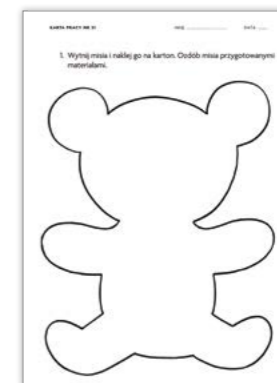
NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 42–43.

KARTA PRACY:

karta pracy nr 31

ZASOBY:

EPODRECZNIKI.PL: [1]

SCHOLARIS: **WAŻNE NUMERY TELEFONÓW A TO CI DOPIERO! TE NUMERY TRZEBA ZNAĆ!**

technicznego. Zadanie polega na wypełnieniu misia dostępnymi materiałami: kolorową bibułą, włóczką, skrawkami materiałów, wykałaczkami, plasteliną, guzikami, koralikami, słomkami i gazetami (do przyklejania uczniowie używają kleju lub taśmy dwustronnej). Po zakończonej pracy dzieci prezentują misie na klasowej wystawie.

INNE SŁUŻBY RATOWNICZE

Uczniowie pracują w pięcioosobowych grupach. Ich zadaniem jest wskazanie różnych służb ratowniczych, które niosą pomoc ludziom i zwierzętom, oraz wyszukanie i wypisanie numerów alarmowych tych służb. Następnie każda grupa wykonuje plakat informacyjny o wybranej służbie ratowniczej (pogotowie, straż pożarna, policja, numer alarmowy 112), nie zapominając o widocznym umiejscowieniu właściwego numeru telefonu.

DZWONIMY DO SŁUŻB RATUNKOWYCH

Nauczyciel wybiera pięcioro chętnych dzieci. Czworo z nich wcieli się w role dyspozytorów służb ratunkowych (straż pożarna, pogotowie ratunkowe, policja, centrum alarmowe – 112). Piąte dziecko gra natomiast osobę, która wzywa pomoc (jest ofiarą lub świadkiem wypadku). Dzieci, używając starych lub zabawkowych telefonów, symulują rozmowę z dyspozytorem służb ratunkowych. Sytuację wymagającą interwencji określa nauczyciel, np.: Wracasz sam ze szkoły. Nagle widzisz dziecko, które jedzie szybko na rowerze.

Chce przejechać przez ulicę i zostaje potrącone przez samochód. Co robisz? Uczeń podejmuje decyzję, pod który numer telefonu zadzwoni, i wypowiada go na głos. Przedstawiciel wybranej służby rozpoczyna rozmowę. Po zakończeniu konwersacji klasa ocenia, czy wzywający pomocy uczeń nie marnował czasu na zbędne szczegóły, czy zadzwonił pod właściwy numer, czy podał wszystkie ważne informacje itp. Dzieci dzwoniące po pomoc zmieniają się, aby jak największa liczba uczniów mogła poćwiczyć rozmowę ze służbami ratunkowymi.

JAK SPRAWDZIĆ, CZY NIEPRZYTOMNY CZŁOWIEK ODDYCHA?

Nauczyciel pyta dzieci, w jaki sposób można sprawdzić, czy nieprzytomny człowiek oddycha. Uczniowie podają swoje propozycje. Nauczyciel wybiera jedno dziecko i prosi je, aby położyło się na podłodze, zamknęło oczy i udawało nieprzytomnego. Pozostali uczniowie obserwują kolejne czynności wykonywane przez nauczyciela. Wyjaśnia on, że najpierw należy udrozić drogi oddechowe poszkodowanego, aby się nie udusił (omawia także, co może być przyczyną niedrożności), i pokazuje, w jaki sposób trzeba to zrobić: jedną ręką odchyła głowę dziecka, drugą unosi jego brodę. Sprawdza, czy w jamie ustnej nie ma żadnych ciał obcych. Przybliża ucho i policzek do twarzy dziecka, aby posłuchać, czy oddycha, lub zauważyć ruch klatki piersiowej (podczas pokazywania każdej czynności nauczyciel

mówi na głos co i dlaczego robi). Następnie używa lusterka, aby sprawdzić oddech nieprzytomnego (wraz z powietrzem wydychamy cząsteczki wody, która jako para osadza się na zimnej powierzchni lusterka). Na koniec pokazuje dzieciom, w jaki sposób klatka piersiowa unosi się i opuszcza podczas oddychania. Uczniowie ćwiczą w parach – sprawdzają, czy umieją stwierdzić, czy nieprzytomny człowiek oddycha.

TWORZYM TABLICZKI OSTRZEGAWCZE

Uczniowie projektują plakat lub tabliczkę ostrzegającą przed jakimś niebezpieczeństwem (np. zagrożenie pożarem, osuwiska skalne, strome zbocze, ostrzeżenie przed wysokimi falami na morzu lub silnymi prądami w rzece). Plakaty powinny zawierać informacje o niebezpieczeństwie, wskazówki, jak należy się zachować w niebezpiecznej sytuacji, oraz numery telefonów ratunkowych. Dzieci mają do dyspozycji gazety, z których mogą wyciąć potrzebne litery, wyrazy, ilustracje. Mogą użyć również innych, wybranych przez siebie technik.

CZY KAŻDY MOŻE ZOSTAĆ MAŁYM BOHATEREM?

Nauczyciel pyta uczniów, czy Patrycja zasługuje na miano małego bohatera. Dzieci wypowiadają się na zadany temat i argumentują swoje zdanie. Nauczyciel pyta, czy uczniom zdarzyło się komuś pomóc. Dzieci opowiadają o sytuacjach, w których się znalazły, i w jaki sposób się zachowały.

Strażak – zawód dla każdego?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- poznaje zakres zadań straży pożarnej;
- zapoznaje się z wyposażeniem wozu strażackiego i funkcjami poszczególnych sprzętów;
- analizuje ubiór strażaka i poznaje jego funkcje;
- wymienia cechy dobrego strażaka;
- poznaje historię pożarnictwa i tworzy notatkę na ten temat;
- wymienia różne rodzaje klęsk żywiołowych;
- pokonuje tor przeszkód.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- wcielamy się w role strażaków w scenkach dramatycznych;
- tworzymy z własnych ciał pojazd dla strażaków;
- przygotowujemy plakaty informacyjne o klęskach żywiołowych i związanych z nimi zagrożeniach;
- układamy tory przeszkód i pokonujemy je.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

CZY STRAŻACY TYLKO GASZĄ POŻARY? (podręcznik, s. 44)

Nauczyciel lub chętne dziecko czyta na głos tekst *Straż pożarna*. Następnie nauczyciel odtwarza film *Państwowa Straż Pożarna* (BIBLIOGRAFIA). Dzieci pracują w pięcioosobowych grupach. Ich zadaniem jest wypisanie i zilustrowanie wszystkich zadań, jakich podejmują się strażacy. Po upływie wyznaczonego czasu uczniowie omawiają przygotowane prace i prezentują je na wystawie.

ZADANIA STRAŻAKÓW

Uczniowie tworzą kilkuosobowe grupy. Nauczyciel przydziela każdej z nich jedno z zadań strażaka. Zespoły wymyślają krótką scenkę dramatyczną, w której przedstawia strażaków w akcji. Rekwizyty potrzebne do przedstawienia dzieci przygotowują z dostępnych materiałów (pudełek, gazet, skrawków materiałów, kolorowej bibuły, zakrętek, papierowych talerzyków, plastikowych kubeczków itp.). Po upływie czasu wyznaczonego na wykonanie zadania uczniowie prezentują swoje przedstawienia. Każda grupa zostaje nagrodzona oklaskami.

CO KRYJE W SOBIE WÓZ STRAŻACKI?

Nauczyciel prezentuje dzieciom film *Na straży – 1 wóz wyjazdowy* (BIBLIOGRAFIA). Uczniowie wypowiadają się na temat wyposażenia wozu strażackiego i funkcji poszczególnych sprzętów. Następnie formułują i zapisują notatkę o podstawowym wyposażeniu samochodu strażackiego.

Straż pożarna

Straż pożarna zajmuje się przede wszystkim zapobieganiem pożarom i walką z nimi. Ale strażacy mają też inne zadania. Pomagają ludziom i zwierzętom poszkodowanym w wypadkach. Potrafią dotrzeć do trudno dostępnych miejsc, w razie potrzeby za pomocą specjalnego sprzętu mogą podnieść lub przeciąć samochód. Usuwają też skutki klęsk żywiołowych (np. powodzi, silnych wiatrów), niebezpiecznych awarii oraz katastrof. Strażakom w pracy pomagają psy ratownicze, wyszkolone do poszukiwania ludzi np. w zawałonych budynkach.

Żeby zostać zawodowym strażakiem, trzeba być wysportowanym, odważnym i dużo się nauczyć. Strażakami mogą być zarówno kobiety, jak i mężczyźni. Jest to bardzo trudny i niebezpieczny zawód.

Oprócz straży zawodowej działa w Polsce również ochotnicza straż pożarna. Strażakami są tam ochotnicy, którzy chcą pomagać przy gaszeniu pożarów. Do ochotniczej straży pożarnej może należeć każdy, także dziecko.

Do podstawowego wyposażenia pożarniczego samochodu strażackiego należą:

- węże gaśnicze,
- zestaw pierwszej pomocy,
- drabina,
- zbiornik z wodą,
- lampy do oświetlania miejsca zdarzenia,
- aparaty ochrony dróg oddechowych,
- wentylatory odydmiające,
- inne narzędzia służące do ratowania życia.

CZY WIECIE, ŻE...

Dawniej straż pożarna nazywała się strażą ogniową. Więcej o jej historii można się dowiedzieć np. w Centralnym Muzeum Pożarnictwa w Mysłowicach. Można tu zobaczyć samochody strażackie, beczkowozy, konne wozy strażackie, sikawki, motopompy, a także mundury, helmy oraz zbiory fotografii.

44 STRAŻ POŻARNA

SPIS TREŚCI

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 44–45.

ZASOBY:

SCHOLARIS: **GDY DOROSŁĘ, BĘDĘ STRAŻAKIEM** (scenariusz lekcji)

ZDRADLIWA PRZYRODA

NATURA BYWA NIEBEZPIECZNA

POLSKA I ZAGROŻENIA NATURALNE

BEZPIECZNY ŚWIAT (scenariusz lekcji)

TROCHĘ HISTORII

Nauczyciel zaprasza uczniów na wirtualną wycieczkę do Muzeum Pożarnictwa w Mysłowicach (BIBLIOGRAFIA). Uczniowie oglądają najciekawsze eksponaty w muzeum, a następnie dzielą się wrażeniami. Wspólnie z nauczycielem układają notatkę o historii pożarnictwa i ją zapisują.

RODZAJE KLĘSK ŻYWIŁOWYCH

Nauczyciel rozpoczyna dyskusję o tym, czym jest klęska żywiołowa. Dzieci podają własnymi słowami definicję oraz wymieniają rodzaje klęsk. Następnie zapisują je na arkuszu szarego papieru. W internecie, dostępnych książkach i magazynach lub innych źródłach dzieci wyszukują zdjęcia i ilustracje przedstawiające klęski żywiołowe. Skserowane lub wydrukowane materiały wycinają i przyklejają w odpowiednich miejscach na arkuszu szarego papieru.

PLAKATY INFORMACYJNE

Uczniowie dzielą się na kilkuosobowe grupy. Każdy zespół wybiera lub losuje jedną z klęsk żywiołowych. Następnie tworzy plakat informacyjny o zagrożeniach związanych z daną katastrofą. Dzieci mają do dyspozycji dostępne książki, encyklopedie, czasopisma i internet.

ORTOGRAFICZNA STRAŻ

Uczniowie pracują parami. Wypisują na osobnych kartkach wyrazy z „ż” i „rz” znajdujące się w tekście *Straż pożarna*.

Następnie układają zdania z wypisanymi słowami, podkreślają lub zapisują innym kolorem „rz” i „ż” w wyrazach.

SPRAWNY JAK STRAŻAK

Nauczyciel zabiera dzieci na salę gimnastyczną. Dzieli je na trzy zespoły i ustawia w rzędach. Każdy zespół ma do pokonania ten sam tor przeszkód, składający się z obręczy hula-hoop, równoważni, drabinek i tyczek ustawionych w rzędzie. Uczniowie mają za zadanie przeczołgać się do obręczy, przebiec przez hula-hoop tak, aby w każdym kole postawić jedną nogę, przejść po równoważni i wspiąć się na drabinkę. Następnie dzieci schodzą z drabinek i biegną słalomem pomiędzy tyczkami do swojego rzędu. W momencie przekroczenia linii, na której stoi pozostała część drużyny, tor przeszkód zaczyna pokonywać kolejna osoba. Wyścig wygrywa zespół, którego członkowie jako pierwsi poprawnie wykonają zadania. Następnie każda drużyna układa dowolny tor przeszkód i tłumaczy wykonanie poszczególnych ćwiczeń pozostałej części uczniów. Grupy zamieniają się miejscami i pokonują zaprojektowane przez kolegów tory przeszkód.

Jak postępować w chwili zagrożenia?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- czyta ze zrozumieniem tekst;
- wymienia metody gaszenia ognia;
- przedstawia obserwacje z doświadczeń;
- analizuje doświadczenia;
- współpracuje w grupie;
- dyskutuje na temat postępowania podczas pożaru mieszkania.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- tworzymy kodeks bezpiecznego zachowania się podczas wykonywania doświadczeń;
- sprawdzamy doświadczalnie, co się stanie z ogniem, jeśli zabraknie tlenu;
- sprawdzamy, co się stanie z ogniem, jeśli będzie nadmiar tlenu.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

NIEZAWODNE METODY (podręcznik, s. 46–47)

Nauczyciel prosi uczniów, aby samodzielnie przeczytali tekst z podręcznika *Czym się gasi ogień?* Kiedy dzieci czytają, zapisuje na tablicy pytania: Jakie metody gaszenia ognia zostały wymienione w tekście? Czy znacie inne metody gaszenia ognia? (piasek). Po lekturze uczniowie odpowiadają na pytania, a nauczyciel zapisuje na tablicy wszystkie ich pomysły (woda, piana, dwutlenek węgla, proszek gaśniczy, piasek). Następnie dzieci układają je w kolejności alfabetycznej i wraz z pytaniami zapisują w zeszytach.

KODEKS DOŚWIADCZEŃ

Nauczyciel informuje, że na lekcji będą wykonywać doświadczenia związane z ogniem. Uczniowie dzielą się na osiem zespołów. Przed przystąpieniem do pracy zespoły uczniowskie muszą ułożyć w punktach *Kodeks doświadczeń*, w którym zapiszą, jak należy się zachowywać podczas wykonywania eksperymentów – co wolno, a czego nie wolno robić (np. Musisz mieć spięte włosy. Nie próbuj substancji. Nie obliżuj rąk. Nie wykonuj doświadczeń z ogniem bez nadzoru osoby dorosłej). Zespoły pracują metodą kuli śniegowej. Po ustaleniu nakazów i zakazów grupy łączą się kolejno w pary i uzupełniają kodeks. Prace kończą w momencie, kiedy wszyscy uczniowie ustalą ostateczne zapisy. Chętne dziecko odczytuje na głos *Kodeks doświadczeń*. Tak przygotowani uczniowie mogą przystąpić do wykonania eksperymentów.

Czym się gasi ogień?

Ogień może być bardzo niebezpieczny, dlatego trzeba obchodzić się z nim ostrożnie. Do gaszenia ognia często wykorzystuje się wodę, ale nie każdy pożar można nią gasić. Na przykład jeśli na patelni zapali się olej, najlepiej natychmiast przykryć patelnię pokrywką. Kiedy ogień nie będzie miał dostępu do tlenu znajdującego się w powietrzu, płomień zniknie. Próba gaszenia wodą urządzeń elektrycznych pod napięciem może spowodować porażenie prądem.

Do gaszenia pożarów służą gaśnice. Stosuje się w nich różne substancje, na przykład: wodę, specjalny proszek gaśniczy, pianę lub dwutlenek węgla. Sprawdźcie, co się dzieje z płomieniem, gdy w powietrzu jest dużo dwutlenku węgla, a niewiele jest tlenu. Wszystkie doświadczenia z ogniem wykonujcie wyłącznie w obecności osoby dorosłej i z zachowaniem szczególnej ostrożności.

Co się dzieje z płomieniem?

Przygotujcie: chochlę, świeczkę, duży słoik z zakrętką, pół szklanki octu, łyżkę sody oczyszczonej, zapalarkę.

1 Postawcie na chochli świeczkę i ją zapalcie. Włóżcie chochlę do słoika. Obserwujcie, co się dzieje z płomieniem. Wyjmijcie ze słoika chochlę ze świeczką. Zgaście świeczkę.

2 Do słoika wsypcie łyżkę sody i wlejcie pół szklanki octu. Zakręćcie słoik i potrząśnijcie, aby zmieszać substancje. Odkręćcie zakrętkę, ale przez mniej więcej minutę nie zdejmujcie jej ze słoika.

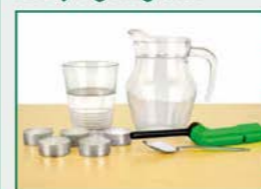
3 Delikatnie zdejmijcie zakrętkę i włóżcie do słoika chochlę z zapaloną świeczką. Obserwujcie, co się dzieje z płomieniem.

46

CZYM SIĘ GASI Ogień?

Kiedy ogień gaśnie?

Przygotujcie: pękaty dzbanek, 5 świeczek, łyżkę sody oczyszczonej, pół szklanki octu, zapalarkę.

1 Do dzbanka wsypcie łyżkę sody oczyszczonej i wlejcie pół szklanki octu.

2 Poczekajcie chwilę, aż substancje się połączą.

3 W tym czasie ustawcie świeczki jedna obok drugiej i je zapalcie. Przechylcie dzbanek w kierunku świeczek i skierujcie jego dzióbek kolejno na każdą świeczkę. Obserwujcie, co się dzieje z płomieniami.

Wniosek z doświadczeń: Ogień pali się dzięki tlenowi zawartemu w powietrzu. Ogień gaśnie, kiedy tlenu zabraknie, np. wtedy, gdy w powietrzu znajdzie się dużo innego gazu – dwutlenku węgla. Wytwarza się on, kiedy zmiesza się ocet z sodą oczyszczoną.

1. Przypomnijcie sobie zasady ewakuacji, które obowiązują w waszej szkole np. na wypadek pożaru. Przećwiczcie w klasie prawidłowe zachowanie w takiej sytuacji.
2. Porozmawiajcie z rodzicami lub opiekunami o tym, jak bezpiecznie korzystać z urządzeń, które znajdują się w kuchni, łazience i innych pomieszczeniach w waszym domu.

47

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 46–47.

LITERATURA:

Press H.J., (2011), *Świat nauki w niezwykłych eksperymentach*, Kielce: Wydawnictwo Jedność.

BRAK TLENU

Uczniowie sprawdzają, jak zachowa się paląca się świeczka zamknięta w słoiku. Potrzebują: małego słoika z nakrętką, świeczki (podgrzewacza) i zapatek.

Metoda: Wkładamy świeczkę do słoika. Prosimy nauczyciela o zapalenie świeczki. Kiedy płomień będzie duży, zamkamy szczelnie słoik. Obserwujemy, co się stanie.

Wskazówka: Gdy przykryjemy słoik wieczkiem, odcinamy dopływ tlenu. Świeczka pali się jeszcze przez jakiś czas i zużywa tlen znajdujący się w słoiku, po czym gaśnie.

Ważne: Uczniowie wykonują doświadczenie pod nadzorem nauczyciela. Tylko on może używać zapatek.

DWUTLENEK WĘGLA W GAŚNICZY

Uczniowie sprawdzają kolejną metodę gaszenia ognia. Potrzebują: świeczki (podgrzewacza), plastikowego kubka, łyżeczki sody oczyszczonej i łyżki octu.

Metoda: Prosimy nauczyciela o zapalenie świeczki. Wsypujemy łyżeczkę sody do kubka i wlewamy ocet. Soda zaczyna się pieniść. Pochylamy kubek z pianą nad świeczką (nie wlewamy piany na ogień). Obserwujemy, co się dzieje. Następnie odpowiadamy na pytanie: Dlaczego świeczka zgasła?

Wskazówka: Kiedy powstała piana, zaczął wydzielać się gaz – dwutlenek węgla. Jest on cięższy od powietrza i niepalny, zatem opada na płomień i powoduje, że ogień gaśnie.

Ważne: Uczniowie wykonują doświadczenie pod nadzorem nauczyciela.

TLEN – ZAGROŻENIE

Uczniowie sprawdzają, jak zachowa się ogień (płomień świecy), jeżeli w pobliżu będzie nadmiar tlenu. Potrzebują: szerokiego słoika, który pomieści lejek, wody, lejka, spinaczy do bielizny, probówki, moczarki lub innej rośliny akwariowej.

Metoda: Ustawiamy słoik w nasłonecznionym miejscu. Nappełniamy go wodą i wkładamy do niego kilka gałązek moczarki. Najprawdopodobniej od razu będzie można zobaczyć pojawiające się w słoiku pęcherzyki powietrza. Nappełniamy probówkę w jednej trzeciej wodą i wkładamy do niej lejek. Umieszczamy lejek (szeroką częścią do dołu) w słoiku tak, aby probówka była do połowy znużona w wodzie. Jeśli lejek opada za mocno na dno, przyczepiamy do szerokiej części lejka spinacze do bielizny, aby utworzyć stałą podporę. Podczas wkładania probówki z lejkiem do słoika odrobina wody z probówki może wyciec, jednak pozostała część wypełni miejsce między lejkiem a brzegiem probówki, pełniąc rolę korka. W górnej części probówki powstanie przestrzeń, w której będzie się gromadził tlen wydzielany przez moczarkę. Po upływie kilku minut zdejmujemy probówkę. Nauczyciel wkłada do środka zapaloną zapalarkę. Uczniowie obserwują, co się dzieje z płomieniem – w jaki sposób się pali.

Wskazówka: W probówce nagromadził się tlen, który spowodował, że zapalarka zaczęła palić się jaśniejszym płomieniem.

STATEK W SŁOIKU

Uczniowie wykorzystują proces spalania tlenu do umieszczenia „statku” w słoiku. Potrzebują: małego słoika, głębokiego talerza, kilku kropel atramentu, zapatek, wody i świeczki (podgrzewacza).

Metoda: Nalewamy pół szklanki wody do talerza. Zabarwiamy wodę atramentem. Ustawiamy na wodzie świeczkę i prosimy nauczyciela o jej zapalenie. Trzymając słoik do góry dnem, nakładamy go na świeczkę. Obserwujemy, co się stanie.

Wskazówka: Zapalona świeczka zwiększa ciśnienie wewnątrz słoika, co powoduje wciągnięcie wody do środka.

DYSKUSJA Z ŻYCIA WZIĘTA

Zespoły uczniowskie zastanawiają się, jak należy postąpić, kiedy w mieszkaniu wybucha pożar. Chętne dzieci dzielą się spostrzeżeniami. Pytania pomocnicze: Kogo należy zawiadomić? Co może spowodować otwarcie okien? (nadmiar tlenu podsyca ogień).

Igraszki z ogniem

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- wypisuje i wyjaśnia znaczenie frazeologizmów zastosowanych w tekście;
- wyszukuje w słowniku frazeologicznym zwroty związane z ogniem;
- poznaje nazwy członków rodziny: siostrzeniec, siostrzenica, bratanek, bratanica, stryj, stryjenka, wujek, ciocia;
- zmienia podmiot w opowiadaniu;
- wyszukuje w tekście wyrazy ze spółgłoskami miękkimi, podaje liczbę liter i głosek w tych słowach.

AKTYWNOŚCI UCZNI

- wymyślamy i przedstawiamy treść opowiadania w scenkach dramatycznych;
- tworzymy plakaty o szronie, szadzi i gołoledzi;
- przygotowujemy ortograficzne memory;
- lepimy bałwany i tworzymy o nich historie;
- układamy rebusy, których rozwiązaniem są wyrazy z trudnościami ortograficznymi.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

FRAZEOLÓGICZNE KALAMBURY (podręcznik, s. 48–49)

Chętny uczeń lub nauczyciel czyta na głos opowiadanie Agnieszki Frączek *Wpadł jak po ogień*. Dzieci wypisują z tekstu frazeologizmy związane z ogniem i po kolei odczytują odnalezione związki, a nauczyciel zapisuje je na karteczkach. Uczniowie wspólnie próbują wyjaśnić znaczenie frazeologizmów. Chętna osoba losuje jedną z karteczek przygotowanych przez nauczyciela. Jej zadaniem jest przedstawianie wylosowanego związku wyrazowego za pomocą ruchów, gestów i mimiki. W razie potrzeby uczeń może także narysować na tablicy pomocne znaki (nie wolno jednak używać liter i cyfr). Pozostałe dzieci odgadują przedstawiane hasło. Po wykonaniu zadania kolejna osoba losuje nowy frazeologizm.

OPOWIEŚCI O JAŚKU (podręcznik, s. 48–49)

Uczniowie pod kierunkiem nauczyciela wyszukują fragmenty opowiadania *Wpadł jak po ogień*, które opisują zachowania Jaśka w różnym wieku. Następnie dzieci dzielą się na tyle grup, ile wyodrębniły fragmentów. Zadaniem każdego zespołu jest przedstawienie treści wybranej części opowiadania za pomocą scenki dramatycznej. Uczniowie mogą wykonać potrzebne rekwizyty z dostępnych materiałów.

OGNISTE FRAZEOLÓGIZMY

Uczniowie dzielą się na kilkusobowe grupy. Każdy zespół wyszukuje w słowniku związki frazeologiczne, które nie po-

Agnieszka Frączek

Wpadł jak po ogień

Zimą jest zimno, wiadomo. Wiadomo też nie od dzisiaj, że zimą trzeba się ciepło ubierać. Wkładać te wszystkie czapki, szaliki, rękawiczki... Brr! Nikt za tym nie przepada, zwłaszcza dzieci. A Jasiek, mój siostrzeniec, to już w ogóle! Kiedy był malutki, podczas spacerów uparcie ściągał raz czapkę, raz szalik i po kolei wyrzucał je z wózka. Moja siostra cierpliwie zbierała ubranka, pośpiesznie otrzepywała je ze śniegu, a ubierając synka (który to już raz?), powtarzała: „Nie igraj z ogniem!”. Sama już nie wiem, czy ostrzegła Jaśka przed przeziębieniem? Czy uprzedzała, że wreszcie się na niego pogniewa? Tak czy owak Jasiek w odpowiedzi na mamine ostrzeżenia tylko się uśmiechał rozbijając. Doskonale wiedział, że mama go rozumie. I że zrobiłaby dla niego wszystko.

Choć Jasiek dość szybko wyrósł z niechęci do czapek, to szalików nadal bał się jak ognia. Każdej zimy zarzucał im coś nowego. Kiedy jeszcze był przedszkolakiem, twierdził, że szaliki go drapią. Potem, już w pierwszej klasie, przekonywał wszystkich dokoła, że szaliki gryzą. A zeszłej zimy skarżył się, że szaliki go duszą...

Dlatego ogromnie się zdziwiłam, kiedy pewnego śnieżnego poranka wpadł do nas zdyszany i rozsiewając dokoła białe płatki, zawołał:

– Ciociu, czy możesz mi pożyczyć szalik?

Mogłam. Długi, wełniany szal wujka, który mu podałam, wyraźnie zyskał Jaśka uznanie.

– Dzięki! – rzucił w biegu, zadowolony, i już go nie było.

Jasiek często wpadał tu do nas jak po ogień. Raz przyniósł kawałek upieczonej przez mamę szarlotki, innym razem chciał pożyczyć „Mity greckie”, a kiedy indziej pompkę do roweru. Przywykliśmy do jego krótkich wizyt. Ale nigdy, przenigdy nie pomyślałabym, że mój siostrzeniec przybiegnie tu kiedyś po szalik!

W dodatku po kwadransie Jasiek wrócił. Stał w drzwiach, jeszcze bardziej ośniewiony niż wcześniej, i zapytał, czy możemy mu pożyczyć... kapelusz!

– Ka... kapelusz?! – wyjąkałam zaskoczona. Po paru chwilach ochłonęłam jednak i wzięłam Jaśka w krzyżowy ogień pytań.

– Po co ci kapelusz? Na co? Dlaczego? I jak ty w ogóle będziesz wyglądał w kapeluszu?

Jasiek parsknął śmiechem.

– Ciociu, no coś ty! Przecież to nie dla mnie!

– Nie dla ciebie? To w takim razie dla kogo? – chciałam wiedzieć. Ale Jasiek tylko się uśmiechnął tajemniczo.

Szybko się okazało, że nie mamy w domu ani jednego kapelusza. A w każdym razie nie udało nam się go znaleźć, choć zajrzeliśmy chyba wszędzie: na pierwszy ogień poszła szafa w przedpokoju, potem szuflady w garderobie, wreszcie pawlacz... i nie!

Znaleźliśmy natomiast całą kolekcję czapek z pomponami. Gdy Jasiek po namyśle wybrał jedną z nich (odrobinę podobną do tej, którą miał na głowie), spróbowałam jeszcze raz:

– Ale po...? – zaczęłam. Jasiek jednak nie dał mi dokończyć:

– Ciociu, proszę cię, ubierz się i chodź na dwór. Sama zobaczysz – rzucił i zniknął.

Nie było rady: aby zaspokoić ciekawość, musiałam ruszyć za Jaśkiem. Opatuliłam się w najgrubszą kurtkę, naciągnęłam na uszy jedną z tych czapek z pomponami i wybiegłam na podwórko.

Wszystko tam – ścieżki, lawki, drzewa – było już białe. Bielusińskie!

A gdzie Jasiek?...

– Ach, tu jesteś! – Ucieszyłam się, kiedy wreszcie poprzez wirujące w powietrzu gęste płatki śniegu udało mi się go dojrzeć.

A właściwie: ich. Jaśka i bałwana w czapce z pomponem. Stali obok siebie pod ośniewionym drzewem, wyraźnie bardzo zadowoleni, choć – podobnie jak drzewo – od stóp do głów obsypani puszystym śniegiem.

Tylko który był który?...

1. Przedstawie wybrane opowieści cioci o Jaśku za pomocą scenek teatralnych.

2. Odszukajcie w tekście zwroty związane z ogniem. Wytłumaczcie sobie w parach ich znaczenie. Napiszcie wyjaśnienia w zeszyte. Narysujcie do nich ilustracje.

3. Zwróćcie uwagę na pisownię wyrazów: śnieg, ośniewiony, ścieżka, wyraźnie, ciekawość, ciocia, Jasiek. Podzielcie je na sylaby. Powiedzcie, w jaki sposób zapisujemy spółgłoski miękkie.

jawily się w opowiadaniu (np. upiec dwie pieczenie na jednym ogniu, skoczyć za kimś w ogień, dolać oliwy do ognia) i wypisuje je na osobnych kartkach. Następnie grupy tłumaczą znaczenie wypisanych frazeologizmów. Członkowie zespołu rozdzielają między sobą kartki i wykonują ilustracje danego związku wyrazowego.

CZŁONKOWIE RODZINY

Nauczyciel wypisuje na tablicy wyrazy: siostrzeniec i siostrzenica, bratanek i bratanica, stryj i stryjenka, wujek i ciocia. Dzieci wspólnie próbują wyjaśnić znaczenie tych słów. Następnie tworzą drzewo genealogiczne, w którym pojawiają się wyrazy z tablicy oraz portrety poszczególnych członków rodziny.

OPOWIEŚĆ WEDŁUG JAŚKA (podręcznik, s. 48–49)

Nauczyciel pyta dzieci, z której perspektywy opisywana jest historia przedstawiona w opowiadaniu. Następnie uczniowie dzielą się na pięć grup. Nauczyciel przydziela każdemu zespołowi fragment tekstu. Zespoły przeredagowują i opowiadają swój fragment z perspektywy Jaśka.

RÓŻNE OBLCZA MROZU

Dzieci siedzą w kręgu na dywanie. Nauczyciel kładzie na środku kartki z wydrukowanymi wyrazami: „szron”, „szadz”, „gołoledź”. Uczniowie zastanawiają się nad różnicami w znaczeniu słów. Następnie dzielą się na trzy zespoły i wybierają

po jednym z leżących na dywanie wyrazów. Przyklejają go na duży arkusz papieru i przygotowują plakat zawierający informacje, zdjęcia i ilustracje dotyczące danego zjawiska pogodowego.

ORTOGRAFICZNE MEMORY

Uczniowie pracują w dwójkach. Pary przygotowują po pięć dowolnych wyrazów z trudnościami ortograficznymi. Nauczyciel rozdaje każdej dwójce dziesięć wyciętych z tektury kwadratowych kartoników. Na pięciu z nich dzieci zapisują wyrazy, pozostawiając jednak puste miejsce na literę, która stanowi trudność ortograficzną. Na reszcie kartoników zapisują brakujące litery. Następnie nauczyciel zbiera wszystkie kartoniki i rozkłada je na dywanie tak, aby nie było widać, co jest na nich napisane. Uczniowie siadają w kręgu na dywanie. Każdy kolejno odkrywa dwa kartoniki. Zadaniem dzieci jest odnalezienie wyrazu i pasującej do niego trudności ortograficznej, zgodnie z zasadami gry memory.

LEPIMY BAŁWANY

Nauczyciel wychodzi z dziećmi na boisko szkolne. Uczniowie dzielą się na kilka grup. Każdy zespół lepi ze śniegu bałwana i przyozdabia go dostępnymi materiałami (kamieniami, patykami, zakrętkami itp.). Efekty swoich prac dzieci oglądają przez okno w klasie. Wspólnie wymyślają rolę każdego członka bałwankowej rodziniki (mama, tata, stryj itp.),

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 48–49.

LITERATURA:

Kłosińska A., Sobol E., Stankiewicz A., (2005), *Wielki słownik frazeologiczny PWN z przysłowiami*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Czy z dwóch zdań można zrobić jedno?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- poznaje podział zdań na pojedyncze i złożone, podaje przykłady obu rodzajów zdań;
- układa drugą część zdania pojedynczego tak, aby powstało zdanie złożone;
- przekształca zdania pojedyncze w złożone;
- rozbija zdania złożone na pojedyncze;
- łączy dwa ułożone niezależnie od siebie zdania w jedno zdanie złożone;
- układa zdanie złożone z wylosowanych czasowników.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- układamy zdania z rozsypanki wyrazowej;
- łączymy się w grupy i układamy zdania z przydzielonymi nam czasownikami;
- przygotowujemy scenkę dramową, posługując się jedynie zdaniami pojedynczymi lub złożonymi;
- przedstawiamy za pomocą ruchów, gestów i mimiki czynności i układamy pasujące do nich zdania;
- wykonujemy z dostępnych materiałów rekwizyty i układamy opowiadanie o nich, posługując się jedynie zdaniami pojedynczymi lub złożonymi.

Zaulek Słówek

1. Przeczytajcie zdania w chmurkach. W każdym zdaniu policzcie czasowniki. Co zauważacie?

Rano padał deszcz. Potem spadł śnieg.
Rano padał deszcz, a potem spadł śnieg.

Wieczorem rozpalimy ogień w kominku. Posłuchamy opowieści dziadka.
Wieczorem rozpalimy ogień w kominku i posłuchamy opowieści dziadka.

Po południu zorganizujemy turniej gier planszowych. Zagramy w bierki.
Po południu zorganizujemy turniej gier planszowych oraz zagramy w bierki.

Kupię tę książkę. Interesuje się kosmosem.
Jarek kupił tę książkę. Interesuje się kosmosem.

Wybieram się na film o Feniksie. Lubię fantastyczne opowieści.
Asia wybiera się na film o Feniksie, lubi fantastyczne opowieści.

Teraz nie przechodzimy przez jezdnię. Pali się czerwone światło.
Teraz nie przechodzimy przez jezdnię, pali się czerwone światło.

SPIS TREŚCI

2. Popatrzcie na ilustrację, a następnie uzupełnijcie zdania zapisane w prostokątnych ramkach, wykorzystując wyrazy: **bo, gdyż, ponieważ, dlatego że**.

3. Połączcie pary zdań za pomocą wyrazów: **i, więc, dlatego**.

Pada śnieg. Wszędzie jest białe.
W nocy był mróz. Zamarzły kałuże.
Jest zimno. Iga włożyła ciepłą kurtkę.
Dziadek Uli nie dostał urlopu. Pojedzie na narty za tydzień.

4. Podane zdania zamieńcie tak, żeby z jednego powstały dwa. Wskażcie wyrazy, które należy pominąć.

Łukasz chętnie pomaga innym, więc zasługuje na pochwałę.
Jaś poszedł do sklepu i kupił kilogram jabłek.
Anię boli ząb, dlatego musi iść do dentysty.
Beata idzie wcześniej spać, gdyż jutro musi wstać bardzo wcześnie.

{ ZWRÓĆCIE UWAGĘ }

- Niektóre zdania zawierają tylko jeden czasownik. Nazywamy je zdaniami pojedynczymi.
- Niektóre zdania zawierają więcej czasowników. Nazywamy je zdaniami złożonymi.
- Przed wyrazami:
  - bo • gdyż • ponieważ
  - że • dlatego • dlatego że
  - więc • a • ale
 stawiamy przecinek.

5. Dokończcie zdania. Następnie za pomocą wyrazów **a, ale** połączcie je w zdania złożone. Napiszcie je. Podkreście w zdaniach czasowniki.

Kot jest biały. Łapy i uszy ma...

Gruszki były słodkie. Jabłka okazały się...

6. Napiszcie kilka zdań na dowolny temat. Sprawdźcie, które z napisanych przez was zdań są zdaniami pojedynczymi, a które złożonymi.

50 **ZAULEK SŁÓWEK – ZDANIA POJEDYNCZE I ZŁOŻONE**

51

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 50–51.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

DWA RODZAJE ZDAŃ (podręcznik, s. 51)

Uczniowie siedzą w kręgu na dywanie. Nauczyciel rzuca małą piłkę do dowolnego dziecka i zadaje mu pytanie, na które uczeń musi odpowiedzieć, używając w zdaniu jednego czasownika, np. Co lubi robić twój tata? Co robicie wspólnie z mamą? Co będziesz robić jutro? Co robisz w wolnym czasie? Po udzieleniu odpowiedzi przez część uczniów nauczyciel zmienia zasady zabawy. Teraz dzieci odpowiadają na pytania, używając dwóch lub więcej czasowników. Po zakończeniu rundy nauczyciel informuje dzieci o podziale zdań na pojedyncze i złożone. W zdaniach pojedynczych występuje tylko jeden czasownik, a w zdaniach złożonych – dwa czasowniki lub więcej. Nauczyciel kładzie na dywanie kartki z napisami: „zdania pojedyncze” oraz „zdania złożone”. Dzieci podają przykłady obu rodzajów zdań i zapisują je na odpowiedniej kartce. Uczniowie mogą również przeczytać tekst z ramki „Zwróćcie uwagę” z podręcznika. Następnie formułują krótką notatkę i zapisują ją do zeszytów.

POŁĄCZMY TO!

Uczniowie pracują w parach. Każda dwójka otrzymuje kopertę, w której znajdują się karteczki z wyrazami: „zawsze”, „nigdy”, „czasem”, „chodzę”, „nie”, „wysyłam”, „do szkoły”, „bawię się”, „listy”, „z przyjemnością”, „lalkami”, „w wakacje”. Zadaniem uczniów jest ułożenie dowolnych trzech zdań z dostępnych wyrazów. W tym czasie nauczyciel zapisuje

na tablicy wyrazy: ponieważ, ale, jednak, więc, dlatego, gdyż, mimo że, a, i. Następnie dzieci odczytują na głos swoje propozycje zdań i zapisują je. Nauczyciel pyta uczniów, czy ułożone przez nich zdania są pojedyncze czy złożone. Po udzieleniu odpowiedzi dzieci dopisują do każdego zdania jego drugą część tak, aby powstały zdania złożone. W tym celu używają wyrazów zapisanych na tablicy.

I CO DALEJ?

Nauczyciel zapisuje na tablicy zadania: Często bawię się na dworze z kolegami. Małgosia skacze na skakance. Tomek nie lubi bawić się sam. Kasia ma w klasie akwarium z rybkami. W każdą sobotę chodzę z rodzicami na spacer do parku. Zadaniem uczniów jest przekształcenie tych zdań w zdania złożone – wymyślenie i dopisanie ich dalszej części.

DOBIERZMY SIĘ W ZDANIA

Nauczyciel przykleja każdemu dziecku do koszulki kartkę z bezokolicznikiem, np. tańczyć, śpiewać, myśleć. Zadaniem uczniów jest dobranie się w grupy (liczba osób w grupie jest dowolna) i ułożenie zdań zawierających wszystkie czasowniki, przyklejone do koszulek członków zespołu.

ROZBIJANKA

Nauczyciel rozdaje dzieciom kartki z wydrukowanymi zdaniami: Marcin nie zdążył na autobus, ponieważ za późno wstał z łóżka. Moja mama bardzo lubi biegać w maratonach,

jeździć na rowerze i wspinać się po górach. Mimo że padał deszcz i było zimno, Kasia wyszła na spacer. Uczniowie przekształcają zdania złożone na zdania pojedyncze i zapisują je w zeszytach. Chętna osoba odczytuje zdania na głos, a reszta uczniów sprawdza ich poprawność.

JAK NAS POŁĄCZYĆ?

Każdy uczeń układa i zapisuje na małej kartce dowolne zdanie pojedyncze. Następnie dzieci dobierają się w pary. Zadaniem każdej dwójki jest stworzenie z obu zdań jednego zdania złożonego. Pary po kolei odczytują swoje dwa zdania pojedyncze, a następnie powstałe z nich zdanie złożone.

ZDANIA POJEDYNCZE I ZŁOŻONE

Nauczyciel zapisuje na karteczkach dowolne bezokoliczniki, składa je na pół i wrzuca do pudełka. Każde dziecko losuje dwa czasowniki. Układa z nimi dowolne zdanie złożone i zapisuje je na kartce. Następnie uczniowie wymieniają się ułożonymi zdaniami, rozbijają je na dwa zdania pojedyncze i zapisują pod spodem. Dzieci odczytują na głos najpierw zdanie złożone, a później dwa pojedyncze. Pozostali uczniowie sprawdzają poprawność wykonania ćwiczenia.

TA SAMA SCENKA, RÓŻNE ZDANIA

Uczniowie pracują w kilkuosobowych grupach. Przygotowują krótką scenkę dramową *Przygoda w zimowym lesie*.

Scenka powinna składać się tylko ze zdań pojedynczych. Następnie dzieci przedstawiają tę samą scenkę, lecz tym razem wypowiadają się, używając jedynie zdań złożonych.

CO ROBIĘ?

Chętne dziecko za pomocą ruchów, gestów i mimiki pokazuje dowolną czynność. Pozostali układają zdania z czasownikami pasującymi do przedstawianej czynności. Następnie dwóch uczniów pokazuje, niezależnie od siebie, dwie dowolne czynności. Dzieci mają za zadanie ułożyć zdania złożone z czasownikami adekwatnymi do prezentowanych czynności.

HISTORIE PRZEDMIOTÓW

Dzieci dobierają się parami. Ich zadaniem jest wykonanie z dostępnych materiałów (np. pudełek, zakrętek, papierowych talerzyków, kolorowej bibuły, plastikowych kubeczków) dowolnego przedmiotu. Następnie uczniowie łączą wykonane prace w grupy według dowolnego kryterium. Nauczyciel przydziela jednakową liczbę dzieci do każdej grupy przedmiotów i określa, jakimi zdaniami każdy zespół może się posługiwać (pojedynczymi lub złożonymi). Uczniowie układają opowiadanie, w którym pojawią się wszystkie przedmioty znajdujące się w danej grupie.

Czego możemy nauczyć się od dziadków?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- układa pytania do tekstu i udziela na nie odpowiedzi;
- układa nowy tytuł opowiadania Roksany Jędrzejewskiej-Wróbel *Trzeci wiek*;
- opowiada o zainteresowaniach i umiejętnościach swoich dziadków;
- wymyśla wyrazy pokrewne do wyrazów „babcia” i „dziadek”;
- podaje przykłady mądrości, które przekazali mu członkowie rodziny;
- zapisuje nazwy członków rodziny w kolejności alfabetycznej;
- tworzy pary wyrazów składających się z rzeczownika i jego określenia rozpoczynającego się tą samą literą, co rzeczownik;
- wymyśla i zapisuje zagadki dla babci i dziadka;
- rozwija zdania, dodając rzeczownik i przymiotnik.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- rozwiązujemy wykreślanke wyrazową;
- tworzymy błyszczące ramki;
- odgrywamy scenki z rozmowami na ten sam temat, ale w różnych miejscach i sytuacjach.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

TRZECI WIEK (podręcznik, s. 52–53)

Chętni uczniowie czytają na głos tekst Roksany Jędrzejewskiej-Wróbel *Trzeci wiek*. Wymyślają pytania do tekstu i wspólnie próbują na nie odpowiedzieć. Najciekawsze pytania nauczyciel zapisuje na tablicy, a dzieci przepisują je do zeszytu wraz z odpowiedziami. Następnie uczniowie proponują nowy tytuł opowiadania.

W MOJEJ RODZINIE

Nauczyciel prosi, aby dzieci utworzyły kilkuosobowe grupy. Uczniowie w zespołach opowiadają o zainteresowaniach i umiejętnościach swoich dziadków. Następnie nauczyciel zapisuje na tablicy słowa: „babcia” i „dziadek”. Zadaniem uczniów jest utworzenie wyrazów pokrewnych do tych wyrazów. Dzieci zapisują swoje pomysły na tablicy, a następnie przepisują je do zeszytów.

MĄDROŚCI SENIORÓW

Nauczyciel odczytuje zdanie wypowiedziane przez babcię, które Zuzia zapisała w pamiętniku: „Jak człowiek robi to, co lubi, to w każdym wieku jest całkiem przyjemnie”. Nauczyciel pyta uczniów, czy pamiętają jakąś ważną myśl, zdanie, które usłyszeli od rodziców, dziadków lub innych członków rodziny. Czy chcieliby zapisać którąś z tych wypowiedzi w swoich pamiętnikach? Dzieci prowadzą rozmowę w grupach i podają różne propozycje. Następnie chętni dzielą się swoimi pomysłami z całą klasą.

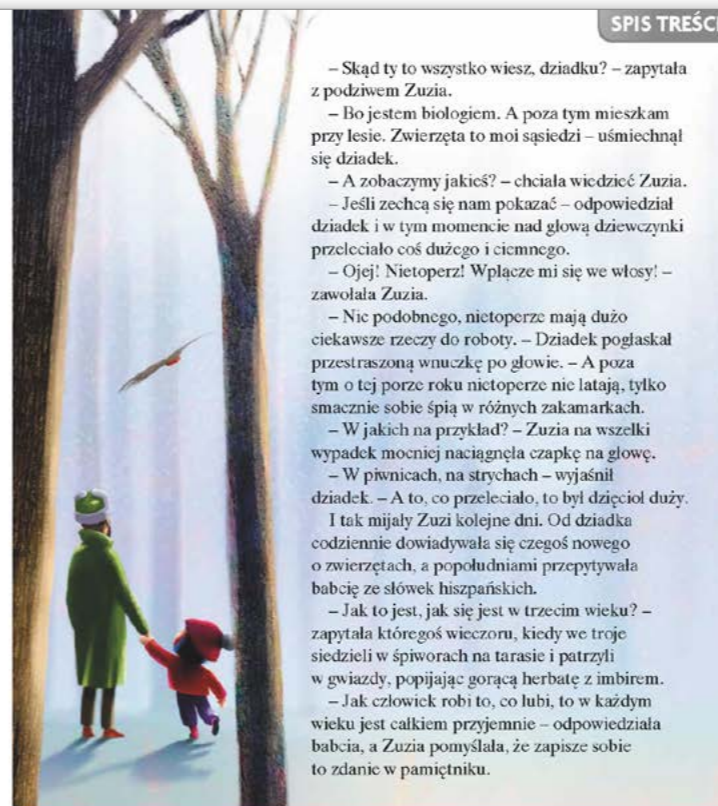
Roksana Jędrzejewska-Wróbel

Trzeci wiek

– Ale ja wam zazdroszczę! – powiedziała Zuzia, kiedy babcia z dziadkiem odebrali ją z pociągu.
 – A można wiedzieć, czego? – zapytał dziadek, pakując walizkę wnuczki do auta.
 – Tego, że nie chodźcie do szkoły. Nie mogłam się doczekać ferii – wyjaśniła Zuzia.
 – My też się cieszyliśmy na ferie, bo nie mogliśmy się doczekać twojego przyjazdu – uśmiechnęła się babcia. – Ale jeśli chodzi o szkołę, to się z tobą nie zgodzę. Ja uwielbiam się uczyć!
 – Dobrze ci mówić, bo już nie musisz. – Zuzia wzruszyła ramionami.
 – Nic muszę, ale chcę. I właśnie zapisałam się do szkoły! – powiedziała ze śmiechem babcia i usiadła za kierownicą.
 – Są szkoły dla babć? – zdziwiła się dziewczynka.
 – Nie tylko dla babć, dla dziadków też. I w ogóle dla wszystkich starszych ludzi. – Dziadek pokiwiał głową. – To się nazywa uniwersytet trzeciego wieku.
 – Trzeci wiek? Ale śmieszna nazwa! – Zuzia zachichotała. – A czego się tam uczycie?
 – Wszystkiego, na co nie mieliśmy czasu, kiedy byliśmy w pierwszym i drugim wieku. – Babcia uśmiechnęła się łobuzersko. – Ja najbardziej cieszę się na hiszpański! Zawsze mi się podobał.
 – Dziadek też będzie z tobą studiował? – zaciekawiła się Zuzia.
 – O nie! Dziadek ma inne plany. Został wolontariuszem w puszczy i będzie oprowadzał po niej wycieczki – powiedziała babcia.
 – A co to znaczy „wolontariusz”? – Zuzia nie mogła sobie przypomnieć.
 – To ktoś, kto robi coś dla przyjemności pomagania, nie dla pieniędzy – powiedział dziadek. – Ja na przykład chcę podzielić się z innymi swoją wiedzą o puszczy. Żeby pokochali ją tak, jak my ją kochamy.
 – Ojej, to wy jesteście strasznie zajęci – zmartwiła się Zuzia. – Czy ja wam nie będę przeszkadzać?
 – Ty? Nigdy! – zawolali jednocześnie dziadek i babcia.
 I rzeczywiście Zuzia nie miała powodu się martwić. Rano, kiedy babcia jechała na studia, Zuzia szła z dziadkiem na wędrowną po lesie. Oprowadzanie wycieczek zaczęło się dopiero na wiosnę, więc dziadek miał dla niej mnóstwo czasu. Spędzali go na leśnych ścieżkach i na rozmowach o zwierzętach. Jakie mają zwyczaje, co jedzą, czego się boją i co lubią robić.

52

TRZECI WIEK

SPIS TREŚCI

– Skąd ty to wszystko wiesz, dziadku? – zapytała z podziwem Zuzia.
 – Bo jestem biologiem. A poza tym mieszkam przy lesie. Zwierzęta to moi sąsiedzi – uśmiechnął się dziadek.
 – A zobaczymy jakiego? – chciała wiedzieć Zuzia.
 – Jeśli zechcą się nam pokazać – odpowiedział dziadek i w tym momencie nad głową dziewczynki przeleciało coś dużego i ciemnego.
 – Ojej! Nietoperz! Wplączę mi się we włosy! – zawołała Zuzia.
 – Nic podobnego, nietoperze mają dużo ciekawsze rzeczy do roboty. – Dziadek pogłaskał przestraszoną wnuczkę po głowie. – A poza tym o tej porze roku nietoperze nie latają, tylko smacznie sobie śpią w różnych zakamarkach.
 – W jakich na przykład? – Zuzia na wszelki wypadek mocniej naciągnęła czapkę na głowę.
 – W piwnicach, na strychach – wyjaśnił dziadek. – A to, co przeleciało, to był dzięcioł duży.
 I tak miały Zuzi kolejne dni. Od dziadka codziennie dowiadywała się czegoś nowego o zwierzętach, a popołudniami przepłytywała babcię ze słówek hiszpańskich.
 – Jak to jest, jak się jest w trzecim wieku? – zapytała któregoś wieczoru, kiedy we troje siedzieli w śpiworach na tarasie i patrzyli w gwiazdy, popijając gorącą herbatę z imbirami.
 – Jak człowiek robi to, co lubi, to w każdym wieku jest całkiem przyjemnie – odpowiedziała babcia, a Zuzia pomyślała, że zapisze sobie to zdanie w pamiętniku.

1. Opowiedzcie, czym interesuje się babcia, a czym dziadek Zuzi.
2. Zaproponujcie inny tytuł opowiadania.
3. Czego wnuki mogą się nauczyć od babci i dziadków, a czego babcie i dziadkowie od wnuków?
4. Wyobraźcie sobie siebie za kilkadziesiąt lat. Co chcielibyście wtedy robić?

53

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 52–53.

KARTA PRACY:

karta pracy nr 32

ZASOBY:

SCHOLARIS: **MOJA RODZINA – TWORZENIE DRZEWA GENEALOGICZNEGO** (scenariusz lekcji)

ALFABETYCZNI

Nauczyciel prosi uczniów, aby wymienili znane im nazwy stopni pokrewieństwa (mama, tata, babcia, dziadek, siostra, brat, kuzyn, kuzynka, siostrzeniec, siostrzenica, bratanek, bratanica, stryj, stryjenka, wujek, ciocia). Zadaniem dzieci jest ułożenie i zapisanie w zeszycie wymienionych wyrazów w kolejności alfabetycznej. Następnie uczniowie tworzą pary wyrazów, dodając do każdego rzeczownika jakieś określenie, które rozpoczyna się tą samą głoską, co rzeczownik, np. dziadek – dobry, mama – miła, tata – tolerancyjny, siostra – starsza, brat – błyskotliwy, kuzyn – koleżeński, kuzynka – kochana, stryjenka – sympatyczna, wujek – wesoly, ciocia – ciepła). Zapisują w zeszycie zdanie zawierające wybraną parę wyrazów.

KWADRAT LITEROWY

Nauczyciel rodzi **kartę pracy nr 32**. Dzieci odczytują wyrazy zapisane pod kwadratem literowym. Następnie odszukują je w kwadracie i wykreślają. Wyrazy są umieszczone poziomo i pionowo. Jedna litera może wchodzić w skład kilku słów.

BŁYSZCZĄCA RAMKA

Nauczyciel proponuje, aby uczniowie wykonali ramki z kartonu lub korka i płyt CD (około 5 sztuk).

Metoda: Układamy na kartonie lub cienkim korku płytę CD i odrysowujemy okrąg. Odmierzamy wokół okręgu (od góry,

z dołu, z lewej i prawej strony) punkty w odległości 5 cm, które wyznaczą boki ramki (na zewnątrz koła). Następnie wycinamy utworzony z linii łączących wyznaczone punkty kwadrat (nie wycinamy koła). Malujemy ramkę na wybrany kolor (srebrny, biały z brokatem itp.). Po wyschnięciu farby tnijemy płyty CD na mniejsze kawałki. Rozpoczynamy od wycięcia trójkątów w kierunku środka płyty. Układamy wycięte kawałki na zewnętrznej części ramki, pozostawiając w środku niezaklejone koło. Na koniec przyklejamy ozdobne kawałki płyty, używając kleju na gorąco lub dwustronnej taśmy klejącej.

Wskazówka: Uczniowie mogą nakleić na zewnętrzną część ramki dwustronną taśmę klejącą i od razu układać na niej kawałki płyt.

ZAGADKA BABCI I DZIADKA

Nauczyciel prosi, aby uczniowie ułożyli dwie zagadki, na które odpowiedzią będą słowa: „babcia” i „dziadek”. Następnie dzieci odrysowują na białym papierze dwa okręgi wielkości płyty CD i wycinają je. Na okręgach zapisują starannie wymyślone zagadki i wklejają je do przygotowanych wcześniej ramek.

ROZWIJAMY ZDANIE

Nauczyciel zapisuje na tablicy zdania: Babcia gotuje. Dziadek gra. Ciocia pierze. Babcia haftuje. Mama rozmawia. Tata prasuje. Uczniowie rozwijają zdania według schematu, two-

rząc dwa nowe: zdanie z dopisanym wyrazem określającym rzeczownik i zdanie z dopisanym wyrazem określającym czasownik. Na przykład: Dziadek czyta. – Kochany dziadek czyta. – Kochany dziadek czyta gazetę. Uczniowie zapisują swoje pomysły w zeszycie. Chętne dzieci odczytują przykłady zdań na forum klasy. Pozostali uczniowie sprawdzają ich poprawność.

NA PRYZSTANKU

Nauczyciel zaprasza dzieci na dywan i proponuje zabawę *Na przystanku*. Dwoje chętnych uczniów wciela się w rolę babci i dziadka siedzących na przystanku. Zaczynają rozmowę o pogodzie. Po chwili nauczyciel ingeruje w ich grę, proponując, aby odbyli tę samą rozmowę kolejno:

- pod wodą,
- na łodzi podczas sztormu,
- stojąc na ruchomych piaskach,
- gdy śwędzą ich plecy,
- szukając pokemonów,
- w upale,
- na Antarktydzie,
- na Księżycu,
- ujeżdżając byka,
- prowadząc tira po oblodzonych drogach Alaski.
- gdy dziadek odgrywa rolę niesfornego wnuczka.

Dlaczego zwierzęta zmieniają tryb życia na zimę?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- interpretuje głosem, gestem lub ruchem czytany tekst;
- układa opowiadanie z określonymi częściami mowy;
- uzupełnia luki w tekście oraz układa do niego pytania i odpowiada na nie;
- wyszukuje w źródłach internetowych tropy zwierząt leśnych;
- układa hasło propagujące zdrową żywność i aktywność fizyczną.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- tworzymy pieczątki z tropami zwierząt;
- tworzymy karmnik dla ptaków z szyszek i ziaren.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

ZIMOWE ZABAWY (podręcznik, s. 54–55)

Nauczyciel dzieli uczniów na osiem zespołów. Każda grupa otrzymuje jedną chmurkę z tekstem *Jak zwierzęta spędzają zimę?* Zespół decyduje, kto w grupie będzie odgrywał rolę narratora, a kto aktorów. Aktorzy inscenizują za pomocą ruchu i gestów tekst czytany przez narratora. Uczniowie mogą odgrywać role zwierząt lub rzeczy martwych z ich otoczenia. Szczególną uwagę dzieci powinny zwrócić na intonację tekstu czytanego przez narratora, który stara się uwzględnić znaki interpunkcyjne oraz odpowiednio akcentować ważne wyrazy.

Wskazówka: Nauczyciel może odtworzyć uczniom fragment dowolnego filmu przyrodniczego, do którego tekst czyta Krystyna Czubówna.

FOTOGRAFICZNE OPOWIADANIE

Nauczyciel prosi, aby uczniowie podzielili się na trzyosobowe drużyny. Następnie wyświetla na ekranie piętnaście zdjęć zwierząt ze strony National Geographic (BIBLIOGRAFIA). Każda drużyna losuje przygotowane wcześniej przez nauczyciela dwie karteczki z nazwami zwierząt ze zdjęć (zdjęcia mogą się powtarzać). Zadaniem grup jest ułożenie i napisanie opowiadania na podstawie dwóch scen przedstawionych na fotografiach. Tekst powinien zawierać wstęp, rozwinięcie i zakończenie oraz przynajmniej trzy czasowniki, trzy przymiotniki, trzy rzeczowniki i dwa przysłówki. Przed rozpoczęciem pracy dzieci przypominają, na jakie py-

tania odpowiadają poszczególne części mowy. Na koniec ćwiczenia chętni uczniowie odczytują swoje opowiadania.

NADCHODZI SROGA ZIMA

Nauczyciel rozdaje uczniom tekst z lukami, w którym należy uzupełnić brakujące wyrazy (tu wyróżnione kursywą): *Sroga zima* może utrudnić zdobycie zwierzętom pokarmu. Wiele *ssaków* zapada w sen zimowy. *Niedźwiedzie*, które są *śpiochami*, robią sobie przerwę i *budzą się* na mały spacer. Pomimo że są *łakomczuchami*, nic wtedy nie jedzą. Niektóre *ptaki* jeszcze przed zimą wyruszają w daleką *podróż*. Szukają miejsc, gdzie jest *ciepło* i mogą znaleźć pożywienie. Jednak wiele zwierząt *pozostaje* i próbuje przystosować się do zimowych warunków. Zajączek *futro* nabiera objętości i czasami zmienia kolor z szarego na biały. Dzięki temu zając może kicać po *śniegu* niezauważony przez drapieżniki. Chętni uczniowie układają pytania do tekstu. Pozostałe dzieci próbują udzielić na nie odpowiedzi.

TROPICIELE

Kolejne zadanie rozpoczyna się od połączenia uczniów w pary. Dzieci wyszukują w internecie lub innych dostępnych źródłach informacje o tym, jakie tropy pozostawiają na śniegu: jeleni, wiewiórka, niedźwiedź, żuraw, wilk, lis, gawron i dzik (w internecie uczniowie szukają potrzebnych informacji w opcji „grafika”, pod hasłem np. „jeleni ślad na śniegu”). Następnie dwie pary tworzą nowy zespół cztero-

osobowy. Każdy uczeń wybiera dwa tropy wymienionych zwierząt i odrysowuje je na kartce. Zadaniem dzieci jest przygotowanie stempli w kształcie wybranych odcisków. Potrzebne będą: plastikowe nakrętki (tyle sztuk, ile śladów), tekturki lub kartki z bloku technicznego, klej i gąbki (płaskie, takie jak do mycia naczyń).

Wykonanie: Z kartonu wycinamy kwadrat o boku 10 cm i odrysowujemy na nim trop zwierza. Wycinamy z gąbki takiej samej wielkości odcisk i przyklejamy klejem na karton (jeden lub kilka kawałków). Karton przyklejamy taśmą dwustronną do nakrętki, która będzie uchwytem stempla. Nauczyciel rozdaje zespołom duże arkusze szarego papieru i białą farbę. Uczniowie stemplują tropy zwierząt w zimowym lesie i dorysowują drzewa, krzaki, zwierzęta, padający śnieg, chmury – tworzą zimowy pejzaż leśny.

ZIMOWE OZDOBY NA DRZEWA

Nauczyciel zachęca uczniów do przygotowania zimowych ozdób na drzewa, które jednocześnie będą pokarmem dla ptaków. Potrzebne będą: sznurek, łyżeczka (patyczek do lodów), miód lub masło orzechowe, duże szyszki (wyszukujemy otwarte szyszki, aby masło lub miód mogły łatwo wejść do środka), owies bezłuskowy, słonecznik pasiasty, słonecznik czarny, rzepak, proso żółte, proso czerwone, krokosz bawarski, siemię lniane, owies, pszenica oraz plastikowa miseczka na ziarna. Wykonanie:

1. Szykujemy sznurek dla każdej szyszki. Jego długość po-

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 54–55.

ZASOBY:

SCHOLARIS: **ZIMOWE ŚPIOCHY**

winna wystarczyć do związania szyszki na jednym końcu i umocowania na gałęzi drzewa.

2. Zawijamy sznurek na górnej części szyszki (nie zostawiamy tego na koniec!).
3. Za pomocą końcówki łyżki lub patyczka do lodów smarujemy szyszkę miodem lub masłem.
4. Do plastikowej miseczki (mieszczącej całą szyszkę) nasypujemy ziarna. Umieszczamy szyszkę w misce i obtaczamy w ziarnach. Upewniamy się, czy powierzchnia szyszki została dobrze pokryta.

Po zakończeniu pracy nauczyciel zabiera dzieci na podwórko szkolne lub do parku, gdzie razem zawieszają szyszkowe karmniki na drzewach.

NIE BĄDŹ... (podręcznik, s. 54–55)

Nauczyciel zaprasza uczniów na dywan. Dzieci zajmują miejsca w nowych grupach. Uczniowie wymyślają hasło propagujące właściwe odżywianie lub aktywność fizyczną. Bohaterem hasła powinien być zwierzę występujące w tekście *Jak zwierzęta spędzają zimę?* (zając, niedźwiedź, ropucha, żaba, żółw błotny, jeż, jemiołuska, pał królowej). Przykład: Nie bądź jeż – wyjdź spod liści, zjedz jabłko i dostarcz sobie witamin. Prezentacja ułożonego tekstu może zostać wzmocniona okrzykiem lub melodią.

Jak miło i bezpiecznie spędzić ferie?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- opowiada o swoich planach na ferie oraz jak spędził je w zeszłym roku;
- zaznacza na mapie miejsce, gdzie spędził ferie zimowe;
- czyta ze zrozumieniem tekst z podręcznika i układa do niego pytania;
- tworzy listę zasad bezpiecznego spędzania ferii.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- malujemy mroźny obraz, używając świeczki i czarnej farby;
- tworzymy kryształowe płatki śniegu z roztworu z gorzką solą;
- przeprowadzamy doświadczenie, podczas którego poszukujemy odpowiedzi na pytanie, czy sól wpływa na szybkość rozpuszczania się kostek lodu;
- przeprowadzamy doświadczenie, podczas którego poszukujemy odpowiedzi na pytanie, czy sok z cytryny wpływa na szybkość rozpuszczania się kostek lodu.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

GEOGRAFICZNE FERIE

Nauczyciel zaprasza uczniów na dywan i prosi, aby utworzyli sześć grup. Dzieci w grupach dzielą się swoimi planami na ferie. Opowiadają także, jak spędziły poprzednią przerwę zimową i co ciekawego im się przydarzyło. Podczas dyskusji uczniów nauczyciel rozwiesza mapę Polski (lub świata). Chętne dzieci mogą podchodzić do mapy i naklejać kolorowe karteczki w miejscu, gdzie spędzą ferie lub tam, gdzie były w poprzednim roku podczas ferii.

Wskazówka: Uczniowie mogą poprosić nauczyciela o pomoc w odszukaniu odpowiedniej miejscowości.

ZIMOWE PLANY (podręcznik, s. 56–57)

Grupy siadają w dwóch rzędach, tak aby dwa zespoły znajdowały się naprzeciwko siebie. Nauczyciel odczytuje tekst Beaty Ostrowickiej *Plany i ferie*. Po wysłuchaniu uczniowie układają pytania do tekstu. Kiedy zakończą pracę, chętna osoba z grupy odczytuje jedno pytanie drugiej grupie. Uczniowie naradzają się i odpowiadają na pytanie. Pozostałe zespoły z uwagą słuchają wypowiedzi, a w szczególności zadawanych pytań, aby się nie powtórzyć. Kolejne pytanie grupa odpowiadająca zadaje grupie pytającej. Następną kolejkę pytań rozpoczyna kolejna para. Uczniowie zadają sobie pytania do wyczerpania pomysłów.

Po serii pytań nauczyciel zapisuje na tablicy pytania z zadania 1. z podręcznika. Uczniowie wracają do ławek, przepisują pytania i udzielają na nie odpowiedzi.

Beata Ostrowicka

Plany i ferie

Lena już dawno wszystko dokładnie zaplanowała. Całe dwa tygodnie ferii. Co będzie robić na wyjeździe narciarskim z rodzicami, a co potem, gdy wróci do domu. Które książki przeczyta, ile razy pójdzie z Zuzią i Karolem – bo się już umówili – na lodowisko albo do parku z sankami. Zamierzała nawet poukładać ubrania w szafie, ale miała niejasne przekonanie, że na to chyba nie znajdzie czasu. Pierwsze trzy dni wyjazdu były takie, o jakich marzyła. Słońce, wspaniałe warunki narciarskie, wieczorem zabawy na basenie.

W piątek Lena z mamą wybrały się na lodowisko. Zazwyczaj puste, teraz było tłoczne. Dziewczynka rozpoznała parę osób, między innymi miłośnika Olka. Olek zawsze jeździł bez kasku, za to w zielonej czapce z pomponem, i często wykrzykiwał podczas jazdy: „Olek najlepszy!”, „Olek mistrz!”. Teraz też szalał. Próbowal jeździć tyłem.

W pewnym momencie Olek, jak burza, wpadł na nią. Lena straciła równowagę i się przewróciła. Rozboliła ją prawa ręka. Już po chwili była przy niej mama i wszystko potoczyło się błyskawicznie. Zeszły z lodowiska. Mama zadzwoniła do taty, żeby szybko przyjechał. Budynek pogotowia był niedaleko. Pani doktor, która zajmowała się Leną, poleciła wykonać zdjęcie rentgenowskie.

– Musimy wiedzieć, jaki to rodzaj urazu: stłuczenie, skręcenie czy złamanie, żeby potem odpowiednio leczyć – wyjaśniła dziewczynce. A kiedy obejrzała zdjęcie, dodała: – Proste złamanie, trzy tygodnie w opatrunku gipsowym.

56

PLANY I FERIE

Kazała założyć na nadgarstek gips. Ale nie zwykły, biały. Dziewczynka mogła wybrać czerwony lub niebieski. Zdecydowała się na ten drugi.

Nadgarstek nadal bolał, ale nie tak bardzo jak przedtem. Rodzice postanowili wcześniej wrócić do domu.

W połowie drogi Lena się obraziła. Na Olka, na rękę, na siebie, że się przewróciła, na to, że jest korek. A przede wszystkim na ferie, bo przecież miały być inne. Nie ma mowy o sankach, o łyżwach, ba, w sumie nie ma mowy o większości rzeczy, które sobie zaplanowała.

Następnego dnia rano, gdy leniwie grzebała łyżką w mleku z płatkami, ktoś zapukał do mieszkania. To byli Zuzia i Karol. Skądś się dowiedzieli, że Lena ma rękę w gipsie. Dziewczynka szybko dokończyła śniadanie i zaczęła planować. Pójdą na spacer, potem zagrają w planszówkę. Jutro rysowanie, tylko żeby było uciążliwe, każde z nich będzie rysować inną ręką niż zazwyczaj. Zabawy w słowa, gra w kalambury, spotkania z innymi dziećmi, kino. Tyle pomysłów! Ciekawe, czy wystarczy na nie ferie. A może to okażą do zbudowania „norki”? Trzeba mieć dużo poduszek i koców. Im więcej, tym lepiej. Potem można się w takiej norce zaszyć i czytać. Lena poczuła, że wrócił jej dobry humor. Będzie inaczej, niż zaplanowała, ale to nie znaczy, że gorzej.

A gdy zacznie się szkoła, cała klasa będzie mogła się podpisać na gipsie.

1. Na podstawie tekstu odpowiedzcie na pytania: Gdzie Lena spędziła ferie? Co robiła? Którego planów nie udało jej się zrealizować i dlaczego?

2. Porozmawiajcie o tym, jak należy się zachować, gdy zdarzy się sytuacja, w której potrzebna jest opieka lekarska. Przypomnijcie sobie, w jaki sposób należy wezwać pogotowie.

3. Napiszcie o waszych feriach zimowych. Przeczytajcie sobie w parach teksty. Wspólnie sprawdźcie, czy wszystko napisaliście poprawnie. Skorzystajcie ze słowników ortograficznych.

4. Znajdźcie w tekście opowiadania po cztery zdania pojedyncze i złożone.

SPIS TREŚCI

57

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 56–57.

ZASOBY:

SCHOLARIS: **ZIMOWA POGODA** (scenariusz lekcji)

płatki śniegu, a następnie go wycina. Kartka z wyciętym płatkiem będzie szablonem potrzebnym do dalszej pracy. W tym czasie nauczyciel zagotowuje wodę i przelewa ją do kubków. Chętny uczeń z zespołu dodaje do wrzątku gorzką sól i miesza roztwór łyżeczką do chwili, gdy sól całkowicie się rozpuści. Dzieci układają szablony na czarnym brystolu i przecierają brystol widoczny w otworze szablonu gąbką zwilżoną w roztworze soli. Kiedy uczniowie wykonają obraz, odkładają papier do wyschnięcia. Z gotowych prac nauczyciel robi wystawę.

Rada: Zamiast płatków śniegu uczniowie mogą narysować gwiazdki.

Wskazówka: Nauczyciel wyjaśnia uczniom zasadę powstawania kryształowych płatków śniegu. Związane jest to z parowaniem wody z kartonu. W tych miejscach pozostają kryształki soli z roztworu.

LODOWE DOŚWIADCZENIE NA NUDE

Nauczyciel proponuje wykonanie doświadczenia, podczas którego uczniowie będą mogli obserwować topniejący lód. Sprawdzają i spróbują odpowiedzieć na pytanie, czy sól wpływa na szybkość rozpuszczania się kostek lodu.

Nauczyciel zachęca uczniów, aby w zespołach zastanowili się, jakie materiały mogą wykorzystać do przeprowadzenia doświadczenia, np. dwa małe talerzyki, dwie kostki lodu (przyniesione w termosie lub przygotowane przez nauczyciela), sól i stoper. Chętne osoby z zespołu przedstawiają

pomysł na zestaw materiałów. Nauczyciel weryfikuje ich propozycje. Następnie uczniowie przygotowują się do wykonania eksperymentu.

Instrukcja: Układamy na dwóch talerzykach po kostce lodu, jedną z nich posypujemy solą. Włączamy stoper i odmierzymy pięć minut. Obserwujemy, jak zachowują się kostki lodu. W trakcie eksperymentu dzieci zapisują w zeszytach pytanie badawcze i, obserwując doświadczenie, próbują znaleźć odpowiedź. Na koniec chętni uczniowie prezentują wyniki obserwacji, a odpowiedź na pytanie wszyscy zapisują w zeszytach.

Następnie nauczyciel pyta dzieci, czy znają sytuacje z codziennego życia, w których są wykorzystywane wyniki tego eksperymentu (zimą jeździe i chodniki posypuje się solą, aby śnieg się szybciej roztopił). Nauczyciel proponuje, aby chętnie dzieci sprawdziły, czy cytryna lub kwasek cytrynowy także mają wpływ na rozpuszczanie się lodu. Uczniowie mogą w domu przygotować jedną kostkę lodu z samej wody, a drugą z dodatkiem soku z cytryny lub z kwaskiem cytrynowym.

Jak powinniśmy dbać o nasze kości?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- czyta ze zrozumieniem tekst z podręcznika *Szkielet człowieka*;
- poznaje nazwę najdłuższej i najkrótszej kości człowieka;
- podaje przykład, w jakich okolicznościach i gdzie wykonuje się zdjęcie rentgenowskie;
- poznaje ćwiczenia wzmacniające kręgosłup i zapobiegające krzywej postawie.

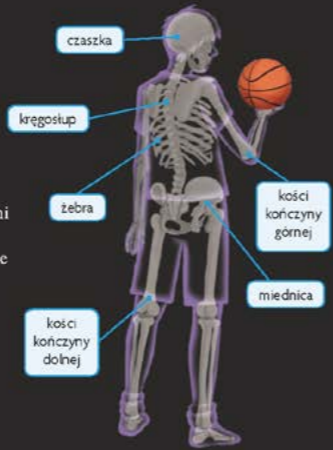
AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- oglądamy trójwymiarowy model szkieletu człowieka;
- wykonujemy „zdjęcie rentgenowskie” ręki, używając czarnego brystolu, białej kredy i patyczków do uszu;
- przygotowujemy i prezentujemy krótką scenkę pokazującą, w jaki sposób dbać o kręgosłup;
- przygotowujemy śniadanie z produktami wzbogaconymi w wapń i witaminę D;
- wykonujemy ćwiczenia wzmacniające kręgosłup i zapobiegające krzywej postawie.

Szkielet człowieka

Szkielet człowieka można porównać do rusztowania składającego się z kości. Spełnia on różne funkcje. Dzięki niemu możemy na przykład stać, chodzić i siedzieć. Szkielet chroni narządy wewnętrzne, na przykład czaszka chroni mózg, a żebra tworzące klatkę piersiową – serce i płuca.

Główną podporą ciała jest kręgosłup. Jest on zbudowany z niedużych kręgów połączonych ze sobą. Jest sztywny, a jednocześnie ruchomy.

Jak dbać o kręgosłup?

■ Pamiętaj o prawidłowej postawie podczas siedzenia. Stopy opieraj o podłogę, a łokcie o blat stołu. Plecy staraj się mieć wyprostowane. Pamiętaj o tym, żeby odpowiednio oświetlić miejsce pracy w czasie pisania lub rysowania. Osoby praworęczne powinny mieć lampkę z lewej strony biurka, a leworęczne – z prawej. Dzięki temu nie zasłaniają sobie tego, co piszą lub rysują.

SPIS TREŚCI

- Jeśli chcesz podnieść coś ciężkiego, najpierw przykucnij, a potem podnieś przedmiot. Wtedy większość jego ciężaru przejmują nogi, a tylko część obciąża kręgosłup, i to w bezpieczniejszej dla niego pozycji. Jeśli schylisz się po coś ciężkiego, stojąc na prostych nogach, zbyt mocno obciążysz kręgosłup.
- Jeśli chcesz przesunąć ciężki przedmiot, pchaj go, a nie ciągnij.
- Noś plecak tak, aby ciężar rozkładał się równomiernie na obydwu ramionach.
- Jeśli przez dłuższy czas wykonujesz coś w tej samej pozycji, na przykład na siedząco lub na stojąco, rób przerwy na ćwiczenia. Dzięki nim mięśnie utrzymujące kręgosłup w jednej pozycji odpoczną, a pozostałe się rozruszają.

1. Zapytajcie pielęgniarkę szkolną albo lekarzkę lub lekarza, co należy jeść, aby mieć mocne i twarde kości.

2. Dowiedźcie się od nauczyciela lub nauczycielki wychowania fizycznego, jakie ćwiczenia wykonywać i jakie sporty uprawiać, aby wzmocnić mięśnie pleców.

3. Przyjrzyjcie się krzesłom i fotelom, na których śiadacie w domu. Zastanówcie się, czy siedzicie na nich w dobrej pozycji. np. podczas jedzenia, odrabiania lekcji, korzystania z komputera. Porozmawiajcie o tym z dorosłymi.

4. Zorganizujcie klasowe ważenie plecaków. Sprawdźcie, np. w internecie, jak ciężkie plecaki mogą nosić dzieci w waszym wieku.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

JAK WYGLĄDA NASZ SZKIELET? (podręcznik, s. 58)

Chętny uczeń odczytuje z podręcznika tekst *Szkielet człowieka* i opowiada o funkcjach szkieletu i kręgosłupa, jakie pełnią one w ciele człowieka. Następnie nauczyciel wyświetla trójwymiarowy model ludzkiego szkieletu (BIBLIOGRAFIA), wskazuje i nazywa jego najważniejsze elementy. Uczniowie wybierają nazwę jednej kości i układają do niej hasło z rymem, wskazujące na wykorzystanie kości przez człowieka (np. kość piszczelowa na piłkę gotową).

CZY WIESZ, ŻE...

Nauczyciel podaje informacje dotyczące szkieletu ludzkiego: najdłuższą kością jest kość udowa, a najkrótszą – strzemiączko. Na modelu nauczyciel pokazuje, gdzie znajduje się kość udowa i pyta dzieci o ich przypuszczenia, gdzie w szkielecie może być umiejscowione strzemiączko. Uczniowie zastanawiają się, próbując wskazać odpowiednie miejsce. Nauczyciel wyświetla obraz, na którym widać budowę ucha ludzkiego (BIBLIOGRAFIA) i wskazuje najmniejszą kość, nie wspominając, że pokazuje przekrój ucha. Uczniowie zgadują, gdzie znajduje się ta kość. Zapisują ciekawostki o największej i najmniejszej kości do zeszytu.

ZDJĘCIE RENTGENOWSKIE

Nauczyciel pyta uczniów, czy wiedzą, czym zasłynął niemiecki fizyk Wilhelm Conrad Roentgen (był odkrywcą promieniowania rentgenowskiego, które wykorzystywane jest

do robienia zdjęć rentgenowskich). Następnie zadaje pytania: Czy kiedykolwiek któryś z uczniów miał wykonane zdjęcie rentgenowskie? W jakim celu wykonuje się takie zdjęcie? Gdzie wykonamy zdjęcie rentgenowskie? Następnie zaprasza uczniów do wykonania „zdjęcia rentgenowskiego” ręki. Potrzebne są: czarny sztywny papier, biała kreda, klej i patyczki do uszu. Uczniowie odrysowują rękę (od palców do łokcia). Kontur ręki poprawiają białą kredą. Następnie układają „kości”, czyli patyczki do uszu. Po ułożeniu odpowiedniej konstrukcji przyklejają patyczki do kartki. Nauczyciel urządza wystawę wykonanych prac.

Wskazówka: Podczas układania szkieletu ręki nauczyciel wyświetla odpowiednią ilustrację.

JAK DBAĆ O KRĘGOSŁUP? (podręcznik, s. 58–59)

Cztery zespoły otrzymują do opracowania po jednym tekście z rysunkiem *Jak dbać o kręgosłup?* Zadaniem dzieci jest przygotowanie krótkiej scenki na temat sytuacji opisanej w tekście. Wszyscy w zespole muszą wziąć czynny udział w przedstawieniu (mogą zagrać: biurko, kwiatek, dywan itp.).

KUCHCIKOWANIE (podręcznik, s. 59)

Uczniowie przynoszą do szkoły mały nożyk, deskę do krojenia, fartuszek i produkty bogate w wapń (figi suszone, migdały, zieloną pietruszkę, orzechy laskowe, jarmuż, suszone morele, ziarna słonecznika, ser żółty, mozzarellę, ser feta, gotowane jajka, mleko, jogurt naturalny) i witaminę D (jo-

gurt naturalny, mleko, orzechy, awokado, żółtko jaj kurzych, ryby). Dzieci przygotowują miejsce pracy: nakrywają stoły ceratami, układają deski do krojenia i noże. Następnie chętny uczeń odczytuje tekst *Jak dbać o kręgosłup?* z informacją o produktach, jakie należy spożywać, aby mieć mocne kości. Uczniowie dzielą się na sześć grup. Zadaniem każdego zespołu jest przygotowanie śniadania złożonego z produktów bogatych w wapń i witaminę D. Każdy zespół prezentuje swój pomysł na śniadanie i realizuje go. Następnie wszyscy wspólnie zjadają przygotowany posiłek. Nauczyciel prosi, aby uczniowie poszukali w szkolnym sklepiku produktów bogatych w witaminę D i wapń.

ĆWICZENIA KOREKCYJNE

Nauczyciel proponuje wykonanie ćwiczeń zapobiegających wadom postawy. Uczniowie wykonują jego polecenia.

Rozgrzewka

Marsz na palcach, piętach oraz zewnętrznych krawędziach stóp. Trzy kroki marszu, zatrzymanie, skłon tułowia w przód. Bieg z wysokim unoszeniem kolan pod klatkę piersiową. Bieg z uderzaniem nóg o pośladek.

Ćwiczenia zasadnicze

- Stanie z piłką trzymaną oburącz. Uniesienie najpierw prawej, a potem lewej nogi i przekładanie pod nimi piłki.
- Stanie w rozkroku. Toczenie piłki po podłodze wokół jednej, a następnie drugiej nogi.
- Siad z dłońmi opartymi na podłodze z tyłu. Nogi ugięte,

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 58–59.

ZASOBY:

SCHOLARIS: **ROZWIJAMY GIBKOŚĆ KRĘGOSŁUPA PRAWIDŁOWA POSTAWA PRZY KOMPUTERZE DBAMY O ZDROWIE. PRACA PRZY KOMPUTERZE – ĆWICZENIE**

uniesione nad podłogą. Wytrzymanie kilku sekund z piłką leżącą na podudziach.

- Siad skrzyżny. W dłoniach piłka, plecy wyprostowane. Wdech z uniesieniem piłki w górę, wydech ze skłonem tułowia w przód.
  - Klęk. Przekładanie piłki z jednej strony na drugą.
  - Siad prosty. Toczenie piłki oburącz po nogach.
  - Siad prosty. Unoszenie na zmianę prawej i lewej nogi z jednoczesnym przekładaniem piłki pod uniesioną nogą.
  - Klęk podparty. Wznos lub wymach nogi w tył.
  - Siad skrzyżny, woreczek na głowie. Wypychanie woreczka w górę z głębokim wdechem, powrót do swobodnego siadu – wydech.
  - Marsz z unoszeniem kolan i obciążaniem palców.
  - Chwytywanie z podłogi woreczków palcami stóp i podawanie ich sobie do ręki.
  - Zbieranie palcami stóp chusteczki tak długo, aż cała zostanie zwinięta. W czasie ćwiczenia nie należy odrywać pięt od podłogi.
  - Ustawienie ćwiczących w rozsypanie po obu stronach wyznaczonej linii. Przerzucanie woreczków palcami stóp poza linię.
- Uczniowie kładą się na podłodze i zamykają oczy. Nauczyciel odmierza jedną minutę. Zadaniem uczniów jest próba odliczania w myśli tego czasu. Jeżeli dziecko uzna, że minuta upłynęła – siada. Wygrywa osoba, której najdokładniej udało się ocenić upływ jednej minuty.

Czy zima może mieć różne oblicza?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- dzieli tekst wiersza na dwie części ze względu na ich różny nastrój;
- wypisuje z wiersza przykłady zabaw zimowych i dopisuje własne propozycje;
- wyszukuje w dostępnych źródłach informacje na temat ptaków, które pozostają w Polsce na zimę;
- wypowiada się na temat sposobów na ogrzanie się na podstawie własnych doświadczeń i obserwacji;
- wyszukuje w wierszu wyrazy mówiące o dźwięku;
- grupuje wyrazy z trudnością ortograficzną, przedstawia je za pomocą ruchów, gestów i dźwięków lub układa z nimi zdania.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- przedstawiamy treść wiersza za pomocą ruchu, gestu i mimiki;
- tworzymy techniką kolażu obrazy, o których opowiada wiersz;
- układamy wiersze o zimie;
- tworzymy obrazy w woreczkach.

Natalia Usenko
Opowieść zimowa

Było cicho.
Drzewa spały pod śniegiem,
otulone srebrną kolderką.
Białe chmury
wisały na niebie,
lśniło lodu gładkie lusterko.
Białe słońce drzemało za chmurą.
Wronie stado obsiadło topole
i bez ruchu
łypało ponuro
na staw lodem pokryty
i pole.

Ale... co to?!
Zadźwięczał wśród ciszy
jakiś okrzyk. I drugi! I trzeci!
Zaroilo się nagle na wzgórzach,
pojawiły się sanki i dzieci!
Ktoś na łyżwach
już mknie po ślizgawce.
Ktoś się śmieje,
ktoś psa nawołuje.
Trzech chłopaków buduje fortecę,
a dwóch innych chichocze i psuje...
O, zaczęła się bitwa na śnieżki!
Wszyscy krzyczą i wrzask słyhać wroni!
Pies czyż szalik tarmosi radośnie,
a właściciel szalika go goni!

Wtedy słońce wyjrzało zza chmury.
Potrzęsła złocistą swą głową
i zaśniło, zmieniając ten pejzaż
w czarodziejską opowieść zimową...

SPIS TREŚCI

1. Podzielcie ten wiersz na dwie części. Nadajcie im tytuły.
2. Zwróćcie uwagę na zwroty: „drzewa otulone kolderką”, „lśni lodu gładkie lusterko”, „słońce drzemało za chmurą”. Zaproponujcie inne ciekawe zwroty związane z zimowym krajobrazem. Wykorzystajcie je do napisania wiersza.
3. Który fragment wiersza lepiej byloby namalować, a który przedstawić za pomocą filmu? Uzasadnijcie swoje opinie.

4. Przedstawcie treść i nastrój wiersza tylko za pomocą plam, linii i kropek.
5. Wyobraźcie sobie, że chcecie podkreślić nastrój wiersza za pomocą muzyki. Jaką muzykę wybrałbyście do pierwszej części, a jaką do drugiej? Przeczytajcie wiersz z wybranymi przez was podkładami muzycznymi.
6. Odszukajcie w wierszu jak najwięcej czasowników. Wybierzcie co najmniej trzy i napiszcie z nimi zdania, które będą staciwily spójną wypowiedź.

60 OPOWIEŚĆ ZIMOWA
61

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

DWA ŚWIATY (podręcznik, s. 60–61)

Chętne dziecko czyta na głos wiersz Natalii Usenko *Opowieść zimowa*. Nauczyciel pyta uczniów, czy można podzielić ten utwór literacki na części i według jakiego kryterium można by to zrobić. Dzieci uzasadniają podział wiersza ze względu na różny nastrój jego dwóch części. Wybrany uczeń odczytuje ponownie pierwszy fragment wiersza, a następnie inna osoba – drugi. Dzieci nadają tytuły poszczególnym częściom utworu. Nauczyciel rysuje na tablicy tabelkę, w nagłówkach dwóch kolumn wpisuje tytuły obu części. Uczniowie podają cechy charakterystyczne dla obrazu ukazanego w każdej z części i zapisują je na tablicy (np. część pierwsza – cisza, spokój, opis natury; część druga – hałas, zamieszanie, obecność dzieci). Uczniowie przerysowują tabelkę do zeszytów i uzupełniają ją.

STAJĄMY SIĘ JAK WIERSZ

Uczniowie podzieleni są na dwie grupy. Nauczyciel przydziela każdemu zespołowi jedną część wiersza. Dzieci mają chwilę na ponowne przeczytanie przydzielonych im fragmentów i zastanowienie się, w jaki sposób można zinterpretować ruchem ich treść. Po upływie wyznaczonego czasu zespół, który opracowuje pierwszą część wiersza, zajmuje miejsce na dywanie. Nauczyciel czyta powoli na głos treść utworu. Uczniowie inscenizują ruchem odczytane obrazy. Kiedy zakończą, następną grupą przedstawia interpretację drugiego fragmentu *Opowieści zimowej*.

OBRAZ UKRYTY W WIERSZU

Dzieci mają przydzieloną jedną część wiersza (te osoby, które wcześniej zajmowały się pierwszą częścią, teraz opracowują drugą i odwrotnie). Zadaniem każdego ucznia jest stworzenie techniką kolażu obrazka do danego fragmentu wiersza. Dzieci mają do dyspozycji czasopisma, kolorowanki, wate, płatki kosmetyczne, kleje, nożyczki, taśmy itp.

ZIMOWE ZABAWY (podręcznik, s. 60–61)

Dzieci dzielą się na cztery grupy. Każda z nich otrzymuje duży arkusz papieru i marker. Uczniowie tworzą mapę myśli *Zimowe zabawy*. Najpierw wypisują pomysły opisane w wierszu, a następnie podają inne przykłady zabaw, w które można bawić się na dworze zimą. Po zakończonej pracy grupy odczytują swoje propozycje, pamiętając o niepowtarzaniu pomysłów, które zostały wcześniej wymienione.

PISZEMY WIERSZE

Uczniowie dobierają się w niewielkie grupy (chętne dzieci mogą pracować indywidualnie). Układają wiersz o zimie i zapisują go na kartkach. Po zakończonej pracy odczytują na głos swoje utwory. Najciekawszego wiersza dzieci mogą się nauczyć na pamięć.

ZIMOWE PTAKI

Uczniowie wyszukują w internecie lub dostępnych książkach (NAWIGACJA) informacje na temat gatunków ptaków,

które pozostają w Polsce na zimę. Następnie dzielą się na kilkusobowe grupy. Każda z nich przygotowuje plakat o jednym z zimowych ptaków. Plakaty powinny zawierać: opis wyglądu ptaka, ilustrację, nazwę gatunku i ciekawostki. Każdy zespół prezentuje swoją pracę na forum klasy.

SPOSOBY NA OGRZANIE SIĘ

Uczniowie siedzą w kręgu na dywanie. Nauczyciel prosi dzieci, aby opowiedziały, w jaki sposób można się ogrzać po powrocie do domu z zimowego spaceru. Uczniowie podają przykłady swoich ulubionych sposobów (np. wypicie ciepłej herbaty, ciepła kąpiel, przykrycie się kocem lub kołdrą). Następnie dzieci dzielą się na czteroosobowe grupy. Każdy zespół przygotowuje plakat z najciekawszymi i najskuteczniejszymi sposobami na ogrzanie się zimą.

ZIMOWA MUZYKA

Nauczyciel czyta dzieciom wiersz Juliana Tuwima *Mróz*. Pyta, jakie dźwięki nazwane są w wierszu muzyką. Odpowiedzi uczniów nauczyciel zapisuje na tablicy. Dzieci mogą również podać własne przykłady odgłosów, które można usłyszeć podczas zimowych wędrówek.

MROŻNA ORTOGRAFIA

Nauczyciel wypisuje na tablicy wyrazy z trudnościami ortograficznymi z wiersza Juliana Tuwima *Mróz*. Uczniowie wyodrębniają z nich wyrazy, które są nazwami dźwięków. Na-

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 60–61.

ZASOBY:

SCHOLARIS: **PTAKI ZIMĄ** (scenariusz lekcji)

LITERATURA:

Tuwim J., (2012), *Wiersze dla dzieci*, Wrocław: Wydawnictwo Siedmiogród.

Czym Beskidy mogą nas zaskoczyć?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- wymienia rodzaje krajobrazów Polski i charakteryzuje je;
- układa legendę o Babiej Górze;
- poznaje elementy stroju góralskiego;
- określa kierunki geograficzne;
- wymienia i opisuje metody wyznaczania kierunków;
- wykonuje, obserwuje i analizuje doświadczenie z wodą mineralną.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- wykonujemy ilustrację do legendy o Babiej Górze;
- wyszukujemy na mapie miasta i określamy, w jakiej części Polski leżą (północnej, południowej, zachodniej czy wschodniej);
- wyjaśniamy znaczenie słów w gwarze góralskiej;
- tworzymy tradycyjny ludowy strój żywiecki.

Besкиды

Besкиды лежат в юго-восточной Польше. Są częścią Karpat – największych gór w Polsce.

Z beskidzkich szczytów można oglądać panoramę gór porośniętych świerkowymi i jodłowo-bukowymi lasami, kotliny, doliny i bystre potoki, a latem pasące się na halach owce.

Najwyższym szczytem Beskidów jest Babia Góra. Jedną z legend głosi, że powstała ona z kamieni i śmieci wysypanych przed chałupę przez mieszkającą tam olbrzymkę. Inna opowiada, że kiedyś na szczycie stał zamek, w którym mieszkał diabeł. Stąd druga, ludowa nazwa Babiej Góry – Diabłak.

Besкиды odwiedzają wielu turystów. Zimą jeżdżą na nartach, a w pozostałych porach roku wędrują po górskich szlakach. Specjalnie dla nich w górach budowane są schroniska turystyczne. Każdy może tam odpocząć i przenoćować.

Wiele beskidzkich miejscowości to uzdrowiska słynące między innymi z leczniczych wód mineralnych. Wśród nich jest najbardziej znane uzdrowisko dla dzieci – Rabka-Zdrój. W Beskidach znajdują się najdłuższa wieś w Polsce – Ochotnica, a także największa pod względem powierzchni – Zawoja.

SPIS TREŚCI

Sztuka ludowa górali beskidzkich to np. malarstwo na szkle, bibulkarstwo i koronkarstwo. Wielu górali wykonuje zabawki i rzeźby z drewna oraz ozdoby domy i przedmioty codziennego użytku, „co by były siumne” (żeby były wspaniałe, dorodne). Górale słyną z tego, że lubią taniec i śpiew. Posługują się też gwara.

zabawki z Beskidzkiego Centrum Zabawki Drewnianej w Strzyżawie

koronkowa serwetka z Koniakowa

owce na halach

Babia Góra

drewniana chałupa beskidzka

ozdoba z bibułek z Muzeum Miejskiego w Żywcu

Śpiwóm jo se śpiwóm, ide se po lesie, a mojom nucičke wiaterec niesie.

Strój góralek i górali żywieckich

- Koszula z białego płótna z szerokimi rękawami.
- Gorset zdobiony kolorowym haftem.
- Kolorowa spódnica.
- Fartuch zdobiony haftem dziurkowym.
- Kopytka – skarpety z owczej wełny.
- Kierpce – góralskie buty ze skóry.
- Nogawice – białe spodnie z owczej wełny.
- Trzos – skórzany pas.
- Bruclik – kamizelka nakładana na koszulę.
- Kapelusz opasany czerwonym sznurkiem.

62 BESKIDY

63

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

KRAJOBRAZOWO

Nauczyciel prosi uczniów o przypomnienie rodzajów krajobrazów i ich krótką charakterystykę (nizinny morski, nizinny, pojezierza, wyżynny, góry niskie, góry średnie i góry wysokie). Po wypowiedziach dzieci wyświetla prezentację o krajobrazach Polski (NAWIGACJA). Następnie proponuje uczniom wycieczkę w Beskidy. Jedno z dzieci może wskazać na mapie Polski, gdzie znajdują się Beskidy i spróbować określić krajobraz charakterystyczny dla tego regionu (górski średni). Następnie chętny uczeń odczytuje z podręcznika tekst *Besкиды*. Nauczyciel zapisuje na tablicy słowo „Besкиды”. Uczniowie wymieniają atrakcje, z jakich słynie ten region, i dopisują je do słowa znajdującego się na tablicy.

LEGENDA (podręcznik, s. 62)

Zespoły uczniowskie układają krótką legendę, w której wyjaśniają powstanie jednego z najwyższych szczytów Beskidów – Babiej Góry. Mogą wzorować się na mówiących o tym fragmentach tekstu z podręcznika. Następnie tworzą ilustrację obrazującą legendę. Chętny uczeń opowiada przygotowaną historię na forum klasy, stojąc przy namalowanym obrazku.

RÓŻA WIATRÓW

Nauczyciel prosi, aby uczniowie przypomnieli sobie kierunki geograficzne. Chętni dzieci podchodzą do mapy Polski, wskazują wybrane miasta i układają zdania według schema-

tu: Kraków leży na południu Polski. Zielona Góra leży na zachodzie Polski. Elbląg leży na północy Polski. Biała Podlaska leży na wschodzie Polski.

Następnie nauczyciel pyta uczniów, czy znają jakieś przyrządy lub sposoby określania kierunków geograficznych. Nauczyciel uzupełnia i porządkuje wypowiedzi dzieci, przekazując niezbędne informacje. Kompas – przyrząd wyposażony w igłę magnetyczną, która wskazuje swym położeniem północ. Kierunek północny można też określić, uważnie obserwując przyrodę. Wolno stojące duże kamienie i drzewa porastają mchem od strony północnej. Mrowiska są bardziej spadziste od strony północnej. Na pninach ściętych drzew słoje są szersze od strony południowej, a węższe od północnej. Śnieg szybciej topnieje na południowych zboczach gór.

STRÓJ GÓRALSKI (podręcznik, s. 63)

Dzieci pracują w czteroosobowych zespołach. Przyglądają się strojom góralek i górali żywieckich w podręczniku i odczytują nazwy elementów tego stroju. Próbuje wymyślić nowe nazwy dla wybranych części ubioru (np. trzos – „przytrzymywacz”). Następnie do każdego elementu stroju opisanego w podręczniku dodają po dwa pasujące przymiotniki (np. szeroka, luźna koszula; niebieski, haftowany gorset). Zespoły odczytują swoje propozycje nowych nazw części ubioru góralskiego, a nauczyciel zapisuje je na tablicy. Na koniec uczniowie wybierają najciekawszą lub najśmieszniejszą nazwę stroju.

BYĆ TŁUMACZEM... (podręcznik, s. 63)

Dzieci pracują w tych samych zespołach. Odczytują z podręcznika przyspiewkę i wyjaśniają słowa w gwarze góralskiej. Następnie czytają tekst, zamieniając słowa gwarowe na zwykłe. Podobnie postępują z kolejnym tekstem, który nauczyciel zapisał na tablicy:

Corne łocy moje,
Corne i żrenice,
Cigle spoziyrajom,
Na łobce granice.
Na koniec uczniowie prezentują swoje tłumaczenia.

PAPIEROWY KRAWIEC (podręcznik, s. 63)

Sześciuosobowe zespoły uczniowskie, mając do dyspozycji kolorową bibułę (białą, niebieską, zieloną, czerwoną, kremową), zszywacz do papieru i taśmę klejącą, wykonują elementy stroju ludowego pokazanego na ilustracji w podręczniku. Zespół tworzy jeden strój męski i jeden żeński. Strój można „szyć” bezpośrednio na modelu. Po wykonaniu żywieckich strojów drużyny prezentują i omawiają jego elementy. Zaszczytny tytuł „papierowych krawców” otrzymuje drużyna, która w swoim projekcie uwzględni największą liczbę szczegółów stroju ludowego.

NURKOWANIE WINOGRON

Nauczyciel przypomina uczniom, że region beskidzki słynie z wód mineralnych. Wspólnie z dziećmi zastanawia się, jakie

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 62–63.

ZASOBY:

SCHOLARIS: **KRAJOBRAZY POLSKI**

LITERATURA:

Press H.J., (2011), *Świat nauki w niezwykłych eksperymentach*, Kielce: Wydawnictwo Jedność.

O górskich chatach w Beskidach

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- zna zasady pisowni wyrazów z „ch”;
- wyjaśnia pisownię wyrazów z „ch”;
- stosuje poznane zasady ortograficzne;
- wie, co to jest anagram; potrafi tworzyć nowe wyrazy z podanych liter;
- twórczo rozwiązuje problemy w czasie zabawy ruchowej.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- tworzymy mapy myśli;
- utrwalamy zasady pisowni wyrazów z „ch”;
- układamy nowe wyrazy z określonych liter;
- rozróżniamy rzeczowniki, czasowniki, przysłówki i przymiotniki;
- przygotowujemy własne, obrazkowe słowniki ortograficzne.

Zaulek Słówek

1. Przyjrzyjcie się ilustracji przedstawiającej dawną górską chatę. Przeczytajcie tekst. Zadajcie sobie w parach jak najczęściej pytania do tekstu. Wypiszcie z niego wyrazy z ch

Górskie chaty w Beskidach stawiano na stokach gór lub na polanach. Budowano je z długich, drewnianych bali, a dachy często pokrywano strzechą ze słomy. Chaty składały się z sieni i dwóch izb. Z sieni na strych prowadziły schody. Pod chatą znajdowała się piwniczka pełniąca funkcję schowka i chłodnej spiżarni. Tu przechowywano na przykład ziemniaki, marchew, groch, chrzan, orzechy. W izbie mieszkalnej znajdowały się: piec chlebowy, stół, ławy i łóżko, na którym układane były poduchy nakryte narzutami. W skrzyniach można było schować cenne przedmioty, a także kożuchy, chusty, fartuchy, wykrochmaloną pościel. Na półkach stały rzeźby, a na ścianach wisiały obrazy malowane na szkło lub instrumenty muzyczne.

SPIS TREŚCI

2. Do podanych wyrazów dopiszcie takie, w których ch wymienia się na sz.
cicho – cisza   puch – ?   ucho – ?   strach – ?

3. Przyjrzyjcie się poniższemu wyrazom i zwróćcie uwagę, w jakich miejscach znajduje się dwuznak ch. Sformułujcie zasadę ortograficzną. Ułóżcie zdania z tymi wyrazami.
brzech • na schodach • ruch • w domach • słuch • uśmiech • orzech • o książkach

4. Jaka spółgłoska znajduje się przed ch w poniższych wyrazach? Poszukajcie innych przykładów, a następnie ułóżcie kolejną zasadę dotyczącą pisowni ch. Policzcie w wyrazach głoski i litery.
schować • wschód • schronienie • schemat • schudnąć • schabowy

5. Spośród wyrazów z ch niewymiennym wybierzcie kilka i je zilustrujcie. Podpiszcie obrazki.

architekt

chomik   chór

chodnik   chemia

chalwa   chorągiewka

chusta   chęć

chryzantema

chrząszcz   jacht

choroba   wychowawca

echo

pechowiec   puchar

(ZWRÓĆCIE UWAGĘ)

Ch piszemy:

- gdy wymienia się na sz, np. *dach, mucha, oknach*,
- na końcu wyrazów, np. *maluch, mech, groch* (wyjątek: *druch*),
- po spółgłosce s, np. *schody, schylać się, schron*,
- w wielu innych wyrazach, których pisownię trzeba zapamiętać, np. *choroba, Michał, chusta*.

6. Wyjaśnijcie pisownię wyrazów z ch w tekście o dawnych górskich chatkach

7. Narysujcie podobną tabelę i wpiszcie wyrazy z ramki do odpowiednich kolumn. Podkreście w nich ch.

Rzeczowniki	Czasowniki	Przymiotniki	Przysłówki
oddycha • chłodno • wybuchła • rozczochrany	zachorował • zuch • sucho • cecha	leniuch • suchy • chory • pochmurnie	

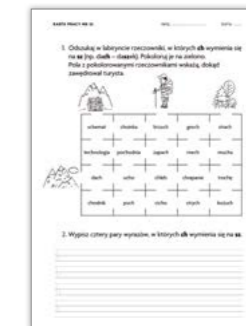
NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 64–65.

KARTA PRACY

karta pracy nr 33

ZASOBY:

SCHOLARIS: **ZASADY PISOWNI Z CH**
UTRWALENIE POZNANYCH CZĘŚCI MOWY
CZĘŚCI MOWY – WYTNIJ I WKLEJ

LITERATURA:

Gawdzik W., (2003), *Ortografia na wesoło i na serio*, Warszawa: Wydawnictwo Oświata.
Słodownik-Rycaj E., (2001), *Gry i zabawy językowe: jak pomagać dziecku w przyswajaniu języka*, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

ORTOGRAFICZNE MAPY MYŚLI

Dzieci tworzą czteroosobowe zespoły zadaniowe, w których na dużych kartonach opracowują mapy myśli dotyczące pisowni wyrazów z „ch”. Pracę rozpoczynamy od przypomnienia poznanych zasad: piszemy „ch”, gdy wymienia się na „sz” w innych formach danego wyrazu (lub w wyrazach pokrewnych), po spółgłosce „s”, na końcu wyrazów, w wykrzyknieniach, w innych wyrazach, których pisownię trzeba zapamiętać. Potem uczniowie przedstawiają graficznie zasady pisowni wyrazów z „ch” i eksponują prace w sali lekcyjnej. W dalszej części zajęć dzieci pracują z **kartą pracy nr 33**.

W POSZUKIWANIU WYRAZÓW Z „CH” (podręcznik, s. 64)

Dzieci czytają tekst o górskich chatkach w Beskidach. Do ilustracji i przeczytanego tekstu układają w parach jak najczęściej pytania. Następnie dzielą kartkę na cztery części i zapisują przedstawione w ortograficznych mapach myśli zasady pisowni wyrazów z „ch”, tworząc tabelę. Wyszukują w tekście wyrazy i wpisują je w odpowiednie pola. Potem wybierają wyrazy z jednej grupy i tworzą od nich inne części mowy, np. chłodnej (przymiotnik), chłód (rzeczownik), chłodzę (czasownik), chłodno (przysłówki). Pary nawzajem sprawdzają poprawność wykonania zadania.

ANAGRAMY

Nauczyciel dzieli uczniów na dwie grupy. Wręcza każdej ten sam zestaw liter (m, d, t, k, n, s, w, o, a, u, i) i prosi o ułożenie

z nich wyrazów. Grupy nie mogą porozumiewać się ze sobą. Drużyny podają swoje propozycje anagramów, czyli wyrazów składających się z poprzestawianych liter innego wyrazu. Następnie nauczyciel rozdaje uczniom kartki z wyrazami, np. przechowywanie, rozczochrany, chorągiewka, chryzantema, spróchniały, schronienie. Z wybranych liter danego wyrazu uczniowie mają ułożyć nowe słowa.

SZPATUŁKOWE DOMINO

Uczniowie dobierają się w pary. Każda para otrzymuje po 20 drewnianych szpatułek. Zadaniem dzieci jest zapisanie na nich dowolnych wyrazów z „ch” (mogą skorzystać z tych w podręczniku na s. 64–65) i ozdobienie patyczków. Dzieci mogą układać zapisane szpatułki tak jak w domino, dopasowując do siebie np. wyrazy, które się rymują, lub też szukając innego pomysłowego uzasadnienia na ich dopasowanie. Gracze rozdzielają między siebie patyczki, jeden z nich kładzie dowolną szpatułkę. Następny gracz musi teraz dodać słowo, które pasuje do patyczka na stole. Jeśli gracz nie może wyłożyć szpatułki, czeka jedną kolejkę. Zwycięzcą zostaje osoba, która najszybciej pozostanie bez patyczków.

GRAMY W MEMORY

Nauczyciel lub dzieci przygotowują 10 par kart do gry memory (wyraz z „ch” i odpowiadająca mu nazwa części mowy). Dzieci grają w parach. Układają na stoliku wszystkie karty tak, żeby nie było widać napisów. Zadaniem uczniów

jest zbieranie par kart, np. chory – przymiotnik, chata – rzeczownik, schować – czasownik. Jeśli uda się dopasować dwa kartoniki, gracz zabiera je, jeśli nie, odkłada z powrotem na swoje miejsce. Wygrywa ta osoba, która nazbiera najczęściej poprawnie dobranych par.

KOŁO FORTUNY Z ZASADAMI (podręcznik, s. 64–65)

Dzieci na dużych paskach kartonu zapisują markerem dowolne wyrazy z „ch”, które znalazły w podręczniku lub które poznały podczas ćwiczeń w klasie. Układają je w dowolnym miejscu w sali. Nauczyciel rozkłada kilka obręczy hula-hoop. Jedno z dzieci losuje za pomocą koła fortuny (można je wyciągnąć w aplikacji *Random Name Picker*, zob. BIBLIOGRAFIA) zasadę pisowni wyrazów z „ch”, a uczniowie zanoszą szybko pasek z odpowiednim wyrazem do jednego z czterech szataśów góralskich (kartony zgięte na pół, każdy oznaczony wybraną zasadą ortograficzną). Gra toczy się do wykorzystania ostatniego z przygotowanych wyrazów. Jeśli ktoś się pomyli, skacze przez hula-hoop. Jeśli umieści wyraz w odpowiednim szataśie, zdobywa punkt. Dzieci wspólnie sprawdzają poprawność wykonania zadania. Wygrywa osoba z największą liczbą punktów. Potem uczniowie klasyfikują wyrazy według znanych im części mowy.

Wskazówka: Zamiast aplikacji można wykorzystać chustę animacyjną i układać wyrazy na chustach w odpowiednich kolorach, które będą odpowiadać poszczególnym zasadom.

ILUSTROWANY SŁOWNIK ORTOGRAFICZNY

Uczniowie wybierają wyrazy z „ch” niewymiennym i przygotowują obrazki do swoich ilustrowanych słowników ortograficznych, np. przy pomocy poznanych programów komputerowych lub w tradycyjny sposób.

ĆWICZENIA Z ŁAWECZKĄ

Dzieci próbują chodzić w różny sposób po wąskiej listwie ławki ustawionej na podłodze: przodem, tyłem, z dodatkowymi utrudnieniami – np. z akcentowaniem palcami każdego kroku, z uginaniem nogi w przód, z sięganiem nogą w dół do podłogi, z przysiadami i dotknięciem listwy ławki. Nauczyciel może zaproponować inne ćwiczenia z ławeczką (ustawioną poziomo i skośnie), np. przesuwanie się po ławce w leżeniu przodem i tyłem, chód na czworaka po szerokiej listwie.

O czym szumi afrykański baobab?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- poznaje mapę fizyczną Afryki, warunki klimatyczne oraz ich wpływ na szatę roślinną, zwierzęta i krajobraz tego kontynentu;
- interesuje się kulturą afrykańską;
- poznaje sposoby i warunki życia mieszkańców Afryki;
- pisze list do Sify;
- zna wybraną bajkę afrykańską.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- tworzymy warunki do poznawania kontynentu afrykańskiego;
- poznajemy kulturę innych narodów;
- zastanawiamy się, jak nieść pomoc potrzebującym;
- redagujemy list do Sify;
- rozwijamy wyobraźnię przestrzenną i działamy twórczo, zwracając uwagę na obraz, kolor, kształt, użyteczność afrykańskich ubiorów, ozdób i nakryć głowy.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

PUZZLE

Nauczyciel rozdaje dzieciom kawałki pustych puzzli, tworzących kształt kontynentu afrykańskiego – dla każdego po jednym. Uczniowie wspólnie układają puzzle na dużym arkuszu szarego papieru, na którym jest narysowany kontur Afryki, a potem przyklejają uporządkowane części. Nauczyciel zaprasza dzieci, by usiadły wokół niego, a następnie pokazuje mapę Afryki, drugiego co do wielkości kontynentu świata. Informuje, że zamieszkują go ludzie różnych kultur i że można tam spotkać wielkie i nowoczesne miasta, ale też wiele małych osad i wiosek, których mieszkańcy żyją w sposób tradycyjny i niezmienny od wieków. Nauczyciel pyta dzieci: Czym mogą się zajmować ludzie w Afryce? Jest tam zimno czy gorąco? Jest tam mało czy dużo wody? W jakich domach mogą mieszkać ludzie w Afryce?

Nauczyciel pokazuje na mapie góry, doliny, sawannę, rzeki, jeziora, omawia ukształtowanie terenu Afryki. Następnie kładzie na dywanie utworzony wcześniej z puzzli kontur kontynentu, a uczniowie wspólnie tworzą mapę Afryki – tak, aby była nie tylko kolorowa, ale też miała zróżnicowaną fakturę. Fragment po fragmencie smarują kontynent afrykański płynnym klejem, a potem usypują formy z piasku i różnego rodzaju zbóż, pestek i ziaren lub pokruszonych suchych liści, starając się, aby wszystkie elementy dobrze się trzymały. Tak wykonaną mapę nauczyciel zawiesza na ścianie lub tablicy. Informuje dzieci, że przez kilka dni będą podróżować po Afryce, poznawać jej tajemnice i rozwiązywać zagadki. Następnie wszyscy oglądają albumy ze zdjęciami z Afryki, film lub prezentację multimedialną.

wał zagadki. Następnie wszyscy oglądają albumy ze zdjęciami z Afryki, film lub prezentację multimedialną.

W PODRÓŻ DO AFRYKI ZABIORĘ (podręcznik, s. 66–67)

Nauczyciel prosi, aby dzieci dokończyły zdanie: „W podróż do Afryki zabiorę...”. Uczniowie podają przykłady przedmiotów, które mogą okazać się przydatne na tym kontynencie, i zastanawiają się, jak najlepiej przygotować się do takiej podróży.

Następnie nauczyciel czyta opowiadanie Anny Onichimowskiej *Pod baobabem*. Dzieci odpowiadają na pytania pod tekstem: Czego dowiedzieliście się o bohaterce opowiadania? Z jakimi problemami borykają się mieszkańcy wioski, w której mieszka Sifa?

W KENIJSKIEJ WIOSCE

Dzieci kładą się na wykładzinie i wyobrażają sobie, że leżą tak jak Sifa pod starym baobabem w kenijskiej wiosce. O czym mogło im opowiedzieć to drzewo o krótkim i pękatym pniu, które przez większą część roku, w okresie suszy, jest bezlistne? Dzieci snują opowieści na forum klasy.

LIST DO SIFY

Nauczyciel proponuje, żeby uczniowie napisali list do Sify. Dzieli dzieci na grupy, ustala z nimi słowa, które wykorzystają w liście, i zapisuje je na tablicy. Uczniowie porządkują wyrazy według części mowy. Analizują zapis ortograficzny wy-

Anna Onichimowska

Pod baobabem

Mam na imię Sifa¹ i mieszkam w Kenii. Wczoraj skończyłam dziewięć lat. Z tej okazji ciocia zrobiła mi piękny naszyjnik z muszli, a od rodziców dostałam pełną torbę słodczy. Łańczyliśmy cały wieczór, razem ze wszystkimi mieszkańcami wioski. Było wspaniale!

Podobno ma u nas powstać szkoła. I wówczas wszystkie dzieci zaczną do niej chodzić. Ja też.

– To kto się wtedy zajmie Buru? – pytam.

Buru to mój brat. Ma trzy lata. Zrobiłam mu niedawno samochód z plastikowej butelki, drutu i czterech korków. Umieć też robić samoloty. I pomagam mamie nawlekać korale. Bardzo to lubię!

– Poradzimy sobie! – Mama się śmieje, a potem śpiewa. Ma taki ładny głos! Po chwili dołącza do niej Zuri. To nasza sąsiadka. Pięką właśnie z mamą placki z sorgo². Śmieją się i śpiewają.

– Chodź, Buru... – zachęcam brata. – Przyniesiemy im więcej drewna.

Biegniemy do baobabów. Pełno tam suchych liści, kawałków kory i patyków. Zdejmuję z głowy koszyk i stawiam na ziemi. Bawimy się we wrzucanie patyków do kosza. Nagle widzę skorpiona.

– Buru! – krzyczę. – Uważaj!

Przykucamy w bezpiecznej odległości, a mnie przypomina się bajka, którą kiedyś opowiadał mi tatuś. O małych stworzeniach, które dostały od króla zwierząt misę trucizny. Do obrony. Jako pierwsze dopadły do niej skorpiony, dlatego ich jad jest taki niebezpieczny, a jako ostatnie mrówki, które tylko kęsają. Opowiadam ją Buru, a on słucha i grzebie patykiem w ziemi, obok skorpiona. A skorpion ucieka.

– Wracamy! – Podaję bratu rękę.

Po drodze z trudem odciągam go od małego bajorka. Nie wołno z niego pić. Ciekawa jestem, czy zwierzęta też boli brzuch, jak się napiją, czy tylko ludzi. Pora deszczowa spóźnia się w tym roku i mamy mało wody. Za mało. Wydziela się ją jak największy skarb.

– Jutro idziemy do studni – oznajmia mama, kiedy jemy placki.

Studnia jest wiele kilometrów stąd. Idą wszystkie młode kobiety z wioski.

I te dziewczynki, które już potrafią nosić na głowie naczynia. Małe dzieci zostają w wiosce. Opiekują się nimi babcie. A mężczyźni poszli na polowanie.

¹czytaj: sifa, tak jak np. w nazwie dzięki si.

²sorgo – roślina zbożowa rosnąca w Afryce.

66

POD BAOBABEM

67

SPIS TREŚCI

Idziemy ścieżką między skalami. Po drodze słucham historii o wodzie. Podobno kiedyś u nas też były studnie. Wtedy kobiety miały więcej czasu. Nie trzeba było chodzić tak daleko i dźwigać. Ani łapać deszczówki do beczek. To był prawdziwy raj! Wiem, że są miejsca w Afryce, gdzie o wodę nie trzeba się martwić, sama leci z kranu. Trudno mi sobie coś takiego wyobrazić!

W jedną stronę droga upływa nam szybko, ale w drugą dużo wolniej. Gdy docieramy do domu, z ulgą zdejmuję z głowy baniak.

– Berek! – Buru klepie mnie w nogę i ucieka.

– Nie dzisiaj... – protestuję. Nie mam już siły biegać. – Pobawimy się inaczej.

Siadamy za domem i z patyków układamy kształty zwierząt. Najpierw wspólnie słońca, a potem każde z nas układa inne zwierzę. I zgadzujemy, jakie. Buru kładzie patyki jeden za drugim. Ale długi wąż! Lepiej takiego nie spotkać na swojej drodze! Z oddali dobiega grzmot. Jeden, a potem drugi. Zrywa się wiatr.

– Będzie deszcz!!! – niesie się po wiosce.

Wszyscy wystawiają naczynia przed dom. Ulewa trwa z dziesięć minut. Mama namydła na nas ubrania, a potem z nich wyskakujemy i bierzemy prysznic.

– To pewnie sprawa jakiegoś czarownika... – Babcia się śmieje, a ja już wiem, że zaraz nas czeka bajka na dobranoc.

1. Czego dowiedzieliście się o bohaterce opowiadania?

2. Z jakimi problemami borykają się mieszkańcy wioski, w której mieszka Sifa? Wskażcie przykłady opisane w tekście.

3. Wyobraźcie sobie, że odwiedzacie Sifę w Afryce. Jak przygotujecie się do wyprawy? Co i dlaczego według was należy zabrać?

4. Obejrzyjcie w albumach o Afryce zdjęcia z wyrobami sztuki ludowej. Z dowolnych materiałów przygotujcie „afrykańskie” ozdoby.

5. Wypożyczcie z biblioteki książkę z afrykańskimi baśniami. Przeczytajcie dowolną z nich.

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 66–67.

LITERATURA:

26 bajek z Afryki ze zdjęciami Ryszarda Kapuścińskiego (pr. zbior.), (2007), Warszawa: Agora SA, Green Gallery.
Andrychowska-Biegacz J., (2006), *Gry i zabawy rozwijające dla dzieci młodszych. 50 przykładów zajęć do praktycznego wykorzystania*, Rzeszów: Wydawnictwo Oświatowe FO-SZE.

Jackowska M., Rubinkowska H. (red.), (2011), *Gry i zabawy afrykańskie*, Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa.

Markowska W., Milska A., (2008), *Baśnie z dalekich wysp i łądów*, Warszawa: Fundacja ABC XXI.

Piegat-Kaczmarczyk M., (2006), *Bajki z Krajów Uchodźców*, Warszawa: UNHCR i PAH.

Piquemal M., (2004), *Bajki filozoficzne*, Warszawa: Wydawnictwo Muchomor.

Ripoll O., (2006), *Najpiękniejsze zabawy świata dla dzieci*, Kielce: Wydawnictwo Jedność.

- Kim jest osoba na rysunku lub zdjęciu?
- W jakich warunkach żyje: jest tam ciepło czy zimno?
- Czemu mogą służyć poszczególne elementy stroju?
- Z jakich materiałów wykonano stroje?
- Dlaczego ubrania są luźne i przewiewne, dlaczego zazwyczaj osłaniają głowę?
- Czy w Polsce strój też mówi coś o osobie, która go nosi?
- Jak ubierają się starsi ludzie, a jak młodzież?
- Czym różni się strój galowy od codziennego?

Nauczyciel zachęca dzieci, aby w parach pomagały sobie w przygotowaniach ubiorów. Potem przy dźwiękach muzyki afrykańskiej wszyscy prezentują przygotowane stroje.

BAJKI Z KRAJÓW AFRYKAŃSKICH Z MUZYKĄ W TLE

Nauczyciel odtwarza cicho muzykę afrykańską. Prosi, aby dzieci ułożyły się wygodnie na dywanie i czyta im bajki z krajów Afryki lub włącza bajkę *Demonka, kobieta i ptak* (BIBLIOGRAFIA). Następnie prosi, żeby uczniowie wykonali ilustracje do bajek.

PRAWDA CZY FAŁSZ

Dzieci siedzą w kręgu i wypowiadają po jednym zdaniem dotyczącym zajęć. Zadaniem innych uczniów jest ocena, czy zdanie było prawdziwe, czy fałszywe. Okazują to w sposób ustalony przez nauczyciela.

Przygoda na Czarnym Łądzie

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- zna warunki życia mieszkańców Afryki i formy budownictwa afrykańskiego;
- wie, gdzie na kuli ziemskiej leży Afryka;
- pisze spójną, logiczną, kilkuzdaniową wypowiedź;
- wyszukuje w różnych źródłach informacje o Afryce;
- bierze udział w zabawach tematycznych.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- budujemy makiety domów afrykańskich;
- zastanawiamy się, czemu służą niektóre cechy budowy i wyglądu zwierząt;
- podróżujemy na niby po Afryce;
- robimy zakupy na afrykańskim bazarze.

Podróże z Obieżyświatem

Afryka

W kolejną podróż wybraliśmy się do Afryki. To drugi pod względem wielkości kontynent świata. Chcieliśmy poznać przyrodę Afryki, zwłaszcza żyjące tam zwierzęta. Poszukiwaliśmy też odpowiedzi na pytania zadane przez dzieci z Klubu Pytalskich, np. co to jest oaza. Zachęcamy was do poznania tego kontynentu i jego mieszkańców.

GRUPA I

- Poszukujemy informacji o życiu mieszkańców Afryki, o ich zwyczajach i tradycjach.

Beduini to grupa afrykańskich plemion, które prowadzą koczowniczy tryb życia. Oznacza to, że ich członkowie nie mieszkają w jednym miejscu, tylko wędrują przez pustynie w poszukiwaniu nowych pastwisk dla swoich zwierząt.

Mieszkańcy Afryki często wyrażają emocje poprzez taniec, któremu zazwyczaj towarzyszą śpiew i gra na tradycyjnych instrumentach (przed wszystkim bębniach).

Malowidła, które można podziwiać na ścianach jaskiń w górach na terenie państwa Malawi, mają około 1000 lat. Są jednym z przykładów różnorodnej i bogatej kultury ludności Afryki.

SPIS TREŚCI

GRUPA II

- Szukamy zdjęć oraz opisów krajobrazów występujących w Afryce.

W Afryce wyróżniamy trzy główne typy krajobrazów: sawanny, wilgotne lasy tropikalne oraz pustynie.

Wilgotny las tropikalny prawie się nie zmienia przez cały rok. Jest w nim zawsze gorąco i wilgotno, ponieważ często pada tam deszcz. Taki las tworzą wieczne zielone drzewa (między innymi palmy) oraz liczne pnącza. W koronach wysokich drzew i na ich pniach rosną storczyki.

Sawanna porośnięta jest głównie trawami oraz niewielkimi drzewami, np. baobabami. Występują tu dwie pory roku: deszczowa i sucha. W czasie pory deszczowej bujnie rozwijają się rośliny. W porze suchej większość traw usycha, a drzewa zrzucają liście. Jedynie nad niewielkimi rzekami rosną lasy.

Pustynie afrykańskie to obszary pokryte piaskiem lub innymi skałami. Na pustyniach prawie nie pada deszcz, dlatego roślinność jest tu bardzo uboga.

GRUPA III

- Szukamy odpowiedzi na pytania dzieci z Klubu Pytalskich.

Jak wyglądają domy Afrykańczyków?
Do czego służą stoniowi trąbka?
Do czego służą wielbłądowi garb?
Czy są w Afryce miejsca, gdzie pada śnieg?

Kair – stolica Egiptu. Chata w Rwandzie.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

A GDYBYM BYŁ W AFRYCE...

Nauczyciel informuje dzieci, że przenoszą się do Afryki. Prosi, aby wyobraziły sobie, gdzie teraz mieszkają, co znajduje się obok nich, czym zajmują się w ciągu dnia, jakie mają stroje, czym się odżywiają i w co się bawią. Uczniowie, siedząc w kręgu, po kolei opowiadają, jak wyglądało ich życie w Afryce. Następnie dobierają się parami i siadają jeden za drugim. W czasie czytania tekstu przez nauczyciela wykonują masaż na plecach kolegi:

Mieszkańcy afrykańskiej wioski wyruszają do dżungli po liście sagowca, aby zbudować dom (*dzieci uderzają lekko palcami po kręgosłupie*). Ścinają maczetą liście (*stukają kantem dłoni po plecach*). Wracają do wioski i wbijają pale w ziemię (*piąstkami ugniatają plecy*). Pomiędzy nimi przepłatają gałęzie (*wodzą dłońmi po plecach, zataczając koła*). Wyglądają ziemię w środku chaty (*głaszczą plecy*). Zawieszają ozdoby, które będą chronić chatę przed innymi (*piąstkami rolują po kręgosłupie*).

W KENIJSKIEJ WIOSCE

Nauczyciel prezentuje rysunki przedstawiające różne typy domów afrykańskich. Rozmawia z dziećmi na temat wyglądu domów, sposobu ich wykonania. Następnym zadaniem dzieci jest wykonanie makiety przedstawiającej życie ludzi mieszkających w Kenii. Uczniowie pracują w parach. Każda para otrzymuje od nauczyciela kawałek tektury i materiały potrzebne do zrobienia makiety. Jeśli dzieci mają możli-

wość zebrania w szkolnym ogródku trawy, patyczków, kamyków itp., mogą je też wykorzystać. Z plasteliny uczniowie lepia figurki ludzi, zwierząt i roślin. Gdy makiety są już gotowe, każda para prezentuje swoją pracę.

CIKAWY DLACZEGO (podręcznik, s. 68–69)

Nauczyciel rozmawia z uczniami o tym, co to jest oaza, fatamorgana, karawana i kim są mieszkańcy Afryki. Dzieci dzielą się na trzy zespoły i odczytują zadanie dla grup. Na podstawie informacji z podręcznika, źródeł internetowych lub encyklopedii przygotowują różnego rodzaju gry sprawdzające wiedzę. Mogą skorzystać z narzędzi zamieszczonych na stronie Learningapps.org (BIBLIOGRAFIA) i wybrać kilka spośród proponowanych tam szablonów do przygotowania quizów.

Każda z grup losuje trzy pytania i próbuje napisać do nich odpowiedzi. Zestaw pytań dla uczniów:

- Dlaczego wielbłądy mają garby?
- Dlaczego słonie mają trąbki?
- Dlaczego żyrafy mają długie szyje?
- Dlaczego zebry są w paski?
- Dlaczego pantery mają cętki?
- Dlaczego kameleon zmienia barwę?
- Dlaczego flamingi są różowe?
- Dlaczego wąż porusza językiem?
- Dlaczego krokodyle się uśmiechają?

Po upływie czasu przeznaczanego na wykonanie zadania

dzieci odczytują na forum klasy swoje twórcze odpowiedzi. Następnie próbują uargumentować swoje pomysły i wyjaśnić je od strony popularnonaukowej.

AFRYKAŃSKI BAZAR

Nauczyciel zaprasza dzieci do zabawy w afrykański bazar. Dzieli je na kupujących, sprzedających i hałasujących (dzieci mogą zachwalać swoje towary, głośno się targować). Uczniowie oglądają zdjęcia przedstawiające taki targ (BIBLIOGRAFIA) i zastanawiają się: Po czym można poznać, że to targ? Co można tu kupić? Jak wyglądają osoby na targu? Każde dziecko zaczyna zabawę z zestawem 10 takich samych produktów lub ich ilustracji: kukurydza, kawa, ryż, wanilia, bataty, goździki, kakao, imbir, ananasy, pieprz. Każdy będzie miał za zadanie tak pozamieniać się na produkty z innymi, żeby mógł ugotować to, co zaplanował. Uczestnicy zabawy będą się porozumiewać w języku małgaskim (BIBLIOGRAFIA). Przed rozpoczęciem zabawy powtarzamy podstawowe zwroty: cześć, dziękuję, do widzenia itp. Możemy przygotować kilka straganów z produktami w klasie. Kiedy ktoś zbierze prawie wszystkie składniki i brakuje mu już tylko jednego, może wymienić u nauczyciela kartę ze zbędnym produktem i w zamian za to otrzymać ten brakujący. Kończymy zabawę, kiedy pierwszy uczeń zbiera niezbędne produkty. Siadamy w kręgu i sprawdzamy, czy każdemu uda się ugotować zaplanowany posiłek z produktów, które ma. Jeżeli ktoś nie zebrał tego, co planował, nauczy-

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 68–69.

ZASOBY:

SCHOLARIS: [OBSERWUJEMY ŚWIAT Z GOOGLE EARTH](#)

LITERATURA:

Andrychowska-Biegacz J., (2006), *Gry i zabawy rozwijające dla dzieci młodszych. 50 przykładów zajęć do praktycznego wykorzystania*, Rzeszów: Wydawnictwo Oświatowe FOSZE.

Jackowska M., Rubinkowska H. (red.), (2011), *Gry i zabawy afrykańskie*, Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa.

Ripoll, O., (2006), *Najpiękniejsze zabawy świata dla dzieci*, Kielce: Wydawnictwo Jedność.

Poznajemy faunę Afryki

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- określa położenie Afryki;
- zna typowe krajobrazy Afryki;
- rozpoznaje i nazywa wybrane zwierzęta afrykańskie;
- potrafi zapisać wyrazy w kolejności alfabetycznej;
- tworzy zasoby multimedialne na temat fauny i flory afrykańskiej;
- samodzielnie poszukuje informacji na dany temat w różnych źródłach.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- rozpoznajemy różne zwierzęta afrykańskie i ich środowisko życia;
- przygotowujemy plakat o zagrożonych gatunkach zwierząt;
- tworzymy zasoby multimedialne o faunie Afryki;
- gromadzimy informacje o niektórych zwierzętach żyjących w Afryce;
- uczestniczymy w zabawach ruchowych.

Jakie zwierzęta żyją w Afryce?

W Afryce żyje wiele ciekawych zwierząt. Niektóre z nich są zagrożone wyginięciem.

PUSTYNIA

Na pustyniach są trudne warunki życia, między innymi z powodu braku wody, ale także tu żyją zwierzęta, np. skorpiony mauretańskie i podskoczki egipskie.

W pustynnych oazach żyją wielbłądy jednogarbne – dromadery. Zostały one udomowione i są wykorzystywane do przewożenia ludzi i towarów na duże odległości. Przed przegzaniem chronią je futro oraz warstwa tłuszczu w garbie.

Skorpion mauretański mieszka w norach. Pogiębia je, żeby znaleźć chociast, odróbnę wigoc. Ma gruczoł z niebezpiecznym jadem, którym paraliżuje swoje ofary.

SAWANNA

Sawannę zamieszkują między innymi słonie afrykańskie, lwy i nosorożce.

Nosorożec czarny to duże, ciężkie zwierze. Ma charakterystyczny róg, który jest jego groźną bronią. Żywi się głównie liśćmi i gałęziami drzew, zjada nawet ostre kolce. Mimo swojego znacznego ciężaru szybko biegnie.

Słoń afrykański to największe zwierze żyjące na lądzie. Żywi się roślinami. Charakterystyczny dla słoń jest duży nos zrosnięty z górną wargą, tworzący trąbę. Służy ona sioniom do oddychania, wachania, zbierania pożywienia, picia i „kąpieli”.

LAS TROPIKALNY

W wilgotnym lesie tropikalnym żyją np. goryle, papugi żako i kameleony.

Goryl to największa małpa. Chodzi, opierając się na kostkach dłoni. Przez krótki czas może też poruszać się na dwóch nogach. Korzysta z prostych narzędzi np. robią skorupy orzechów kamieniem.

Papuga żako żyje w grupach liczących nawet kilka tysięcy osobników. Umie naśladować różne dźwięki.

Kameleon to jaszczurka, która potrafi zmieniać barwę ciała. Dzięki temu może łatwo się ukryć. Budowa oczu pozwala jej patrzeć każdym okiem w różne strony i obserwować otoczenie bez odwracania głowy.

SPIS TREŚCI

1. Jeśli interesuje was ten temat, poszukajcie zdjęć afrykańskich zwierząt w różnych sytuacjach, np. w czasie snu, zabawy, czynności higienicznych, jedzenia.
2. Dlaczego niektóre afrykańskie zwierzęta są zagrożone wyginięciem? Poszukajcie informacji na ten temat w różnych źródłach.
3. Zaplanujcie pracę nad tworzeniem klasowego albumu afrykańskich zwierząt. Zgromadźcie zdjęcia i informacje. Wykonajcie album w dowolnej formie: książki, prezentacji multimedialnej, filmu lub animacji.

70 JAKIE ZWIERZĘTA ŻYJĄ W AFRYCE?
71

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

CO WIEMY O AFRYCE?

Zajęcia rozpoczynają się od powtórzenia poznanych wiadomości o Afryce. Dzieci odpowiadają na pytania, np.:

- Na której półkuli leży Afryka?
- Jak nazywa się najdłuższa rzeka Afryki?
- Jak nazywa się największa pustynia świata?
- Jakie strefy krajobrazowe występują w Afryce i czym się charakteryzują?
- Jakie rośliny można spotkać w wybranych strefach w Afryce?
- Jakie zwierzęta żyją na kontynencie afrykańskim?

PUSTYNIA, SAWANNA I LASY TROPIKALNE

Nauczyciel w różnych miejscach sali rozstawia krzesła i roze kładka kawałki materiału lub bibuły (kwadraty o boku ok. 1 m) w kolorze pomarańczowym, niebieskim oraz zielonym. Kolory symbolizują strefy krajobrazowe: pomarańczowy – pustynię, niebieski – sawannę i zielony – las tropikalny. Kawałki materiałów w każdym kolorze oraz krzesła musi być tyle samo, ilu jest uczniów. Zielone tkaniny należy zamocować na krzesłach.

Dzieci zajmują dowolne miejsca w sali. Nauczyciel wyjaśnia im, na czym polega zabawa. Kiedy będzie grać muzyka, powinni swobodnie spacerować po sali. Kiedy muzyka zamilknie, mają postąpić zgodnie z komendą. Na hasło „papuga” wszyscy siadają lub kucają na krzesła, na hasło „lew” stają na niebieskich polach sawanny, a na hasło „podskoczek egip-

ski” – na polach pomarańczowych. Kiedy dzieci wcielają się w rolę danego zwierzęcia, prowadzący nazywa czynność, którą powinny wykonać: latacie, bieganie w miejscu, podskakujecie. Jako pierwszy na środku staje nauczyciel, wywołuje określone zwierzę i sam również zajmuje miejsce na polu w odpowiednim kolorze, co powoduje, że dla jednego uczestnika zabawy zabraknie miejsca na kolorowej planszy. Staje on wtedy na środku i wywołuje następnego zwierzę.

ZWIERZĘTA AFRYKI (podręcznik, s. 70–71)

Dzieci rozpoznają zwierzęta przedstawione na ilustracjach w podręczniku i wypisują ich nazwy na małych kartkach. Grupują je ze względu na środowisko, w którym żyją: pustynia, sawanna, las tropikalny. Następnie przyklejają kartki w odpowiednich miejscach na mapie Afryki, którą przygotowali na poprzednich zajęciach. Potem dzieci układają nazwy wszystkich zwierząt w kolejności alfabetycznej i zapisują je w zeszytach.

W kolejnym zadaniu uczniowie pracują w trzech zespołach. Liderzy grup losują kolorowe kartki odpowiadające strefom krajobrazowym: pomarańczowy – pustynia, niebieski – sawanna, zielony – las tropikalny. Każda grupa przygotowuje materiały o zwierzętach z wylosowanej strefy. Mogą stworzyć album lub prezentację multimedialną (aplikacja Kizoa, zob. BIBLIOGRAFIA) lub książeczkę dostępną online (aplikacja StoryJumper, zob. BIBLIOGRAFIA). Przygotowanie prac poprzedzone jest poszukiwaniem potrzebnych informacji

i zdjęć na stronach internetowych podanych przez nauczyciela. Zespoły po kolei prezentują swoje prace, dyskutują, systematyzują zebrane informacje. Dokonują oceny pracy w swoich grupach i na forum klasy.

GINĄCE GATUNKI ZWIERZĄT

Dlaczego niektóre zwierzęta afrykańskie są zagrożone wyginięciem? Uczniowie szukają informacji na ten temat w różnych źródłach i zastanawiają się, co zrobić, aby uchronić zagrożone gatunki zwierząt przed zagładą. Opracowują plakat w kształcie jednego z zagrożonych zwierząt. Wcześniej dzielą kartkę formatu A4 na cztery części i metodą metaplanu próbują odpowiedzieć na pytania: Jak jest? Jak powinno być? Dlaczego nie jest tak, jak powinno być? W czarnej części opracowują wnioski, pokazują swoje rozwiązania służące przeciwdziałaniu obecnym zagrożeniom. Zwracają uwagę na niebezpieczeństwo związane z handlem zwierzętami egzotycznymi i w ramach swoich propozycji uwzględniają zakaz zakupu takich zwierząt do domowych hodowli i sklepów zoologicznych. Dzieci zawieszają plakaty obok map i innych wytworów związanych z Afryką.

MINIDŻUNGLA

Nauczyciel ustawia kilka krzesel naprzeciw siebie i taśmą z zielonej krepiny lub sznurkiem poprzęplatanym między krzesłami tworzy gęszcz dżungli, czyli naturalny tor prze-

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 70–71.

ZASOBY:

SCHOLARIS: [GALERIA ZWIERZĄT AFRYKAŃSKICH](#)
[DZIKIE ZWIERZĘTA – FILM](#)
[KROKODYL I LEW](#)

LITERATURA:

Andrychowska-Biegacz J., (2006), *Gry i zabawy rozwijające dla dzieci młodszych. 50 przykładów zajęć do praktycznego wykorzystania*, Rzeszów: Wydawnictwo Oświatowe FO-SZE.

Jackowska M., Rubinkowska H. (red.), (2011), *Gry i zabawy afrykańskie*, Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa.

Ripoll O., (2006), *Najpiękniejsze zabawy świata dla dzieci*, Kielce: Wydawnictwo Jedność.

szkód. Dzieci idą gęsiego, próbując poradzić sobie w afrykańskim lesie. Pierwsze z nich jest przewodnikiem, może iść na ugiętych nogach, przeskakiwać nad przeszkodami, przechodzić pod nimi, wspinać się lub czołgać. Na umówione hasło lub znak następuje zmiana przewodnika. Zabawie mogą towarzyszyć odgłosy z dżungli lub afrykańska muzyka.

DOKOŃCZ

Na zakończenie dzieci siadają w kręgu. Nauczyciel ustawia na środku latarenkę z płonąca świeczką lub zapaloną latarkę (lampkę nocną) okrytą czerwoną tkaniną/bibułą. Dzieci snują opowieści przy „ognisku”, kończąc wypowiedzi rozpoczęte przez nauczyciela lub według własnego pomysłu.

- „W Afryce...”
- „Zwierzęta Afryki...”
- „Na sawannie...”
- „Sahara słynie...”
- „Dżungla kojarzy mi się z...”

Ortograficzne safari

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- zna zasady pisowni wyrazów z „h”;
- wyjaśnia pisownię wyrazów z „h”;
- stosuje poznane zasady ortograficzne w praktyce;
- wie, co to jest anagram, i potrafi stworzyć nowe wyrazy z podanych liter;
- twórczo rozwiązuje problemy w zabawie ruchowej.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- definiujemy pojęcie safari metodą kuli śniegowej;
- utrwalamy poznane zasady pisowni wyrazów z „h”;
- redagujemy swobodne teksty z wyrazami z „h”;
- tworzymy komiks z literą „h” w roli głównej;
- dbamy o swoją kondycję fizyczną.

SPIS TREŚCI

1. Przeczytajcie tekst. Wskażcie wyrazy z h.

Po wyprawie podróżnicy w dobrym humorze wrócili do bazy. Czekali na nich Bohdan i Helena. Po południu odpoczywali w hamakach i pili herbatę. Wszyscy lubią przygody. Nie przerażają ich trudne warunki. Niektórzy byli harcerzami. Hubert był nawet druhem drużynowym. Podróżnicy mają napięty harmonogram wyprawy. Jutro polecą helikopterem w głąb Sahary, po dwóch dniach wrócą do hotelu. Kolejnego dnia odlecają do Polski.

2. Przeczytajcie, jakie zainteresowania mają podróżnicy.

Hubert pisze książkę, w której opowiada ciekawe historie z podróży. Jej bohaterem jest Obieżyświat. Helena jest podróżniczką. Była już na Hawajach, w Hondurasie, Himalajach, Holandii i Hiszpanii. Honorata wyszywa hafty z motywem palmy. To jej hobby. Hasan jest Hindusem, mieszka w Indiach. Robi fotoreportaże z wyprawy.

3. Napiszcie odpowiedzi na pytania. Podkreście wyrazy z h. Pamiętajcie o pisowni wielkich liter i o przecinku przy wyliczaniu.

Jak mają na imię członkowie wyprawy?
Jakie miejsca na świecie odwiedziła Helena?
Kim w młodości był Hubert?

4. Ułóżcie inne pytania do tekstów i ilustracji.

5. Ułóżcie z wybranymi wyrazami: zdanie oznajmujące, pytające, rozkazujące i wykrzyknikowe.

blahy • czyhać • ha • hak • hala • harc • hasło
heca • hejże • Henryk • hiacynt • hodować • hold
huk • hołować • homar • hura • hymn • wahać się

6. Utwórzcie przymiotnik od rzeczowników według wzoru:
higiena – higieniczny.

harcerz • hotel • handel • historia • bohater

7. Jakie inne wyrazy ukryły się w podanych wyrazach?

Hanna • Honorata • haftować • harcerz
herbatniki • Halina • hodowca • huśtawka
hydraulik • zahartować • Helenka • Henryk

ZWRÓĆCIE UWAGĘ

H piszemy:

- w wyrazach obcego pochodzenia, np. *halibut, hamburger, hangar*,
- w wyrazach, które zaczynają się cząstką obcego pochodzenia: *hiper-*, np. *hipermarket, hipo-*, np. *hipoteza, hekto-*, np. *hektolitr*,
- w okrzykach: *hej!, hejże!, hyc!, hop!, halo!, hura!*,
- w innych wyrazach, których pisownię trzeba zapamiętać, np. *hulas, huk, bohater*.

72 ZAULEK SŁÓWEK – WYRAZY Z H 73

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

CO TO JEST SAFARI?

Zajęcia rozpoczynają się od zdefiniowania pojęcia „safari” metodą kuli śniegowej. Dzieci siedzą w kręgu lub przy stolikach. Każdy uczeń zapisuje na kartce swoją definicję. Następnie dzieci łączą się w pary, przedstawiają sobie nawzajem własne definicje i tworzą jedną, wspólną – na nowej kartce. Pary łączą się w czwórki, ustalają wspólne stanowisko, po czym zapisują je na kartce. Dalej czwórki łączą się w ósemki i tworzą wspólną definicję (kolejna kartka). Ósemki prezentują wynik pracy całej grupie. Potem uczniowie odczytują definicję wyrazu „safari” w słowniku.

Nauczyciel zaprasza dzieci na ortograficzne safari, czyli na wyprawę, podczas której będą mogły utrwalić pisownię wyrazów z „h”.

MYŚLOGRAFIA Z „H”

Dzieci w sześciuosobowych zespołach opracowują na dużych kartonach mapy myśli dotyczące zasad pisowni wyrazów z „h”. Nauczyciel rozpoczyna pracę od przypomnienia poznanych zasad, zgodnie z którymi piszemy „h”:

- w wyrazach obcego pochodzenia;
- w tych, które zaczynają się cząstką obcego pochodzenia;
- w okrzykach;
- w innych wyrazach, których pisownię trzeba zapamiętać;
- kiedy wymienia się w wyrazach pokrewnych na „g”, „z”, „ż”;
- po spółgłosce „z”;
- w niektórych imionach czy też nazwach własnych.

Następnie uczniowie przedstawiają graficznie zasady pisowni wyrazów z „h”, eksponując je w sali lekcyjnej oraz pracują z **kartą pracy nr 34**.

SYLABOWY MISZMASZ

Na stolikach uczniów znajdują się kartki z sylabami. Zadaniem dzieci jest połączenie sylab w taki sposób, aby otrzymać wyrazy z „h” związane z Afryką, np. her-ba-ta, Sa-ha-ra, hi-po-po-tam, hie-na, hie-ro-glif, ho-ry-zont, he-ban.

RODZAJE ZDAŃ (podręcznik, s. 73)

Każda grupa otrzymuje obrazki zwierząt i kartki z wyrazami: „hipopotam”, „hiena”, „homar”, „harpia”, „hubara”, „heloderma”, „halibut”. Dzieci głośno odczytują nazwy zwierząt i dobierają je do odpowiednich obrazków. Potem układają różne rodzaje zdań z tymi wyrazami. Mogą też wykorzystać wyrazy z ćwiczeń w podręczniku. Innym wariantem ćwiczenia może być budowanie zdań, w których wszystkie lub prawie wszystkie wyrazy zaczynają się od litery „h”, np. Hulaśliwy Henio hula na hulajnodze. Po wykonaniu zadania grupy prezentują swoje propozycje, a inni uczniowie określają rodzaj zdań.

DLACZEGO NIL WYLEWA?

Nauczyciel czyta wiersz Witolda Gawdzika *Dlaczego Nil wylewa* (NAWIGACJA), a uczniowie podnoszą odpowiednie lizaki z „h” i „ch” w górze.

Następnie zapisują w zeszycie jak najwięcej wyrazów z „h”, które udało im się zapamiętać z tekstu, i streszczają wiersz, używając wcześniej zapisanych wyrazów. Potem podkreślają w swoim tekście wyrazy z „h” i sprawdzają poprawność pisowni. Następnie w parach jeszcze raz weryfikują wykonanie ćwiczenia i zieloną kredką podkreślają poprawnie zapisane wyrazy.

ORTOGRAFICZNY KOMIKS (podręcznik, s. 73)

Dzieci przygotowują komiks na podstawie tekstu z s. 72 z podręcznika. Muszą spełnić w tym zadaniu trzy warunki:

1. Bohaterami komiksu mogą być postaci, których nazwy lub imiona rozpoczynają się literą „h” lub „H”.
2. W dialogach lub opisach mają znaleźć się hulaśliwe słowa.
3. Przygotowane scenki rozgrywają się na Saharze, w Himalajach lub w państwie, którego nazwa rozpoczyna się od „H”. Komiks dzieci przygotowują w aplikacji AddText (BIBLIOGRAFIA) lub innej o podobnej funkcji.

HIPERPALMY

Dzieci zaczynają od przygotowania korony palmy. Wycinają trzy koła w różnych kolorach, a z nich różne trójkąty w taki sposób, żeby uformować liście palmy. Na poszczególnych kołach piszą: „hiper-”, „hipo-”, „hekto-” i przygotowują kilka małych prostokątnych lub kwadratowych kawałków kartonu, z których utworzą pień palmy. Na tych kartonikach dzieci wpisują drugą część wyrazów pasujących do

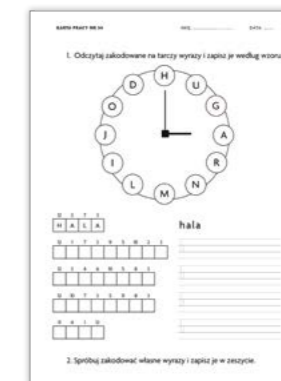
NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 72–73.

KARTA PRACY

karta pracy nr 34

ZASOBY:

EPODRECZNIKI.PL: [1] [2]

SCHOLARIS: SAFARI

JEDZIEMY NA SAFARI – GRA PLANSZOWA

LITERATURA:

Częścikowa A., Częścik J., (2003), *Gramatyka co z głowy nie umyka*, Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.

Gawdzik W., (2003), *Ortografia na wesoło i na serio*, Warszawa: Wydawnictwo Oświata.

Z jakiego kraju pochodził Król Julian?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- wie, gdzie znajduje się Madagaskar;
- zna etymologię nazwisk malgaskich dzieci;
- potrafi wymienić skarby Madagaskaru;
- poznaje inne kultury i zwyczaje;
- swobodnie opowiada, prowadzi rozmowę, wykorzystuje samodzielnie zdobyte informacje o Madagaskarze;
- redaguje teksty do dziennika.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- pracujemy z mapą;
- uczymy się kilku zwrotów w języku malgaskim;
- poznajemy uprawy Madagaskaru;
- prowadzimy zapiski w dzienniku okrętowym;
- przygotowujemy herbatę rooibos.

Dziennik z Madagaskaru

Piątek – 2 października
O północy ląduję w stolicy Madagaskaru. Nie mogę uwierzyć, że tu jestem. Madagaskar – tajemnicza wyspa położona na Oceanie Indyjskim, u wybrzeży Afryki. Piękny kraj, ale jeden z najbiedniejszych. Przyjechałam tu jako wolontariuszka. Będę opiekować się dziećmi w sierocińcu i uczyć języka angielskiego w misyjnej szkole.
Po godzinie jazdy rozklekotaną taksówką docieram na miejsce. Zwiedzam miasteczko, targ i robię pierwsze zakupy. W małych sklepikach i na straganach zbitych z kilku desek sprzedaje się garstki owoców i warzyw. Miejscowe gospodynie noszą na głowach kosze z zakupami i tobołki. Próbuje tak samo, ale koszyk zaraz spada.

Środa – 7 października
Ponad połowa mieszkańców wyspy nie umie pisać ani czytać. Wiele dzieci uczy się tylko dzięki wolontariuszom w naszej szkole, najczęściej z Polski. Zajęcia trwają od siódmej rano do dwunastej i, po dwugodzinnej przerwie, od drugiej do piątej.

lekcja języka angielskiego

SPIS TREŚCI

W każdej klasie jest po pięćdziesięcioro dzieci!!! Są bardzo grzeczne. Nie mają podręczników, uczą się wszystkiego głównie na pamięć. W szkole dostają fartuszki, zeszyty, przybory szkolne, a w południe miskę ryżu z warzywami, która często jest ich jedynym posiłkiem w ciągu dnia. Jeszcze kilka lat temu spędzały całe dnie na ulicy albo ciężko pracowały z rodzicami. Dzieciaki biegną do szkoły z ochotą i wcale nie cieszą się, kiedy nadchodzi wakacje, bo oznaczają one nudę i często głód.

lemur indris

malenka, pomarańczowa zabka

zabawa z oswojonymi lemurami

Niedziela – 18 października
Budzę się o piątej rano. Dobiaża mnie śpiewne zawodzenie indrisów – największych i najbardziej tajemniczych lemurów. Wydają trzy rodzaje dźwięków: jedno to oznaczanie swojego terytorium i wzajemne nawoływanie się w rodzinie, drugie to ostrzeżenie o niebezpieczeństwie i wreszcie trzecie – miłosne zaloty.
Dzisiaj wyruszamy do jednego z licznych parków narodowych. Spotykamy tu wiele zwierząt, które na wolności żyją tylko na Madagaskarze. Oglądamy lemury, kameleony, malenki, pomarańczowe zabki, wielkie nietoperze i ogromne motyle wyglądające jak spore latawce.

Sobota – 24 października
Na Madagaskarze nie ma nazwisk rodowych. Wymyśla się je w zależności od dnia, sytuacji lub okoliczności narodzin. Jeżeli dziecko urodziło się np. w niedzielę, może dostać nazwisko „Niedziela”, co po malgasku brzmi „Alahady” (czytaj: alahadi). Zrozumieć Malgaszów, mieszkańców Madagaskaru, nie jest łatwo. Co chwilę słyszy się „mora, mora” (czytaj: mura, mura), co oznacza „powoli, powoli” albo „nie ma problemu”. Tutaj nikt się nie denerwuje, nie złości.

ogromny motyl – kometa

1. Czego dowiedzieliście się o Madagaskarze z fragmentów dziennika z podróży? Co jeszcze was interesuje? Gdybyście spotkali się z podróżniczką, o co jeszcze byście zapytali? Przygotujcie pytania do wywiadu.

2. O czym chcielibyście porozmawiać z dziećmi z Madagaskaru?

3. Porozmawiajcie z rodzicami o okolicznościach swoich narodzin i wymyślcie swoje nazwisko na wzór nazwisk malgaskich.

4. Dowiedźcie się, w jaki sposób możecie zostać wolontariuszami i pomagać innym. Porozmawiajcie na ten temat.

74 **DZIENNIK Z MADAGASKARU**

75

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 74–75.

LITERATURA:

Jackowska M., Rubinkowska H. (red.), (2011), *Gry i zabawy afrykańskie*, Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa.
Ripoll O., (2006), *Najpiękniejsze zabawy świata dla dzieci*, Kielce: Wydawnictwo Jedność.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

Z WIZYTĄ NA MADAGASKARZE

Nauczyciel informuje dzieci, że dziś odwiedzą kraj położony na największej afrykańskiej wyspie, na której żyją lemury i kameleony oraz rosną baobaby. Nauczyciel pyta, czy dzieci znają Króla Juliana z kreskówki i czy pamiętają, z jakiego kraju pochodzi. Pokazuje wydrukowaną grafikę przedstawiającą Króla Juliana. Zwraca uwagę uczniom, że obraz Madagaskaru z filmu jest dość bajkowy i niewiele ma wspólnego z rzeczywistością. Nauczyciel prezentuje fotografie kilku gatunków lemurów zamieszkujących wyspę. Opowiada o mieszkańcach Madagaskaru – Malgaszach. Nazwa kraju w ich języku oznacza „kraniec ziemi”. Na Madagaskarze żyje bardzo wiele zwierząt, których nie spotkamy nigdzie indziej. Takie gatunki nazywamy endemitami. Dlatego warto tam pojechać, a przynajmniej poznać te ciekawe i unikalne stworzenia.

Dzieci pracują z mapą świata – wskazują na niej Afrykę, następnie na prośbę nauczyciela odnajdują największą wyspę obok tego kontynentu.

ŻYCZENIA MALGASZY

Nauczyciel informuje uczniów, że w poznawaniu wyspy pomoże im dwójka malgaskich dzieci. Zwraca uwagę, że rzeczą charakterystyczną w nazwiskach Malgaszów jest to, że prawie każde rozpoczyna się od „Ra”, co stanowi rodzaj zwrotu grzecznościowego, wyrażającego szacunek. „Ra” odnosi się zarówno do dziewcząt, jak i chłopców. To, co na-

stępuje potem, jest prawdziwym nazwiskiem nadanym dziecku przy narodzeniu. Nauczyciel czyta malgaskie słowa: *Rasabotsy* (Sobota), *Razoma* (Piątek), i pyta, co one mogą znaczyć. Kiedy dzieci odgadną, że są to nazwiska, próbują ustalić, które mogą być chłopca, a które dziewczynki. Następnie nauczyciel proponuje przygotowanie dwóch postaci naturalnej wielkości, które przedstawiałyby dzieci z Madagaskaru. Uczniowie obrysowują na kremowym kartonie kontury jednej dziewczynki i jednego chłopca, a następnie przyklejają je na sztywną tekturę i wycinają. Mocują podłódkę z tektury i ustawiają postacie. Chłopcy kolorują wspólnie postać chłopca, a dziewczynki – sylwetkę dziewczynki.

Uczniowie układają życzenia dla dzieci z Madagaskaru. Nauczyciel zapisuje je na tablicy lub dużym kartonie i odczytuje. Nauczyciel podaje kilka zwrotów w języku malgaskim (język urzędowy na Madagaskarze), za pomocą których uczniowie mogą pozdrowić malgaskie dzieci oraz nawiązać krótką rozmowę. Nauczyciel korzysta z odsłuchanego wcześniej nagrania uczącego podstawowych słów i zwrotów w tym języku (BIBLIOGRAFIA).

SKARBY MADAGASKARU

Nauczyciel przygotowuje przed zajęciami owoce mango i banana, miseczkę z ryżem, miseczkę z ziarnami kawy, pojemniczki z goździkami, kilka lasek wanilii, kawałek kory cynamonu. Dzieci siadają w kole. Dostają po kolei do rąk

inne produkty uprawiane na Madagaskarze i próbują je nazwać. Przyglądają się każdemu uważnie, dotykają ich, wąchają przyprawy i starają się zapamiętać ich zapach. Nauczyciel pokazuje dzieciom plansze przedstawiające poszczególne uprawy i prosi o położenie produktów na odpowiednich planszach. Przygotowuje 4 puszki, do których wkłada goździki, cynamon, wanilię i kawę, a następnie przykrywa puszki warstwą waty. Dzieci ustawiają się w kolejce i odgadują po zapachu, co kryje się w każdej puszcze.

DZIENNIK PODRÓŻNIKA (podręcznik, s. 74–75)

Nauczyciel odczytuje zapiski Elżbiety Drygas z *Dziennika z Madagaskaru* i rozmawia z uczniami na temat tekstu. Zadaje pytania: Kim jest wolontariusz i na czym polega jego pomoc? W jaki sposób można zostać wolontariuszem? Jak wygląda codzienna nauka dzieci z Madagaskaru oraz ich życie? W jaki sposób nadaje się tam nazwiska? O co jeszcze chcielibyście zapytać panią podróżniczkę? Dzieci układają pytania i odczytują je. Nauczyciel prosi, aby każdy wyobraził sobie, że jest podróżnikiem, którego okręt rozbił się u wybrzeży Madagaskaru. Pasażerowie statku znaleźli się na wyspie. Wszystko, co udało się ocalić, to notes i długopis. Każdy ma za zadanie prowadzić swój dziennik rozbitka – notować ważne wydarzenia z życia na wyspie. Zachęca dzieci, aby spróbowały zapisać kilka notatek w swoim dzienniku. Chętni odczytują swoje zapiski innym.

HERBATA Z WANILIĄ Z MADAGASKARU

Nauczyciel prosi uczniów, by usiedli na podłodze, i tłumaczy im, że wiele ludów afrykańskich w ten sposób spożywa posiłki. Informuje dzieci, że przygotowują teraz czerwoną herbatę z wanilią – przyprawą, którą uprawia się na Madagaskarze. Uczniowie wydobywają ziarenka z łaski wanilii i zaparzają razem z herbatą. Następuje degustacja napoju. Do herbaty można podać pokrojone owoce egzotyczne.

GRY I ZABAWY MUZYCZNO-RUCHOWE

Afrykańska zabawa muzyczno-ruchowa *Si ma ma ka* (BIBLIOGRAFIA)

Nauczyciel prezentuje piosenkę i ruchy do niej: „si ma ma” – kucamy, „ka” – wstawiamy, „ruka” – klaszczemy lub tupiemy, „tembeja kimbija” – obracamy się wokół własnej osi. Następnie dzieci śpiewają *Si ma ma ka* w różnym tempie, wykonując określone ruchy. Uczniowie bawią się dwa razy. Za drugim razem śpiewają i poruszają się dużo szybciej.

Z uśmiechem w życiu łatwiej

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat odznaczeń;
- czyta ze zrozumieniem tekst informacyjny;
- wskazuje cechy, które wyróżniają go w grupie;
- wyszukuje odpowiednie części mowy;
- projektuje swój Order Uśmiechu.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- tworzymy mapę myśli do tekstu piosenki, korzystając z wyszukanych w nim części mowy;
- projektujemy własny order;
- układamy sentencje i wierszyki na temat radości, uśmiechu;
- wymieniamy swoje pozytywne cechy.

Marcin Brykczyński
Order Uśmiechu

Wiele w świecie jest orderów,
lista ich jest długa,
zdobną piersi bohaterów,
mówią o zasługach.
Jeden ważne ma zadanie
i w tym jest pociecha,
bo nieważne, co się stanie,
zawsze się uśmiecha.

refren:
Order Uśmiechu za uśmiech dzieci,
Order Uśmiechu jak słońce świeci.
Order Uśmiechu pełen radości,
gdy w sercach dzieci uśmiech zagości.

Spośród wielu ludzi w świecie
dzieci wybrać mogą.
Może także wy znajdziecie
koło siebie kogoś.
Bo kto pragnie was rozbawić
i ma serce szczerze,
temu warto radość sprawić
właśnie tym Orderem.

refren:
Order Uśmiechu za uśmiech dzieci...

SPIS TREŚCI

Zawsze wiosną i jesienią
kapituła rada
tym, co uśmiech dzieci cenią,
Order może nadać.
Lecz nielato jest go dostać,
każdy wam to powie;
wymaganiem wielkim sprostać
musi przedtem człowiek.

refren:
Order Uśmiechu za uśmiech dzieci...

Kto już Order ma przypięty
za swe piękne czyny,
musi jeszcze, uśmiechnięty,
wypić sok z cytryny.
A gdy zyska tym uznanie,
wtedy, na pociechę,
będzie mile pasowanie
różą i uśmiechem.

refren:
Order Uśmiechu za uśmiech dzieci...

1. Na podstawie wiersza opowiedzcie, czym jest Order Uśmiechu i jak wygląda ceremonia jego przyznawania.
2. Z czym kojarzy wam się słońce? Napiszcie skojarzenia w postaci promyków odchodzących od złotego koła. Które skojarzenia były najczęstsze?
3. Co mają wspólnego wyrazy napisane na niebiesko z wyrażeniami zapisanymi na czerwono? Wyjaśnijcie, co znaczą te wyrażenia.

pogoda – pogodna twarz
ciepło – ciepły uścisk
promienie – promienny uśmiech
światło – światły człowiek

76 ORDER UŚMIECHU
77

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

O UŚMIECHU SŁÓW KILKA

Nauczyciel przygotowuje kartki z sentencjami i przysłowiami związanymi z uśmiechem, radością. Prosi uczniów, aby wybrali jedną z nich, odczytali zapisaną sentencję i ją zinterpretowali. Dzieci układają własne powiedzenia, wierszyki na temat radości, uśmiechu itp. Nauczyciel podczas rozmowy pyta, co sprawia, że ludzie się uśmiechają, czy w uśmiechu każdemu jest do twarzy i co by było, gdyby nikt się nie uśmiechał.

Dalej swobodne wypowiedzi uczniów powinny dotyczyć rozważań na temat dzieci i ich praw. Nauczyciel ukierunkowuje rozmowę z uczniami, zadając pytania: czy wszystkie dzieci na świecie są szczęśliwe, czy są osoby, które dbają o dobro dzieci, jakie prawa mają dzieci i czy są dokumenty, które je potwierdzają.

CO JEST NIEZWYKŁEGO W UŚMIECHU? (podręcznik, s. 76–77)

Uczniowie czytają tekst piosenki Marcina Brykczyńskiego *Order Uśmiechu*. W grupach tworzą mapę myśli związaną z treścią utworu. Otrzymują od nauczyciela trzy kartki z pytaniami: 1. „co?”, 2. „co robi?” oraz 3. „jaki?”, „jaka?”, „jakie?”. Dzieci zapisują na kartkach wyrazy występujące w piosence, odpowiadające na podane pytania, np.: „co?” – piersi, uśmiech, cytryny; „co robi?” – świeci, zdobną, powie; „jaki?”, „jaka?”, „jakie?” – szczerze, piękne, uśmiechnięty. Każda z grup układa zdania z podanymi wyrazami i zapisuje je. Po tem dzieci uczą się na pamięć wybranej zwrotki piosenki.

PRZYJMUJEMY ODZNACZENIA Z UŚMIECHEM

Dzieci oglądają wystawę lub prezentację multimedialną z różnymi odznaczeniami, m.in. Orderem Uśmiechu. Omawiają ich wygląd: Z czego są wykonane? Jaki mają kształt? Z jakiego powodu są wręczane? Kto je otrzymuje? Kto je wręcza? Jak wygląda uroczystość wręczenia odznaczenia? Potem projektują Order Uśmiechu, który wręczą wybranej przez nich osobie. Chętni uczniowie prezentują swoje projekty na forum klasy i zastanawiają się, jak zorganizować uroczystość wręczenia wykonanych orderów. Następnie dzieci przygotowują za pomocą wyciskarki do owoców sok z cytryny. Nalewają go do małych kubeczków i piją, uśmiechając się tak, jak Kawalerowie Orderu Uśmiechu.

KWIATEK

Zabawa polega na znalezieniu cech wspólnych i cech niepowtarzalnych w grupie. Uczniowie pracują w zespołach. Przygotowują dużą kartkę i flamastry. Rysują duży kwiat – musi on mieć tyle płatków, ile jest osób w zespole. Każdy z uczniów na jednym płatków zapisuje cechy, które wyróżniają go z grupy. Dzieci powinny pracować w porozumieniu, rozmawiając ze sobą, aby wypisywane cechy faktycznie były niepowtarzalne. W środku kwiatu uczniowie notują cechy, które ich łączą. Na koniec grupy wieszają plakaty w widocznym miejscu i odczytują to, co napisały. Warto, aby nauczyciel porozmawiał z dziećmi o tym, jak się czuły podczas zabawy, czy było to łatwe, czy trudne zadanie.

BUDOWLE Z NASZYCH CIAŁ

Dzieci tworzą zespoły liczące od sześciu do ośmiu uczestników. Na sygnał nauczyciela wykonują określone zadania, budując ze swoich ciał różne obiekty, np. auto, robota, parasol. W tym ćwiczeniu, przy identycznych poleceniach, nauczyciel może też wprowadzić zmiany w składzie zespołów.

JAKIM JESTEŚ KOLOREM?

Każdy z uczniów próbuje określić, jakiego koloru jest jego nastrój na zakończenie zajęć. Dla uatrakcyjnienia ćwiczenia nauczyciel może przygotować kolorowe płótna, bibułę, w które dzieci będą się owijać.

GRY I ZABAWY SPORTOWE

Berek z obręczą

Nauczyciel dzieli uczniów na trzyosobowe grupy. Dwie osoby z trójki trzymają hula-hoop i starają się uciec od trzeciego współwiczającego, którego zadaniem jest trafienie piłką w światło obręczy. Ćwiczący z hula-hoop na sygnał prowadzącego zmieniają położenie obręczy w dowolnej płaszczyźnie. Po trzech strzałach następuje zmiana ról w trójkach. Dzieci grają trzy razy.

Powódź

Uczniowie biegają po wyznaczonym miejscu boiska/sali. Na hasło „powódź” każdy znajduje sobie podwyższone/zaznaczone miejsce na sali, które chroni go przed powodzią.

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 76–77.

LITERATURA:

Jąder M., (2009), *Efektywne i atrakcyjne metody pracy z dziećmi*, Kraków: Wydawnictwo Impuls.

Łukasik J.M., (2009), *Spoko lekcja, czyli 65 sposobów na oryginalne zajęcia*, Kielce: Wydawnictwo Jedność.

Skąd się wziął Order Uśmiechu?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- wie, kto, za co i komu może przyznać Order Uśmiechu;
- opowiada historię Orderu Uśmiechu;
- wyszukuje informacje na podany temat;
- współpracuje w grupie, w parze;
- pisze wielozdaniowe wypowiedzi do klasowej gazetki;
- bierze udział w grach i zabawach sportowych;
- czuje się odpowiedzialny za sukces grupy.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- poznajemy historię powstania Orderu Uśmiechu i zasady jego przyznawania;
- przygotowujemy się do wywiadu z Kawalerem Orderu Uśmiechu;
- opracowujemy poszczególne artykuły, fotoreportaże i inne działy naszej gazety;
- bierzemy udział w scenkach dramatycznych;
- dbamy o naszą kondycję fizyczną.

Gazeta Przyjazna
Czasopismo klasy 3 Numer 3

KARTKI Z KALENDARZA
21 stycznia Dzień Babci
22 stycznia Dzień Dziadka

HUMOR
– Jasiu, wymień 5 zwierząt żyjących w Afryce.
– 2 małpy i 3 słonie.

CIEKAWOSTKA
W Polsce jest ponad 50 szkół, które noszą imię Kawalerów Orderu Uśmiechu.

SPIS TREŚCI

Od redakcji Tematem niniejszego numeru „Gazety Przyjaznej” jest wyjątkowy order – jedyny nadawany przez dzieci. To Order Uśmiechu. Zapraszamy do lektury!

Kto wymyślił Order Uśmiechu?
Wszystko zaczęło się od „Jacka i Agatki”. Była to seria lubianych przez dzieci dobranoczek, czyli krótkich bajek pokazywanych dawniej w telewizji. Ich autorką była pisarka Wanda Chotomska. W czasie jednego z jej spotkań z dziećmi w szpitalu leżącym tam chłopczyk powiedział, że chętnie dałby Jackowi jakiś medal lub order.
Order Uśmiechu jest zawieszony na baretce, czyli wstążce z niezapominajkami, specjalnie do niego zaprojektowanej.
O tym zdarzeniu autorka opowiedziała w wywiadzie dla gazety „Kurier Polski”. Dziennikarze podchwycili pomysł nadawania orderu przez dzieci. Ogłosili konkurs na projekt Orderu Uśmiechu. Do redakcji napłynęło 44 tysiące propozycji. Jurorom najbardziej spodobał się rysunek dziewięcioletniej Ewy Chrobak, przedstawiający uśmiechnięte słońce.

Postanowiliśmy się dowiedzieć, kto (i komu) może przyznać Order Uśmiechu. Okazało się, że zajmuje się tym specjalna instytucja: Międzynarodowa Kapituła Orderu Uśmiechu. Obejrzelśmy jej statut, czyli zbiór przepisów, z których można się dowiedzieć, czym się zajmuje Kapituła.

Pani Ania zwróciła nam uwagę na takie zapisy:

- Nagradzanie Orderem Uśmiechu ludzi dorosłych, wyróżniających się działalnością służącą wychowaniu dzieci, okazaniem im przyjaźni i niesieniem pomocy; (...)
- Poglębianie więzi pomiędzy dziećmi z całego świata w nadziei, że będzie to prowadzić do łamania uprzedzeń i przesądów między ludźmi dorosłymi na całej kuli ziemskiej. (...)

Jak wystąpić o nadanie Orderu Uśmiechu?
Z wnioskiem mają prawo występować tylko dzieci, czyli osoby do osiemnastego roku życia. Nie ma żadnych formularzy wniosków. To od dzieci zależy, jak będą wyglądać, czy będą w formie listu, czy np. albumu. Kapituła Orderu czyta wnioski i przyznaje ordery.

Kto otrzymał Order Uśmiechu?
Do tej pory Order Uśmiechu otrzymało wiele osób z całego świata. Wśród nich są takie osobistości jak: ojciec święty Jan Paweł II, Dalajlama XIV – zwierzchnik buddystów w Tybecie, pisarka Tove Jansson (czytaj: tuwe janson) – twórczyni Muminków, ksiądz i poeta Jan Twardowski, profesor Henryk Skarżyński – lekarz, dzięki któremu głuche dzieci mogą słyszeć, Janina Ochojska, która pomaga ubogim ludziom w różnych miejscach świata.

Naszej redakcji udało się dotrzeć do Anny Dymnej – kawiarki Orderu Uśmiechu, aktorki i prezki Fundacji „Mimo Wszystko”, z którą przeprowadziliśmy wywiad. Możecie go przeczytać na następnych stronach.

KŁUB PYTALSKICH
Kto zasługuje na Order Uśmiechu?
Gdy nie masz nic do zaoferowania, ofiaruj uśmiech. przysłowie chińskie

78 GAZETA PRZYJAZNA – ORDER UŚMIECHU 79

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 78–79.

KARTA PRACY

karta pracy nr 35

LITERATURA:

Jąder M., (2009), *Efektywne i atrakcyjne metody pracy z dziećmi*, Kraków: Wydawnictwo Impuls.
Łukasik J.M., (2009), *Spoko lekcja, czyli 65 sposobów na oryginalne zajęcia*, Kielce: Wydawnictwo Jedność.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

WITAM TYCH, KTÓRZY...

Dzieci wraz z nauczycielem stoją lub siedzą w kręgu. Nauczyciel mówi: „Witam tych, którzy...” i wymienia jakąś właściwość, tak żeby przynajmniej część uczniów mogła powtórzyć powitanie, np. „tych, którzy lubią jeździć na rowerze”. Powitani machają do siebie rękami. Ważne, żeby tak dobierać kategorie, by każde dziecko zostało powitane chociaż raz.

CZYTAMY „GAZETĘ PRZYJAZNĄ” (podręcznik, s. 78–79)

Nauczyciel rozmawia z uczniami na temat ulubionych dobranoczek i ich bohaterów. Oglądają dobranoczek dziadków – *Jacka i Agatkę*. Dzieci porównują dawną bajkę na dobranoc z dzisiejszymi wieczorynkami. Nauczyciel informuje uczniów, kto jest pomysłodawcą scenariusza obejrzonej dobranoczek i zaznacza ją z osobą Wandy Chotomskiej. Pokazuje napisane przez nią książki, a potem prosi, aby dzieci przeczytały kolejny numer „Gazety Przyjaznej” i odpowiedziały na pytania: Kto wymyślił Order Uśmiechu? Jak wystąpić o nadanie Orderu Uśmiechu? Kto otrzymał taki order? Kto na niego zasługuje? Kto przyznaje Order Uśmiechu? Kto pierwszy wpadł na pomysł, aby przyznawać dorosłym order? Kto opracował projekt orderu? Jak wygląda Order Uśmiechu? Kto pierwszy otrzymał ten order? W jakim państwie wymyślono Order Uśmiechu? Czy jest on odznaczeniem międzynarodowym? Jak wygląda uroczystość nadania orderu? Ile Orderów Uśmiechu jest przyznawanych rocz-

nie? Jeśli w tekście nie ma odpowiedzi na postawione pytanie, uczniowie poszukują brakującej informacji na oficjalnej stronie Orderu Uśmiechu (BIBLIOGRAFIA).

WYWIAD Z KAWALEREM ORDERU UŚMIECHU

Nauczyciel prosi dzieci, aby wyobraziły sobie, że mają możliwość spotkania się z Kawalerem Orderu Uśmiechu, który wkrótce odwiedzi *Klub Pytalskich* w ich szkole. Jeden z uczniów losuje kartkę z imieniem i nazwiskiem odznaczonej osoby, wciela się w tę postać i odgrywa scenki z jej życia. Może przy tym wypowiedzieć tylko jedno zdanie. Dzieci odgadują, kogo odgrywał, a potem zastanawiają się, jakie trzy pytania chcieliby zadać tej osobie, aby poznać jak najwięcej szczegółów na temat jej pracy, dzieciństwa, szkolnej nauki itp.

A MOŻE?

Nauczyciel pyta uczniów, kto ich zdaniem powinien być nominowany do Orderu Uśmiechu. Dzieci uzasadniają swój wybór i zapisują argumentację w *karcie pracy nr 35*.

NOWY NUMER NASZEJ GAZETKI KLASOWEJ

Dzieci wspólnie zastanawiają się nad tematami do najnowszego numeru klasowej gazetki. Dzieli się na grupy i opracowują poszczególne artykuły, fotoreportaże i inne działy gazety. Zespoły opracowują swoje materiały, korzystając ze znanych programów komputerowych. Prezentują je potem

pozostałym uczniom. Członkowie innych grup zgłaszają swoje sugestie do przygotowanych treści. Następnie składają gazetkę.

RUCHOMY OBRAZ

Ćwiczenie wymaga ustawienia krzesła (tyłu, ile jest dzieci) w dużym kręgu. Każde dziecko ma kredkę w innym kolorze. Nauczyciel informuje uczniów, że wspólnie wykonają pracę plastyczną na temat dziecięcych zabaw. Każdy z uczniów może narysować dowolny element na wspólnym kartonie lub spróbować kontynuować poprzednie elementy rysunku na pracy tak, by stworzyły całość. Dzieci mogą rysować kredką tylko wtedy, gdy słychać muzykę. Gdy jej dźwięki cichną, uczniowie przekazują karton następnej osobie. Karton powinien przejść przez koło co najmniej dwa razy. Na zakończenie ćwiczenia wszyscy oglądają wspólne dzieło plastyczne.

GRY I ZABAWY SPORTOWE

Wartownik

Dzieci ustawiają się na linii końcowej boiska. Po przeciwnej stronie tyłem do nich staje wartownik. Uczniowie starają się zbliżyć do niego, gdy ten jest odwrócony tyłem. Wartownik ma prawo wycofać ćwiczącego na linię końcową boiska, kiedy po obejrzeniu się zauważy jego ruch. Wartownika zmienia ten, kto pierwszy podejrze do niego niezauważony. W tym ćwiczeniu dzieci mogą poruszać się np. krokiem

dostawnym w przód, skacząc obunóż w przód, doskokiem, krokiem dostawnym w przód zakończonym doskokiem. We wszystkich odmianach tego ćwiczenia, w momencie gdy wartownik obejrzy się do tyłu, należy przyjąć postawy siatkarskie.

Bystre oko

Nauczyciel ustala sygnały, po których zawodnicy wykonują odpowiednie zadania ruchowe. Wszyscy uczniowie dowolnie poruszają się po boisku, słuchając poleceń nauczyciela, który informuje o sposobie poruszania się, np. „bieg”, „marsz”, „krok dostawny” itp. oraz daje sygnały ruchowe, na które zawodnicy muszą odpowiednio zareagować, np. ręka w dół – zatrzymanie się w pozycji przygotowanej do padu bocznego, ręka w bok – wyskok obunóż w górę itp. Zawodnik, który pomylił się lub opóźnił wykonanie polecenia, otrzymuje 1 punkt karny. Zabawa trwa 2–3 minuty. Wygrywa dziecko, które nie pomyliło się ani razu lub najmniej razy.

Nie daj piłki berkowi

Nauczyciel podrzuca piłkę do góry. Berek stara się ją chwycić w powietrzu, lecz wszyscy inni przeszkadzają mu w tym i również próbują złapać piłkę. Gdy im się to uda, uciekają od berka i podają piłkę między sobą. Berek stara się przejąć piłkę, jeśli mu się to uda, wówczas berkiem zostaje ten, kto miał piłkę w ręku tuż przed chwyceniem jej przez berka. Po złapaniu piłki przez berka zabawa rozpoczyna się od nowa.

Kto może być wolontariuszem?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- utrwała ideę wolontariatu;
- wie, kim jest wolontariusz;
- dostrzega predyspozycje i potencjał twórczy osób niepełnosprawnych;
- rozumie i wyjaśnia, dlaczego, komu i w jakich sytuacjach należy pomagać;
- układa pytania;
- twórczo współpracuje w grupie;
- uczestniczy w zabawach ruchowych z piłką.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- redagujemy pytania do Anny Dymnej;
- zapoznujemy się z zasadami działania wolontariatu;
- opracowujemy *Receptę na dobrego wolontariusza*;
- współpracujemy ze sobą i pomagamy sobie nawzajem podczas zabawy;
- urządzamy sesję fotograficzną.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

KTO MOŻE BYĆ WOLONTARIUSZEM?

Zajęcia rozpoczynamy od wystuchania bajki Davida McKee *Elmer i hipopotamy* czytanej przez Annę Dymną (BIBLIOGRAFIA). Dzieci odpowiadają na postawione im pytania: W jaki sposób zwierzęta uratowały dom hipopotamów? Dlaczego udało się uratować dom? Kto może pomagać? Kto to jest wolontariusz? Kto może być wolontariuszem? Czy wolontariuszem może zostać osoba niepełnoletnia? Jaka jest różnica między pomaganiem a wolontariatem? Czy znacie osoby, które pomagają innym lub są wolontariuszami?

Wskazówka: Uczniowie mogą odczytać definicję wolontariusza ze słownika języka polskiego.

WYWIAD Z ANNĄ DYMNO (podręcznik s. 80–81)

Dzieci zapoznają się z tekstem *Uśmiech może zmienić świat*. Wywiad z Anną Dymną i oglądają ilustrację w podążającym rękodzielniku. Rozmawiają o tym, jaką osobą jest aktorka, o jej marzeniach, o fundacji, w jakiej pracuje, kim są osoby niepełnosprawne, jakie są rodzaje niepełnosprawności, czy człowiek ma wpływ na to, że jest osobą niepełnosprawną. Sprawdzają swoją znajomość tekstu wywiadu, wykonując ćwiczenie z *karty pracy nr 36*. Następnie uczniowie zastanawiają się wspólnie nad tym, jak można wspierać osoby niepełnosprawne w najbliższym otoczeniu, jakie są ich marzenia i co można zrobić, żeby je spełnić. Dzieci zapisują też swoje marzenia, odczytują je i wkładają do Kapsuły czasu, którą przygotował nauczyciel. Marzenia można odczytać

Wywiad z Anną Dymną

Uśmiech może zmienić świat

– Otrzymała Pani Order Uśmiechu. Co Pani wtedy czuła?

– Dokładnie pamiętam moment, w którym zostałam pasowana na kawalera Orderu Uśmiechu. Co wtedy czułam? Trudno wytłumaczyć. Czy pamiętacie chwilę, gdy ktoś bliski, kogo kochacie, na przykład mama, tata, brat, siostra albo kolega, pochwalił was, podziękował za coś, powiedział: „Jak dobrze, że jesteś, że mi pomogłeś?”. Pamiętacie, co wtedy czuliście? Miłe to jest uczucie, prawda? Taka nieśmiała radość, duma. I tak ciepło się robi na sercu. To właśnie czułam, gdy dostałam ten order. A dostaje się go za pomoc dzieciom, od dzieci właśnie. A wy, dzieci, jesteście uśmiechem świata. To najbardziej radosna nagroda, jaką w życiu dostałam. I nawet sok z cytryny, który trzeba wypić, gdy się jest pasowanym na kawalera Orderu Uśmiechu, wydaje się słodki. Bo to jest order magiczny, daje siłę i radość.

– Dlaczego postanowiła Pani pomagać osobom z niepełnosprawnością intelektualną?

– W 1999 roku poznałam niezwykłych ludzi. Niezwykłych, bo trochę innych od nas. Były to dorosłe osoby z niepełnosprawnością intelektualną. Zaprzyjaźniłam się z nimi. Z początku się wstydziałam, bałam, że może mnie nie rozumieją, że nie będą umiały się z nimi porozumieć. Niektórzy z nich przecież nie umieją mówić, czasem boją się obcych ludzi, niektórzy nie potrafią czytać, nie znają się na zegarku, nie umieją liczyć, często mówią niewyraźnie. Po chwili jednak zauważyłam, że mnie lubią i potrzebują. Rozumiałam ich bez słów. Wystarczyło, że się do mnie przytulili, złapali za rękę, uśmiechnęli się, i już wiedziałam, co ich boli, czego się boją, za czym tęsknią i o czym marzą. Zauważyłam, że choć są może inni od zwyczajnych ludzi i nie wszystko rozumieją, potrafią być szczęśliwi. Zaczęłam do nich przyjeżdżać. Jestem aktorką, uczę w szkole teatralnej, więc odważyłam się i zaczęłam z nimi robić spektakle. Gdy oni się uśmiechają, to wydaje mi się, że świat staje się lepszy i piękniejszy. Pokochałam ich tak, jak kocham mojego syna. Ci ludzie może nie ogarniają wszystkiego swoimi mózgami, które są inne od naszych, ale świat rozumieją sercem. Są wrażliwi, szczerzy, kochani. Przy nich człowiek nie kłamie, a świat staje się prosty: białe jest białe, czarne jest czarne. Oni nie umieją kombinować, oszukiwać. Pokazują nam, co naprawdę jest ważne w życiu. A wiecie, co to jest? Drugi człowiek. Założyłam fundację, żeby poprawić ich warunki życia, stworzyć dla nich nowoczesne warsztaty terapeutyczne. I udało się.

80 UŚMIECH MOŻE ZMIENIĆ ŚWIAT

SPIS TREŚCI

– Jest Pani aktorką. Jak to jest być aktorką?

– O tym mogłabym mówić godzinami. To piękny i trudny zawód. Aktor musi całe życie czegoś się uczyć, coś nowego poznawać. Musi uczyć się na pamięć wielu tekstów, wglębiać się w psychikę człowieka. Na scenie musi być zawsze w formie. Wyobrazić sobie, jak być się czuli, gdyby ktoś kazał wam się szczerze śmiać w chwili, kiedy bardzo boli was ucho. Ja to muszę umieć. Mimo wszystko uważam, że uprawiam najpiękniejszy i bardzo ważny zawód. I mam nadzieję, że potrzebny.

– Jakie miała Pani marzenia, gdy miała Pani tyle lat, ile my? Jak je ma Pani teraz?

– Gdy byłam w waszym wieku, chciałam być mikrobiologiem morskim. Wyobrażałam sobie, że będę chodzić po dnach mórz i oceanów i zbierać muszki. Niestety chorowałam na zatoki i uszy, więc ten zawód musiałam sobie wybić z głowy. W szkole średniej chciałam zostać psychologiem klinicznym i pomagać ludziom. Zostałam jednak aktorką. I patrzcie! Po wielu latach moje marzenie się spełniło. Pomagam ludziom chorym, niepełnosprawnym, samotnym, choć wciąż jestem aktorką. Nadal mam wiele marzeń. Chciałabym wybudować ośrodek terapeutyczny dla osób niepełnosprawnych nad Bałtykiem, w lesie. Tam jest tak pięknie, że każdy człowiek, nawet chory i pokrzywdzony przez los, pokocha od nowa życie. I wierzę, że mi się to uda. Marzę też o nowym przedstawieniu z moimi podopiecznymi i... stop! Mam tysiące marzeń. Nie zmieszczą się nawet w ogromnej księżce.

ŻYCZANI PRZYJACIELE
Z TRZECIEJ KLASY
ŻYCZĘ WAM,
BYŚCIE NA ZAWSZE ZACHOWALI W SOBIE
CIEKAWOŚĆ, ZACHWYT, RADOŚĆ,
MARZENIA DZIECKA.
BĄDŹCIE ZDROWI I SZCZĘŚLIWI!
KOCHAJCIE ŻYCIĘ,
KAŻDĄ JEGO CHWILĘ,
I PAMIĘTAJCIE O TYCH,
KTÓRZY ŻYJĄ OBIEM WAS.
TRZYMAJ ZA WAS KCIUKI.
CZUJĘ MOCNO

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 80–81.

KARTA PRACY:

karta pracy nr 36

nr	treść	zakres	zakres
1	Przeanalizuj uważnie tekst Uśmiech może zmienić świat. Odpowiedz na pytania dotyczące wywiadu z Anną Dymną i udziel właściwej odpowiedzi.		
2	W 1999 roku Anna Dymna otrzymała Order Uśmiechu. Co ona wtedy czuła?	ANNA DYMNA	FAKTY
3	Anna Dymna otrzymała Order Uśmiechu. Co ona wtedy czuła?	ANNA DYMNA	FAKTY
4	Anna Dymna otrzymała Order Uśmiechu. Co ona wtedy czuła?	ANNA DYMNA	FAKTY
5	Anna Dymna otrzymała Order Uśmiechu. Co ona wtedy czuła?	ANNA DYMNA	FAKTY
6	Anna Dymna otrzymała Order Uśmiechu. Co ona wtedy czuła?	ANNA DYMNA	FAKTY
7	Anna Dymna otrzymała Order Uśmiechu. Co ona wtedy czuła?	ANNA DYMNA	FAKTY
8	Anna Dymna otrzymała Order Uśmiechu. Co ona wtedy czuła?	ANNA DYMNA	FAKTY
9	Anna Dymna otrzymała Order Uśmiechu. Co ona wtedy czuła?	ANNA DYMNA	FAKTY
10	Anna Dymna otrzymała Order Uśmiechu. Co ona wtedy czuła?	ANNA DYMNA	FAKTY
11	Anna Dymna otrzymała Order Uśmiechu. Co ona wtedy czuła?	ANNA DYMNA	FAKTY
12	Anna Dymna otrzymała Order Uśmiechu. Co ona wtedy czuła?	ANNA DYMNA	FAKTY
13	Anna Dymna otrzymała Order Uśmiechu. Co ona wtedy czuła?	ANNA DYMNA	FAKTY
14	Anna Dymna otrzymała Order Uśmiechu. Co ona wtedy czuła?	ANNA DYMNA	FAKTY
15	Anna Dymna otrzymała Order Uśmiechu. Co ona wtedy czuła?	ANNA DYMNA	FAKTY
16	Anna Dymna otrzymała Order Uśmiechu. Co ona wtedy czuła?	ANNA DYMNA	FAKTY
17	Anna Dymna otrzymała Order Uśmiechu. Co ona wtedy czuła?	ANNA DYMNA	FAKTY
18	Anna Dymna otrzymała Order Uśmiechu. Co ona wtedy czuła?	ANNA DYMNA	FAKTY
19	Anna Dymna otrzymała Order Uśmiechu. Co ona wtedy czuła?	ANNA DYMNA	FAKTY
20	Anna Dymna otrzymała Order Uśmiechu. Co ona wtedy czuła?	ANNA DYMNA	FAKTY

ZASOBY:

EPODRECZNIKI.PL: [1] [2] [3]

LITERATURA:

Bondarowicz M., (1983), *Zabawy i gry ruchowe. Podstawy metodyczne*, Warszawa: AWF.

Trześniowski R., (1995), *Zabawy i gry i ruchowe*, Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.

np. na zakończeniu I etapu edukacyjnego lub szkoły podstawowej.

Uczniowie redagują w parach inne pytania, które chcieliby zadać aktorce – mogą one dotyczyć Fundacji Anny Dymnej „Mimo Wszystko” (BIBLIOGRAFIA).

TRATWA

Potrzebny będzie duży karton. Dzieci dzielą się na kilka małych zespołów (ich wielkość zależy od wielkości kartonu). Każdy z uczniów ma sobie wyobrazić, że jest to tratwa ratunkowa, na której powinna zmieścić się cała grupa. Aby to było możliwe, dzieci powinny sobie nawzajem pomagać.

RECEPTA NA DOBREGO WOLONTARIUSZA

Zadaniem uczniów jest ustalenie cech wolontariusza i opracowanie recepty na dobrego wolontariusza.

Dzieci na dużym arkuszu brystolu odrysowują sylwetkę jednego z nich. Następnie zapisują na kartkach cechy, które powinna mieć osoba pomagająca innym, oraz opisują, w jaki sposób powinien się zachowywać kandydat na wolontariusza, żeby inni czuli się dobrze w jego towarzystwie. Zapisane karteczki uczniowie przyklejają na odrysowanej wcześniej sylwetce.

GDYBYM BYŁ CZRODZIEJEM...

Nauczyciel prosi, aby dzieci zastanowiły się, jakimi czarodziejami chciałyby być, co zrobiłyby, gdyby miały magiczną

moc. Uczniowie zapisują lub rysują swoje pomysły, np. zmianę zachowania niektórych ludzi lub otaczającego świata. O swoich czarach na niby opowiadają innym uczestnikom zajęć.

PODSUMOWANIE

Na zakończenie zajęć nauczyciel urządza sesję fotograficzną *W uśmiechu mi do twarzy*. Dzieci wykonują sobie nawzajem zdjęcia z wykorzystaniem rekwizytów: doklejonych na patyczkach od szaszłyków różnych uśmiechów, wąsów, brody, okularów. Na koniec tworzą galerię uśmiechów składającą się z wykonanych zdjęć.

GRY I ZABAWY Z PIŁKAMI

Wyścig rzędów

Uczniowie ustawiają się w rzędach naprzeciw siebie, w odległości 8–10 m. Nauczyciel rozdaje po jednej piłce na dwa rzędy. Na sygnał pierwszy zawodnicy w rzędach podają piłkę dowolną częścią stopy do partnera stojącego naprzeciwko i biegną na koniec swojego rzędu. Partnerzy przyjmują piłkę określoną częścią stopy lub, uderzając piłkę bez przyjęcia, kontynuują wyścig. Wygrywa rząd, w którym ćwiczący szybciej ukończą sztafetę.

Wyścig rzędów z podawaniem piłki przez przeszkodę

Uczniowie ustawiają się jak w poprzednim ćwiczeniu. Na sygnał pierwszy z rzędów podają piłki na drugą stronę tak, by przetoczyła się ona przez światło przeszkody (małej bram-

ki). Partnerzy przyjmują piłkę dowolną częścią stopy i kontynuują wyścig. Wygrywa rząd, który szybciej wykona ćwiczenie.

Spychanie przeszkody

Dwie drużyny z piłkami ustawiają się na liniach końcowych boiska w odległości 20 m od siebie. W środku pomiędzy nimi jest piłka lekarska. Na sygnał obie drużyny starają się trafić piłkami w cel tak, aby silnym uderzeniem zepchnąć przeszkodę w kierunku przeciwnika. Zwycięża ta drużyna, która w określonym czasie przepchnie piłkę lekarską dalej w kierunku linii końcowej przeciwnika.

Przyjaźń to cenny skarb

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- z uwagą czyta tekst opowiadania, ocenia bohaterów i prowadzi swobodne rozmowy na temat przeczytanego tekstu;
- czyta z naturalną intonacją tekst z podziałem na role;
- wyjaśnia wybrane związki wyrazowe;
- zna pisownię wyrazów z „ż” i stosuje ją w praktyce;
- pisze krótki wiersz o przyjaźni;
- ćwiczy z nietypowym przyborem.

AKTYWNOŚCI UCZNI

- wyjaśniamy związki wyrazowe;
- zastanawiamy się, za co lubimy siebie nawzajem;
- redagujemy odpowiedzi na pytania do tekstu oraz piszemy krótki wiersz o przyjaźni;
- wymieniamy słowa pasujące do wyrazu „przyjaźń”;
- poszukujemy skarbów z bohaterami *Gwiezdných wojen*.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

MILE SŁOWO OD KAŻDEGO

Na plecach każdego dziecka nauczyciel przykleja kartkę z napisem „lubię cię”. Wszyscy uczniowie wpisują na kartkach swoich kolegów i koleżanek powody, dla których lubią daną osobę. Gdy każdy ma już zebrane opinie na swój temat, czyta, za co jest lubiany. Po zakończonej zabawie nauczyciel rozmawia z uczniami – pyta, jak się czuli, pisząc opinie na plecach innych osób oraz czytając opinie o sobie.

SKOJARZENIA

Nauczyciel przygotowuje dla czteroosobowych zespołów kartki ze słowem „przyjaźń”. Uczniowie wypisują skojarzenia z tym słowem – każdy inne. Następnie dzieci wymyślają skojarzenie do każdego skojarzenia (w ten sposób w czteroosobowej grupie powstaje 21 słów, razem ze słowem początkowym). Zespoły, wykorzystując wszystkie słowa, układają wiersz, który wspólnie prezentują.

O PRZYJAŹNI SŁÓW KILKA (podręcznik, s. 82–83)

Uczniowie czytają opowiadanie *Kosmiczna przyjaźń*. Aby dzieci skupiły się na tekście, warto zadać im pytania, na które będą odpowiadały sobie podczas lektury, np.:

- W jaki sposób nawiązujemy przyjaźnie z innymi osobami?
- Kto może być naszym przyjacielem?
- Jakie cechy powinien mieć prawdziwy przyjaciel?
- Czy zawsze przyjacielem człowieka jest osoba?
- Czy dzięki tej historii lepiej rozumiem, czym jest przyjaźń?

Izabella Klebańska

Kosmiczna przyjaźń

– Cześć. Co tu robisz? Jesteś sam? – zwróciłam się do chłopca, który stał przed sklepem z damską odzieżą i rozglądał się dookoła. – Zgubiłeś się?
 – Nie – odpowiedział. – Jestem z mamą. Poszła do przymierzalni. Czeka na nią.
 – Aha. – Kiwnęłam głową ze zrozumieniem.
 Chłopiec był mniej więcej w moim wieku. Miał zespół Downa¹. Wiem, co to znaczy, bo mam taką ciotkę. To młodsza siostra mojego taty. Uwielbiam ją.
 – Jak mama wyjdzie, będę jej musiał doradzić. Jestem jej ekspertem – przerwał moje rozmyślenia chłopiec.
 – Ha – zaśmiałam się. – Masz lepszą funkcję ode mnie. Ja przyszłam ze starszą siostrą i jestem tylko kulą u nogi.
 – Kulą u nogi? – zdziwił się. – Nie wyglądasz jak kula.
 – Dzięki – parsknęłam. – Kula u nogi to ciężar, coś, co przeszkadza.
 – Rozumiem – odparł. – Mam na imię Łukasz, a ty? – zapytał.
 – Maja – odpowiedziałam. – Łukasz to prawie tak jak Luke² – dodałam, wskazując świetlisty miecz wiszący u jego boku. Łukasz rozplynął się w uśmiechu.
 – To mój ulubiony bohater! „Gwiezdne wojny” są super.
 – Mnie podoba się księżniczka Leia.
 – Tu jesteś! – odezwał się głos obok nas.
 – To moja mama. A to jest Maja. – Łukasz dokonał prezentacji.
 – Miło mi – uśmiechnęła się do mnie mama Łukasza, po czym zwróciła się do syna: – Pożegnaj się, kochanie. Musimy już iść.
 Dwa dni później, gdy bawiłam się w parku, na placu zabaw, zobaczyłam go znowu. Tym razem naprawdę wyglądał, jakby się zgubił.
 – Jak się masz, Luke? – Pomachałam do niego.
 – Maja! – Chłopiec wyraźnie się ucieszył.
 – Założę się, że teraz nie czekasz na mamę?
 – Och – westchnął. – Ale ona pewnie czeka na mnie. Gdzieś tu była, ale...

¹czytaj: daina.

²czytaj: luk.

82

KOSMICZNA PRZYJAŹŃ

SPIS TREŚCI

– Chcesz powiedzieć, że się zdematerializowała – zażartowałam. – Zniknęła – poprawiłam się, widząc jego niepewną minę.
 – Właśnie – sapnął. – Ja tylko... – Nagle przerwał gwałtownie.
 Na zakręcie ukazał się duży pies i kociak gnający co sił w nogach. Łukasz bez namysłu rzucił się w tamtą stronę, ciskając wokół siebie błyskawice świetlistym mieczem. Zamarłam. Pies również. Kociak bezpiecznie wspiął się po spodniach Łukasza i przycupnął na jego ramieniu. W tym momencie zza zakrętu wypadły z krzykiem dwie osoby. Jedną z nich była mama Łukasza, drugą, jak się okazało, właściciel labradora.
 – Przepraszam najmocniej – tłumaczył starszy pan. – On mi się wyrwał. Nie jest groźny. Lubi tylko gonić koty.
 – Miałaś się nie oddalać – powiedziała ze srogą miną mama Łukasza.
 – Ja się tylko... – chwilę się zawahał – zdematerializowałam.
 – To chyba moja wina – wtrąciłam się do rozmowy. – Łukasz zobaczył mnie na placu zabaw i...
 – Maja! – Mama Łukasza rozpoznała mnie bez problemu. – Znajoma z galerii. Przytaknęłam.
 – Nic z tego, kochanie. – Odwróciła się do syna. – Nawet księżniczka cię nie uratuje przed karą. Taka była umowa. Pamiętasz?
 – Pamiętam – westchnął Łukasz. – A mogę chociaż zatrzymać kota? – spytał, biorąc zwierzątko na ręce.
 – Wygląda jak mistrz Yoda³ – wyrwało mi się niechcący.
 – Nie wiemy, czyj to kot. Najpierw spróbujmy odszukać jego właścicieli – odpowiedziała mama i pocałowała syna w czelo.
 – Wstąpisz do nas? – zwróciła się do mnie.
 I tak zaczęła się moja przyjaźń z Lukiem Skywalkerem⁴.

³czytaj: joda.

⁴czytaj: skajlokerem.

1. Czego dowiedzieliście się o Łukaszu z tekstu opowiadania?

2. Przeczytajcie tekst z podziałem na role. Pamiętajcie o narratore.

3. Jak Maja wytłumaczyła Łukaszkowi powiedzenie „być kulą u nogi”? Wyjaśnijcie je inaczej.

4. Wyobraźcie sobie, że Maja chce zaprosić Łukasza na swoje urodziny. Jak zachęcić gościa do przyjęcia zaproszenia?

5. Zwróćcie uwagę na pisownię wyrazów: ciężar, księżniczka, pożegnaj się, założę się, zażartować, również, już, chociaż. Które z nich są czasownikami?

NOWE SŁOWO

Osobę, która opowiada o wydarzeniach przedstawionych w opowiadaniach lub książkach, nazywamy narratorem.

83

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 82–83.

ZASOBY:

SCHOLARIS: [PRZYJACIELE Z KLASY](#)

REBUSY – [PRZYJAŹŃ](#)

CZYM JEST PRZYJAŹŃ?

PRAWDZIWY PRZYJACIEL – KTO TO TAKI?

LITERATURA:

Jąder M., (2009), *Efektywne i atrakcyjne metody pracy z dziećmi*, Kraków: Wydawnictwo Impuls.

GRY I ZABAWY Z NIETYPOWYM PRZYBOREM

Ja i mój balonik

Każdy uczeń ma balon w ręku. Ćwiczący podbijają balon jak najwyżej, wykonując przy tym różnorodne ćwiczenia: przysiad, siad skrzyżny, odbijanie balonu tylko głową, odbijanie balonu tylko kolanem.

Balonowy taniec

Każda para dzieci ma do dyspozycji balon. Bez pomocy rąk uczniowie muszą prowadzić balon we wszystkich kierunkach w obrębie wyznaczonego pola, np. przez hula-hoop, stosując się do określonych zasad, np. prowadzenie ramię/ramię, biodro/biodro, czoło/czoło, grzbiet/grzbiet. Zabawie towarzyszy muzyka o zróżnicowanej dynamice, w rytm której dzieci wykonują ćwiczenia wolno lub szybko. Para, która upuści balon, kończy zabawę.

Balonowa siatkówka

Dwa zespoły uczniów stoją po przeciwnych stronach sali. Na sygnał nauczyciela usiłują podbić i przerzucić balony na drugą stronę boiska. Wygrywa zespół, który po zakończeniu zabawy będzie miał mniej balonów na swojej połowie.

czepionymi napisami (zdrowie, wiedza, przyjaźń, talent, rodzina, wolność, tolerancja, akceptacja) lub z krótkimi tekstami, ilustracjami, na podstawie których dzieci rozumieją, co jest w życiu najważniejsze. Zadaniem uczniów jest odnalezienie ukrytych skarbów. Podsumowaniem zabawy może być dyskusja o najistotniejszych wartościach w życiu człowieka.

DOBRE RADY

Nauczyciel rozdaje dzieciom zapisane na dużych kartonach wyrazy z rozsypanek zdaniowych. Prosi uczniów, aby dobrali się w grupy tak, żeby otrzymane przez nich wyrazy utworzyły zdania. Dzieci czytają swoje wyrazy i dobierają się w odpowiednie zespoły. Każdy prezentuje utworzone zdanie, a wszyscy uczniowie głośno je powtarzają, np. Uśmiechajcie się do siebie. Rozmawiajcie ze sobą. Pomagajcie sobie wzajemnie. Troszczcie się o siebie. Szanujcie się wzajemnie.

KOSMICZNY BOHATER – FOTOMONTAŻ

Dzieci wycinają z makulatury ciekawe fotografie (zwierząt, roślin, ludzi, rzeczy), a następnie przyglądają się im i zastanawiają się, które elementy z poszczególnych zdjęć wykorzystają do stworzenia fotomontażu (np. głowa zwierzęcia, tułów człowieka, nogi krzesła). Nakleją swoje propozycje na kartkach. Wymyślają scenę z udziałem swoich nowych kosmicznych bohaterów i dorysowują kredkami brakujące elementy otoczenia.

Planujemy przyjęcie urodzinowe

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- wypowiada się na podany temat, polemizuje, szuka odpowiedzi na stawiane pytania;
- przygotowuje listę gości na swoje urodziny;
- pisze tekst zaproszenia urodzinowego;
- składa życzenia urodzinowe;
- proponuje zabawy na przyjęcie urodzinowe;
- wykonuje pracę plastyczną na dany temat.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- rozmawiamy o sposobach organizowania urodzin przez dzieci i ich rodziny;
- poznajemy lepiej siebie nawzajem;
- przeprowadzamy sondę w klasie;
- planujemy menu na urodziny;
- składamy życzenia urodzinowe;
- przygotowujemy zaproszenie i tort urodzinowy.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

CECHA CHARAKTERU

Każdy z uczestników wynajduje własną cechę charakteru zaczynając się na taką samą literę jak jego imię i w ten sposób się przedstawia, np. *Jestem ambitna Antosia. Ula – uzdolniona matematyczka. Plastyk Paweł*. Dzieci starają się zapamiętać imiona i przydomki poprzedników. Każda kolejna osoba powtarza wszystkie wcześniej wymienione imiona i cechy, a na końcu podaje swoje. Ostatnia osoba musi więc powtórzyć wszystkie! Następnie można zaproponować zmianę kierunku.

URODZINY (podręcznik, s. 84–87)

Nauczyciel prezentuje fotografie dzieci bawiących się na przyjęciach urodzinowych. Zachęca uczniów, aby opowiedzieli o sposobach organizowania urodzin przez dzieci i ich rodziny.

Rozmawia z uczniami na temat opowiadania Agnieszki Frączek *Urodziny Karola*. Pyta:

Kto jest głównym bohaterem opowiadania? W jaki sposób chłopiec chciał spędzić swoje urodziny? Kogo Karol chciał zaprosić? Jak mama chłopca przyjęła informację o tym, że chłopiec chce urządzić urodziny w domu? Co zaproponował dziadek? Co obiecał chłopcu tata? Jakie przebrania miały dzieci? Jakie życzenia otrzymał Karol? Które z nich okazały się najatrakcyjniejsze i dlaczego? Jakie prezenty otrzymał chłopiec od zaproszonych osób? Dzieci wyszukują fragmenty tekstu zawierające odpowiedzi na zadane pytania.

Agnieszka Frączek

Urodziny Karola

– Nawet mowy nie ma! – Mama nie dawała się przekonać. – Karolku, tłumaczyłam ci już ze sto razy: jeśli zaprosisz do naszego mieszkania tylu gości, to będziecie się tu czuli jak sardynki w puszcze.
– Ale mam... – Karol się nie poddawał. – To są przecież moje urodziny!
– Rozumiemy to, synku – wtrącił tata. – Dlatego zgadzamy się, żebyś zaprosił kilkoro dzieci. Cała klasa się u nas po prostu nie zmieści.
– Ale tato...

Podobne rozmowy prowadzili od dnia, kiedy rodzice zgodzili się wyprawić Karolowi prawdziwe przyjęcie urodzinowe – takie ze świeczkami na torcie, z kolorowymi balonikami pod sufitem, z konfetti i z gośćmi. Przede wszystkim z gośćmi. Karol wtedy aż podskoczył z radości.

– Hurra! Zaproszę całą klasę!
– Całą klasę? – przestraszyła się mama.
– Całą klasę?! – przestraszył się tata.
– No pewnie! Dwadzieścia cztery dzie...
– Dwadzieścioro czworo... – poprawiła odruchowo mama.
– Dwadzieścioro czworo dzieci. A ze mną to nawet dwadzieścioro pięcioro!

Właśnie wtedy po raz pierwszy padło mamine: „Nawet mowy nie ma!” i przyjęcie urodzinowe Karola stało pod znakiem zapytania. Bo choć rodzice bardzo lubili przyjmować małych gości i naprawdę chcieli wyprawić synowi wspaniałe urodziny, to wizja sardynek w puszcze była silniejsza.

Nie wiadomo, jak by się potoczyły losy przyjęcia, gdyby nie pomysł dziadka.
– A może – zaproponował – wyprawić Karolkowi urodziny w Piegowatej Żyrafie? Piegowata Żyrafa była klubem osiedlowym, w którym starszy pan grywał na swojej ukochanej trąbce.

– Tam jest taka salka – ciągnął dziadek – nie za wielka, ale dwa tuziny trzecioklasistów na pewno się w niej zmieszczą. A ja w rewanżu dam kiedyś w Żyrafie mały koncert.

– To jest jakaś myśl... – odparł z wahaniem tata. Na szczęście mama była bardziej zdecydowana:

– Nie jakaś, tylko bardzo, bardzo dobra myśl! – zawołała, zadowolona, że jednak uda im się spełnić urodzinowe marzenie syna.

Uszczęśliwiony Karol od razu przystąpił do przygotowywania przyjęcia. Zaczął od zaproszeń. Wyciął z kolorowego bloku technicznego dwadzieścia cztery kartoniki i na każdym napisał wielkimi literami:

ZAPROSZENIE

„Hm... Ale co dalej?” – zastanawiał się, zerkając na barwny stosik. Bo wiadomo: żeby urodziny się udały, nie wystarczy przestronna sala i tort ze świeczkami. Potrzebny jest jeszcze pomysł na zabawę. Bez tego ani rusz! Celina na przykład swoje ostatnie urodziny wyprawiła pod hasłem „Bal na zamku”. Dziewczyny przyszły przebrane za królowy, Darek był królem, Tomek królewskim kucharzem, a reszta chłopaków rycerzami. Przyjęcie urodzinowe Roberta odbyło się pod piracką banderą, za to u Sławka wszyscy bawili się w kosmitów.

„A co ja mam wymyślić?” – głośno się Karol. „Może gorąca Afryka? Egzotyczne stroje, maski i afrykańskie instrumenty? Ale nie... Zabawa w Afrykę o tej porze roku odpada” – zdecydował Karol, zerkając na wirujące za oknem płatki śniegu. I wtedy go oślniło.

– Już wiem! – wykrzyknął. – Urządź urodziny w stylu zimowej olimpiady! I to nie takiej, na której się tylko gra w hokeja, śmiga na bobslejach albo tańczy na łyżwach. O nie! U nas będzie slalom między papierowymi płatkami śniegu, pościg za yeti, gra „Z kry na kry” i... i...

Karol sypał pomysłami jak z rękawa. A kiedy wreszcie wszystko zaplanował, usiadł przy biurku i zaczął starannie wypisywać zaproszenia:

czytaj je!

84 URODZINY KAROLA

85

ZAPROSZENIE

Nauczyciel prezentuje przykładowe zaproszenia urodzinowe. Omawia na ich podstawie niezbędne elementy zaproszenia: kto i kogo zaprasza, w jakim celu, data i godzina rozpoczęcia wydarzenia, miejsce wydarzenia. Uczniowie, korzystając z prezentowanego przez nauczyciela wzoru, projektują i wykonują zaproszenia w wybranym przez siebie programie graficznym na komputerze.

SONDA

Dzieci przeprowadzają badanie wśród koleżanek i kolegów w klasie, które posłuży do lepszego poznania siebie nawzajem. Pytają np.: Kto w którym miesiącu obchodzi urodziny? W jakim kształcie chciałbyś mieć tort? Gdzie chciałbyś spędzić swoje urodziny? Jaki jest twój wymarzony prezent urodzinowy? Uczniowie wymyślają kilka innych pytań sondażowych. Wykonują diagram ilustrujący wyniki sondażu i opisują go. Wyniki badań dzieci prezentują w klasie.

URODZINOWY TORT

Nauczyciel prosi uczniów, aby zaprojektowali tort urodzinowy i opisali go w wybranym edytorze tekstu (Notatnik, Word) lub ewentualnie na kartce.

GRUSZKOWE MENU

Karol jest wielkim fanem gruszek. Postanowił wszystkie potrawy na urodziny przygotowywać z tych owoców. Nauczyciel

prosi uczniów, aby spróbowali pomóc chłopcu wymyślić menu na przyjęcie. Dzieci rysują potrawy i nadają im nazwy. Każdy uczeń opowiada o swojej propozycji kulinarnej na przyjęcie urodzinowe Karola.

ŻYCZENIA

Nauczyciel losuje jedną osobę, która będzie obchodzić urodziny. Zakłada jej na głowę czapkę urodzinową. Dzieci podają sobie balon. Na hasło „stop” osoba, która ma w ręku balon, składa dziecku w czapeczce życzenia urodzinowe. Nauczyciel zmienia co jakiś czas ucznia, który przyjmuje życzenia.

ALIBI

Nauczyciel rozmawia z dziećmi o tym, w jaki sposób można uatrakcyjnić przyjęcie urodzinowe, pyta, w jakie zabawy można pobawić się podczas urodzin.

Proponuje zabawę *Alibi* (dzieci też mogą zaproponować swoje zabawy). Tłumaczy, że detektyw to osoba prowadząca śledztwo metodami niejawnymi, która posiada licencję na taką działalność w ramach prywatnego biura śledczego. Dzisiaj pojawi się w klasie, aby rozwiązać pewną zagadkową sprawę. Z przyjęcia urodzinowego naszej koleżanki zniknął jeden z prezentów.

Dwie osoby wybrane przez nauczyciela wychodzą z sali i ustalają, co robiły w chwili przestępstwa, to znaczy wtedy, gdy z przyjęcia zniknął urodzinowy pakunek. Wybrana para

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 84–87.

ZASOBY:

EPODRECZNIKI.PL: [1] [2]

SCHOLARIS: [NIESPODZIANKA URODZINOWA – ORGANIZACJA PRZYJĘCIA](#)

LITERATURA:

Bogdanowicz M., (2009), *W co się bawić z dziećmi? Piosenki i zabawy wspomagające rozwój dziecka*, Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.

Szmidt K.J., Bonar J., (2000), *Żywioty. Lekcje twórczości w nauczaniu zintegrowanym. Książka dla nauczyciela*, Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.

bohaterów wymyśla szczegółowe alibi. Potem pojedynczo wchodzi do sali i odpowiada na pytania grupy. Jedno dziecko może zadać 2–3 pytania podejrzanym. Zauważenie przez grupę trzech nieścisłości w zeznaniach (sprzeczności) oznacza wygraną grupy.

PRACA DOMOWA

Przed kolejnymi zajęciami dzieci losują kartkę z nazwą przyprawy (kolendra, gorczyca, kminek, kurkuma, majeranek, tymianek, papryka ostra, cząber, goździki, cynamon, ziele angielskie, bazylija, mięta, melisa, kardamon, liście laurowe, oregano, papryka słodka, imbir, pieprz czarny ziarnisty, kakao, gałka muszkatołowa, gorczyca) i mają za zadanie przynieść na lekcję opakowanie wylosowanej przyprawy. Potrzebne również będą: ziarna kakaowca oraz różne rodzaje czekolady: gorzka, mleczna, biała, nadziewana.

Wskazówka: Sprawdzamy, czy uczniowie mają uczulenie na którąś z przypraw (w tym kakao) – wówczas nie powinni ich dotykać, wąchać ani smakować.

Co nadaje smak potrawom?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- zna różne rośliny przyprawowe;
- wie, jakie są możliwości wykorzystania roślin przyprawowych;
- rozumie, skąd się biorą przyprawy;
- pracuje z mapą, potrafi oznaczyć miejsce, w którym uprawia się poszczególne przyprawy;
- potrafi samodzielnie przygotować mieszankę przypraw do sałatki;
- wie, że produkty czekoladowe mają różną zawartość kakao;
- tworzy planse dotyczące poszczególnych przypraw;
- prowadzi proste obserwacje.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- poznajemy różne przyprawy i tworzymy mieszanki ziołowe;
- za pomocą naszych zmysłów badamy twardość, kolor, skład, smak i wygląd czekolady;
- poszukujemy odpowiedzi na pytania przygotowane przez nauczyciela;
- bawimy się w 20 pytań i *Deser z przyprawami*;
- organizujemy klasową wystawę *Rzecz o przyprawach i nie tylko*.

Co nadaje smak potrawom?

Przyprawy dodajemy do potraw, aby wzbogacić ich smak. Przynieście do klasy różne przyprawy. Poproście o radę kogoś dorosłego, gdyż niektóre mają bardzo ostry smak. Powąchajcie je. Spróbujcie, jak smakują. Opiszcie ich zapach, smak i wygląd. Dowiedzcie się, do jakich potraw się je dodaje.

IMBIR pochodzi prawdopodobnie z południowych Chin i Indii. Jego jadalną częścią jest kłącze, czyli zgrubiały ped podziemnej łąki. Ma mocny zapach i ostry, piekący smak.

CYNAMON pochodzi ze Sri Lanki. Uzyskuje się go z wysuszonej kory wiecznie zielonego drzewa zwanego cynamonowcem. Ma silny aromat i smak.

WANILIA pochodzi z Meksyku. Jest liana, czyli prącem. W jej torebkach nasennych znajdują się tysiące małych, czarnych nasion. Zbierane są, zanim dojrzeją. Swoją charakterystyczny smak i zapach wanilia zawdzięcza substancji zwanej waniliną.

GOŹDZIKI pochodzą z Indonezji. Są to niedojrzałe, jeszcze nieotwarte pąki kwiatów goździkowca wonnego. Mają kolor różowy. Po wysuszeniu są brązowe i przypominają małe goździki. Są bardzo aromatyczne.

1. Jakie części roślin wykorzystuje się do produkcji przypraw?
2. Opracujcie w grupach przepis na deser, w którym wykorzystacie owoce lub warzywa i wybrane przez was przyprawy.

Jak powstają kakao i czekolada?

SPIS TREŚCI

1. Na drzewach kakaowca rosną podługne owoce. W ich galaretowatym i kleistym miąższu znajdują się ziarna kakaowe.

2. Ziarna kakaowca są między innymi suszone i prażone, dzięki czemu nabierają ciemnej barwy oraz charakterystycznego zapachu i smaku.

3. Tak przygotowane ziarna są mielone. Z powstałej masy (mięzgi kakaowej) wyciska się tłuszcz (masło kakaowe). Pozostają po oddzieleniu proszki to kakao.

4. Czekoladę przygotowuje się z mięzgi kakaowej, masła kakaowego i cukru. Często dodaje się do niej mleko w proszku, orzechy, rodzynki i migdały.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

CO TO SĄ PRZYPRAWY?

Nauczyciel rozmawia z uczniami o przyprawach: Co to są przyprawy? Jakie przyprawy znacie? Jakich przypraw używacie w swoich domach, jakie lubicie? Skąd pochodzi większość przypraw? Jak uprawia się rośliny przyprawowe? W jakich ilościach można spożywać przyprawy? Jak wpływają na nasze zdrowie?

POZNAJEMY PRZYPRAWY ZA POMOCĄ ZMYŚLÓW

Uczniowie w czteroosobowych zespołach oglądają, dotykają, rozcierają w palcach i wąchają przyniesione przyprawy. Otrzymują identyczne zestawy przypraw nasypane do nakrętek od słoików – każdą z nich zaopatrują w kartkę z właściwą nazwą. Dalej dzieci próbują przypraw. Zastanawiają się, z jakich części roślin się je otrzymuje. Klasyfikują przyprawy na ostre i słodkie, pochodzące z określonych części roślin (kwiatów, owoców, kory, korzenia, nasion, liści). Uczniowie przypinają symbole roślin przyprawowych we właściwych miejscach na mapie świata.

20 PYTAŃ (podręcznik, s. 88)

Uczniowie poszukują informacji na temat właściwości poszczególnych przypraw – w tekście *Co nadaje smak potrawom?*, w książkach i źródłach internetowych. Nauczyciel zapisuje na karteczce nazwę jednej z przypraw i nie ujawnia dzieciom, o jaką przyprawę chodzi. Uczniowie zadają 20 pytań, na które nauczyciel odpowiada „tak” lub

„nie”. Dziecko, które pierwsze odgadło, co jest zapisane na kartce, przejmuje rolę nauczyciela. Zabawę powtarzamy kilka razy, w zależności od zaangażowania uczniów.

KUCHENNE LABORATORIUM

Przyprawowe mieszanki

Nauczyciel rozmawia z uczniami na temat mieszanek przypraw. Czy przypraw używamy tylko oddzielnie? Jakie znaczenie mieszanki przypraw?

Grupy otrzymują opakowania curry, ziół prowansalskich, pieprzu ziołowego, przyprawy do grilla i kurczaka. Odczytują ich skład.

Dzieci w grupach komponują w miseczkach własną mieszankę ziołową do zup. Zapisują na kartkach jej skład i nadają nazwę. Potem pakują mieszankę do foliowego woreczka strunowego.

Jak smakuje kakao? (podręcznik, s. 89)

Nauczyciel rozdaje uczniom po jednym ziarnie kakaowca oraz odrobinę kakao w proszku na plastikowej tyżeczce. Dzieci zastanawiają się i udzielają odpowiedzi na postawione im pytania: Jaki smak ma kakao? Jak z ziarna kakaowca powstaje kakao? Jak powstaje czekolada z kakao (podręcznik, NAWIGACJA)? Skąd pochodzi kakao? Dlaczego kakao i czekolada stały się tak popularne? Czy czekolada jest zdrowa? Jakie znamy rodzaje czekolady?

Dzieci smakują czekoladę gorzką, mleczną, białą, nadziewaną i omawiają, czym się różnią. Odpowiadają na pytania:

Która z nich jest najbardziej korzystna dla zdrowia? Kiedy czekolada jest nam potrzebna?

Wskazówka: Pamiętajmy o tym, że tylko uczniowie, którzy nie mają stwierdzonej alergii, mogą spróbować tych produktów.

Degustacja czekolady – test organoleptyczny

Uczniowie pracują w zespołach. Każdy zespół siada przy jednym stoliku, na którym leży papierowy talerzyk z kawałkami czekolady. Dzieci określają jej kolor, twardość, smak, zapach. Obserwują, degustują i zapisują uzyskane informacje w zeszytach.

Ile kakao jest w tabliczce czekolady?

Zadaniem dzieci jest przeanalizowanie składu znajdującego się na odwrocie opakowania czekolady. Nauczyciel informuje, że skład podany na opakowaniu jest ułożony w taki sposób, że składnik, którego jest najwięcej, znajduje się na początku, zaś ten, którego jest najmniej – na końcu. Uczniowie ustalają odpowiedzi na pytania: Czego jest najwięcej? Których składników najmniej? Z czego składa się czekolada? **Czy tylko w kuchni?**

Uczestnicy zajęć zastanawiają się i przygotowują odpowiedzi na pytania zapisane przez nauczyciela na tablicy: Gdzie wykorzystuje się rośliny przyprawowe? Jakie znaczenie lekarstwa i kosmetyki, które powstały na bazie roślin przyprawowych?

Następnie dzieci pracują z **kartą pracy nr 37** i tworzą planse dotyczące poszczególnych przypraw. Ustalają wspólnie,

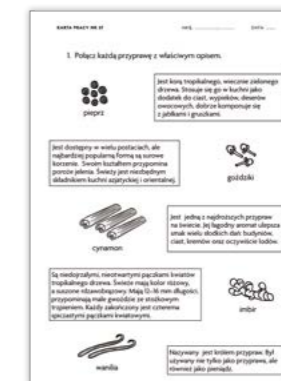
NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 88–89.

KARTA PRACY

karta pracy nr 37

ZASOBY:

EPODRECZNIKI.PL: [1]

LITERATURA:

Hohenberger E., (1998), *Zioła lecznicze i przyprawy*, Warszawa: Diogenes, Świat Książki.
Szmidt K.J., Bonar J., (2000), *Żywioty. Lekcje twórczości w nauce zintegrowanej. Książka dla nauczyciela*, Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.

jakie informacje powinna zawierać praca plastyczno-informacyjna i według tych zasad opracowują materiał. Urządzą klasową wystawę *Rzecz o przyprawach i nie tylko*.

PODSUMOWANIE ZAJĘĆ

Dzieci odpowiadają na pytania:

- Jakie przyprawy dziś poznaliście?
- W jaki sposób uprawia się rośliny przyprawowe?
- Z których części roślin otrzymuje się przyprawy?
- Skąd pochodzą przyprawy?
- Do czego używamy przypraw w kuchni?
- Co wchodzi w skład czekolady?
- Gdzie oprócz kuchni wykorzystuje się przyprawy?

GRY I ZABAWY

Deser z przyprawami

Dzieci siedzą w kręgu. Każde z nich losuje kartkę z nazwą lub rysunkiem przyprawy („imbir”, „cynamon”, „wanilia”, „goździki”) i przykleja ją taśmą do ubrania. Powstają cztery grupy: imbirowe, cynamonowe, goździkowe, waniliowe, które zajmują miejsca w kręgu obok siebie. Gdy nauczyciel wymienia dane pary przypraw, np. „imbir i cynamon”, „cynamon i goździki”, „goździki i wanilia”, „wanilia i imbir” itd., wtedy dzieci muszą szybko zamienić się miejscami. Na hasło „deser” wszyscy zmieniają miejsca. Ta osoba, która zrobi to ostatnia lub dla której zabraknie miejsca, dalej poprowadzi zabawę.

Zabawy z ortografią na wesoło

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- zna i stosuje reguły ortograficzne związane z pisownią wyrazów z „rz”, „ż”, „ó”, „u”, „ch”, „h”;
- pisze teksty z trudnościami ortograficznymi, dba o poprawność gramatyczną, ortograficzną i interpunkcyjną;
- układa pytania;
- uważnie słucha wypowiedzi innych;
- wie, co to jest samogłoska, spółgłoska, sylaba;
- tworzy chmury wyrazowe;
- rzuca piłkę do celu, łąpie ją, współpracuje z grupą.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- tworzymy chmury wyrazowe i klasowe dyktanda;
- utrwalamy zasady pisowni wyrazów z trudnościami ortograficznymi poprzez zabawy;
- rozwiązujemy wyrazowe zagadki;
- gramy w gry ortograficzne;
- uczestniczymy w zabawach ruchowych.

Zaulek Słówek

1. Dzieci losowały po kilka wyrazów z trudnościami ortograficznymi. Potem wymyślały z nimi dyktanda i je ilustrowały. Przeczytajcie te dyktanda. Które wyrazy mogło wylosować każde dziecko?

Pomysł Szymka:
Na łące, gdzie rosną chabry, stoi pies – chart. Drapie się, bo w jego sierści – w pchlej chatce – mieszka pchła. Teraz pchła wyszła z domku i popija herbatę.

Pomysł Leny:
Dobra wróżka żółta różdżką wyczarowuje: żabę, jeża, żółwia i żuka. Hipopotam, wąż i mucha cieszą się, że mają nowych przyjaciół.

Pomysł Darka:
Żółty, wielki i smutny żółw niesie wielki, różowy bagaż. Bardzo przy tym sapie, lecz się nie zatrzyma, bo wie, że zanim dojdzie, minie godzina.

Pomysł Iwony:
Chińczyk wypożyczył łódkę i wybrał się w podróż po rzece. Może zobaczy spacerujące przy brzegu żurawie?

2. Pobawcie się podobnie. Wybierzcie pięć wyrazów z trudnościami ortograficznymi. Możecie skorzystać ze słowniczka zamieszczonego na końcu podręcznika. Następnie wykorzystajcie je do ułożenia śmiesznej historyjki-dyktanda. Napiszcie ją i zilustrujcie.

3. Załóżcie książeczkę „Nasze klasowe dyktanda”. Umieszczajcie w nich swoje propozycje.

SPIS TREŚCI

4. Jakie wyrazy powstaną z sylab napisanych na kolorowych karteczkach? Napiszcie te wyrazy.

i dzie więć ba zie leń liś cie szy

5. Rozwiążcie rebusy. W każdym wyrazie jest spółgłoska miękka oznaczona kreską. Który z nich to rzeczownik, który czasownik, a który przymiotnik? Ułóżcie z nimi zdania.

t = fi

a

z liwa

6. Ułóżcie zagadki o nazwach miesięcy, w których występują spółgłoski miękkie.

7. Rozwiążcie zagadki.

Łąka górską i duże pomieszczenie.
Mają je ptaki i służą do pisania.

Latem do lizania, zimą do ślizgania.
Na borowiku lub na głowie.

8. Przeczytajcie zasady gry i zagrajcie w parach.

Gra ortograficzna

1) Wybieramy wyraz z trudnością ortograficzną. Ważne jest, żeby miał parzystą liczbę liter (np. „kaluza”). Zapisujemy go pionowo.

2) Gramy na przemian, wpisując poziomo inne wyrazy zawierające dowolną literę z wybranego wyrazu.

Punktacja

Za każdy wymyślony wyraz przyznajecie sobie tyle punktów, ile liter ma dany wyraz. Dodatkowe punkty otrzymujecie za trudność ortograficzną: u, ó, 2, rz, h, ch, ą, ę. Na przykład za wyraz „tółty” dostaniecie 7 punktów (5 + 2, bo ma on 5 liter i są w nim „ó” i „z”). Punkty podliczacie dopiero po sprawdzeniu pisowni w słowniku ortograficznym.

Ala i Bartek wybrali wyraz „kaluza”. Ala zapisywała swoje słowa na niebiesko, a Bartek na zielono.

k
o
z
u
c
h
z
a
g
ł
o
w
k
a
l
i
z
y
w
y
r
o
n
e
k
s
t
r
a
ż
a
k
h
a
l
i
n
a

Ala obliczała swoje punkty tak:
zagłówka = 8 + 2, rysunek = 7 + 1, Halina = 6 + 1
Razem: 25 punktów

Bartek obliczał swoje punkty tak:
kozuch = 6 + 3, liźwy = 5 + 1, strażak = 7 + 1
Razem: 23 punkty

Kto wygrał?

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

BUM

Dzieci rozpoczynają zajęcia od ustawienia się w kole. Wyciągają do przodu rękę z kciukiem do góry i jednocześnie wypowiadają krótkie słowo, np. bum, cześć, hej. Nauczyciel przyspiesza wypowiadanie słów aż do wspólnego, jednoczesnego okrzyku.

ZGADNIJ, CO TO ZA WYRAZ

Uczniowie łączą się w pary. Opracowują listę wyrazów z trudnościami ortograficznymi, którą każda osoba z pary tworzy dla siebie. Gracze wybierają po jednym wyrazie z utworzonej listy i zaczynają zadawać sobie nawzajem pytania, które mają doprowadzić do odgadnięcia wyrazu przeciwnika. Pytania zadają tak, aby możliwe były jedynie odpowiedzi „tak” lub „nie”, np.: Czy twój wyraz jest zawiera „ż”? Czy twój wyraz to czasownik? Czy twój wyraz ma dwie sylaby? Czy ten wyraz jest nazwą zwierzęcia? itd.

NASZE KLASOWE DYKTANDA (podręcznik, s. 90)

Dzieci losują po kilka wyrazów z trudnościami ortograficznymi. Następnie wymyślają z nimi dyktanda i je ilustrują. Zanim zajmą się opracowaniem swoich kart, czytają teksty z podręcznika i wyszukują jak najwięcej wyrazów z trudnościami ortograficznymi. Dzieci wykonują karty przy pomocy znanych programów komputerowych i składają je w jedną książkę ortograficzną. Następnie losują z książki jedną z kart i piszą ze słuchu tekst dyktanda.

ORTOTANIEC

Zabawę poprzedza praca z **kartami pracy nr 38 i 39**. Następnie nauczyciel rysuje na tablicy postać. Przywiesza kartoniki z „ó”, „u”, „ch”, „h”, „ż”, „z”, „rz” przy różnych częściach ciała narysowanej postaci. Prowadzący pokazuje wybrany wyraz z trudnością ortograficzną. Uczniowie, dobrani w pary, przyglądają się pisowni tego wyrazu, następnie postaci na tablicy, po czym dotykają się nawzajem tą częścią ciała, którą rej na rysunku została przyporządkowana dane trudność ortograficzna. Po włączeniu muzyki rozpoczyna się wspólny taniec. Dla utrudnienia możemy zwiększyć ilość osób tańczących w grupie.

SYLABY

Gracze siedzą w kole. Nauczyciel rzuca piłkę do jednej z osób, wymawiając jakąkolwiek sylabę. Po złapaniu piłki dziecko natychmiast dopowiada następną sylabę, tworząc wyraz lub dalszą część wyrazu. Odrzuca piłkę kolejnej osobie, która – jeśli potrafi – dodaje kolejną sylabę. Jeśli dziecko nie ma pomysłu na nowy wyraz, oddaje piłkę nauczycielowi i siada po turecku.

ORTOGRAFICZNE CHMURY WYRAZOWE

Dzieci opracowują chmury wyrazowe (aplikacje Tagul lub Tagxedo, zob. BIBLIOGRAFIA) – jedna chmura z jedną trudnością ortograficzną, np. wyrazy z „ż”, „rz”, „ó”, lub „h”. Chmury powinny mieć kształty odpowiednich liter.

WYRAZOWA DŹDŻOWNICA

Czterech lub pięciu uczniów wychodzi na środek i wybiera dla siebie dowolne wyrazy ze spółgłoską miękką, np.: kość, źródło, śnieg, ćma, dźwig. „Wyrazy” ustawiają się w szeregu i kolejno przedstawiają. Wybrane dziecko podchodzi do „wyrazów” i wymienia je (zgodnie z kolejnością, w jakiej się przedstawiły), wyjaśniając na koniec ich pisownię. Jeżeli zapomni wyraz lub przestawi kolejność wyrazów, wraca na swoje miejsce. Jeżeli wymieni bezbłędnie, staje się nowym „wyrazem” i wywołuje do zabawy nowego ucznia.

GRY I ZABAWY Z PIŁKĄ

Obrona twierdzy

Grający stają na obwodzie koła o promieniu 6 m. W środku koła stoi obrońca twierdzy, który broni ustawionej tam piłki lekarskiej. Gracze znajdujący się na obwodzie podają sobie piłkę i w momencie nieuwagi obrońcy starają się zbić ustawioną piłkę lekarską przez rzut jednoręczny. Dziecko, które trafi, zmienia obrońcę twierdzy.

Piłka nad kołami

Dzieci ustawiają się w kołach. Każda grupa otrzymuje piłkę. Na sygnał ćwiczący ustawieni na obwodzie koła odbijają do siebie piłkę w różnych kierunkach i w dowolnej kolejności. Zwycięza koło, które dłużej utrzymało piłkę w powietrzu.

Piłka do kosza

Dzieci siadają w kręgu, w niewielkiej odległości od kosza. Przekazują sobie z rąk do rąk piłkę – jak gorący kartofel. Ten,

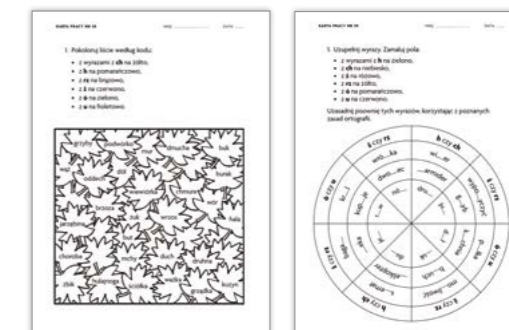
NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 90–91.

KARTY PRACY:

karta pracy nr 38, karta pracy nr 39

ZASOBY:

EPODRECZNIKI.PL: [1] [2] [3] [4] [5] [6]

SCHOLARIS: ORTOGRAFIA. SPORTY ZIMOWE

ORTOGRAFIA Z UŚMIECHEM

LITERATURA:

Częścikowa A., Częścik J., (2003), *Gramatyka co z głowy nie umyka*, Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.

Gawdzik W., (2003), *Ortografia na wesoło i na serio*, Warszawa: Wydawnictwo Oświata.

Dzień eksperymentów w naszej klasie

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- zna zasady obowiązujące podczas prowadzenia doświadczeń;
- podejmuje próby przewidzenia wyniku doświadczenia oraz wytłumaczenia go;
- przeprowadza doświadczenia zgodnie z instrukcją nauczyciela;
- czerpie radość z doświadczenia i eksperymentowania;
- przygotowuje fotoreportaż na klasową stronę www;
- czyta cicho tekst ze zrozumieniem;
- uczestniczy w grach i zabawach ruchowych.

AKTYWNOŚCI UCZNI

- potrafimy zgodnie współpracować podczas wspólnych obserwacji;
- stawiamy hipotezy i formułujemy wnioski po przeprowadzonych doświadczeniach;
- czytamy ze zrozumieniem;
- przygotowujemy relację z Klasowego Dnia Eksperymentów na naszą stronę www.

The screenshot shows a website interface for 'Klasa 3A'. At the top, there's a navigation bar with 'Klub Pytalskich' highlighted. Below it, there are several news items and a quiz. One news item is dated '23 II' and describes an experiment about 'Pieniące się potwory'. Another is dated '16 II' about creating questions for a 'Skrzynki Pytań' box. A third is dated '9 II' about the 'Klub Pytalskich' meetings. At the bottom, there's a quiz with 9 questions about the club and experiments.

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 92–93.

LITERATURA:

Hecker J., (2013), *Przyroda i przygoda. Eksperymenty małego naukowca*, Kielce: Wydawnictwo Jedność.
Trześniowski R., (1995), *Zabawy i gry i ruchowe*, Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

ZŁĄCZENI

Nauczyciel rozpoczyna zajęcia od zabawy integracyjnej *Złączeni*. Uczniowie stoją w rzędzie, bardzo blisko siebie. Stykają się ramionami, między którymi mają włożone kawałki gazet. Wykonują różne zadania, podczas których starają się nie upuścić gazet, np. przysiad, przejście dwóch kroków do przodu, podskoki na jednej nodze.

KLASOWY DZIEŃ EKSPERYMENTÓW

Nauczyciel ogłasza, że dzisiaj sala lekcyjna zamienia się w małe laboratorium badawcze z okazji Klasowego Dnia Eksperymentów. Dzieci zostają podzielone na cztery zespoły. Każda z grup gromadzi się wokół przydzielonego stołika – minilaboratorium. W zależności od doświadczenia badacze stoją wokół niego lub siedzą na krzeselkach. Przed każdym eksperymentem nauczyciel zachęca dzieci do przewidywania jego wyniku. Zadaniem zespołów będzie też przygotowanie fotorelacji z przeprowadzonych wspólnie doświadczeń oraz sporządzenie krótkiej notatki na klasową stronę www.

Stolik 1: Spirala

Zadaniem uczniów jest narysowanie na białej kartce czarnej spirali. Następnie dzieci odsuwają obrazek od siebie jak najdalej (ale tak, by go nadal wyraźnie widziały), śledząc linię spirali ruchem odwrotnym do wskazówek zegara. Swoje hipotezy oraz spostrzeżenia po wykonanym ćwiczeniu zapisują na kartkach.

Stolik 2: Czary z jajkiem

Uczniom-magikom potrzebne będą: obrane jajko na twardo, butelka z szeroką szyjką (ale węższą niż jajko), lejek, gorąca woda oraz asystent (doświadczenie wymaga asysty dorosłego ze względu na kontakt z gorącą wodą). Dzieci zastanawiają się, czy jajko zdoła przejść przez szyjkę butelki – stawiają hipotezy. Asystent wlewa przez lejek do pełna gorącą wodę do butelki i potrząsa nią. Magicy szybko umieszczają jajko w szyjce jak korek – zatyczkę. Wraz ze spadkiem temperatury wody jajko zostanie wessane do butelki. Dzieci zastanawiają się, dlaczego tak się dzieje. Próbują rozwiłkować magiczną zagadkę. Wnioski zapisują na kartce.

Stolik 3: Dlaczego ciasto rośnie?

Zespół badawczy otrzymuje: kartkę papieru, drożdże, butelkę z wąską szyjką, balonik, ciepłą wodę, łyżeczkę. Uczniowie mają za zadanie postawić hipotezę wyjaśniającą, dlaczego ciasto rośnie (zapisują swoje przypuszczenie na kartce). Wykonują czynności według instrukcji:

- Rozkrusz świeże drożdże lub odmierz dwie łyżeczki drożdży suszonych, dodaj cukier (pół na pół) i wszystko umieść w butelce. Nalej do niej ciepłej wody i szybko nałóż balonik na szyjkę butelki.
- Obserwuj przebieg doświadczenia. Po pewnym czasie balonik zwiększy swoją objętość. Możesz też po upływie ok. 5 minut zdjąć balonik z szyjki, nie dopuszczając do wydostania się gazu ze środka, a następnie umieścić w baloniku jeden koniec słomki, drugi zaś w szklance lub zlewce z wodą

wapienną (rozpuszczona tabletką wapna musującego w naturalnej wodzie mineralnej). Woda wapienna ulegnie zmętnieniu.

- Sformułuj wnioski po przeprowadzonym doświadczeniu i przedstaw je innym zespołom badawczym.

Stolik 4: Dlaczego zając ma długie uszy?

Dzieci stawiają hipotezy odpowiadające na pytanie: Dlaczego zając ma długie uszy? Potrzebują do wykonania zadań: papieru, taśmy klejącej, plastikowych kubeczków, sznurka, nożyczek.

- Każdy uczeń przygotowuje dwie tuby, zwijając papier i klejąc go taśmą klejącą. Następnie przykładają tuby do uszu węższą stroną i przez kilkadziesiąt sekund słuchają odgłosów dochodzących z zewnątrz. Swoje spostrzeżenia notują na kartce, starając się odpowiedzieć na pytanie: Jakie są twoje wrażenia słuchowe po przyłożeniu do uszu tub?
- Następnie w parach dzieci robią bardzo ostrożnie nożyczkami po jednym otworze w dnie każdego kubeczka. Przekładają przez otwory cienki sznurek i na jego końcach zawiązują supełki, łącząc dwa kubki. Próbują rozmawiać z kolegą przez stworzony w ten sposób telefon, pamiętając o naprężeniu nitki między kubkami. Na kartce zapisują swoje spostrzeżenia z przeprowadzonego doświadczenia i odpowiadają na pytania: Czy usłyszałaś/-eś, co powiedział twój kolega przez kubkowy telefon? Jeśli tak, to dlaczego?

Na koniec liderzy grup prezentują swoje spostrzeżenia, przedstawiają wnioski i sprawdzają, czy są one takie same, jak postawione hipotezy. Dzieci oceniają pracę zespołów podczas ćwiczeń. Prezentują swoje fotoreportaże przygotowane na stronę www w znanych programach komputerowych.

KLUB PYTALSKICH – PRACA Z TEKSTEM

(podręcznik, s. 92–93)

Dzieci według instrukcji z podręcznika przygotowują w grupach zadaniowych *Pieniące się potwory*. Wspólnie w kręgu omawiają wykonane doświadczenie, prezentując swoje wnioski i tworzą wystawkę potworów. Następnie cicho czytają tekst dotyczący *Klubu Pytalskich* i zaznaczają właściwe ich zdaniem odpowiedzi. W parach dzieci sprawdzają poprawność wykonania zadania.

CHĘTNIE DOWIEM SIĘ JESZCZE...

Dzieci dzielą się swoimi wrażeniami z zajęć, tym, co je zaskoczyło, szczególnie zainteresowało, czego chciałyby się jeszcze dowiedzieć. Interesujące pytania warto zapisać w widocznym miejscu i zachęcić uczniów, żeby samodzielnie lub z pomocą innych osób poszukali na nie odpowiedzi.

Bawimy się wyrazami

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- bawi się gestem, wyrazem, rysunkiem;
- układa wyrazy w kolejności alfabetycznej;
- rozpoznaje rzeczowniki, czasowniki, przysłówki i przymiotniki wśród różnych części mowy;
- projektuje gry językowe;
- rozwiązuje różne łamigłówki;
- oryginalnie myśli i tworzy;
- współpracuje z innymi;
- wykonuje proste formy użytkowe.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- organizujemy teatrzyk Kamishibai;
- utrwalamy wiadomości na temat poznanych części mowy;
- tworzymy gry językowe;
- ćwiczymy naszą pamięć;
- bawimy się razem.

SŁOWNICZEK																				
A afrykański architekt	Ć ćma ćwiczenia	H haft hak hala hałas hamak Hanna harce harczerz harmonogram hasło heca hejże Helena helikopter Henryk herbata hiacynt hiena higiena Hindus hipopotam historia hiszpański hodować holować homar huk humor hura huśtawka hymn	I Indie Isia iskrzyć się Iśka	J jacht Jaś	K kaluża kamień kapiel kolędnik konieczna kożuch krażyć kreślarski krzesło krzyżówka książka księżniczka kulig	L lemur leniuch leśniczy liść Iśnić	Ł łączyć Łódź łódka łyżwiarz	M marchewka marzyć mech Michał mięsień	N narciarz naśladować natychmiast niechęć nietoperz	O obserwować och ochłonać ochota ochrona ochrzcić oddech odważyć się ogień okruch	P październik pchła pechowiec pochód pochwała pośpiech przechowywać przyjaźń przyjechać przyjemność przymierzalnia przyśpiewki puchar	R radośnie roślina ryś	S samochód schudnąć siano skrzydło skrzypiec Słońce słuch spóźnić się strach strych strzelista	Ś ścieżka ściskać ślizna śliwka ślizgawka śmiech śnieg śnieżka śpiewać świeca świeżo święto	T taśma technika trochę trzask trzeba trzecioklasista trzymać turoń twardzień tydzień	U ucho uroczyście usychać uścisk uśmiech	W wahać się wczesnie wieś wietrzyć właściciel wybrzeże wychowawca wyrażnie	Z zachęcać zachować się zachwalać zahamować zahartować zalożyć zapach zaśnieżony znaleźć zuch zwierzchnik	Ż żle	Ź żeby życzenia żyrafa żyć się

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

IMIĘ, GŁOSKA, GEST

Dzieci stoją w kole. Każdy z uczestników mówi swoje imię, pierwszą głoskę swojego imienia oraz pokazuje gestem rzecz lub czynność, której nazwa zaczyna się tą samą głoską, np.: Iwona, I jak igła, pokaz zycia. Pozostali powtarzają za koleżanką i pokazują ten sam gest.

CZYTAJ I SKACZ (podręcznik s. 94–95)

Nauczyciel dzieli dzieci na pięcioposobowe drużyny. Każda z nich otrzymuje 20 kartek samoprzylepnych i mazaki. Uczniowie czytają wyrazy ze *Słowniczka* i zapisują je z pamięci na kartkach. Członkowie grupy mogą wynotować po cztery wyrazy lub wszyscy wspólnie zapełniają kartki zapamiętanymi słowami. Układają je najpierw w kolejności alfabetycznej, potem w układzie 4 × 5 na podłodze. Zapisywanie wyrazów można modyfikować, np. jednosylabowe na niebieskiej kartce, dwusylabowe na żółtej itd.

Gracze przydzielają sobie role w grupie: osoba wypowiadająca przygotowane wyrazy i dwie drużyny, które będą ze sobą konkurować. Gdy jedna osoba wypowiada wyraz, zadaniem zawodników jest szybko naskoczyć na odpowiednią kartkę. Wygrywa para zawodników z największą ilością zauważonych wyrazów.

TEATR ILUSTRACJI – KAMISHIBAI (podręcznik s. 94–95)

Nauczyciel prosi, aby dzieci pogrupowały wyrazy z poprzedniego ćwiczenia według poznanych części mowy

i wybrały osiem z nich: po dwa rzeczowniki, czasowniki, przymiotniki i przysłówki. Wyrazy posłużą do ułożenia opowiadania, bajki lub innego utworu literackiego. Dzieci w zespołach przygotowują na podstawie napisanych tekstów karty do teatru obrazkowego Kamishibai – na kartkach z bloku technicznego formatu A4 lub A3 na jednej stronie wykonują ilustrację, na drugiej umieszczają odpowiadający jej tekst. Z dużych kartonowych pudełek dzieci przygotowują ramy do książki obrazkowej (dopasowane rozmiarem do formatu A4 lub A3), która zamyka się tak jak Kamishibai. Grupy prezentują swoje ilustrowane karty, wkładając je do tekturowych ramek, które stają się oknem teatrzyku. Zespół wystawia sztukę teatralną, głośno czytając, opowiadając lub recytując tekst z kart. Widowni zaś prezentuje ilustracje, które płynnie zmienia w tekturowej ramie.

TWORZYMY GRY JĘZYKOWE (podręcznik s. 94–95)

Zanim uczniowie złączą projektować gry językowe, wykonują **kartę pracy nr 40**. Dzieci pracują w pięciu zespołach zadaniowych. Każdy z nich przygotowuje za pomocą prostych generatorów (BIBLIOGRAFIA) znane gry dla innych grup: grupa I – wyrazowe dobble, II – bingo, III – spirale wyrazowe, IV – wykreślanek, V – krzyżówki. Każdy zespół przygotowuje gry, korzystając ze słownictwa zgromadzonego w podręczniku. Grupy zapisują gry, drukują karty i plansze. Przygotowują materiały do zabawy dla dzieci. Lider każdego zespołu wyjaśnia zasady przygotowanej gry.

I – Dobble wyrazowe

Wszystkie karty rozdaje się graczom, a jedną z nich kładzie na środku stołu. Na dany sygnał gracze patrzą na pierwszą kartę z góry, którą trzymają w rękę, i szukają wspólnego wyrazu z kartą, która leży na stole. Wyraz wymawiają głośno i szybko kładą swoją kartę na stole, przykrywając starą. Teraz każdy z graczy musi znaleźć wspólny wyraz z nową kartą. Wygrywa dziecko, które jako pierwsze pozbędzie się wszystkich kart.

II – Bingo

Każde dziecko ma przygotowane 20 kartoników z wyrazami. Spośród nich wybiera 9 i układa je w trzech rzędach, po trzy wyrazy w każdym. Nauczyciel odczytuje jeden z dwudziestu wyrazów. Jeśli uczeń znajdzie go u siebie, wówczas odwraca kartonik na drugą stronę. Osoba, której odwrócone kartoniki utworzą linię prostą pionową lub poziomą, krzyczy „bingo”. Ten, kto zrobi to jako pierwszy, wygrywa.

III – Spirale wyrazowe

Dzieci otrzymują wygenerowaną spiralę wyrazową. Starają się odczytać wyrazy według postawionego im kryterium, np. kolejny wyraz rozpoczyna się od ostatniej litery poprzedniego wyrazu. Wygrywa osoba, która zapisze jak najwięcej wyrazów w zeszycie.

IV – Wykreślanek

Uczniowie mają za zadanie odszukać w łamigłówce wyrazy zakodowane w pionie, poziomie i ukośnie. Zakreślają je za pomocą kredek.

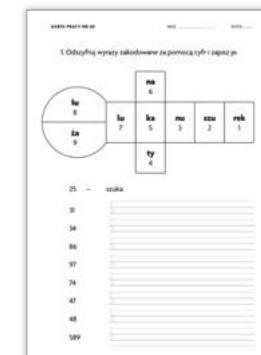
NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 2, s. 94–95.

KARTA PRACY

karta pracy nr 40

ZASOBY:

EPODRECZNIKI.PL: [1]

LITERATURA:

Częścikowa A., Częścik J., (2003), *Gramatyka co z głowy nie umyka*, Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.

Gawdzik W., (2003), *Ortografia na wesoło i na serio*, Warszawa: Wydawnictwo Oświata.

BIBLIOGRAFIA

- 26 bajek z Afryki ze zdjęciami Ryszarda Kapuścińskiego (praca zbiorowa), (2007), Warszawa: Agora SA, Green Gallery.
- Andrychowska-Biegacz J., (2006), *Gry i zabawy rozwijające dla dzieci młodszych. 50 przykładów zajęć do praktycznego wykorzystania*, Rzeszów: Wydawnictwo Oświatowe FOSZE.
- Bańko M., (red.), (2013), *Wielki słownik wyrazów bliskoznacznych*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Bogdanowicz M., (2009), *W co się bawić z dziećmi? Piosenki i zabawy wspomagające rozwój dziecka*, Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.
- Bondarowicz M., (1983), *Zabawy i gry ruchowe. Podstawy metodyczne*, Warszawa: AWF.
- Bono E., (2011), *Umysł kreatywny. 62 ćwiczenia rozwijające intelekt*, Warszawa: Studio Emka.
- Brzechwa J., (2011), *Wielka księga wierszy*, Warszawa: Wydawnictwo SBM Renata Gmitrzak.
- Częścikowa A., Częścik J., (2003), *Gramatyka co z głowy nie umyka*, Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.
- Drabik L., Kubiak-Sokół A., Sobol E., (2016), *Słownik języka polskiego*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Garbarczyk H. (tłum.), (2005), *Szkolna encyklopedia zwierząt*, Warszawa: Świat Książki - Bertelsmann Media.
- Gawdzik W., (2003), *Ortografia na wesoło i na serio*, Warszawa: Wydawnictwo Oświata.
- Hecker J., (2013), *Przyroda i przygoda. Eksperymenty małego naukowca*, Kielce: Wydawnictwo Jedność.
- Hohenberger E., (1998), *Zioła lecznicze i przyprawy*, Warszawa: Diogenes, Świat Książki.
- Jachowicz S., Konopnicka M., (2014), *Klasyki dzieciom*, Warszawa: Wydawnictwo Nasza Księgarnia.
- Jackowska M., Rubinkowska H. (red.), (2011), *Gry i zabawy afrykańskie*, Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa.
- Jąder M., (2009), *Efektywne i atrakcyjne metody pracy z dziećmi*, Kraków: Wydawnictwo Impuls.
- Kłosińska A., Sobol E., Stankiewicz A., (2005), *Wielki słownik frazeologiczny PWN z przysłowiami*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Kubiak-Sokół A., Sobol E., (2016), *Słownik ortograficzny*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Lagercrantz R., (2013), *Moje serce skacze z radości*, Poznań: Wydawnictwo Zakamarki.
- Lagercrantz R., (2012), *Moje szczęśliwe życie*, Poznań: Wydawnictwo Zakamarki.
- Łukasik J.M., (2009), *Spoko lekcja, czyli 65 sposobów na oryginalne zajęcia*, Kielce: Wydawnictwo Jedność.
- Markowska W., Miłska A., (2008), *Baśnie z dalekich wysp i lądów*, Warszawa: Fundacja ABC XXI.
- Parandowski J., (1990), *Mitologia*, Warszawa: Wydawnictwo Czytelnik.
- Piegat-Kaczmarczyk M., (2006), *Bajki z Krajów Uchodźców*, Warszawa: UNHCR i PAH.
- Piquemal M., (2004), *Bajki filozoficzne*, Warszawa: Wydawnictwo Muchomor.
- Press H.J., (2011), *Świat nauki w niezwykłych eksperymentach*, Kielce: Wydawnictwo Jedność.
- Ripoll O., (2006), *Najpiękniejsze zabawy świata dla dzieci*, Kielce: Wydawnictwo Jedność.

Ślodochnik-Rycaj E., (2001), *Gry i zabawy językowe: jak pomagać dziecku w przyswajaniu języka*, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak.

Szmidt K.J., Bonar J., (2000), *Żywioty. Lekcje twórczości w nauczaniu zintegrowanym. Książka dla nauczyciela*, Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.

Trzeźniowski R., (1995), *Zabawy i gry i ruchowe*, Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.

Tuwim J., (2012), *Wiersze dla dzieci*, Wrocław: Wydawnictwo Siedmiogród.

PUBLIKACJE I APLIKACJE INTERNETOWE

AddText – aplikacja umożliwiająca tworzenie komiksów, kolażu z fotografii, zob. <http://addtext.com/> (dostęp 2.09.2016)

Adopcja serca – strona na temat programów adopcyjnych w Afryce i krajach Trzeciego Świata, zob. <http://adopcjaserca.pl/> (dostęp 2.09.2016)

Budowa ucha, zob. <http://laryngologia.pl/sites/18/> (dostęp 2.09.2016)

Centralne Muzeum Pożarnictwa w Mysłowicach, zob. <http://cmp-muzeum.pl/> (dostęp 2.09.2016)

Demonka, kobieta i ptak – bajka afrykańska, zob. <https://www.youtube.com/watch?v=hc-J5lABeO4> (dostęp 2.09.2016)

Fundacja Anny Dymnej „Mimo Wszystko”, zob. <http://mimowszystko.org/> (dostęp 2.09.2016)

Fundacja „Usłyszeć Afrykę” – prowadzi działania edukacyjne w Afryce, zob. <http://www.uslyszecafryke.org/edukacja-globalna/> (dostęp 2.09.2016)

Gazeta.pl – zdjęcia z największych światowych parad karnawałowych, zob. <http://podroze.gazeta.pl/podroze/56,114158,10933676,wenecja,,1.html> (dostęp 31.08.2016)

How An Hourglass Is Made (Jak powstaje klepsydra), zob. <http://makezine.com/2011/04/25/how-an-hourglass-is-made/> (dostęp 28.08.2016)

Just Piece Of Paper Crazy Paper Toy – instrukcja wykonania papierowej zabawki, zob. <https://www.youtube.com/watch?v=DwiwcOCIEks> (dostęp 2.09.2016)

Kizoa – aplikacja umożliwiająca tworzenie filmów i pokazów slajdów, zob. <http://www.kizoa.com/> (dostęp 2.09.2016)

Learningapps.org – strona z narzędziami do tworzenia quizów i łamigłówek, zob. <https://learningapps.org/createApp.php> (dostęp 2.09.2016)

McKee D., *Elmer i hipopotamy* – nagranie lektorskie, czyta Anna Dymna, zob. <http://ninateka.pl/film/elmer-i-hipopotamy-david-mckee> (dostęp 2.09.2016)

O dawnych zegarach i różnych sposobach mierzenia czasu, Muzeum Rzemiosła w Krośnie, zob. <http://www.muzeumrzmiosla.pl/index.php?page=artykuly&id=259> (dostęp 28.08.2016)

Na arabskim targu w Menzel Temime, zob. <http://www.miedzykulturowa.org.pl/cms/pl/tunezja-na-arabskim-targu.html> (dostęp 2.09.2016)

Na Straży – 1 wóz wyjazdowy, zob. <https://www.youtube.com/watch?v=WnrKFC9Y4lw> (dostęp 2.09.2016)

Narzędzie do tworzenia kart do bingo, zob. <http://myfreebingocards.com/bingo-card-generator> (dostęp 2.09.2016)

Narzędzie do tworzenia kart do dobble, zob. <http://dobble.gorfo.com/generator/pl> (dostęp 2.09.2016)

Narzędzie do tworzenia krzyżówek, zob. <http://www.swiatnauczyciela.pl/narzedzia/generator-krzyzowek/> (dostęp 2.09.2016)

Narzędzie do tworzenia węży wyrazowych, zob. <https://www.festisite.com/text-layout/spiral/> (dostęp 2.09.2016)

Narzędzie do tworzenia wykreślanek literowych, zob. <http://www.swiatnauczyciela.pl/narzedzia/wykreslanka/generator> (dostęp 2.09.2016)

National Geographic (zimowe zdjęcia zwierząt), zob.

<http://news.nationalgeographic.com/2016/01/160122-pictures-animals-snow-winter-weather-panda-polar-bear/> (dostęp 06.09.2016)

Nauka języka malgaskiego, zob. https://www.youtube.com/watch?list=PL2u7zFzLgz_WIUhDHSsBHb83g5lJuEbwg&v=Cn-TONikQ66U (dostęp 2.09.2016)

Odgłosy zwierząt, zob. <http://poznajemyswiat.pl/odglosy-zwierzat-mp3/>, (dostęp 20.08.2016)

Order Uśmiechu, zob. <http://orderusmiechu.pl> (dostęp 2.09.2016)

Państwowa Straż Pożarna, zob.

<https://www.youtube.com/watch?v=JmI8tw6egIA> (dostęp 2.09.2016)

Ptaki budują gniazda, zob. <https://www.youtube.com/watch?v=9qTkj6xJtuM> (dostęp 2.09.2016)

Random Name Picker – aplikacja umożliwiająca wykonanie koła do losowania, np. imion, wyrazów, zob. <http://www.class-tools.net/random-name-picker/> (dostęp 2.09.2016)

Saint-Saëns C., *The Carnival of the Animals*, zob.

<https://www.youtube.com/watch?v=k2RPMJmSp0> (dostęp 2.09.2016)

Saint-Saëns C., *The Carnival of the Animals* (animacja z tańczącymi czaplami), zob.

<https://www.youtube.com/watch?v=poz9nZCFmb0> (dostęp 2.09.2016)

Si ma ma ka – piosenka w wykonaniu chóru dziecięcego, zob. <https://www.youtube.com/watch?v=o8Nxcp8maYo> (dostęp 2.09.2016)

Solid 3D Skeleton Model (model szkieletu człowieka), zob. http://www.3dscience.com/3D_Models/Human_Anatomy/Solid_Models/solid-3d-skeleton-model (dostęp 2.09.2016)

StoryJumper – aplikacja umożliwiająca tworzenie książek online, zob. <http://www.storyjumper.com/> (dostęp 2.09.2016)

Tagul – aplikacja umożliwiająca tworzenie graficznych wizualizacji wyrazów, tzw. chmur wyrazowych, zob. <https://tagul.com> (dostęp 2.09.2016)

Tagxedo – aplikacja umożliwiająca tworzenie graficznych wizualizacji wyrazów, tzw. chmur wyrazowych, zob. <http://www.tagxedo.com/> (dostęp 2.09.2016)

Tsukimi, czyli podziwianie księżyca po japońsku, zob. <http://wkrainietajfunow.pl/2013/09/19/tsukimi-tsukimi-czyli-podziwianie-ksiezycy-po-japonsku/> (dostęp 28.08.2016)

Zapusty, Wejherowoinfo24, zob. <https://www.youtube.com/watch?v=-nIIXGLuqqk>, (dostęp 02.10.2016)